CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tarih Anabilim Dalı
Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı

TUHFETÜ'L-FÂRİSÎN FÎ-AHVÂLİ HUYÛLİ'L –MÜCÂHİDÎN İSİMLİ ESERİN TRANSKRİPTİ VE DEĞERLENDİRMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Özkan YILMAZ

Sivas
Ağustos 2015

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tarih Anabilim Dalı
Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı

TUHFETÜ'L-FÂRİSÎN FÎ-AHVÂLİ HUYÛLİ'L –MÜCÂHİDÎN İSİMLİ ESERİN TRANSKRİPTİ VE DEĞERLENDİRMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Özkan YILMAZ

Tez Danışmanı
Prof.Dr. Ömer DEMİREL

Sivas
Ağustos 2015

KABUL VE ONAY

Üniversite: : **Cumhuriyet Üniversitesi**

Enstitü : **Sosyal Bilimler Enstitüsü**

Ana Bilim Dalı : **Tarih Ana Bilim Dalı**

Bilim Dalı : Yakın Çağ

Tezin Başlığı : **Tuhfetü'l-Farisin fi Ahvâli Huyuli'l Mücâhidîn İsimli Eserin Transkripti ve Değerlendirilmesi**

Savunma Tarihi : 09-06-2015

Danışmanı : Prof.Dr.Ömer DEMİREL

	Unvanı - Adı Soyadı	**İmza**
Jüri Başkanı	: Prof.Dr.Ömer DEMİREL	
Üye	: Prof.Dr. Adnan GÜRBÜZ	
Üye	: Yrd.Doç.Dr.Ahmet YÜKSEL	

Oy Birliği ☒

Oy Çokluğu ☐

Özkan YILMAZ **tarafından hazırlanan Tuhfetü'l-Farisin fi Ahvâli Huyuli'l Mücâhidîn İsimli Eserin Transkripti ve Değerlendirilmesi başlıklı tez, kabul edilmiştir. ../..../.....**

Prof. Dr. Alim YILDIZ
Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;

- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;

- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;

- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

Özkan YILMAZ

ÖNSÖZ

İnsanoğlu hayatının pek çok alanında hayvanlarla iç içe bir yaşam sürmüşlerdir. Bu hayvanlar içinde ise At'ın ayrı bir yeri vardır. Evcilleştirilen ilk hayvanlar arasında yer alan At insanın hayatını kolaylaştıran bir hayvan olduğundan önem verilen bir hayvan olmuştur.

Atlar insanın özellikle eski dönemlerde yeri gelmiş bir yük arası olarak kullanılmış, yeri gelmiş bir savaş aracı olarak kullanılmış. Bu kadar hayatın içinde yer alan hayvan zamanla insanın en yakın bir dostu kadar yakın ilişki kurulan bir hayvan türü olarak insan hayatında yerini almıştır.

Çalışmamızın ana konusu da Atların tedavileri ve özelliklerinden bahseden "Tuhfetül Farisîn Fi Ahval-i Huyul El-Mücahidin" adlı eserin Transkripti ve Değerlendirilmesi ele alınarak hazıkrlanmıştır. Bu çalışmamda destek ve bilgilerini paylaşan başta danışman hocam Prof.Dr. Ömer DEMİREL hocama, yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen Araştırma görevlisi Murat Hilmi ARINÇ'a, her zaman destekte bulunan hocam Yrd.Doç.Dr. Zafer KARADEMİR hocama, çalışmama katkıda bulunan Yrd.Doç.Dr. Muhammed Ümit KOÇYİĞİT'e ve Zeynep YILDIZ'a ve Serkan YILMAZ'a ve hiçbir zaman desteklerini benden esirgemeyen aileme sonsuz teşekkür ederim

İÇİNDEKİLER

ONAY VE KABUL iii
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI..... ii
ÖZET..... iii
İÇİNDEKİLER iv
ÖZET..... viii
ABSTRACT..... vii
GİRİŞ 1
TÜRKLERDE MADDİ VE MANEVİ BİR DEĞER OLAN AT..... 1
I. BÖLÜM 5
BAYTARLIK VE FÜRÛSİYYE GELENEĞİ 5
1.1. Türklerde At Bakımı ve Bayatlık 7
1.2. Türkiye'de Baytarlık Eğitimi 9
1.3. At ve Atçılığa Dair Yazılmış Eserler..... 10
II. BÖLÜM..... 15
TUHFETÜ'L-FÂRİSÎN FÎ-AHVÂLİ HUYÛLİ'L –MÜCÂHİDÎN İSİMLİ ESERİN DEĞERLENDİRİLMESİ..... 15
III. BÖLÜM 21
TUHFETÜ'L-FÂRİSÎN FÎ-AHVÂLİ HUYÛLİ'L –MÜCÂHİDÎN İSİMLİ ESERİN TASNİF VE SADELEŞTİRMESİ 21
3.1. Atların övülen ve beğenilmeyen alamet ve belirtilerine dair şerefle çıkan Hazreti Peygamberden anlatılır. 21
3.2. Atların sıfatlarının anlatılmasıdır. 23
3.3. Atın dişlerinin oluşları ve nitelikleri bakımından ve bir yaşından otuz altı yaşına kadar dişlerinin ömrünün ne kadar olduğunun bilinmesinin anlatılmasıdır. 23
3.4. Hayvanın ahırı ve bedeninin muhafazası, binme ve inmenin esası ve yemi ile suyunun ne kadar verilmesi gerektiğinin anlatılması olup üç tür üzere zikr olunur..... 24
3.5. Atı nallamanın usulünün anlatılmasıdır..... 26
3.6. Ürkmenin anlatılmasıdır. 26
3.7. Hayvanın bindirmek istemeyip çekinmesi ve başında sert olması ve üzerine binici olduğunda üzerinde olan adamın başına vurması sebeplerle önce huylarının terk ettirmesi anlatılmaktadır. 27

3.8. Tayda yürümekte ve hareket nucuhla نزهيلم (?) ta'lim olunması ve döl için kısrak nasıl olmasına ve kısraklıkta olunan hastalıklar ve kısraklara ne şekilde ilaç yapılmasının anlatılmasıdır..... 29
3.9. Kan alma anlatılmaktadır 29
3.10. Delirme hastalığının anlatılmasıdır. 30
3.11. Atın kulağında olan hastalığın beş sebebi olup her birinde bir sebep ile bir devası olduğu anlatılır. 31
3.12. Atın gözlerinde olan hastalığın on dört tedavi türünün olunduğunun anlatılmasıdır. 33
3.13. Sakağı beyanında olup hastalık belirtilen yazın ve kışın ortaya çıkmasıyla ilaçları dahi başka başka olmakla iki tür üzere anlatılır. 37
3.14. Atın burnunda olan hastalıklar anlatılmakta olup bu dahi dört tür olduğundan buruca atı anlatılır. 38
3.15. Atın ağzında olan hastalıklar anlatılmaktadır ve altı tür üzere zikrolunur ... 39
3.16. Atın boğazında olan hastalığın anlatılması olup, iş bu hastalıkların sebepleri ve alametleriyle sırasıyla ilaç yapıp sekiz tür taksim ile beyan olunur..... 41
3.17. Hayvanın öksürmesinde hastalık ve ilaçlarına dair olup altı tür üzere beyan olunur 42
3.18. Hayvanın fesadı demi?'inden dolayı ödü kana değiştirilip sekiz türlü hastalık arız(?) olduğundan ilaç ve tedavisi sekiz tür üzere beyan olunur 44
3.19. Sal'a سلع (?) anlatılan yaralara beyanında olup sebepleri ve ilacları iki tür üzere anlatılır. 49
3.20. Hayvanın kuyruğunda olan hastalıkların anlatılması olup beş türde anlatılır. 52
3.21. Atın kıçında-makatta olan hastalıklar anlatılır ve altı tür üzere bir ağrı atta anlatılır. 53
3.22. Atın zekeri ile hayalarında olan anlatılanlar olup beş tür üzere zikrolunur. 54
3.23. İdrarında bozukluk olan hastalıkların beyanında olub dört tür üzere beyan olunur..... 55
3.24. Hayvanın içerisinde olan illet ve hastalıklar on tür üzere anlatılır..... 57
3.25. Hayvanda olan yeller dokuz tür üzere beyan olunur..... 61
3.26. Hayvanın her tarafını kaplamış olan sıtma illet iki tür üzere bir ağrı atı anlatılır. 64
3.27. Sancı anlatılmaktadır. 65
3.28. Kısır ifade olunan hastalığın anlatılmasıdır. 66
3.29. Nal için anlatılan bir tür sıkıntısının anlatılmasıdır. 67
3.30. Şedide tabir olunan hastalığının anlatılmasıdır. 68
3.31. Yırtma-yarma olarak bilinen bir tür hastalığın anlatılmasıdır. 68
3.32. Riya(?) olarak bilinen bir tür hastalığın anlatılmasıdır. 69
3.33. Karnı su toplaması hastalığının anlatılmasıdır. 70
3.34. Çarpıntının anlatılması olunan bir tür hastalığın anlatılmasıdır 70

3.35. Ma'ü'l-asfer ماالاصفر (?)olarak bilinen bir tür hastalığının anlatılmasıdır. .. 70
3.36. Mirretü'l-yâbise مرة اليابسة (?) olarak bilinen bir tür hastalığın anlatılmasıdır. 71
3.37. Verem olarak bilinen bir tür hastalığın anlatılmasıdır. 71
3.38. Zaidul-hanazir yani sıraca denilen ur gibi şiş anlatılmasıdır 71
3.39. Çıbanlar anlatılmasıdır 72
3.40. Uyuz illeti beyanında olup iki tür üzere zikr olunur 73
3.41. Hayvanın ayaklarında olan ilel anlatılan on tür üzere anlatılır. 75
3.42. Beneklerden kurtulması ve ayaklarında veyahut diğer taraflarında benekler yapılmak istendiği suret aliyyesi(?) anlatılmaktadır. 78
3.43. Miskin hastalığının anlatılmasıdır. 79
3.44. Kurha olarak bilinen bir tür hastalığın anlatılmasıdır. 79
3.45. Ark yani hararetten dolayı ortaya çıkan yaralar anlatılmasıdır. 80
3.46. Atın omzunda ve kollarında olan çeşitli hastalık ve belirtileri sebep ve ilaçları yirmi tür üzere zikrolunur. 81
3.47. Hayvan ayaklarının kırılması ve çıkması beyanınındır 89
3.48. Hayvanın vücuduna tabii olmayıp dışarıdan yani bir şey ile vurulmadan veyahut başka hayvanın ısırmasından olan yaralar anlatılan sekiz tür üzere zikrolunur 90
3.49. Hayvan ahırında sinek ve karınca ve pire fazla olduğu zaman def olmasının anlatılmasıdır ve üç tür üzere zikrolunur 92
3.50. Hayvanın vücuduna sümük verecek devalar anlatılıp iki tür üzere zikrolur. 92
3.51. Besili olup iştahsız olanlarda kuvvet iştahına dair tedavi anlatılır. 93
3.52. Hayvana çok fazla tek başına yüklemeden veyahut ve koşturmadan veya seferde çok fazla sürmeden kuvvet iştahının bozulanların geri getirilmesi için tedavisi üç tür üzere zikrolunur 93
3.53. Soğuk alan hayvanlarının ilacının anlatılmasıdır 94
3.54. Hayvanın susuzluğu koruması için olan tedbirler anlatılmasıdır 94
IV. BÖLÜM 101
TUHFETÜ'L-FÂRİSÎN FÎ-AHVÂLİ HUYÛLİ'L –MÜCÂHİDÎN İSİMLİ ESERİ TRANSKRİPTİ 101
SONUÇ 173
KAYNAKLAR 175
EKLER 177
Ek-1. Sözlük 177
Ek-2. Orijinal Metin 190
ÖZGEÇMİŞ 259

ÖZET

Çalışmamız Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde ele alınmış, dönemin Orduyu Hümayun Muhasebecisi Tayyarzade Ahmet Ata tarafından yazılmış "Tuhfetü'l-fârisîn fî-ahvâli huyûli'l –mücâhidîn" adlı eserin transkripti ve değerlendirmesidir. Eser hicri-1274 miladi-1857 tarihli olup eser Araptan Mehmet el-Neşci ve Varsıta Taysi hekimlerinden telif eseri ile diğer risaleden tercüme ve tertip edilerek yazıldığı bildirilmektedir. Eser toplam 214 sayfadan oluşmaktadır. Kitabın ilk132 sayfasında at hastalıklarına dair 54 hastalığa ve türüne dair bilgi verilip tedavi yöntemleri anlatılmıştır. Kitabın son 69 sayfasında 29 tane at resmi çizilip, kimi tedavi yöntemleri şekiller halinde gösterilmiştir.

Çalışmamızın giriş bölümünde, Atların Türkler açısından değeri dile getirilmiştir, gerek maddi ve gerekse manevi değerleri hakkında bilgi ve görüşler anlatılmıştır.

Çalışmamızın birinci bölümünde Baytarlık ve Fürusiyye geleneği hakkında bilgi verilirken alt başlıklarında ise Türklerde At bakımı ve baytarlıkla ilgili bilgiler verilirken diğer alt başlığımızda at ve atçılığa dair yazılmış bazı eserlerden bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde ise çevirisini yaptığımız "Tuhfetü'l-fârisîn fî-ahvâli huyûli'l –mücâhidîn" adlı eserimizin değerlendirilmesi ve günümüz Türkçesine sadeleştirilmesi bulunmaktadır. Üçüncü ve son bölümde ise "Tuhfetü'l-fârisîn fî-ahvâli huyûli'l –mücâhidîn" eserin transkripti yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Furusiyye, At, Baytarlık

ABSTRACT

Our study is a transcriptan devaluation of a bookcalled ‘Tuhfetü’l-fârisîn fî-ahvâli huyûli’l –mücâhidîn’ writtenby Ahmed Ata whowas a accountant at ImperialArmy, in thelate Otoman period. Thebook is dated 1857 AH-1274 and Gregorian-Arab workand Mehmet al Necş Taysi Varsıt totrans late fromphy sicians and other treatises by copy right Ezra scheme is reportedto be written. Thebook consists of 214 pages. The 132 page of book is about horse diseases at 54 treatment andthe type of information on the diseases explained. In the book's final 69 page has 29 horse pictur edrawn, some treatment shave shown in the figures.

In the introduction to our study, horses have been raised by the Turks in terms of value, both tangible and describes both know ledge opinions about moral values.

At the first part of our study is about vetand tradition Fürusiyye, subheadings of thepart has information about horse care at Turks and vet, Another subheading has information about books of horses.

In the second part has know lodge are evaluating our master piece has made Tuhfetü'l-Farisin fî-huyûli'l–mücâhidîn circum stances of the modern Turkish translation and simplification. The thirdand final section “Tuhfetü'l-fârisîn fî-ahvâli huyûli'l–mücâhidîn” located transcript.

Key Words: Furusiyya, Horse, Vet

GİRİŞ

TÜRKLERDE MADDİ VE MANEVİ BİR DEĞER OLAN AT

Türklerin hayatlarında çok eskiden beri öncelikle maddî bir değer ifade eden at, aynı zamanda onların manevî değerleri arasında da son derece önemli bir işlev yüklenmiştir. Bu durum, tarih boyunca oluşturulan zengin ve çok renkli kültürlerinde açıkça görülmektedir. Türk kültürünü anlayabilmek, at ve atlı kültürün bu kültür içindeki yerini ve rolünü de iyi kavramakla mümkündür. Türklerin meydana getirdiği kültür ve medeniyetin ilk döneminde at, merkezi bir rol oynamıştır. Atın binek hayvanı olarak ehlileştirilmesi, pratik ve süratli oluşu, geniş ufuklara hükmetme fikrini pekiştirmiştir. Atlı-göçebe kültür ve medeniyeti olarak nitelendirilen Türk kültür ve medeniyetinin ilk döneminde ordunun atlı birliklerden oluşturulduğu, yapılan savaşların atlı birliklerce gerçekleştirildiği, bulunabilen kaynaklardan anlaşılmaktadır.[1]

Eski Türk Kültürü At ve demire dayalı bir kültürdür. Prof. Dr. İbrahim Kafesoğlu, Türk maddi kültürünün temelini atın Tükler tarafından ehlileştirilmesi ile demirin Türkler tarafından işlenmesine bağlamaktadır.[2] Türkler, atı hem ekonomik varlık olrak hem de binit ve savaş aracı olarak değerlendiriyorlardı. Eski Türk hayatında atın önemi, ekonomik değerinden çok onun bir savaş aracı olarak kullanılmasından ileri geliyordu. Süvari tekniğini bulan yani ata binen ilk kavim Türklerdir. Başta Çinliler olmak üzere bütün Avrupalı kavimler, ata binmeyi Türklerden öğrenmişlerdir. Eski Türk orduları, büyük ölçüde atlı birliklere dayanıyordu. At, binicisine son derece yüksek hareket, sürat ve manevra üstünlüğü sağlamıştır.[3]

Türkler atı çok eski zamanlardan beri bir binit ve savaş aracı olarak kullanmakla kalmayıp aynı zamanda eti, sütü, kılı, derisi vb., her yönüyle sosyal ve

---

[1] Çınar, Ali Abbas; "Eski Türklerde At ve Atçılık*"* *Divanu Lügat'it Türkte At Kültürü*, İstanbul-1995,s.148

[2] Seyfikaya, Osman Fikri; "Eski Türk Kültüründe At" *Türk Kültüründe At ve Çağdaş Atçılık***,** İstanbul-1995, s.26

[3] Salim Koca, "Eski Türklerde Sosyal ve Ekonomik Hayat", *Türkler*,C.III, Ankara-2002, s.18

ekonomik hayatlarında da çok etkin olarak kullanıyorlardı. At, çeşitli türden hayvan sürülerine sahip olan Türklerde ilk sırayı alıyordu. Altaylarda da zenginliğin ölçüsü, at sütünün miktarıdır ve zenginler, bir zenginlik alâmeti olarak atlarıyla birlikte gömülürlermiş. Türklerin hayatlarında son derece önemli bir yeri olan at, hayatın her safhasında sadece maddî bir değer olarak değil, manevî bir değer olarak da yerini alır. Etinden, sütünden yararlanılarak maddi değerinin yanında, sahibinin arkadaşı, yoldaşıdır olarak da manevi bir değeri vardır. Türklerde At, kadın ve silahla birlikte hayatlarının vazgeçilmez üç öğesinden biridir.

Türklerde bu at sevgisi ve kültürünün İslam'ın da beslediği görülmektedir. Hz. Peygamber'le ilgili olarak, dünya metalarının en sevgilisinin hanımlar ve atları olması düşüncesinin çeşitli kaynaklarda işlenmiş olması önemlidir.[4] Kur'an da ve Peygamber Efendimizin Hadis-i Şeriflerinde, at ve cihat ile alakalı olarak söyle buyrulmaktadır: "Siz de onlara(düşmanlara) karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve bağlanıp beslenen atlar hazırlayın." (Enfal/60) ve " Savaş atının alnına dökülen perçeminin her buklesinde hayır bağlıdır."(Buhari 8. cilt s.307) de belirtilenlerle birlikte Türkler İslam ile birlikte ata verdikleri değer ve önemi bir kat daha artırdığı bilinmektedir.

Atın, Türkün hem maddî hem de manevî hayatında çok önemli bir değer olduğu açıktır. At, Uygurlarda hemen hemen her alanda bir motif olarak da çok kullanılır; çünkü onlar için at kutsal bir hayvandır. Göktürkler'de de atın bu önemi, "Gökte ay ne ise er için de at odur." sözüyle anlatılır.[5] Maddî bir öğenin zamanla nasıl manevî bir öğe olarak algılanmaya başladığının en çarpıcı örneklerinden biri olarak sahibi öldükten sonra, yaşayacağına inanılan öbür âlemde biniti olmak üzere atının kurban edilmesi geleneği de at ile kutsallık arasındaki ilişkinin örneklerinden sayılabilir. Diğer manevi başka örnekler ise Doğum sırasında kara iyelerden erkek atın kişnemesi; doğum yapan kadının kırkı çıkıncaya kadar erkek atın, alkarısına karşı koruyucu olması; at nalından kırk baskını olmuş çocuklar için yardım alınması; at nalının nazara karşı koruyucu olarak görülmesi; at kafasından aynı amaçla

[4] Ali Çavuşoğlu, *"* At Kültürü,Düşünce ve Duygu Dünyamızdaki Yansımaları*", Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi,* 2007, s.96
[5] Ali Çavuşoğlu, *a.g.e.* s.97

tarlalarda yararlanılması; at kılında koruyucu gücün olduğuna inanılması vb. inanışlar ata verilen manevi değerler arasında örnekleri görülmektedir.[6]

Hazırladığımız yüksek lisans çalışmamızda ele aldığımız "Tuhfetü'l-fârisîn fî-ahvâli huyûli'l –mücâhidîn" adlı eser, Osmanlı Devletinin son dönemlerinde yaşamış ünlü tarihçi Tayyarzâde Ahmet Ata Efendi tarafından ele alınmıştır. Ataullah Ahmet adıyla da anılan Ata Bey 1810'da İstanbul'da doğmuştur. Babası Enderun-ı Hümayun başlalalarından Tayyar Efendi'dir. Enderun'da yetişmiş, II.Mahmud'un iradesiyle aynı yerde göreve başlamış ve 9 yıl Enderunda kilar-ı hassada hizmet etmiştir. Enderun'dan ayrıldıktan sonra ve sırasıyla Dar-ı Şura katipliği, Giritli Mustafa Naili Paşa'nm divan katipliği, serasker mektupçuluğu, Dar-ı Şura azalığı, Adana ve Halep mal müdürlükleri, İstanbul muhasebeciliği, Ordu müsteşarlığı, Cezayir-i Bahr-ı Sefıd müsteşarlığı gibi görevlerde bulunmuştur.[7]

Ata Bey, şairliği ya da yaptığı devlet hizmetlerinden ziyade Tarih-i Ata veya Enderun Tarihi adıyla bilinen beş ciltlik tarih kitabı ile tanınmıştır. Ata Bey bu eserini o zamana kadar kullanılmamış bazı kaynaklardan da istifade ederek yazmış ve saray ve bilhassa Enderun teşkilatı hakkında önemli bilgiler vermiştir. Eserin, özellikle Enderun ve saray teşkilatıyla II.Mahmud ve Abdülmecid devirlerinden bahseden kısımları önemlidir. Bu eserinden başka kendi hattıyla yazdığı bir "Divan"ı, Arapçadan at ve atçılık sanatıyla ilgili tercüme ettiği "Tuhfetü'l-fârisîn fî-ahvâli huyûli'l –mücâhidîn" adlı eseri ve "Tayyarzade Mecmuası" adlı eserleri bulunmaktadır.[8]

Atçılık üzerine yazılmış son eserlerden birisi olan "Tuhfetu'l farisin fî-ahvâli huyûli'l-mücâhidîn" adlı eser 54 baptan oluşmaktadır. Yazarının belirttiğine göre, at ilmine dair Türkçe muteber ve doğru bir eser bulunmadığı için bu eser Türkçeye çevrilmiştir. 1857 tarihinde, Orduyu Humâyûn muhâsebecisi olduğu sırada, Arapça aslından 14.yüzyılda yazıldığı tahmin edilen bir eserden Türkçeye tercüme edilmiştir. Tayyarzâde Atâ, tercüme ettiği Arapça eserin ismini vermemiş ise de, bir

[6] Ali Çavuşoğlu, *a.g.e.* s.98
[7] Mehmet İşpirli, " Ata Bey, Tayyarzâde", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA),* Ankara-1999. C.I, s.34
[8] Muhittin Eliaçık, "Edebiyat Tarihimize Işık Tutan Bir Eser: Ata Tarihinin 4-5. Ciltleri", *İlmi Araştırmalar Dergis*i, İstanbul-2005, Sayı.20, s.67

karşılaştırma yapıldığında bu eserin İbni Ahi Hizâm el-Huttelî'nin "Kitâbül-hayl ve'l-baytara" adlı eseri olma ihtimali bulunmaktadır.[9]

[9] Muhittin Eliaçık, "Tayyarzâde Ahmed Atâ'nın Bir Baytarnâme Tercümesi", *Mavi Atlas Gümüşhane Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi,* Say-1, 2013, s.6

I. BÖLÜM

BAYTARLIK VE FÜRÛSİYYE GELENEĞİ

Arapça'da baytâr, batîr, mübeytır ve biyatr şeklinde de görülen baytar ve baytarlık anlamında kullanılan baytara kelimelerinin menşei tartışılmalıdır. Arap lügatçıları eski baytarların, hayvanların yara ve hastalıklarını daha çok kan almak suretiyle tedavi etmelerini göz önünde tutarak bu kelimeleri batr (yarmak) köküne bağlamaktadırlar.[10] Batı kaynaklarında ise baytar *(baytar ~baytar)* kelimesinin menşeinin Eski Yunancada " at hekimi" manasına gelen *hippiatros* kelimesinden geldiği ileri sürülmektedir.[11] "Baytar" isminin, ilk Türkçe sözlük olan ve 10. yy'da yazılmış "Divan-ul Lügat-it Türk"'te yer almadığı, buradan da İslamiyet öncesindeki Türk toplumlarında baytar kelimesinin kullanılmadığı çıkarımı yapılabilmektedir..[12]

İnsanoğlu, tarihin başlangıcından bu yana tıp sahasıyla ilgilenmiş, en iptidaî devirlerden itibaren bu sahada geliştirdiği çeşitli tedavi metotları ile sadece kendisini değil, evcilleştirmeğe başladığı hayvanlarım da hastalıktan korumak ve iyileştirmek istemiştir. Baytarlık mesleği de hekimlik gibi en eski mesleklerdendir. Baytarname evcil hayvanların hastalık ve tedavileri üzerine İslâm medeniyetinde yazılmış tıp kitaplarının genel adıdır. Fakat bu adla geçen eserlerin umumiyetle atçılık ve binicilik eğitimi ile atların hastalık ve tedavilerin ihtiva eden konulara hasredilmiş oldukları görülmektedir.[13] Ayrıca baytarlıkla ilgili kitaplara baytarnamenin yanı sıra feresname, fürusiye, esbname adlarının da verildiği görülmektedir.[14] Bazı eserlerin adlarının *Kitabu'l-hayl, Kitabu'l-fürusiyye, Hayl-name, Feres-name* veya *Esb-name* şeklinde geçmektedir. Ancak *Kitabü'l-hayl* ve *Kitabu'l fürusiyye* isimli eserlerin bir kısmının at hastalıkları ve tedavisinden ziyade atçılık, binicilik, okçuluk ve silâhşorluk üzerine yazılmıştır.[15]

---

[10] Kasım Kırkbıyık, "Baytarlık" *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.V, Ankara-1992, s.278
[11] Mesut Şen, "Baytarnameler", *Eski Türklerde At ve Atçılık*, İstanbul-1995, s.177
[12] Ali Yiğit, "İlm-i Fürusiyet İsimli Baytarnamenin Veteriner Hekimliği Tarihi, ,At Yetiştiriciliği ve Hastalıkları Açısından İncelenmesi" *Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi*, Konya-2011, s.5
[13] Mesut Şen, *a.g.e*, s.178
[14] Kasım Kırkbıyık, *a.g.e.*, s. 282
[15] Mesut Şen, *a.g.e.*,178

Tıbbın ana kollarından biri olan baytarlık, hayvanların sağlıklarının korunması, hastalık ve sakatlıklarının tedavisi, üretim ve verimliliklerinin arttırılması gibi kolları inceleyen bir ilim dalı olarak tartif edilebilir. Bazı baytarnamelerde, yazıldıkları döneme ait genel tarih, bilim tarihi, folklor vb bilgilerin yer aldığı ayrıca yaratılış konusunda verilen bilgiler ile Doğu ve Batı felsefesini birleştirme amacı taşıyan bölümlerin de yer aldığı bildirilmektedir.[16] İslam'dan önce baytarlık, hayvancılıkla uğraşan bedevi Araplar arasında bilinmekte, uyuz, veba, dizanteri, kuduz, ruam ve atlarda ve develerde görülen bazı sinir ve göz rahatsızları gibi hastalıkların bir çoğu ustalıkla tedavi edilebilmekteydi. Arap yaşayışında deve, etinden, sütünden ve gücünden faydalanılan çöle uyum sağlamış güçlü bir hayvan, at ise çevik ve hızlı bir binek olarak görülmüş, ata sahip olmak da bir üstünlük ve zenginlik alameti kabul edilmiştir. Zamanla yerleşik hayata geçen göçebe Araplar, devrin ihtiyaç ve değer anlayışı olarak atlara daha fazla önem vermiş, bunun sonucunda at cinsleri, bunların bakım ve tedavisi konuları ön plana çıkmış, ayrıca âyet ve hadislerde bir savaş aracı olarak atın övülmesi binicilik ve at yetiştiriciliğini teşvik etmiştir. Bu sebeple son asırlara kadar baytarlığın asıl konusu at olmuş, inceleme ve araştırmalar at üzerine yapılmıştır.

Baytarnameler atla ilgili âyet, hadis ve rivayetler, iyi bir atta bulunması gereken özellikleri, at satın alınırken dikkat edilecek noktalar ve muhtemel kusurlar, at bakımı ve eğitimi, kısrakların yavrulaması, sağlıklarının korunması vb. bilgiler verdikten sonra hastalıların sebep, belirti ve tedavilerinden bahseder.[17] Ayrıca genel konulara göre bir bölümlemenin (atın önemi, isimleri, uzuvların isimleri, hoşa giden ve gitmeyen özellikleri, renkleri, nişaneleri vb) yapıldığı baytarnamelerde atlarda aranan özellikler, bunların yetiştirilmesi, bakımı ve idmanları ile ilgili bilgilerin günümüz bilgilerine büyük benzerlik göstermektedir.[18]

İslam dünyasında at ve atçılığa dair eserler Abbasiler döneminde itibaren yazılmaya başlamış ve zamanla birçok baytarname ve fürusiyye ortaya konulmuştur. Fürusiyyeler için bilgi verilmek gerekirse bu eserler at bakımı ve tedavisinden çok atçılık, binicilik, okçuluk ve silahşorluk gibi konuları ele almıştır.[19]

---

[16] Ali Yiğit, *a.g.e.* s.5
[17] Kasım Kırkbıyık, *a.g.e.* s. 278
[18] Ali Yiğit, *a.g.e.* s 6
[19] Muhittin Eliaçık, a.g.e. s.1

Furusiyye adlı eserlerde at ve özelliklerinden, baytarlıktan, at üzerinde silah kullanımından, hücum şekillerinden, süvari ve piyadenin kullandığı hafif silahlardan bahsedilir. Bunlar ok, yay, kılıç, mızrak (süngü), kalkan, topuz, gürz, bozdoğan , salık ve matrak, amud, gönder gibi silahlardır. Mühendislik bilgisi gerektiren mancınık, debbâbe, arrâde, kule, koçbaşı. lağımcılık, harp gemileri, çarh, zemberek, ziyar gibi ağır silahlardan bu kitaplarda söz edilmez.[20] Furûssiye denilen bu savaş sanatının en önemli konularından birisi olan okçuluğa dair Türkçe ve Arapça pek çok eser günümüze kadar ulaşmıştır. Ayrıca furûssiyelerde ok, yay, eğitimi ve kullanım teknikleri bakımından ele almaktadır. Furûsiyye eğitimi bahsedildiği üzere binicilik, mızrak oyunu, okçuluk ve kılıçtan oluşmaktaydı. Her grubun teslim edildiği, furûsîyye konularında mahir öğretmenler (muallim) vardı.[21]

1.1. Türklerde At Bakımı ve Bayatlık

Türklerin at yetiştirme ve binicilikte dünyanın en önde gelen milletlerinden olduğu ilim adamları tarafından tasdik edilmiş bir gerçektir. Türkler atı ev halkından ve öz kardeşten aziz bilip, sevgiye lâyık bulmuşlar, onu insandan sonra yaratılmışların en şereflisi olarak kabul etmişlerdir. Kâşgari'nin "*Kuş kanatın er atın"* savı ve Dede Korkut'ta geçen *"Yayan erün umudı olmaz."* sözü Türklerin ata verdikleri önemi veciz bir şekilde ortaya koymaktadır. Prehistorik dönemde atlara ait bilgiler eksik olmakla birlikte birçok otorite Orta Asya'yı evcil atların beşiği kabul etmektedir. Fakat Türklerin İslamiyetken önceki devrede baytarlık üzerine eserler ortaya koyup koymadıkları hususu bu gün için meçhuldür. Gerçi birçok İlmî sahada ürünler veren Uygur Türkleri, tıp sahası ile de meşgul olmuşlardır, ancak Uygurların da baytarlıkla ilgili eserler yazıp yazmadıklarını henüz bilmiyoruz.[22] Şu hâlde kütüphanelerde bulunan ve Baytarname adını verdiğimiz eserlerin hepsi esas itibarıyla Arapça tercüme ve telif eserlere dayanmaktadır.

Yapılan çalışmalar sonucunda tarih sahnesine MO 4500-4000 yıllarında çıktıkları belirtilen Türklerin bir kolunun, MÖ 1050'lerde "Türk toplumu" olarak

[20] Salim Akyüz, "Silah", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, Ankara -2009 TDV, C. XXXVII, s.187
[21] Altan Çetin, "Memlüklülerde Okçuluk" *Gazi Türkiyat*, 2011, s.83
[22] Mesut Şen, *a.g.e*, s.177

bilinen Göktürk Devleti'ni oluşturduğu Göktürk devleti yazıtlarında ilk Türkçe atla ilgili söz varlığına rastlandığı bildirilmektedir. Ünlü Arap tarihçisi El-Cahiz*, "Türk atlarına hiçbir at yetişemezdi, Türkler ata bindikleri zaman göz açıp kapanıncaya kadar ufukta kaybolurlardı*" sözleri ile Türk atının çevikliğini vurgulamakta. Bir Arap sairinin *"Türk süvarisi atını yanından ayırmaz, atının bakımını kendisi yapar, atını kendisi nallar, binicilikteki hüneriyle dünyayı hayrete düşürür"* dediğini aktarmaktadır.[23]

Talas Savası (751) sonrasında Müslümanlığı kabul eden Türklerin halk dili Türkçe olsa da dış ilişkiler, din işleri ve diğer resmi işlerde Arapça ve Farsça kullandıkları; 12. yy'dan itibaren Türkçe edebi eserlere rastlanmakla beraber, hekimlik alanında ilk Türkçe eserlerin Selçuklu İmparatorluğu'nun yıkılmasıyla (1308) kurulan Anadolu Beyliklerinde resmi dilin Türkçe olmasının ardından 14. yy'ın orta-sonlarında yazılmaya başlandığı bildirilmektedir . Türklerin İslamiyeti kabulü ile at kültürünü de beraberinde yakın doğuya taşıdıkları, İslamiyetin ilk dönemlerinde "Türk atının (Esb-i Turk)" meşhur olduğunun bilindiği; Mübarek Zengi'nin 1160 yılında telif ettiği "Feresname"de Huttalan beyinin Türk, Arap ve iğdiş olarak 1000 atlık sürüsü olduğu ve bunların terbiyesini yapan Türkmen, Arap ve Horasanlı 10 üstat bulunduğu bilgisi aktarılmaktadır. Orta Asya'nın evcil atın beşiği ve atın ilk olarak Türkler tarafından evcilleştirildiğinin kabul edilmesine rağmen, veteriner hekimliği tarihi ile ilgili pek çok eserde Türklerin İslamiyet öncesinde veteriner hekimliği ile ilgili eserler ortaya koyup koymadıkları konusunda bir bilgi yer almamaktadır. Farklı bilim dallarında önemli eserler vermiş kişilerden (Abdulhamid Din Türk, Ebu Nasr İsmail el-Cevheri et-Türki vb) yola çıkarak Ortaçağ İslam Uygarlığının kurulması ve geliştirilmesinde Türklerin önemli rol aldığını bildirmiştir.[24] İslâmiyet'in ilk yıllarında Arabistan'da çok az bilinen at, sahip olan için üstünlük ve zenginlik sembolü idi. Emeviler devrinde ise at yetiştirilmesine büyük önem verildi. Bunun sonucunda atın özellikle Kuzey Afrika'nın fethinde büyük rol oynadığı görülmektedir. Ancak atın asıl fonksiyonu, Abbasîler devrinde Türklerden teşekkül etmiş süvari birliklerinin meydana getirilmesiyle başlamıştır. Bu

[23] Ali Yiğir, *a.g.e.,* s.8-9
[24] Ali Yiğit, *a.g.e.,* s.9

olguyu göz önünde bulunduran Ritter, halife Mütevekkil zamanındaki imrahorların Türklerden oluştuğu fikrinin uzak bir görüş olmadığını dile getirmiştir.[25]

Türklerin İslamiyeti kabulü ve Anadolu'ya yerleşmeleri ile baytarnamelerin Anadolu'ya taşınmasının ve Türkçe tercümelerinin yapılmasının sağlandığını bildirmektedir. Memluk Kıpçakçasıyla yazılmış olan "Kitabu'l-Hayl" adlı eserin en eski Türkçe at/atçılık eseri olduğunu; "Baytaratu'l Vazıh" adlı eserin ise içerik yönüyle Türkçe yazılmış en eski veteriner hekimliği kitabı olarak nitelendirilebileceğini ileri sürmektedir.[26]

Osmanlı döneminde günümüz modern haralarına örnek oluşturan "hayvanat ocakları" kurulduğu, at ıslahı için halka iyi damızlıklar verildiği, at sayıları azaldığında dışarıdan kısrak getirildiği, kurulan bu haraların yönetimi ve iyileştirilmesi konusunda kararlar alınarak uygulamalar yapıldığı da bildirilmektedir.[27]

1.2. Türkiye'de Baytarlık Eğitimi

XIV. yüzyıl başında Osmanlı devletinde ivme kazanan eğitim reformları, veterinerlik hekimli alanınada yansımıştır. Türkiye' de ilk Baytarlık Okulu ordunun gereksinmesini karşılamak amacı ile açılmış ve bu aynı zamanda Avrupa veterinerliği ile bilimsel anlamdaki ilk ilişki olmuştur. Türkiye'de baytarlık öğretimi II. Mahmud devrinde ordunun ihtiyacını karşılamak üzere İptidai bir şekilde başlamıştır(1841). Mareşal Moltke'nin delâletiyle Prusyalı baytar Godlowsky'yi davet eden Sultan Mahmud, onu baytarlık eğitiminin teşkilatına memur etti. Fakat okuma-yazma bilmeyen erlerden seçilen talebeler yüzünden bu teşebbüste başarıya ulaşılamadı. Ancak dahas sonra Sultan Abdülmecid zamanında baytarlık eğitimi Harbiye Mektebi'nde özel bir sınıf olarak yeniden başladı(1849). İlk sivil baytarlık mektebi ise yarbay baytar Mehmet Ali'nin gayretleriyle kurulmuş(1889) ve Nâfi nezâreti'ne bağlı Um'ur-ı Baytâriyye Müfettiş-i Umûmiliği ihdas edilerek başına Mehmet Ali Bey getirilmiş ve böylece ilk sivil baytarlık teşkilatının çekirdeği oluşturulmuştur. 1909'a kadar Orman Maâdin ve Ziraat Nezâreti'ne bağlı bir şube

[25] Mesut Şen, *a.g.e.,* s.179
[26] Ali Yiğit, *a.g.e.,*s.11
[27] Ali Yiğit, *a.g.e.,*s.11

olarak çalışan bu müfettişlik daha sonra genel müdürlük haline getirildi(1914). Askeri ve sivil baytar okulları da Baytar Mekteb-i Âlisi adıyla birleştirildi(1920). Baytar Umum Müdürlüğü, İktisat ve Ziraat Vekaleti'ne bağlı olarak İstanbul'dan Ankara'ya taşındı. Yüksek Ziraat Enstitüsü'nün kurulması(1933) üzerine Baytar Mekteb-i âliyesi bu enstitüye bağlı Veterinerlik Fakültesi oldu, daha sonra da Ankara Üniversitesine bağlandı(1948).[28]

1.3. At ve Atçılığa Dair Yazılmış Eserler

Her şeyden önce atın savaşlarda çok önemli bir taarruz aracı olarak görülmesi hem atın değerini yüceltmiş hem de bu mesleğin ordunun himayesine girmesini sağlamıştır. Müslüman doktor ve eczacılar baytarlık ve insan tedavisinde hayvanlardan faydalanma gayesiyle onları incelemeye çok dikkat etmişlerdir.[29] Müslümanların, kendilerinden önceki (Çin, Hint, Yunan vb) uygarlıkların bilimini kaynak olarak alıp, kendi bilgi, deneyim ve görüşlerini de katıp yeni bir sentez yaparak, üstün düzeydeki bu bilgi birikimini 10-14. yy arasında Batı'ya aktardığı bildirilmektedir.[30] Özellikle İspanya'dan başlayan İslam bilimi etkisinin bu yolla Avrupa'ya yayıldığını da Hristiyan, Yahudi, Yunan ve Hint kültürleriyle etkileşimde olan bilime duyarlı Arapların döneminde, İslam Uygarlığının altın çağını yaşadığını bildirmektedir.[31]

M.S. 4. yüzyıldan itibaren Batıda giderek yavaşlayan İlmî gelişme, 6. yüzyılda neredeyse donma noktasına gelmişti. Batıdaki bu gerilemenin aksine İslam dünyasında 7. yüzyıldan itibaren İlmî gelişmenin olağanüstü hızla arttığını görmekteyiz, özellikle ikinci Abbasî halifesi Mansûr (754-775) zamanından itibaren Eski Yunanca, Farsça, Hintçe ve Süryaniceden Arapçaya pek çok eser tercüme edilmiştir. Mütercimlerin şeyhi olarak ünlenmiş olan ve Abbasî halifeleri Me'mûn (813-833) ile Mütevekkil'in (847-861) özel hekimliğini üstlenen Huneyn b. Ishak'ın (809-873) Galen, Hipokrat, Dioskorides, Batlamyus, Eflâtun ve Aristo' ya ait pek çok eseri Süryanice ve Arapçaya çevirdiği, hatta Galenin anatomi ile ilgili yedi

[28] Kasım Kırkbıyık, *a.g.e.*, s.282
[29] Kasım Kırkbıyık, *a.g.e*, s.278
[30] Ali Yiğit, *a.g.e.*, s. 2
[31] Ali yiğit, *a.g.e*, s.3

kitabının asılları kaybolduğu için, bu çeviriler sayesinde Arapça olarak muhafaza olunduğu bilinmektedir. Huneyn b. İshak'ın tercümeleri arasında biri baytarlık, diğeri hayvanlar ve bitkiler üzerine iki eseri daha bulunmaktadır. Bunlardan "*Kitabii'l-baytara"* adıyla Arapçaya çevirdiği ve 63 bâbdan oluşan eserin müellifi, M.S. 4. yüzyılda Manisa'da yaşamış olan Bizanslı hekim Theomnestostur.[32]

İslami ilmin bu kadar gelişmesiyle beraber tıp ilmine paralel olarak baytarlıkta da ileri gidilmeye başlamıştır. Zaten insanların en önemli yardımcılarından ata verilen değerle beraber de onların tedavileri üzerine eserlerde sürekli art arda yazılmaya başlamıştır. Bu eserlerin çoğu daha çok tedavi amaçlı olmakla beraber bazı baytarnanmelerin içinde atçılık, binicilik, silahşorluktan da bahsedilmektedir. Bu eserler genelde Fürusiyye olarak nitelendirilmektedir.

Yazılmış bazı eserlerden örnekler vermek gerekirse; Câhiz'in "*Kitâbü'l-Hayevân",* Demînî'nin *"Hayâtü'l Hayevâni'l- Kübrâ",* İbn Kuteybe'nin *"Uyûnü'l-ahbâr",* Fazlullah el- Ömerî'nin *"Mesâlikü'l ebşâr fî memâliki'l-emşâr",* Kalkaşendî'nin "*Şubhu'l-a'şâ"* ve İbn Sinâ'nın *"eş-Şifâ'sı gibi ilm-i hayevân"* (zooloji) konusunu ele alan eserler baytarlıktan ziyade hayvanın anatomisi, üreme şekilleri, gebelik ve kuluçka dönemleri ve organlarının tedavide kullanılması hibi hususları incelemişlerdir.[33]

Baytarlıkla ilgili en eski telif eser, Ubeyd b. Hammâd el-Halebi'nin tertip ettiği şekilde günümüze kadar gelen ve Hz Ali'nin seyisi Kamber'e ait olduğu iddia edilen Baytarname'dir. Abbasiler devrinde yani VIII. Yüzyılın ortalarında başlayan geniş tercüme faaliyetleri tıp ilmi yanında baytarlığında gelişmesine önemli katkılarda bulunmuştur.[34]

Halife Mu'tazıd-Billâh'ın da mîrâhuru olduğu rivayetlerine bakılırsa 892 tarihinde henüz hayatta olduğu anlaşılan İbn Ahî Hizâm'ın baytarlık ve binicilikle ilgili eserleri günümüze kadar gelmiştir. Farklı nüshalarda değişik isimlerde zikredilen "*Kitâbü'l-Hayl ve'l fürûsiyye ve'l-baytara"* adındaki eseri binicilik, cihad, silahların en iyi şekilde nasıl kullanılacağı, atların .eşitleri, vasıfları ve üretilmeleriyle gıdaları, hastalık ve tedavileri, nallama usülleri, uyumlu ve kusurlu yönleri yanında

[32] Mesut Şen, *a.g.e.,* s. 178
[33] Kasım Kırkbıyık, *a.g.e.,* s.278
[34] Kasım Kırkbıyık, *a.g.e.* s.278

katır ve merkep hakkında da bilgiler verir.[35] İbn Ahî Hizâm'ın sadece binicilik konusunu işleyen bir de "*Kitâbü'l Fürûsiyye"'*si *de vardır.* 750-850 yılları arasında süren tercüme devrini 9. yüzyılda telif devri takip etmiştir. Hatta daha 8. yüzyılda Arap filolog Asmaî'nin (740-831) kaleme aldığı at üzerine "*Kitabii'l-hayl*"ilk telif eserlerdendir.[36]

10. yüzyılın baytarlık üzerine yazılmış önemli eseri, Ahmed b. Muhammed b. Ebû Kutayre tarafından Fatimîler devletinin Mısır'ın ele geçmesinden sonraki ilk halifesi Ebu Mansûr el Azîz'e (975-996) ithaf edilen "*Kitabi'ul-hayl ve şıfatuha ve elvanûha ve şiyataha ve izmârûha ve 'ilalûha ve 'ilacatûha"* isimli eserdir. Memlûklular döneminde Hizâm'a atfedilmiştir. Eserde, adından da anlaşılacağı üzere, atın cinslerinden, donlanndan, beneklerinden, hastalık ve ilâçlarından bahsedilmektedir.[37]

13. yüzyılda baytarlık konusunda Ahmed b. el-Hasan b. el-Ahnef'in "*Muhtaşaru kitabi'l-baytara"* isimli 30 bâbdan oluşan eserinin Ali b. Haşan b. Hibetullah tarafından istinsah edilen bil. Nüshası tezhip sanat ve resimlendirme stili bakımından dikkat çekicidir. Eserin bu nüshasının bazı kısımları II. Mahrnud devrinde Mustafa Kânî Mîr tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir.[38]

14. yüzyılın başından itibaren Memlûklar dönemi, İslâm medeniyetinde baytarlık üzerine yazılmış en mükemmel eserlerin ortaya konduğu bir dönem olmuştur. Memlûk devleti bir Türk devleti olduğu için, sultanlarının çoğu damızlık atların yetiştirildiği şahane tavlalara sahiptiler. Bu zamanın edebiyatçılarından ve âlim kişilerinden olan es-Sâhib Tâcüddîn Ebû Abdullah Muhammed b. Muhammed b. Alî (1242-1307), "*Kitab'ul-baytar"* adıyla Melik el-Nâsır'a (1293-1294, 1299-1309, 1310-1341) ithafen iki ciltten oluşan bir eser kaleme almıştır.

14. yüzyılda İslâm dünyasının ve Orta Çağın en büyük veteriner hekimi olarak kabul edilen Ebû Bekr İbn Bedrüddîn ibn el-Münzir el-Baytâr'ın muhtemelen 1310-1340 yılarında kaleme aldığı *Kamilûş-şınacateyn'il-baytara ve'z-zartaka* isimli

[35] Kasım Kırkbıyık, *a.g.e.* ,s. 279
[36] Mesut Şen, *a.g.e.*, s. 179
[37] Meseut Şen, *a.g.e.*, s. 182
[38] Mesut Şen, *a.g.e.*, s. 182

eseri Orta Çağda baytarlık üzerine yazılmış en mükemmel eserdir. Eser Memlûk sultan Melik el-Nâsır'a ithaf edildiği için *Kitabu'n-Nasıri* olarak da tanınmaktadır.[39]

Anadolu'da yazı dilinin Türkçeleşmesi ve bilimsel eserlerin Türkçe olarak yazılmasına 14. yy'ın sonunda başlandığı, tercümelerin yanı sıra telif eserler de ortaya çıkarıldığı belirtilmektedir. 14-15. yy'da yazılan pek çok eserin 9.yy'a ait eserlerin kopyaları ya da bu eserlerin tercümeleri şeklindeki görüşünün yaygın olduğunu, günümüze kadar gelen pek çok Türkçe baytarnamenin *"Naseri", "Kitabu'l-Hayl ve'l-Baytara*" ile *"Kitabu'l-Falaha*" adlı Arapça eserlerin tercümesi olduğunu bildirmektedir. Arapçadan Farsça ve Kıpçak Türkçesine çevrilen ve İbn Ahi Hizam'a atfedilen *"Kitabu'l-hayl"* ve *"Kitab fi 'Ilmu'l-Nussab"* gibi eserlerin, yeni dönem yazmaları olarak tipik ve popüler nitelikler taşıdığını, Arapça ve Farsçadan Kıpçak Türkçesine çevrilen eserlerin "furusiyye" eserleri olduğunu, Batıda "hipoloji" diye adlandırılan furusiyye'nin Arapçada, bir asker için gerekli olan atın bakımı, yetiştirilmesi, tedavisi, ok-yay, kılıç, süngü vb. silahları kullanma gibi konuları içeren bir bilim dalı olduğunu bildirmektedir.[40]

XVII. yüzyılın başlarında Osmanlı Sultanı I. Ahmed'in (1603-1617) emriyle Emir Hacib Aşık Teymür'un *'Umdetü'l mül'ük* adlı eseri ismi tespit edilemeyen bir kişi tarafından *Tuhfetü'l-mülûk ve'sselâtin* adıyla Türkçeye tercüme edilmiştir. Üç bölümden meydana gelen eserin ilk bölümü baytarlık, ikinci ve üçüncü bölümleri de binicilik ve avcılık konularına dairdir. I. Ahmed'in hattatı Belgratlı Kenan tarafından İstanbul Süleymaniye'de yazılan ve atların yara, uyuz, sancı, arpalama, öksürük, iştahsızlık ve göz ağrısına karşı tedavi usullerinden bahseden Baytamame ilmi bir kıymeti haiz olmayıp ampirik usullerden bahseder. II. Selim zamanında yetişen Osmanlı tabiplerinden Ankaralı Kaysûnzade Mehmed Nidai Sahib Giray'ın hanhocalığı vazifesinde birkaç yıl kaldıktan sonra Konya'ya gelerek II. Selim'in tahta çıkmasıyla hekimbaşılığa tayin edilen Nidai'nin *Tabâbet-i Be- şeriyye ve Baytariyye ile Baytarname* adındaki iki eseri de baytarlıkla ilgilidir. Bu eserler baytarlık yönünden değersiz, ancak at bakımı açısından değerli olduğu [41] belirtilmiştir

[39] Mesut Şen, *a.g.e.*, s. 185
[40] Ali Yiğit, *a.g.e.*, s. 6-7
[41] Kasım Kırkbıyık, *a.g.e.*, s.279

II. BÖLÜM

TUHFETÜ'L-FÂRİSÎN FÎ-AHVÂLİ HUYÛLİ'L –MÜCÂHİDÎN İSİMLİ ESERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

1 *inci bab'da* At hakkında hadîsler zikredilir. Bunlardan birinde şöyle denir: Kâbenin sağ tarafından esen rüzgâra Allah, "Düşmanların zelil olması için senden bir şey yaratacağım" dedi. Rüzgârdan bir avuç alıp atı yarattı ve ona "seni muteber halk ettim, kanatsız uçar ettim" dedi. Buna benzer başka hadîslerde yazılmıştır.

2 *nci bab*'da Atlarda makbul vasıflar. Atın iki kulağı arası, boynu, baldırları, alnı ve göğsü geniş; beli, diz kapağı ve butları kalın; gözleri, testisler ve penisi siyah; dudakları, burnu geniş ve yumuşak olmalı. Gemini çiğnemesi, yürürken boynunu uzatması ve kuvvetli yürümesi iyidir gibi vasıfları anlatılmaktadır.

3 *üncü bab*'da Atın dişleri ile bir yaşından 36 yaşına kadar yaşının bilinmesi ve yaş yaş dişlerinin görünüş ve özelliklerinden bahsedilmiştir.

4 *üncü bab*'da Ahırların durumu hangi durumlarda nasıl yapılması gerektiğinden bahsedilir. Hayvanın yemlenmesinin mevsimlere göre ve ne yediğine göre miktarları anlatılmıştır. Hayvana hangi koşullarda ne kadar miktarda su verilmesi belirtilmiştir. Aynı başlık altında at koşturulurken dikkat olunacak noktalar hakkında bilgiler verilmiştir.

5 *inci bab'da* At nallamanın usulünden bahsedilmiştir. Hayvanın tırnağının özelliğine göre nala vurulacak mıhlardan, yürüyeceği zemine göre vurulacak nalların özelliklerinden ve vurulma şekilleri anlatılmıştır.

6 *ncı bab'da* Hayvanın Ürkmesi hakkında bilgi verilmektedir. Ürkme birkaç çeşittir. Bazen kolunun fazla sıkı olmasından, bazen da hayvanın eyere alışık olmamasından ileri gelir. Yolda kendiliğinden duran hayvan zorla yürütülmemeli, kendi yürüyünceye kadar sabırla beklemesi gerektiği anlatılır.

7 *nci bab'da* Binek atının kötü huylarının terk ettirilmesi yöntemleri anlatılmıştır. Eyer, yara yapmışsa altına yumuşak çuha koyup, binerken üzengiden değil, yüksek yerden binilir. Hayvanın gemi uygun olmalıdır. Üzengi ile vurulmamalıdır gibi bilgiler verilmektedir.

8 *inci bab'da* Tayların talimi yöntemleri ve yetiştirilmeleri hakkında bilgiler verilmiş. Ayriyeten, döl için (damızlık) kısrakların iyi vasıfları ve kısır kısrakların tedavisi hakkında yöntemler içerir.

9 *uncu bab'da* Hayvandan kan alma yöntemleri anlatılmıştır. Neşterin ucu çok keskin olması gerektiği ve hangi damardan kan alınacaksa uygulanacak yöntemlerden ve sonrasında ise kan alınan yerlerin nasıl kapatılacağı bilgisi verilmiştir.

10 *uncu bab*'da Hayvanda görülen delirme hastalığından bahsedilir. Sıcağın tesirinden(?), kara dane otu(?) yemekten (zehirlenme) ve köpek ısırmasından (kuduz) ortaya çıktığı örnekleri verilir.

11 *inci bab'da* Atın kulağındaki ortaya çıkan beş hastalıktan bahsedilir. Bunlar kulakta çıkan ur gibi et parçasından, kulağın içinde cerahat yani yara olması, sağırlık illetli gibi hastalıkların tedavileri anlatılmaktadır.

12 *nci bab'da* Atın gözlerindeki hastalıklar on dört hastalık ve tedavi yöntemlerinden bahsedilir. Anlatılan hastalıklar ise; 1 – Gözün beyazlaşmasından, 2- Gözlere sarılık inip bir gözün görmemesi, 3- Gözlerde duman ortaya çıkması, 4- göz kenarında şiş (tümör), 5- Atın gözünde kıl çıkması, 6 ve 7 nci nevi hastalıklar, gözde yeşil ve kırmızı dumandır. 8-Atın gözünün sulanması, 9- Gözde cerahat olması, 10- Geceleri görmemesi, 11- Gözlerin kenarındaki siyahlıkların beyazlaşması, 12- Kamer(?) illeti. 13- Göz kenarında zafere(?) hastalığı. 14 - Atın gözlerinin nezleden ağrıması gibi hastalıklardan bahsetmektedir.

13 *üncü bab'da* Sakağı; bu da iki çeşit olup birincisi, kışın rutubetten olur, ikincisi, yazın sıcaktan olur.

14 *üncü bab'da* Atın burnundaki ortaya çıkan hastalıkların dört tür olduğu ve bunların tedavileri için özellikle nişadır ve zafran otlarının sürekli kullanıldığı anlatılmaktadır

15 *inci bab'da* Atın ağzında olan hastalıklardan bahsedilir. Bu hastalıklar arasında, fazla dişli olması, Atın dişinin şişmesi, dil altında kabarcık ortaya çıkması. Diş etinde yaraların görünmesi gibi bazı hastalıklardan bahsedilir

16 *ncı bab'da* Atın boğazındaki hastalıklardan bahsedilir. At su içtikten sonra ağzından kan gelmesi, Yabani kernip (Brassia oleracea) yeyip zehirlenmesi, Tavuk pisliği yeyip zehirlenmesi, Su içerken karnına kurbağa gitmesi, Rakle soğanı (?)

yiyerek hasta olan atın, Hatmi yemekle hasta olursa Atın boğazında bir şey kalırsa Atın midesi soğuyup (?) kusmağa başlaması gibi görülen sıkıntıların giderilmesinde yapılacak yöntemler anlatılır.

17 *nci bab*'da, Hayvanın sürekli öksürmesi ve bu öksürme giderilmesi için uygulanan ve devalardan bahsedilmiştir.

18 *inci bab'da* Hayvanın fesadı demi(?)'inden olan hastalıklardan sekiz türlü hastalıktan bahsedilir, ı-Sakaya denilen bir şiş tayların çenesi ile gırtlağı arasında teşekkül eder, hayvanın burnu akar. 2-Ziha (?) denilen bir şiştir. Gerdanda husule gelir, hayvan yeyip içmez. 3- Dığbe göğüs ve boğazda olan bir şiştir. Testisler baş ve gözler de şişer. 4- Hınanı yabis (?). Hayvanın derisi yüzülür, karnına vurulunca öter. Boğazına balgam birikmiştir, öksürür. 5- Hınanı ratıb. Fena hastalıktır. Hayvan testislerini içeri çeker, burnundan cerahat akar, gerdanında şiş husule gelir.. 6- Hınanı mefzıl, hayvanın oynak yerlerinde olur. Başını aşağı tutar, burnundan cerahat akar. 7- Hınanı gayrı münten. Kolay illettir. Burnundan kokusuz akıntı gelir. 8- Hınanı kalp isimli hastalıklar anlatılmıştır.

19 *uncu bab'da* Sal'a (?) denilen yaraların ortaya çıkması anlatılmıştır. Bu yaralar; 1- Eyerin uygunsuzluğundan atın belinde yara çıkması , 2- Eğile (ekele ?) denilen yara, fena kokulu, fazla etli ve gittikçe genişleyen yaralardır. Kuyruğa kadar genişler.

20 *nci bab'da* Kuyruktaki illetlerden bahsedilir.. 1- Atın kuyruğunda şişmesi, 2- Atın kuyruğu kaşınırsa (uyuz ?), 3- Kuyruk kılları dökülmesi durumunda, 4-Atın tüylerini uzatmak istenmesinde 5-Fazla kıllı ise bunlardan kurtulunması durumları anlatılmıştır.

21 *inci bab'da* Atın anüsündeki hastalıklardan bahsedilir. Bunlar; 1- Basur gibi memeler olursa, 2- Anüste kurtlar ortaya çıkarsa, 3- Hayvanda mak'at dışarı çıkması durumlarından 4- Makattan kan gelirse, 5- Gübrenin kendi kendine çıkmaması uygulanacak yöntemlerden bahsetmiştir.

22 *nci bab'da* Atın penis ve testislerindeki hastalıklardan bahsedilir. Bunlar; 1- Testisler ve penisin şişmesi durumu,. 2-Penis içeri girmediği zamanlarda 3-Peniste siyillerin ortaya çıkmasından 5- Testisler ve penisi gevşek tutması durumlarındaki hastalıkların tedavi yöntemleri anlatılmıştır..

23 *üncü bab'da hayvanın* idrarında ortaya çıkan hastalıklardan bahsedilmiştir. Bu hastalıklar arasında 1- İdrarın sıkışması, 2- İdrar çıkmaması, 3- İdrarın damla damla gelmesi, 4- İdrarın kanlı olması durumlarından bahsedilmiştir.

24 *üncü bab'da* Hayvanın içinde olan hastalıklar. 1- vaci el-kalb(?) olarak isimlendirilmiş hastalıktan,. 2-Akciğerin ağrıması, 3- Böbreklerin ağrıması, 4- Miğde ağrısı,. 5- Bağırsak yarası, 6-Zayıf miğde, 7- Kulunç illetinden 8-Atın karnında kurt olması (parazitler), 9- Hayvanın içindeki yağ erimesinden ve 10-Karnın yarılması durumları hakkında tedavi yöntemlerinden bahsedilmiştir.

25 *inci bab'da* Hayvanda ortaya çıkan çeşitli sancılardan bahsedilmiştir.

26 *net bab'da* Sıtma hastalığı anlatılmıştır. Anlatılan iki tür sitma hastalığı bulunmaktadır. Bunlar; Humma, yani sıtma ve Gizli sıtmadır.

27 *nci bab'da* Sancı hakkında denmiştir. Sancılanacak hayvanlara uygulanacak yöntemler ve ilaçlar anlatılmıştır.

28 *inci bab'da* Kısır illetinden bahsedilir..

29 uncu bab'da Nal için anlatılan bir sıkıntının ortaya çıkmasından ve bunun tedavisinden bahsedilmiştir.

30 *uncu bab'da* Şedide (?) olarak tabir edilen bir hastalık anlatılmıştır

31 *inci bab'da* Yırtma-Yarma olarak bilinen bir hastalık anlatılmıştır.

32 *nci bab'da* Riya(?) olarak isimlendirilmiş bir hastalığın ortaya çıkış sebepleri ve tedavisi hakkında bilgi verilmiştir

33 *üncü bab'da* Hayvanın karnının su toplaması hastalığı anlatılmıştır.

34 *üncü bab'da* Hayvanda ortaya çıkan çarpıntının belirtileri ile uygulanacak yöntemler ve tedaviler anlatılmıştır.

35 *inci bab'da* Hayvanda Ma'ü'l-asfer olarak tabir edilmiş bir hastalığın belirtileri ve ilacı hakkında bilgi verilmiştir.

36 *ncı bab'da* Mirretü'l-y3abise olarak isimlendirilmiş bir tür hastalıktan bahsedilmiştir.

37 nci *bab'da* Verem olarak bilinen hastalık anlatılmıştır.

38 *inci bab'da* Zaidul hanazir yani Sıraca denilen ur gibi şişin ortaya çıkması üzerine yapılan bir tedavi yöntemi anlatılmıştır.

39 *uncu bab'da* Hayvanda ortaya çıkan Çıbanlardan bahsedilir ve sebebinin hararetten ortaya çıktığı anlatılmıştır.

40 *inci bab'da* Uyuz hastalığından bahsedilir ve iki sebeptir. Bunlar hararet ve temiz bakılmamaktan ve kirden dolayı ortaya çıktığı belirtilmiştir.

41 *inci bab'da* Ayaklarda (bacaklarda) olan hastalıklardan bahsedilir.

42 *nci bab'da* hayvanın vücudunda bulunan beneklerin yok edilmesi ve atın vücuduna ben yapma yöntemleri anlatılmıştır.

43 *üncü bab'da* Miskin hastalığı anlatılmıştır.

44 *üncü bab*'da atlarda görülen yaralardan ve uygulanacak tedaviler anlatılmıştır

45 *inci bab'da* Arn hastalığı yani yaz yarası denilen bir tür hastalıktan bahsedilir. Bacaklarda hararetten ortaya çıkan bazen yaş, bazen kuru yaralardır.

46 *nci bab'da* Atın omzunda ve ön bacaklarında görülen hastalıklardan bahsedilir.

47 *inci bab'da* Bacaklardaki kırık ve çıkıkların tedavileri anlatılmıştır.

48 *inci bab'da* Vücutta dış sebeplerden ortaya çıkan yaralardan bahsedilmiştir..

49 *uncu bab*'da Ahırda ortaya çıkan karınca, sinek ve pire gibi haşerelerle nasıl mücadele edilmesi gerektiği yöntemleriyle açıklanmıştır.

50 *nci bab'da* Atın vücudunu yağlandıracak ilâçlar anlatılmıştır.

51 *invci bab'da* İştahı açmak için neler yedirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

52 *nci bab'da* Çok yük taşıyıp da yorulan hayvanların bacakları soğuk su ile yıkanması anlatılmıştır.

53 *üncü bab'da* Soğukta kalmış hayvanlara uygulanacaklar anlatılmıştır.

54 *üncü bab'da* Hayvanın susuzluğa dayanması için tedbir anlatılmıştır.

III. BÖLÜM

TUHFETÜ'L-FÂRİSÎN FÎ-AHVÂLİ HUYÛLİ'L –MÜCÂHİDÎN İSİMLİ ESERİN TASNİF VE SADELEŞTİRMESİ

3.1. Atların övülen ve beğenilmeyen alamet ve belirtilerine dair şerefle çıkan Hazreti Peygamberden anlatılır.

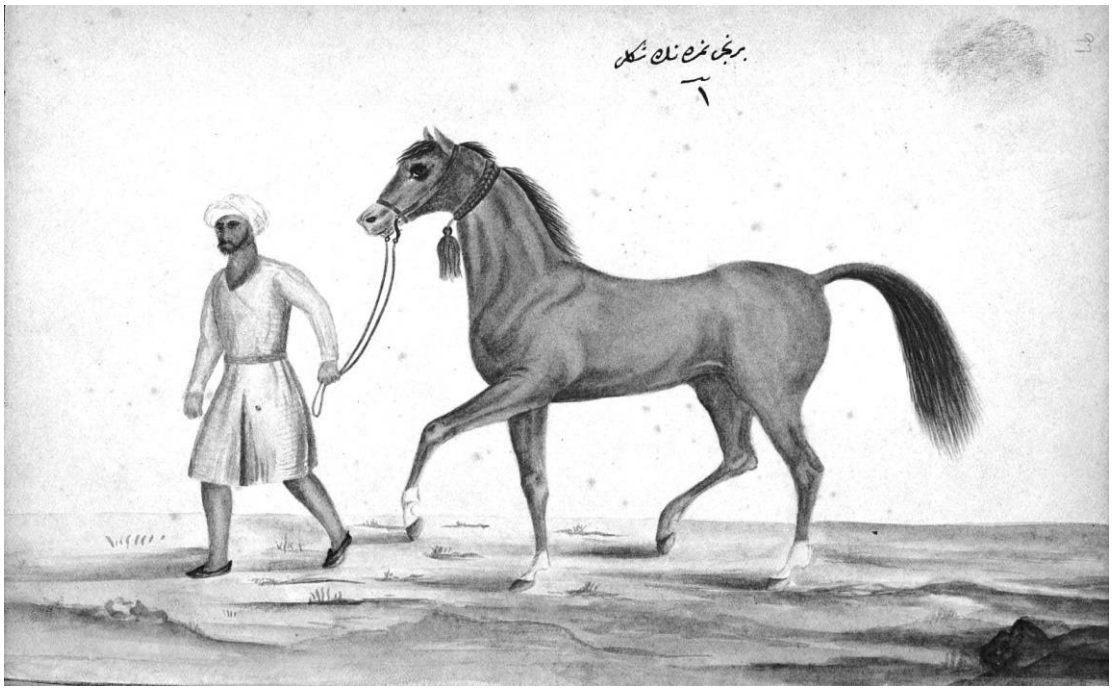
Allahu teâla atı yaratmak istediğinde Kabe'nin sağ tarafından esen rüzgara ben senden bir şey yaratacağım. Evliyamın aziz ve düşmanlarımın zelil olması içün ve bana mûfi olanların ziretiçün cem' ol buyurdu. Cebrail aleyhisselam geldi cem' olan rüzgardan bir avuç aldı. O rüzgardan atı halk etti. Doru ve yelesi ve kuyruğu siyah ve ata hitab ederek seni muteber halk ettim dahi hayrı seni nasiyemde kıldım ve mali garayim arkan üzerinde getüreler sair halk ettiğim cümle hayvanlardan senin rızkın rüshati cihetinde mükerrem ve efda ettim ve sahibini muhabbetli ve istediğini tutmak ve kaçtığından kurtulmak içün kanatsız tayran edici kıldım ve bana tesbih ve hamd-ı şehadet ve tekbir iden erkekleri binici kılarım ve yine resulullah buyurmuşdur. Her ne zaman ki atın sahibi tesbih ve hamd-ı şehadet ve tekbir ider elbette atı dahi işidüb sahibinin misli ile icabet eder veyn-i resulullah efendimizden İbn-i Abbas radıyallahu anh rivayet ederler. At sair vuhuş gibi vahşidir. Beytullahın esası ve binasını reft etmek içün aziz ve celil olan Allah İbrahim ve İsmail Aleyhisselam emreylediği vakitte size bir hazine veririm. Ben azimuş şeman o hazine-i sizin içün iddihar etmişidim buyurdu. Bade hu cemaallah İsmail aleyhisselam vahy etti. Sen çık ve o hazine-i çağır İsmail aleyhisselam ciyad denilen mekkenin bir mahalline çıktı dua'nın ve hazinenin ne olduğunu bil idi Allahu teâla İsmail aleyhisselam dua'nın ne idüğünü ilam etti yüzünde hata-i arabda bir at kalmadı. Cümlesi İsmail aleyhisselam ve icabet iden atların nasiyesini İsmail aleyhisselam tuttu tercih-i tembiyesiz o atlara rakib olun ve onlara itikâd ve itibar idin zira onlar meymenetlidirler ve o atlar babanız İsmail aleyhisselam size mirastır ve Ebul Zeyf Kiffarı radıyallahu anh Mısır'da atını furuh iderken benim atımın duasız müstecabdır deyü tevcüd buyurdu. Atın duası nedür diye sual oldukda bu vecihle buyurdular. Ey benim rabbim sen beni ademoğluna musahhar eyle ve beni

anan eliyle merzuk eyle ve ehli ile malından ana muhabbetli eyle, ey benim rabbim benim yüzümden ana merzuk eyle ve anın yerinden beni merzuk eyle. Yine hadis-i şerifte vaki olmuştur. At üç tür olub biri rahman yani cihad içün ve biri şeytan yani tekebbur ve gurur içün ve biri insan yani menfaat içün ve resurullah sallallahu aleyhivesellem, hadis-i şerifde olan kemiyetden murad donu, doru ve ayakları siyah ve ağızdan murad dahi alnında olan beyazluk olub ancak alnında olan beyazlığın dahi cümlesi neymun olmayub alnında guruş veyahud daha büyücek olanlar beyazluk elif gibi yüzüne kadar inenler ve kaşları siyah olub alnından yukarusu beyaz bulunanlar mes'ud ve beyazluk gözlerine kadar indiği ve burnuna irişdiği ve kaşları ile gözleri etrafında olmadığı halde ve bilakis mes'undur ve muhaccel iki ard ayağıyla üç veyahud dört ayağı beyaz olan hayvana sıfatı mademe olub bu vasıflar ile mevsuf olan makbul ve mübarekdir. Ancak yalnız sağ taraftaki bir ayağı beyaz olduğu halde ercel tembir olunub bu feşanda olan esbin şaameti meşhur olduğundan ictinab etmek lazımdır. Ez cümle imam Hüseyin R.A efendimiz hazretlerinin şehadet ba saadetleri ercal hayvana üzerinde vuku yafte'i ser defteri seyyatı gerdun-ı dundur ve Ebu Hureyre R.A deyu buyurmuşlardır. Bundan murad sağ çapraz ata itibar gayr-i caiz olduğu beyan buyurur. Bazı müfessirinin kavillerine göre atın bir ayağında olan sekinin yarısı kendü renginde olduğı ve sekide veled akçe kadar diğer renk bulunduğı halde guzu şe'amet olunur ve anın dudagının gem dokunduğu mahal ile üst dudağı ve gırtlağı ve kulağı üzeri ve kıçı ve boğazının bir tarafı beyaz ve gözünün ikisi mai olduğu halde gayet meymenetli ve sahibi dahi ber murad ad olunur. Gözünün altında veyahud üstünde ve kulağının ittisalinde ve burnunda ve dirseği altında ve karnında ve alt dudağında ve göbeği üzerinde beyazluk olanların ve bir gözü mai bulunanların ve dilinde siyah pullar olanlar ile alt dudağında iç tarafında siyahlık alameti olanların ve dış dudağı üzerine çıkub hınzır dişine müşabe olanların mes'un ve mezmum idüğü ve su ve arpa vaktinden ma'ada ayağını daima toprağı uranların sakameti olacağı müsellemdir. Vel ibn Ömer R.A hazreti resurullah sallahu aleyhivesselem efendimizden rivayet etdiler ki bereket farasda ve zevcede ve dardadır dimek olub ferasın şeameti su'al olundukda feres teper kapar ise meş'umdur ve yine ibn- Ömer R.A anhına hazreti resurullah sallahu aleyhi ve selem efendimizden rivayet iderler ki atın alnında yevmi kıyamete kadar bir hayır bağlıdır dimek olub hayrına idiği su'al

olundukda acru ganimet içündür ve atın nafakasını yani yem ve suyunu vaktiyle güzelce virenlerin sadaka vermiş gibi sevaba nail olurlar.

3.2. Atların sıfatlarının anlatılmasıdır.

Atlarda makbul ve muteber olan sıfatları mesela atın kulağı, boynu, baldırları, alnı ile göğsü ve boynu geniş ve enli olup, beli, dizlerinin kapağı, dirseği kısa ve burunları ile karnı ve budları kalın ve gözleri, erkeklik organı ve hayaları siyah ve dudakları ve burunları geniş ve yumuşak olması ve gemini çekmesi aşağıda birinci numaradaki resim olunmuş şekle benzer gibi boynunu uzatıp gözlerini açtığı ve yürür iken kuvvetli teneffüs etmesi alameti sıfat ve yaradılışındandır.

3.3. Atın dişlerinin oluşları ve nitelikleri bakımından ve bir yaşından otuz altı yaşına kadar dişlerinin ömrünün ne kadar olduğunun bilinmesinin anlatılmasıdır.

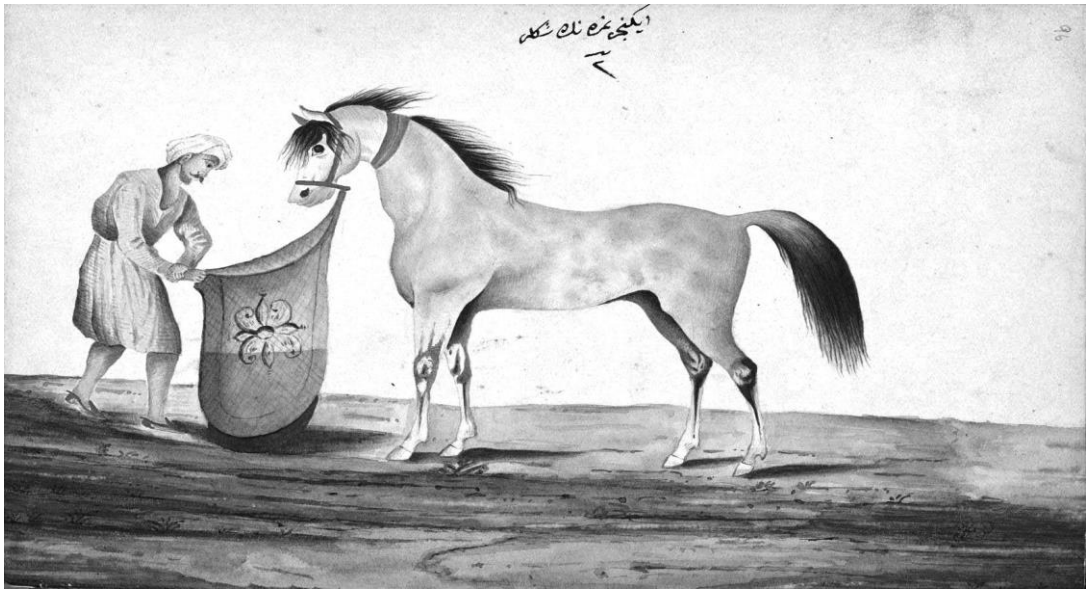
Atın ağzının ön dişleri on iki adet olup, altısı yukarıdaki çenesinde ve altısı aşağı çenesindedir. Önce iki diş üst çenesinde ve iki diş alt çenesinde ortaya çıkar . Bunlara atların ön dişleri olarak isimlendirirler. Sonra iki diş üstünde ve iki diş

altında ortaya çıktıkta ön dişleri ifade ederler. Sonra yine iki diş üstünde ve iki diş altında çıkardığında dördül ismiyle isimlendirilir. Bunlara ön dişler ile azı dişleri arasında ve ikisi altta bulunan dört diş olarak ifade ederler. Atın bir yaşından iki yaşına kadar bütün dişleri beyaz olup iki yaşını geçip, üçüncü yaşına kadar sararmaya başladığında üst tarafında çıkan öndeki dört diş olarak ifade ettikleri iki diş düşer. Sonra altındaki iki diş düşer ve üç buçuk yaşında olduğunda öndeki dört diş dişlerine ortaya çıkar. Dört yaşına girdiğinde, öndeki dört dişten sonra çıkan dişleri düşüp beş yaşına vardığında, ön dişler ile azı dişleri arasında ve ikisi altta bulunan dört diş olarak ifade ettikleri dişleri dökülür. Altı yaşına girdiğinde alt ve orta dişlerinin uçları kararır. Yedi yaşında ön dişler ile azı dişleri arasında ve ikisi altta bulunan dört diş olarak isimlendirilen dört dişinden siyahlık gider. Sekiz yaşında önlerdeki dört dişi olarak ifade ettikleri dişlerinden dahi siyahlık gider ve dokuz yaşından on iki yaşına kadar bütün dişleri asıl renginde kalır. On iki yaşına geçildiğinde bozulmakla, yaşlanıp on beş yaşına kadar tamamı üst ve alt dişleri beyazlanır. On yedi yaşında dişleri beyaz renginden bir miktar bozulur. Yirmi yaşında olgunlaşmış olduğunda öndeki dört dişten sonra çıkan dört dişleri toprak ve toz rengine dönüşür. Yirmi sekiz yaşına girdiğinde dişleri sürahilenip otuz dört yaşına vardığında ön dişler ile azı dişleri arasında ve ikisi altta bulunan dört diş olarak ifade ettikleri dört dişi düşer. Otuz altı yaşında ağzında dişleri kalmayıp düşer. Kırkında dişlerinin ve yaşının durumlarından bir şey belli olamaz.

3.4. Hayvanın ahırı ve bedeninin muhafazası, binme ve inmenin esası ve yemi ile suyunun ne kadar verilmesi gerektiğinin anlatılması olup üç tür üzere zikr olunur.

Birinci tür; ahırın yemliği daima aşağıda ikinci numarada resmedilmiş şekle benzer gibi hayvanın göğsüne kadar yüksek olup rutubet olmaması için altı çukur kazılıp değirmen ahırlarında olduğu gibi saç ayağına benzer gibi ağaçlar konularak üzeri gübre ile örtülür. Bu biçimde hayvanı çok olup altlarını rutubetten ve kaya için daima kuru gübre konup kaldırmakta zorluk olacağından muntazam ahırlar gibi hayvana bakıldığı ve ahırın içinde ve hayvanın altında yaş gübre bırakılmadığı surette ahıra ağaç döşemeğe lüzum kalmaz. Mevsim kış ise ahırın çatısı alçak olur ve

rüzgar girecek delikler kapatılır. Adeta keçe çullar ile hayvan iyice sarılır. Yaz mevsiminde ise çatı yüksek ve havadan ve altı rutubetten kurtulmuş olarak hayvanın yuvarlanmamasına dikkat olunur. Kısraklar tabiatı icabı daima kızgın olduğundan kış vakti keçeli çul örtülmesi gerekmez. *İkinci tür;* atın yiyip içmesi anlatılmaktadır. Hayvana yeşil ot verildiği vakit çok yuvarlanacağından bu halde yuvarlanmasında fazlalık yoktur. Ahırın geniş olması ve elden yeşil ot verilir ise zorunlu olmayacağı bilinir. Arpa ve saman kuvvetle midesini bozacak miktardan fazla yedirildiği ve terli iken verildiği zaman, asla esas olmayacağından başka zarar veren adîresi عدیم سس (?) olacağı avlandığında teri soğuduktan sonra ata belirtilen ölçüde verilmesi lazım olup şöyle ki; hayvanın arpası yıkanıp veyahut iyice elenip ata her gün binilir ve su hizmetinde kullanılır ise günlük dört okka verilir. Böyle olmayıp da mesela günde bir iki saat binilerek pek çok örselenmez ise iki buçuk nihayet üç okka temiz arpa ve altı okka temiz saman ve arpa verilmeyip, kepek, nohut ve bakla vesair münasip hububat verildiği zaman iki buçuk okka önceden ve vakit yaz ise günde iki defa ve kış ise bir defa içebildiği kadar su verilmelidir. At iri ve boğazlı olur ise bir siyah sabun üçte biri zım olunarak midesinin hazmına göre verilir. Bazılarının tecrübe ve şüphesine göre arpa saman ile karıştırılıp verilmesi daha münasiptir. Hayvan yiyor diyerek çok arpa verilmeyip daima yiyebileceğinden bir iki avuç eksik verilerek hayvanın iştahına bozukluk getirilmeye ve seferde hayvana yarar ot nadir olduğu zaman suyu verilip yarım saat arası geçtikten sonra alışılmış bir miktar daha fazla arpa verilmelidir. Arpa bulunmayıp yalnız ot bulunur ise ot doğranıp azar azar verilmelidir. At tay iken ekmek yemeğe alışması yine ekmek verilir ve çok su içirilmemelidir. *Üçüncü tür*; hayvana binme ve inmenin anlatılmasıdır. At koşturulması kuvvetli olunduğunda evvela dizginin düşürülüp kızıştırılarak tamamıyla isteğe geldiği üzerine asla hareket olunmayıp sıkıca tutularak salı verilir ve durdurulacağı vakitte dizgini birden bire çekilmeyip yavaş yavaş çekilmelidir. Üzerine binildiğinde ayakta durur gibi bütün bütün üzengi üzerine kalkmayıp üzerinde hareketsiz ve yarı kuvvet üzengiye ve yarı kuvveti de eğere verilmelidir. Hayvan hırslandırılarak koşturulmak kuvvetli olunduğunda sağ tarafa döndürülür ise sol tarafında ki dizini ve sol tarafa döndürülür ise sağ taraftaki dizine kuvvetli basıp dizgin dahi döndürülecek tarafa eğik tutula ve âdeta yürür iken dizgin ne sıkı ne gevşek tutulmalıdır.

3.5. Atı nallamanın usulünün anlatılmasıdır.

Hayvanın tırnağı yumuşak ise; nalına vurulacak mıhın dördü ince ve dördün bayağı olup ince olan mıhlar tırnaklarının iki tarafının önüne, kalın dört mıh daha arka tarafına çakılmalıdır. Tırnağı yumuşak olmayıp sert olduğunda sekiz mıh'tan kalın olanları tırnağının ön taraflarına ve ince olanları arka tarafına çakılır. Tırnağı ince ve nazik olanlara vurulacak nal tırnağını bütün bütün ihate اماط(?) ederek ortasında olan delik gayet ufak olup kumda gitmesi gerektiğinde nal vurulmadan evvel nalın altına ufak bir keçe konularak üzerine nal vurulmalıdır. Hayvanın tırnağı ince ve zayıf olup kalınlaştırılmak istendiğinde, kamer şeklinde ve gayet ince, iki parmak kadar nal yapılıp yanların uçları ince ve ortası kalın olarak vurulur ve ayağının ahırda basacağı yerlere kum doldurularak kum üzerine bastırılır.

3.6. Ürkmenin anlatılmasıdır.

Ürkme birkaç tür olarak bazısını kulanınقولدنك (?) çok sıkı olmasından ürküp kulan(?) olduğunda ürkmez. Bazısına çıplak ve çul ile binildiğinden eğere alışmamasından ürktüğü, eğere alıştığında ürkmeden kurtulmuş olur. Ürkmesi belirtilen sebeplerden olmayıp kendiliğinden yolda gider iken durur ise zorla yürütülmeyip kendiliğinden yoruncaya kadar sabredilmelidir. Zapt olunmayacak

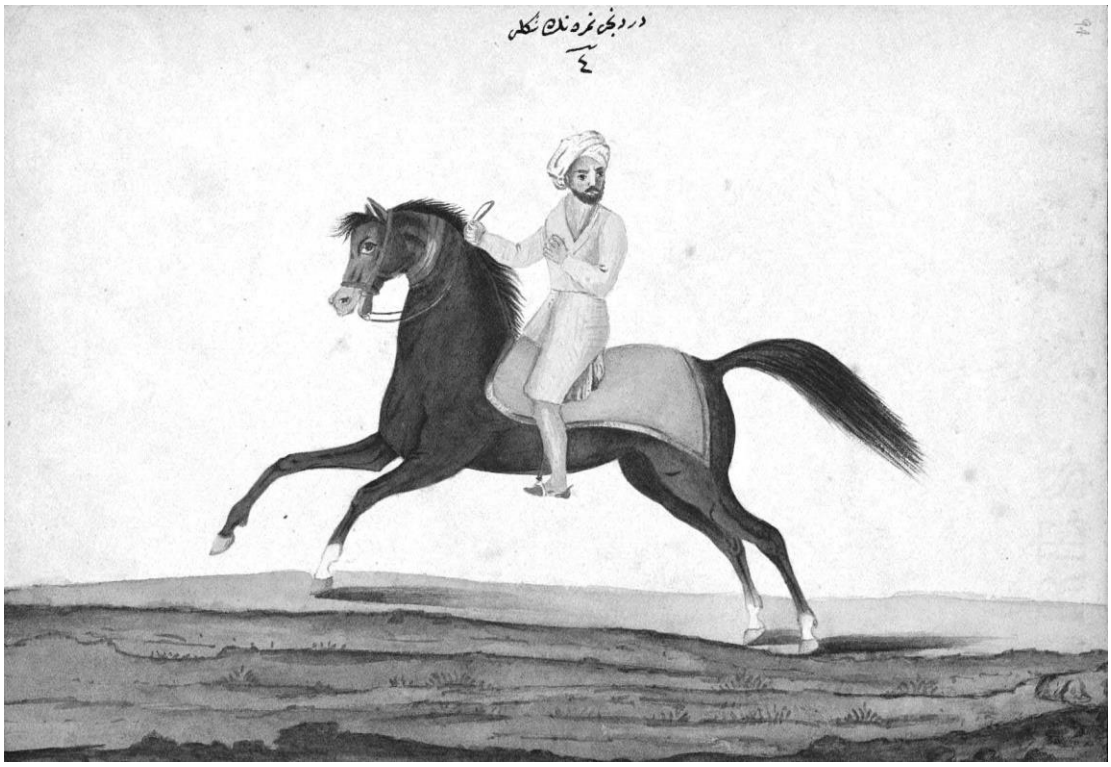
derecede kalabalık yerde durduğu zaman yine zorlanmayıp adımla yürütülerek arkasında bulunulmamalıdır. Eğer bulunulur ise kıça binilmeden gayrı çaresi olmadığından gönderilmesi asla uygun olmaz. Yürür iken birden bire aşağıda üçüncü numarada resmedilmiş şekle benzer gibi durduğu vakitte üzerinde olan adamın düşüp ölmesi görülebilir.

3.7. Hayvanın bindirmek istemeyip çekinmesi ve başında sert olması ve üzerine binici olduğunda üzerinde olan adamın başına vurması sebeplerle önce huylarının terk ettirmesi anlatılmaktadır.

Hayvana binileceği vakitte üzengiye bastırmak istemeyenler önceden beli yara olarak sonradan savuşub صما وسنوب (?) ve binecek, daha ağır biner ise yara yerinde çok ağrı meydana gelir. Eğer altına bir yumuşak keçe konup binildiğinde karşı üzengisinden birisini tutup binildiği zaman terk eder. Bazıları eğerin fenalığından ve binecek olan kimsenin silah ile bindiğinde huylanır. Atların daha üzengisine basılmayıp yüksek bir yerden binildiği vakit terk edeceği bilinmektedir. Başı sert olanlar dahi iki türlü olup birisi tabîî ve diğeri gemi, ufak damağına gelecek tarafı

kısa olarak kısacası ağzına uygun olmadığı zaman koşturulduktan sonra çekildiğinde ağzını incitmesiyle hiddetinin sebebi gemi azı dişine değer, kemiğe alışmasından meydana gelir. Belirtilenin koşturulduktan sonra yavaş yavaş başı çekilerek durdurulması ve gemin uygunsuzluğundan huylananların daha geniş ve ağzına girecek, demiri uzun gem vurulması, huylarının terk ettirilmesi ve hayvanın ağzına göre gem yapılması lazımdır. Başının üzerinde olan kimsenin başına vurmayı âdet edenlerin iki sebebi vardır. Birisi üzerine örülen eğerinin kaşı açık olup binicinin önüne doğru kapanmasından dolayıdır. Diğeri ise daha esas binmeyi ve inmeyi layıkıyla bilmeyip henüz üzerine bindiğinde bir miktar yürütülmeden üzengiyle vurmasındandır. Eğerin fenalığından huylananların, eğeri kaşına keçe kaplayıp ve eğerin altına daha yumuşak bir keçe konup binildiğinde ve üzengiden olanların üzerine binildiğinde, aşağıda dördüncü numarada resmedilen şekle benzeyen gibi durup asla üzengi dokundurulmaksızın yürütüldüğü halde bilinen bu huy olsa terk edeceği ve bilinmektedir.

3.8. Tayda yürümekte ve hareket nucuhla نزهله (?) ta'lim olunması ve döl için kısrak nasıl olmasına ve kısraklıkta olunan hastalıklar ve kısraklara ne şekilde ilaç yapılmasının anlatılmasıdır

Taylara yürüme ve hareket talim etmenin usulü, önce üzerine bir çul veyahut zorlamayacak türde bir eğer konulup binilerek asla üzengi vurulmayıp ve gemi oynatılmayıp kendi kendine yürütülmelidir. Fakat başı aşağı indirdiğinde öyle alışmaması için ve yokuş aşağı ayaz iken düşmemesi için yavaş yavaş gemi yukarı kaldırıla, benzeyen vaktinde asla gemi oynatılmayıp bir ince değnek kullanıla ve koşturulacağı vakit daha gemi tahrik olunmayıp değnek ile yürütülür ve kendi kendine durur veya kendiliğinden yoruncaya kadar sabırla beklenmelidir. Dölü alıkonacak kısrağın bütün azâsı büyük olması lazım olu. Azâsı büyük olup da birkaç defa ata çekilerek dölü alınacağı sebeple eksik ilişki olunur ise alim baytarın mahareti olan tırnaklarını kesip avret yerinden kolunu içeri sokup rahmini bulup önce bir parmağını sonra yavaş yavaş diğer parmaklarını sokar. Bir miktar açıldıktan sonra avretini sabun ile yıkayıp ve parmak ucuna temiz bir pamuk bezi sarıp, yine içine sokarak rahminin içerisi anlatılanla temizlendikten sonra rahminin içine bir tilki şirdânı koyup ve rahminin kapağını parmağı ile açık tutup şirden eritilmelidir. Aşağıda beşinci numara resmedilmiş olunan şekle benzer. İki defa bir aygır at çekilir ve ertesi gün yine iki defa aygıra çekilerek ertesi günde kısrağı, aygıra gösterip istediği his olunduğunda yine çekilir ve birkaç gün ahırdan dışarı çıkarılmaz. Kısrağın rahmi kısık ise birkaç tane incir, bir okka süt ile kaynatılıp bir miktar yıkanmış arpa katılarak bir iki hafta yedirilmelidir.

3.9. Kan alma anlatılmaktadır

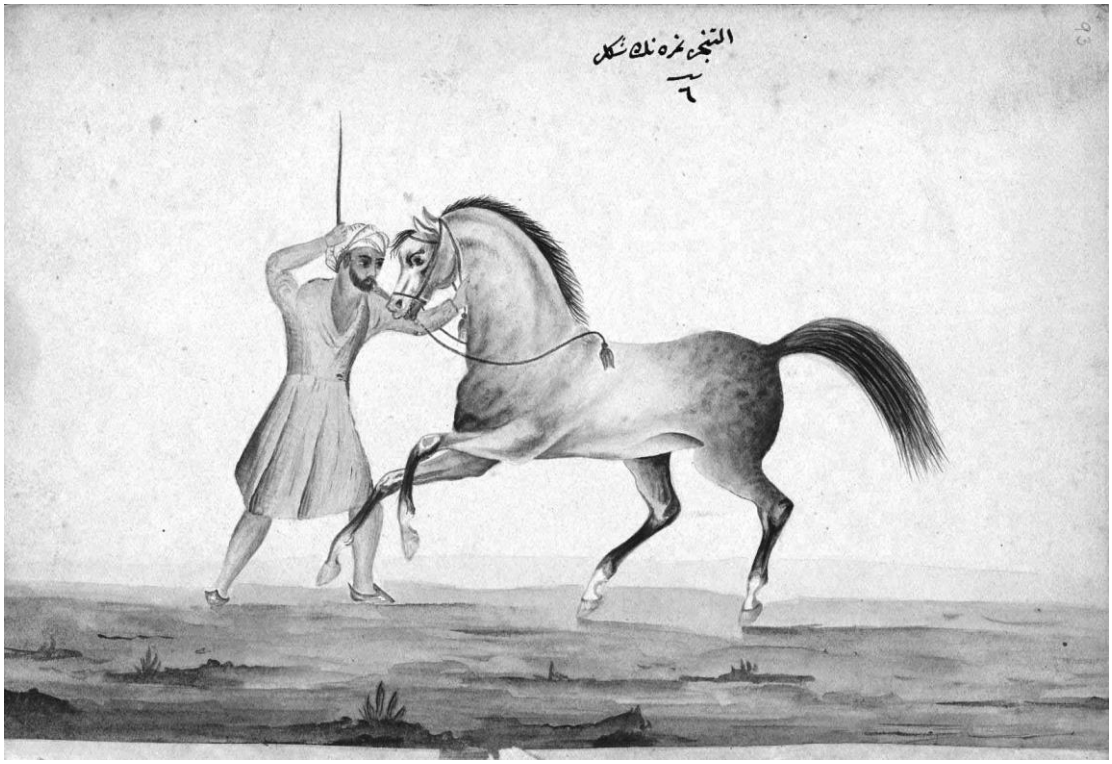
Evvela kan alınacak neşterin ucu gayet keskin olur ve hangi damardan alınacak ise el ile bulunur. Bir daha neşter içine sokma gereği bırakılmamak üzere dikkatlice sokularak kan çekilirm ve sonra bağlanır. Kan durmayıp devam ettiği ve bağlanacak yer olmadığı zaman bir miktar kenevir ile atın karnında olan tüyünden ezilerek kan çıkan deliğe yapıştırılır. Kendi kendine düşünceye kadar el dokundurulmamalıdır. Şiştiği zaman bir baş soğan dövülüp bez ile bağlanır. Yorgun

ve terli iken kan alınmayıp rahatlayıncaya kadar sabretmek mümkün olmaz ise göğsü, kolları ve ayaklarına saf zeytinyağı ve şarap sürülüp kan alınmalıdır. Deminin bozulan sebeplerle yaralar ve hastalıklar meydana çıkar ise kolları ile ayaklarından kan alınıp şişer ise sıcak su ile yıkanıp şarap ile zeytin yağı sürülür. Kanın iyi olunmamasından dolayı hayvana bazı hastalıklar her tarafı kaplayacak olur. Sebebi ölüm olduğu pek çok görüldüğünden kan alacak baytarın alim baytarında, mahareti eksiksiz olması lazımdır.

3.10. Delirme hastalığının anlatılmasıdır.

Delirme illeti, sıcağın tesirinden, kara dane unu yemekten, köpek ısırmasından ve ekserisi deminin olup, damağına vurmasından aşağıda altıncı numarada resmedilmiş şekle benzeyenler gibi olup def'ine çare bulunmaz ise de bu ketenin telifi olan aristratis nam hekim, kırk dirhem eşek hıyarı ile yirmi dirhem katran, bir miktar yani bir karadan قرادنه (?) şarap ile pişirilip üç gün burnuna püskürtülüp ve bir miktar siyah çöplüme doğranıp bir okka keskin sirke ile kaynatılıp baştan aşağı vücuduna sürülür. Bir saat kadar el ile ovulduktan sonra üzerine binilip koşturularak yorulduğunda gezdirilip iki eli ile ayaklarından kan alınır. Arpa yedirildiği hallere bi iznillah-i teâla kesb sıhhat edeceği rivayet etmiştir. *Diğer tedavi*; yarım okka eşek hıyarı, bir okka siyah şarap ile bir tencere içinde kaynatılır. Bir miktar soğuduğunda üzerine beşer dirhem siyah çöplüme, kırmızı katran konularak karıştırılıp, bir miktar burnuna püskürülerek kusuru başı ile burnuna sürülür. Sonra üzerine binilip terleyinceye kadar koşturulduktan sonra gezdirilip, teri kuruyunca gezilikle iki kolları ile ayaklarından kan alına ve maral zikr ilaçlar ile iyileşme bulmaz ve başını aşağı indirilerek hızlı teneffüs ettiği ve yem yemeyip, su içmediği zaman zikredilen sebeplerle delirmeyip kendi kendine delirdiği anlaşılacağından bir miskal baykuş ödü ile damağı ve erkek doğan kuşu yağı, domuz sidiği ile yoğrulup burnuna dökülmelidir. Başka ilaç olarak; bir miktar servar, ince döğülüp horoz kanı ile karıştırılarak gezilikle (ucu sivri bıçak) burnuna dökülmelidir. *Diğer tedavi*; bir miktar eşek hıyarı, yeteri kadar şaraba ile pişirilip içine ikiye bölünen katran katılır ve at sıkıca bağlanarak burnuna dökülür. Vücuduna dahi bir miktar siyah çöplüme, sirke ile kaynatılıp baştan aşağı sürülür ve el ile

ovulduktan sonra üzere yine binip terleyinceye kadar koşturulur. Sonra kollarında, dirseğinde olan damarlardan kan alınır ve yanına diğer hayvanlar bağlanmaz. İyi oluncaya kadar arpa verilmemelidir.

3.11. Atın kulağında olan hastalığın beş sebebi olup her birinde bir sebep ile bir devası olduğu anlatılır.

Birinci tür; ma'adenin سدنك(?) çıkışın bozukluğunun sebepleri; atın kulağında ur gibi gereksiz bir et parçası ortaya çıkması ve bunun yok edilmesi için yüz dirhem arpa unu, iki yüz dirhem eski sirke ile beraber bir tencere içinde konup helva gibi pişirilir. Sonra hayvanın ur olan yerine günde iki defa sürülür. İki üç gün kadar yumuşadıktan sonra bir ustura ile yarılır ve içine tuz doldurularak üzerine zikredilen ilaç konularak, sabaha kadar tutulduktan sonra sıcak su ile yıkanıp, kara dane unu, bal ile karıştırılır. Tavuk yalağıyla parmaklar dokundurulmaksızın sürülür. Çünkü parmaklar dokunduğu zaman, yara kapanmayacağından başka benzeyenler kullanmalıdır. *İkinci tür;* hayvanın kulağı içinde rutubetten ortaya çıkan yaraların akmasının yok edilmesi için kara dane unu, gezilik (ucu sivri bıçak) ile bal ile

karıştırılır. Bulunan yaranın üzerine konulur, yara içinde olup da görmek mümkün olamadığı biçimde ise; yirmi dirhem sirke ve beş dirhem pür'hassa fidanı suyu ile beraber kulağına dökülmelidir. *Diğer tedavi ise;* hastalık zikrolunan yani cerahat için on dirhem beyaz şab, otuz dirhem bal ile karıştırılarak gezilikle kulağına akıtılır ve yaranın atın kulağından ağzına geldiği zaman yüz dirhem sirke, on dirhem bal ile karıştırılıp boğazına dökülür veya bir kamış ile püskürtülür. Sonra bir değnek üzerine, bir paçavra bağlanıp bala batırılarak, yaranın ağzından aktığı yerlere sürülmelidir. *Üçüncü tür;* atın kulağından ağzına cerahat indiği zaman, başı ile boynu arasında çor kadar bir şiş ortaya çıkar. İlacı ise; bir tencere içine yüz dirhem sirke konup biraz kaynadıktan sonra üzerine on dirhem sünger konularak bir miktar daha kaynatılır, hamur gibi olduğunda şiş olan yerine her gün konarak gergi ﻣﮑﮏ (?) gibi yumuşadıktan sonra neşter ile zikrolunan şiş yarılıp, yara dahi çıkarılır. Yaranın üzerine tuz konur ve atın üzerine de belirtilen sirke ile süngerden yapılan hamur konarak akşamdan sabaha kadar durduktan sonra gezilikle parmaklar dokundurulmaksızın sıcak su ile yıkanır. *Dördüncü tür*; hayvanın kulağının sağırlığı için, on dirhem üzüm sirkesi, bir dirhem gül yağı ve dört dirhem kemik ile döğülüp birer miktar küspe otu suyu, eşek hıyarı suyu ile karıştırılarak atın kulağına damlatılır. *Başka ilaç ise*; on dirhem üzüm sirkesi, beş dirhem su ile karıştırılıp kulaklarının derinine damlatılır ve tesir etmediği zaman beş dirhem kara çöplüme ile beş dirhem terementi ve beş dirhem kunduz hayası döğülerek yeterli miktarda üzüm sirkesiyle hayvanın kulağına damlatılır. *Beşinci tür***;** fare hastalığı olup; iş bu hastalık hayvanın kulağı dibinden boğazına kadar bir şiş ortaya çıkar. Yüksek şiddetinden kulaklarını vesair vücudu terleyip ve yiyip içmeden dahi kesildikten sonra ıstırabından başını aşağı ve gözlerini yukarı dikip yatar; asla bir şişten haberi olmaz. İlacı; şiş olan yerlerin üzerinden makas ile para kadar deri kesilip sonra deri kesilen yerlere bir neşter sokulup etrafı dağlana ve vücuda doğru iz ﻳﻨﺪ[1](?) ise yara olan yerlere tuz konulur**.** *Başka reçete;* hayvanın kulaklarından tutulup başı yukarı kaldırılıp otuz dirhem eski şaraba, bir dirhem müşk katılarak burnuna dökülür ve yarım saat kadar başı yukarı tutulur, mümkün olmadığı zaman zikredilen ilaç burnuna iyice dökülmelidir.

3.12. Atın gözlerinde olan hastalığın on dört tedavi türünün olunduğunun anlatılmasıdır.

Birinci tür; atın gözlerinde olan beyazlığın bilinmesi için hayvanın gözlerinde olan beyaz, önce mâvi, sonra yeşil, sonra beyaz olur. İlacı; iki dirhem beyaz biber, dört dirhem siyah biber ile yarım dirhem nışadır, yarım dirhem safran, soğuk mür'ü safi, üç dirhem deniz köpüğü ve bir dirhem yuvarlak belesân döğülüp ve elenir. Sonra yeteri kadar sünbül-i hindi ve rumi otu döğülerek ve suya sıkılarak katran balı ile karıştırılıp hayvanın gözlerinde sürülmelidir. *Başka ilaç*; bir dirhem biber ile yarım dirhem tuz, bir havan içinde döğülüp bir miktar arpa unu ile hamur yapılır. Sonra bir ekmek kadar yapılır ve fırında kömür gibi oluncaya kadar yakılıp tekrar döğülerek sabah ve akşam üç gün, bir kamış ile hayvanın gözüne üfürülür. *Diğer tedavi*; on dört adet biber tanesi döğülür, on dirhem arpa ununa katılarak fırında kömür gibi oluncaya kadar yakılarak gezillikle gözüne püskürtülür. *Diğer deva*; eğer gözlerinde olan beyaz eski ise iki akrep öldürülür ve gölgede kurutulup bir miktar boncuk sırçası ile döğülür. Sonra sabah ve akşam üçer defa olmak üzere günde altı defa, üç gün atın gözüne konulur ve kayış katı ise zikredilen sıra ile bir dirhem kadar müşk katılıp kullanılır. *Diğer deva* ise; bir miktar düve boncuğu olarak belirtilen denizden çıkan böcük kabuğu, yeteri kadar limon suyunda eriyinceye kadar batırılır. Eridiğinde hayvanın gözüne üfürülür. *Başka İlaç*; on dirhem insan gübresi kurutulup döğülerek elenir, kamış ile atın gözüne püskürtülür. *Diğer deva*; beyaz biber ve sarı haliyle dar-ı-fülfül ve nışadır ve aklibası دهب واقليميا فصه ve tütya ve isfidâc ve ولولو واسوارسنه ve kâfûr bunlardan yarımşar dirhem alarak cümlesi bir yere döğülüp hayvanın gözlerine konulmalıdır. *Başka ilaç*; yedi adet biber tanesi ,yarım dirhem nışadır ile döğülüp, on dirhem beyaz bal ile karıştırılıp hayvanın gözüne konulmalıdır. *Başka reçete*; henüz gözleri açılmamış bir fare yavrusunun karnı yarılıp içinde olan bağırsak ve saire çıkarılıp bir paçavra konularak hayvanın gözüne asılmalıdır. *Diğer deva;* anzarot ve buzağı ödü ile şeker ve ma miran ماميرا (?) kâfûr, beyaz biber ve dar-ı fülfül cümlesi, birer dirhem olarak her biri başka başka döğülür. Sonra birbirine katılır ve sürme gibi hayvanın gözüne çekilir. *Başka ilaç;* beş adet hurma çekirdeği ile beş tane sarı haliyle tanesi yakılıp kömür gibi olduğundan sonra döğülerek gözlerine konulur. *Diğer deva;* eğer hayvanın gözünde

olan, vurmadan veyahut ağrımadan ortaya çıkmış ise, beş dirhem sedef ile beş dirhem mür'ü safi tanesi döğülüp, bal ile gözü üzerine konulur. Sonra beş dirhem isfidâc ile on dirhem bal birbirine karıştırılıp gezillikle gözü üzerine konulmalıdır. *Diğer reçete*; hayvanın gözünde olan ak belirtilen ilaçlar ile şifa bulmadığı zaman, hayvan uygun olmayan ot yemiş olacağından, bir karanlık yere konulur ve gözleri keçe ile bağlanarak ilaçsız iyi olması da denenmiştir. *İkinci tür* ise; bir kan hastalığı olup iş bu illet hayvanın gözlerine sarılık görünür ve asla bir tarafı görmez ve uzaktan bakıldığı halde bulut renginde görünür. İlacı; beş dirhem zazayan زازانیانه(?) yeterli miktarda su ile kaynatılıp gözlerine damlatılır. *Üçüncü tür*; hayvanın gözlerinde olan dumanın belirtilmesi olup, iş bu duman dahi hazırda anlatılan mavilik görünür. İlacı; bir piliç kesilip kanatları dibinden beş dirhem kadar kan alınarak bir miktar yumurta akı ile karıştırıldıktan sonra gözlerine damlatılmalıdır. *Dördüncü tür*; tuta(?) hastalığının anlatılmasıdır. İş bu tuta olarak bilinen hastalığın hayvanın gözlerinin kenarında ortaya çıkan şiş olup, bazısı çok büyüyerek hayvanın gözlerini kapatır. İlacı; şiş evvela bir ustura ile ufak ufak doğranıp sonra buna mahsus dağlar ile dağlanıp, tatlı merhem ile ilaçlar buldurulur. *Başka ilaç;* zikredilen hastalığın hayvanın azası ve başka her ne tarafında olur ise olsun on dirhem kalye taşı ile beş dirhem içi gerc, sabun suyu ile yoğrulup üzerine konularak altı saat durduktan sonra kaldırılmalıdır. *Beşinci tür;* atın gözünde kıl çıktığı zaman evvela bir hind-i seng ile kıl olan yerlere sürülür. Üzerine üç dirhem beyaz balmumu konarak bir miktar durduktan sonra kaldırılıp yine zikredilen şekilde iyi oluncaya kadar sürülür. Adeta sengin dahi başı koparılıp kanıyla beraber sürüldüğü halde zikrolunan kılları yok edileceği bazıları andinde عندنه (?) denenmiştir. *Altıncı tür*; hayvanın gözlerinde yeşil duman ortaya çıktığında ayağı yanında olan şiş görüp sağ ve solunda bulunanları görmez. İlacı; iki dirhem nebat şekeri, bir dirhem bektaş tuzu, bir dirhem deniz köpüğü döğülüp ve elenip duman olan gözüne püskürtülmelidir. *Yedinci tür*; gözünde kırmızıya dönmüş olan yeşilliğin ilacı; iki dirhem şeker ile bir dirhem anzarot ve ma miran ماميران(?) ve kâfûr ve beyaz biber dar-ı fülfül bir havan içinde döğülüp sürme gibi gözüne çekilmelidir. *Sekizinci tür*; türlü illet vardır ki hayvana evkat اوقات(?) sairede gözünü yumup fakat yem yediği vakitte açar ve daima sulanır. İlacı; bir çanak içine beş yumurta kırılır ve on dirhem çerviş yağına bir miktar gül yağı katılıp iyice karıştırılarak gözlerine sürülür. *Başka reçete*; on dirhem

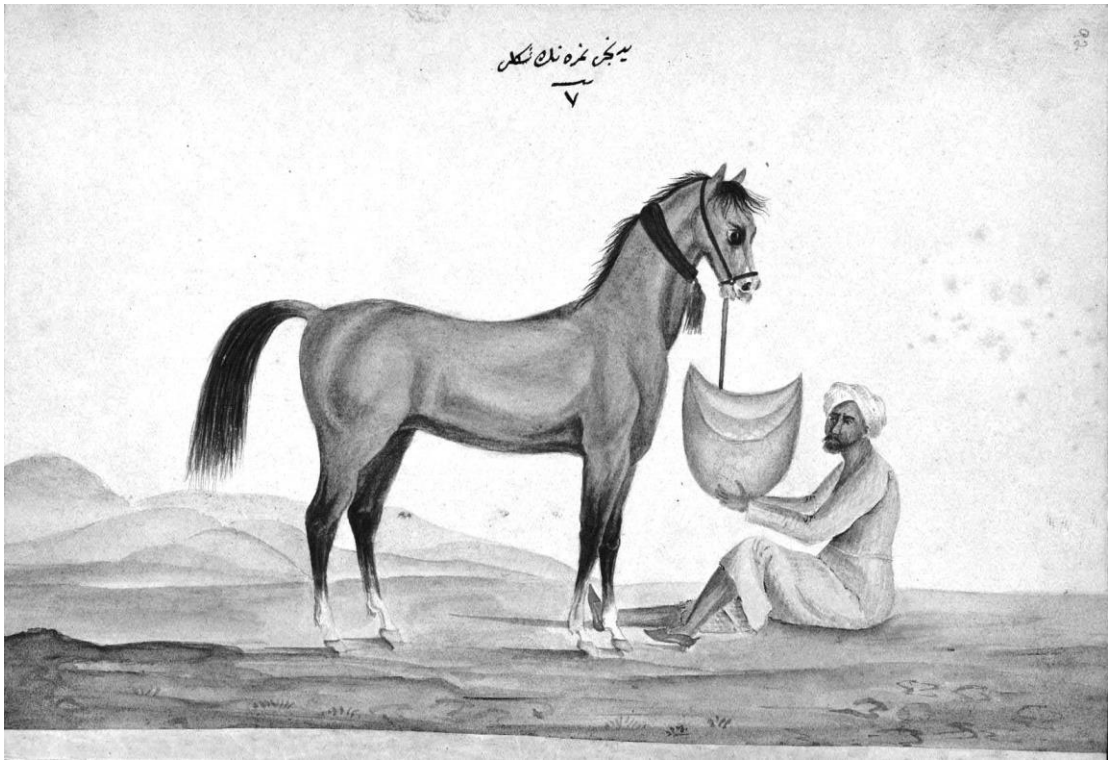
arpanın kabuğu çıkarılır, on dirhem keten tohumu, üç diş sarımsak, otuz dirhem keçi yağı, yirmi dirhem koyun bumbaru içi, on dirhem sedef otu, kurusundan beş dirhem defne tohumu ve beş dirhem domuz yağı sagı صاغی (?) içinde olan pislik ile domuzunda bir kolunda olan et ve kemiği bir kap içine konula ve döğülüp azaldığında bir tencere dibine bir miktar su konup maral zikredilen parçalar hal oluncaya kadar kaynatıldıktan sonra akşamdan sabaha kadar ayazda tutula ve sonra otuz dirhem kara dane unu ile dahi iyice karıştırılıp gözlerine sürülmelidir. *Dokuzuncu tür;;* hayvanın gözlerine bakıldığı zaman bazen ak ve yara olmuş ve bazen dahi yaralanmış ve sulanmış gibi görülür ise atı zikredilen ilaçlar ile ilaç yapılmak lazımdır. Şöyle ki; on dirhem arpa unu, yirmi dirhem safir yağı ile hamur yapılıp ve bir paçavra üzerine konup beş gün kadar hayvanın gözüne bağlandıktan sonra paçavrasız dahi zikredilen hamur sürülebilir. *Diğer deva*; beş dirhem zencefil, safran, bir kîrât müşk ile döğülüp ve beş dirhem halis şeker, bir miktar su içine konup yumuşadıktan sonra döğülüp parçalar karıştırıldıktan sonra tekrar döğülerek hayvanın gözüne sürme gibi çekilir. Sonra gözü yumulup bir sargı ile sıkıca bağlanır ve beşer gün kadar durduktan sonra zikredilen sarığı çözülüp yine adı geçenler, sırasıyla bu belirtilen yolla çekilerek üç gün ve sonra çıkarılıp def'i çekilerek beş saat bağlı durduktan sonra bil-muayane yine bir belirti ortaya çıktığı halde üç gün soğuk su ile yıkanıp kulaklarına ve kulaklarının içine dahi safer yağı sürülerek ve akıtılarak ânif al-beyan آنف البیان (?) sırasıyla her gün yağaz gözüne çekilir. Eğer hayvanın gözünün kenarları çürümüş ise, on dirhem gazavet döğülüp mîl önce bala sonra anzarota batırılıp sabah ve akşam beş gün sürme gibi çekilmelidir. *Başka ilaç ise*; birer dirhem kâfur, akik, yumurta kabuğu, safran ile yarım dirhem yumurtanın içinde olan zar yani perde döğülüp ve elenip atın gözüne sürme gibi çekildikten sonra ağzına gayet eski ve keskin bir miktar şarap alıp zikredilen hastalık, hayvanın iki gözünde olduğu zaman burnunun iki deliğinde ve bir gözünde olduğu takdirde evvel gözünün karşı hizada bulunan deliğine, bir kamış ile çokça üfürülmelidir. *Onuncu tür*; hayvanın gözleri bazı kir, nezleden, sudan, bazen de vurma ve muhalif ot yemeden dolayı geceleri görmez. Bunların bilinen ilaçla yok edilmesi doğru yapılmış ise de bazısı kendiliğinden o benzeyenler bir vecihle ilaç tesir etmeyeceği bilinendir. İlletin devası bir keçi ciğeri kıyma gibi doğranıp, on dirhem çin kanı ve beşer dirhem siyam yağı ile döğülüp sürme gibi gözleri kenarına çekilir. *Başka reçete*; bir miktar

şeker ile yeterli miktarda pür hassa suyu karıştırılıp hayvanın gözüne sürülür. İş bu sırayla bir miktar kuş otu katılır, eğer kuş otu bulunmaz ise sığır, keçi ve koyun otlarından birisi katılıp sürüldüğünde gözünde olan akı dahi azalır. *On birinci tür*; bir kan hastalığına benzeyen atın gözleri kenarında olan siyahlık sarıya döner ise dört dirhem bal, iki dirhem kuru sarı sabur ile karıştırılıp gözleri kenarına sürülür. *Diğer deva*; beş dirhem bal ve iki dirhem rezene ile üç dirhem tilki ödü birbirine karıştırılıp gezillikle gözü kenarına sürülür. Öd bulunmaz ise ödsüz kullanılması dahi caiz olur. *Başka ilaç ise*; yedi dirhem sedef, bir miktar mür'ü safi ile döğülüp ve dört dirhem üstübeç yeterli miktarda bal karıştırılıp günde iki defa gözüne damlatılır. *On ikinci tür*; kamer hastalığı bilinen bir hastalık olup, hayvanın gözlünün kenarlarını çatlatır ve gece beyazı mavi olup gündüzleri kızarır. İlacı; dört adet ham yani olmamış nar suyu veyahut tanesi döğülüp atın suyu gözüne damlatılır. *On üçüncü tür*; hayvanın gözü kenarlarında ur gibi bir şiş şeklinde ortaya çıktığında gereksiz etin yok edilmesi, belirtilen gereksiz etin lisan-ı arab'da zafere hastalığı bilinip yakalanan hayvan görmez olur. Derhal ilaç yapılmaz ise gözlerini fena eder ve ayrıca bir deri ile kemik kalma derecesinde zayıflanacağı ve ilacın yapılması uzadığından sonra ilaç yapılmayıp yapılsa dahi tesir etmeyecektir. Zikredilen hastalık hayvanın gözüne henüz ortaya çıktığı vakitte, bir keskin ustura ile yavaş yavaş yarılıp bir miktar suya, sirke katılıp gözü yıkanmalıdır. Sonra bir paçavra ile üç gün bağlanır. *Başka ilaç ise*; kil, bilinen toprak ki genelde hamamlarda kadınların kullandığı, bundan on dirhem tutyadın dahi beş dirhem ve susak bilinen ot'tan dahi üç dirhem cümlesi bir havan içinde döğülüp ve üzerine dahi iki dirhem bal katılır ve yara olan yerlere sürülür. *On dördüncü tür*; atın gözleri, nezleden ağrıyıp belirtilen ilaç tesir etmediği zaman daga داغه (?) muhtaç olunduğunda, önce gözünün üzerine bir miktar deniz süngeri konup ve bir astar ile sıkıca bağlanıp astarın üzerinden dair emader أمادار (?) dağlanır. Sonra on dirhem mürde-seng zehebî döğülüp ve üzerine yeterli miktarda su konup tekrar gözlerine dökülür. Kese içinde duran mürde-seng kesenin altına çöktüğünde yavaş yavaş suyu süzüldükten sonra tortusu alınır, on dirhem esrar otunun suyu ve bir miktar afyon ve on dirhem hiltit şaraba katılıp bir gün durduktan sonra tekrar cümlesi iyice karıştırılıp atın gözüne konulur.

3.13. Sakağı beyanında olup hastalık belirtilen yazın ve kışın ortaya çıkmasıyla ilaçları dahi başka başka olmakla iki tür üzere anlatılır.

Birinci tür; hayvan kış vaktinde soğuktan sakağı ortaya çıkan belirtisi gözü üzerinde duman ortaya çıkarak ekseri vaktinde başını sallar. İlacı; onar dirhem sirke, toz halinde nebat kökü, şekeri ve karanfil ile beşer dirhem sünbül, kendir, çevşir ve dörder dirhem safran, kakule, safranın kökü bir havan içinde döğülüp sonra bir tencere dibine konularak ve üzerine sekiz okka su konup, üç parçadan bir parçası kalıncaya kadar kaynatıldıktan sonra içirilir. *Başka ilaç;* beşer okka suyun içine yüz dirhem susam atılıp yarısı kayboluncaya oluncaya kadar kaynatıldıktan sonra içine dörder dirhem sedef otu, rezavend, karanfil otu, dâr-ı fülfül ve safran cümlesi döğülüp içine on dirhem şeker ve yüz dirhem sirke katılıp, üç parçaya ayrılır ve günde bir kısım içirilir. *Diğer deva;* atın durduğu yer gayet sıcak olarak iki okka eski sirke ile bir buçuk okka su, elli tane biber, dört dirhem kemik ve beş dirhem behmen cümlesi bir çömlek içine konularak üzerine beş yumurta kırılır, iyice karıştırıldıktan sonra gezilikle içirilip sonra yüz dirhem domuz kanına, yarım okka su konup baştan aşağıya kadar sürülerek başı aşağıda, yedinci numarada resmedilen şekil benzeyen şekilde bağlanıp aşağıda tutulmalıdır. *İkinci tür*; mevsim yazın sakagı olanlar anlatılır. Anlatılan birinci tür de bir soğuktan olduğu benzeyen yazın daha sıcaktan olur . Alameti gözünün tevri ve feri kalmayıp ve başı ile kulaklarını aşağı indirir, daima sallar ve suladığı zaman yarım soğuk kalır. Buna benzeyenlerin evvela iki kulağıyla karnının derisinden dağlanır, bil-muayene gözleri açılır ve nef'i daha hadda aitdelere هذا عند الده (?) olunup başı ile kulaklarını kaldırdığı halde beş gün kadar arpa yedirilmemelidir. Yalnız ot verilerek ilaç olunmaması ve eğer sıhhatine delalet olan alamet zikrolunur ortaya çıkmaz ise; üç kaşık kadar kamış gülü, bir paçavra içine bağlanıp sekiz okka suyun içine konarak, altı saat durduktan sonra çıkarılıp altı saat daha başka bir yerde tutulur ve ata gecenin yarısından sabaha kadar bir şey yedirilmeyip, sabahleyin adı geçen gül yine önce suyun içine dökülür ve bir miktar daha kömür külü konup içine yirmi dirhem zerdeçav ve yüz dirhem sirke ile beş yumurta katılarak iyice karıştırıldıktan sonra içirilir ve bununla daha iyi olmadığı surette on dirhem demir tabağı تبكن ufak ufak doğranıp bir tencere içinde bir okka su ile iyice katı olup, hamur gibi oluncaya kadar kaynatıldıktan sonra on dirhem çerviş

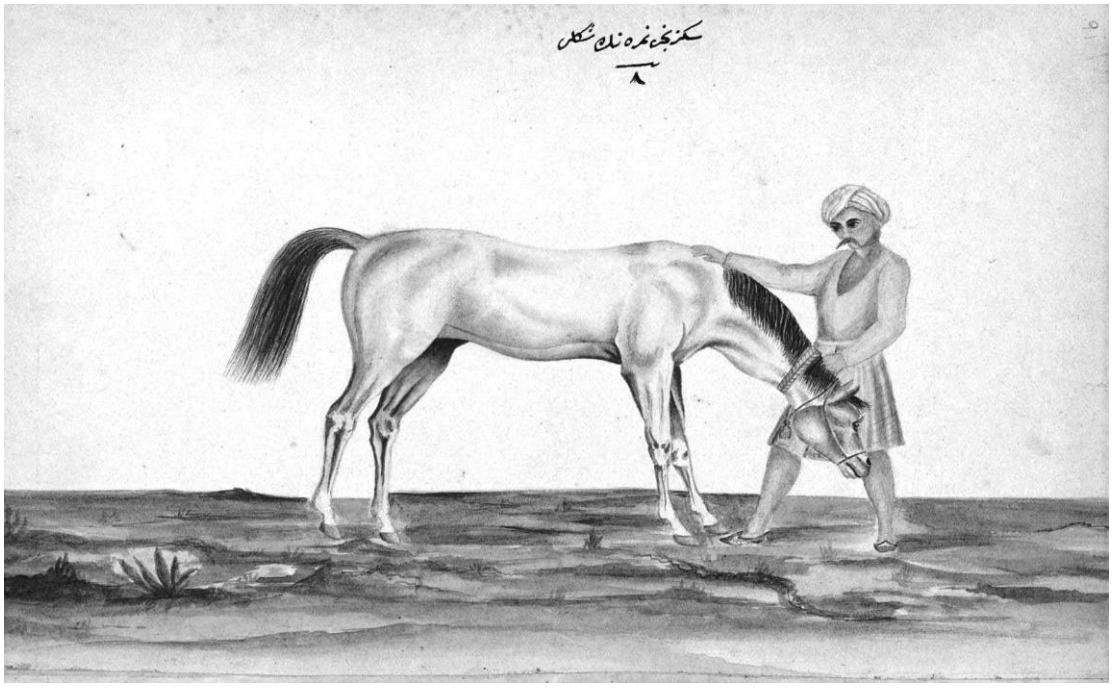
yağına bir miktar domuzun ekesinde olan yağdan katılarak evvela hayvanın gerisünde(?) olan gübre el ile çıkarılıp sonra zikrolunan su tenkıye gibi bir şeye dökülür.

3.14. Atın burnunda olan hastalıklar anlatılmakta olup bu dahi dört tür olduğundan buruca atı anlatılır.

Birinci tür; atın burnu nezleden kaşındığı halde birer miktar kerneb olarak bilinen ot ve hardal ve tuz beraber döğülüp ve içine yeterli miktarda üzüm sirkesi ile saf zeytinyağı katılıp baştan aşağı vücuduna sürülür. Burnundan kan geldiği surette iki kurbağa kurutarak yakılıp döğülmüş parçalar ile zift ile hamur edilip yalnız burnuna sürülmelidir. *İkinci tür;* gezilik nezleden meydana gelip aksırmağa başladığında; dört dirhem sarımsak kabuğuyla, bir miktar soğan kabuğu birbirine karıştırılıp önce atın kulakları bağlana, sonra başına duman dışarı çıkmayacak kalınca bir örtü örtülüp adı geçen kabuklar burnuna tütsü gibi verilir. *Üçüncü tür*; burnundan su akıp ve gözleri daha büzülüp öksürenler için burnundan su akar ve kokmuş olur ise nezleden meydana gelecek olacağı bir behi بہ بلس (?)ve bunun sebebi

daha hayvan terledikten sonra göğsüne rüzgar tesirinden ve terli soğukta durmasından ve sıcak bir yerde terlemiş iken çıplak soğuğa çıkarılmasından olduğu gözyaşı aşikardır buna benzeyenler iyice muhafaza olunduğu halde kendi kendine kurtulabilmesi bazı defa soğuğun şiddeti hayvanın damarlarını tesir etmekle ilaçsız kurtulması mümkün olmayıp, on dirhem kurşun tozu ile on dirhem tere yağı karıştırılıp günde birer defa olmak üzere üç gün burnuna püskürülerek atın başı daima aşağıdaki sekizinci numarada resmedilmiş şekle benzeyen gibi aşağı tutulur ve üç günden sonra kan ortaya çıktığı zaman iyi olmaktan alamet ettiğinde ilacı olunmaması ve kan gelmediği takdirde ertesi gün burnuna yalnız yağ üfürülüp boğazına dahi akıtılmalıdır. *Dördüncü tür*; soğuktan ortaya çıkmış koyulmamış yani ince olarak hayvanın burnunda su aktığı vakitte ikişer dirhem nışadır, safran ve zerdeçav cümlesi bir havan içinde döğülüp ile dibinden elenip dört parçaya bölünerek beher gün birer parça burnuna püskürüle zamg ile daha tütsü verilir.

3.15. Atın ağzında olan hastalıklar anlatılmaktadır ve altı tür üzere zikrolunur

Birinci tür; hayvanın dişleri yanında fazladan bir diş ortaya çıkar ise; önce gereksiz olan dişi törpü ile törpülenip kökleşmiş ise kerpeten ile çekilip yerine,

kavrulmuş ve döğülmüş on dirhem çörek otu, on dirhem üzüm sirkesine karıştırılıp damlatıla ve bununla iyi olmazsa, diş etrafında olan et yara olduğu vakitte yaşından ve kurusundan on dirhem meşe ağacına benzeyen bir leğen toza bulanan ağacın kabuğunun üzerine keskin yüz dirhem sirke konup yarısı kalıncaya kadar bir tencerede kaynatılıp indirildikten sonra kabuk tencerenin altına çöktüğü üzerinden sünger ile sirke alınıp dişlerine ve yara olan yerlere sürülür. Eğer dişleri nezleden oynar ise; beş dirhem nar kabuğu ve ifs ile dörder dirhem kendir kabuğu ve sakmunya döğülüp dülbentten elenip gerekli miktarı ile hamur edilerek gezilikle diş ile etlerine konula ve dili dahi dişlerine dokunmaması için bir saat kadar ağzından dışarı çıkarılarak iki üç gün arpa yedirilmemelidir. *İkinci tür;* atın dişleri bazen kurttan ve bazen de hararetten çürüdüğü vakit; bir akrep ateşte yakılıp döğülerek elendikten sonra parmak ile dişlerine sürülür. Diğer deva; bir miktar kibariyye yaprağı dökülüp yeterli miktarda sirke ile karıştırılarak hayvanın dişlerine sürülmelidir. *Başka ilaç;* bir miktar çörek otu sirke ile kaynatılıp gezilikle dişlerine sürülür. *Diğer reçete*; beş dirhem susam tanesi, yirmi dirhem sirke ile kaynatılıp hal olduktan sonra dişlerin etine sürülür. *Üçüncü tür;* atın dili şiştiği vakit on dirhem iyde suyu bir miktar bal ile karıştırılıp dili dışarı çıkarılarak sürülür. *Diğer deva;* henüz olmamış ham nar kabuğu ile döğülüp on dirhem suyu alınarak yirmi dirhem kurk suyuna karıştırılarak gezilikle diline sürülür. *Dördüncü tür;* atın dili altında bir kabarcık ortaya çıktığında, beş dirhem çenger ve zâc-ı kıbrıs ve ifs cümlesi bir havan içinde döğülüp kabarcık olan yerlere ekilir. *Başka ilaç;* ikişer dirhem kara dane unu ve ifs ve gül kurusu beraber döğülüp gezilik ile kabarmış olan yerlere ekilir. *Beşinci tür;* hayvan ihtiyarladıktan ancak ihtiyarlığından ve gençlerinden daha hararetinden ve yeşil ot yemesinden dişleri yanında siyah bir yara ortaya çıkmış olup ihtiyarladıktan olanların ağzı kokar ve hararetten yeşil ot yemesinden ortaya çıkanların çürüme olmaz. İhtiyarlıktan olan yara için altı gün kullanmak üzere beher gün beş dirhem nebat şekeri döğülüp atın dili dışarı çıkarılarak gübre ile iyice ovulduktan sonra döğülen nebat şekeri dili ile ağzının her bir tarafına sürülür ve başı bir saat kadar yukarı bağlanıp bir saatten sonra indirilir ve genc كنج (?) oldurulur. Hararetten ve yeşil ot yemeden olanlardan dahi gezilikle altı gün göze beşer dirhem zeytin ağacının yaprağı döğülüp aynen tarif olunduğu üzere kullanıla ve zikrolunan ilaçlarla anlatılanlar, çok fark olmaması müsebiyle zikrolunan hastalık ikisininde

dahi faydası olacağı bilinse de anlatılanların başka başka olduğu zaman çok menzil سفسنت(?) görüleceği aşikardır. *Altıncı tür*; tayların ağzında ifade olunan bir miktar lüzumsuz et ortaya çıkar. İlacı; beşer dirhem kerrek قرده (?), iğde ve gül kurusu döğülüp gereksiz etin üzerine konula sırayla diğer beş dirhem kara dane unu bir miktar bal ile karıştırılıp üzerine üç dirhem fesleğen kurusu ile gerekli miktarda eşek sütü ilave olunarak buna cümlesi iyice hal edilip gezillik ile gereksiz etin üzerine konulur.

3.16. Atın boğazında olan hastalığın anlatılması olup, iş bu hastalıkların sebepleri ve alametleriyle sırasıyla ilaç yapıp sekiz tür taksim ile beyan olunur

Birinci tür; at su içtikten sonra boğazından kan gelmeğe başladığında su ile beraber boğazına soluk gitmiş olacağından, atında boğazına bir miktar zeytinyağı akıtılarak baş aşağı tutula ve eğer soluk görünür ise bir ağaç ateşte kızdırılıp atın başı gezilik aşağı tutulup, kızmış olan ağaç soluğun üzerine konulduğu halde düşer ise de karnına gittiği suretle çoğunun ölümüne sebep olduğu pek çok görüldüğünde, soluk bulunması olabilen yerlerde hayvana su içirildiği vakit karnına soluk gitmemesi içen ağzına tülbent bağlanılmalı vesair buna benzer şeyler ile korumak lazımdır. *İkinci tür;* kerneb yabanı bilinen bir türlü ot olup hayvan yediği zaman ayaklarını birbirinden açık atıp karnında gayet şiddeti sancı ortaya çıkıp, kaybolduktan sonra daha çok eziyet çeker. Yok olması gözlenmeye başladığında, gübresine bakılıp zikrolunan kerneb gözle görüldüğü zaman bir miktar bostan kernebi döğülüp ve elenip, iki üç avuç kırık saman, iki okka su ile kaynatılıp sonra süzülerek ve döğülen kerneb, saman suyunun içine konularak tekrar iyice karıştırılır ve yine süzülüp ata içirilir. *Diğer deva;* bir miktar yaban kernebi döğülüp, üzerine koyun sütü konularak iyice karıştırılır ve günde iki defa içirilir. *Üçüncü tür;* tavuk tersi yemekle hasta olanın belirtisi, idrarı kan gibi kırmızı gelir. İlacı bir dirhem beyaz tavuk tersi, bir dirhem savuk صاووه (?) yağı ile döğülüp sonra iki avuç un ile bir miktar şarap katılıp cümlesi iyice karıştırılarak hamur gibi olduktan sonra lokum gibi yapılıp yutturulur. Başka ilaç ise; bir miktar arpa otu ile hurma iyice döğülüp, içine yeteri miktarda şarap katılarak yedi parçaya ayrılır ve be her gün bir parçası atın boğazına dökülür. *Dördüncü tür*; su içer iken karnına kurbağa gitmekle, karnı ağrımağa

başladığında birkaç tane kurbağa bir miktar su içinde kaynatılır, sonra su içine kuru ekmek batırılır ve üzerine bir miktar zeytin yağı dökülüp yutturulur. *Beşinci tür;* defla soğanı دفدصوغانی (?) yiyerek hasta olduğunda, belirti olarak damarları şişerek ağzından su akar. İlacı evvela on dirhem susam döğülüp, iki buçuk okka suyun içine konularak suyun içinde pirinç yıkar gibi iyice ovalanıp darı suyu çıkınca, ateşte kaynatılıp süzülerek çokça şarap katılarak atın boğazına dökülür. *Altıncı tür;* hatmi otu yemekle hasta olan hayvanda, alameti tersinin parça parça düşmesidir. Bunun için, on dirhem pür hassa suyu, iki okka keskin sirkeye karıştırılıp içirilmesi ve tarla otu yükte بوکره (?) dahi daima kiflan کفلان **(?)** yagni sagrısını düşürerek ayaklarını çolak gibi attığından bilinmektedir. Atlara dahi zikredilen ilaçla deva bulunulur. Fakat zikredilenler artarda birden içirilmeyip, altı parçaya ayrılarak beher gün bir parçası içirilir ve zikredilen tarla otundan hasta olan at sırasıyla adı geçen ile sıhhat kazanmaz ise bir tencere içinde üç okka su konup, içine bir avuç hurma ile on dirhem susam ve bir avuç un atılarak iyice kaynatılır ve kaynatıldıktan sonra süzülerek suyu içirilir. *Yedinci tür;* atın boğazına balgam veyahut toz vesaire benzeyen bir şey tıkandığı zaman evvela hayvan arkası üzerine yatırılır, burnuna yirmi dirhem kadar saf zeytinyağı akıtılarak biraz durduktan sonra kaldırılır. *Sekizinci tür;* atın midesi soğuyup, istifra etmeğe başladığında, on dirhem sarımsak döğülüp yarım okka şarap ile karıştırılıp içirilir.

3.17. Hayvanın öksürmesinde hastalık ve ilaçlarına dair olup altı tür üzere beyan olunur

Birinci tür; at gübre ile karışık su içtiği ve topraklı arpa yediği zaman öksürüğü eğer hafif ise bir miktar zeytin yağı içirilir. Şiddetli ise altmış dirhem rezaki üzümü ve onar dirhem defne tohumu, mercangüş tohumu ve sekiz baş sarımsak bunların cümlesi bir havan içinde döğülüp ve bir tencere içine iki okka tuzsuz yağ konulup arıtıldıktan sonra altmış dirhem bal'a çokça su ile karıştırılıp cümlesi birbirine karıştırılarak, üç parçaya ayrılıp, günde bir kısım atın boğazına akıtılır. *İkinci tür*; soğuğun tesirinden öksürür, belirtisi ise daima büzülerek öksürüğü daha sert olur. İlacı, on baş sarımsak, onar dirhem çekirdeksiz üzüm ve beyaz çöplüme, behmen, beş dirhem kemik ve ekmeğine bunların cümlesi iyice havanda

döğülüp ve yeterli miktarda tere yağı ile eritilir. Yedi kısım edilerek, hayvana gecenin yarısından sabaha kadar bir şey yedirilmeyip sabahleyin aç karnına, beher gün birer parça yedirilir. *Başka ilaç*; üç gün yedirilmek üzere beher gün iki dirhem kara çöplüme kökü, iyice havanda döğülüp bir miktar tereyağı ile karıştırıp sabahleyin yedirilir ve arpa bile daima yıkanıp verilir. *Üçüncü tür;* böcek ve tuz yutmadan öksürür ve buna benzeyen öksürüğü hafif olur. İlacı ise; üç yumurta kabuğu ile beraber bir kese içine konulup ve yumurtanın üzerine örtülünceye kadar keskin sirke dökülüp, yirmi dört saat durur, yumurta hamur gibi yumuşadıktan sonra günde bir tanesi atın dili ağzından dışarı çıkarılarak boğazına konur ve başı yukarı tutulur. Yumurta boğazından aşağı gittiğinde bırakılarak üç gün daha on dirhem arpa ile kaynamış suya on dirhem bal katılıp boğazına dökülür. *Başka ilaç*; bazı sebepten dolayı öksürür ve öksürdüğü vakitte, dizlerini birbirine çarptığı ve nefes alırken yellendiği zaman, öncelikle yüz dirhem şarap ile bir miktar bal, birbirine karıştırılıp içirilir. Faydası olmadığı, vesaire bir tarafında şiş ortaya çıktığı surette bir dirhem safran, bir miktar su içinde ezilip sağ burnuna püskürtülür. *Diğer deva*; üç dirhem döğülmüş kunduz pöçüğü, on dirhem şarap ve beş dirhem bal üçü birbirine karıştırılarak burnuna püskürtülür. Sabah ve akşam içirilerek suya bir miktar katran balı katmak ve hayvanın olduğu ahır rutubetten ve soğuktan korunması lazımdır. *Başka ilaçla birleştirme*; üç avuç kurusundan siyah halef فلدف (?) elenip yarım okka şeker ile karıştırılarak bir miktar su ile şerbet yapılıp içirilir. *Başka reçete-ilaç;* on dirhem susam kökünün üzerine bir okka su konulur ve iyice karıştırılıp tadı çıktığında, ata içirilir. *Başka ilaç*; yüz yirmi dirhem zamg-ı arabi ile altmış dirhem kerte, otuz dirhem ravende, bir havan içinde döğülüp ve üzerine bir okka sıcak süt konup, yedi parçaya ayrıla ve günde birer kısım içirilir. *Beşinci tür;* darlı soğuğunda durarak öksürdüğü vakitte, üç yüz dirhem incirin üzerine iki yüz yirmi beş dirhem su konup, üç bölüğünden bir bölüğü kalıncaya kadar kaynatılır ve üzerine bir miktar kaynamış arpa suyu ilave olunduktan sonra üç yumurta kırılarak iyice karıştırılarak içirilir. *Altıncı tür*; at öksürür iken inilemeye başlar ise boğazına tavuk tüyü gitmiş olduğu anlaşılacağından bir değnek üzerine birer paçavra bağlanır, evvela yağa sonra bala batırılıp tüy dışarı çıkıncaya kadar boğazına su koyulup çıkarıla ve zikredilenler çeşit çeşit ilaçlar ile öksürüğü kurtulamadığı takdirde, on dirhem un ile kırk dirhem saf zeytinyağı ve iki yüz elli dirhem şarap birbirine iyice karıştırılıp üç kısma ayrılır

ve beher gün bir kısım yedirilir. Yedi dirhem sakaya ile bir dirhem tuz havanda döğülüp bir okka suya karıştırılarak ve ata gece bir şey yedirilmeyerek sabahlıya, suyu bir miktarı içirilir ve birazı dahi burnuna püskürtülür ve inde(?) başı yukarı kaldırılıp burnundan cerahat gibi bir su aktığında, bir saat kadar asla bir şey yedirilmez ve eğer ki دبنقطع öksürür ise yüz dirhem eşek hıyarı ufak ufak doğranıp ve üzerine yirmi dirhem daha katran katılarak, üç okka suyun içinde bir gün bir gece durduktan sonra ateşte üç payı yok oluncaya kadar kaynatılıp yarım sabah ve yarım akşam içirile ve yedirileceği ot ve samanın üzerine daha bir miktar şarap ile bal dökülür. *Diğer deva;* üç baş kara soğan iyice döğülüp, üzerine havanda döğülmüş bir dirhem hıltit, altmış dirhem beyaz ve eski şarap ve otuz dirhem saf zeytinyağı katılıp karıştırılarak içirilir. *Başka reçete;* on dirhem sarımsak ve on dirhem yaprağı ile birer dirhem kırmızı zırnîh ve şirat سنبلات (?) cümlesi havanda döğülüp üç kısma ayrılır ve önce atın gözüne duman tesir etmeyecek miktarda kötü örtü bağlanıp sonra duman dışarı çıkmaması üzere başka bir bez örtülerek sırayla zikredilenler bir sabah, bir öğle ve birde akşam tütsü edile, tütsü edildikten sonra on dirhem çerviş yağı ile iç yağı, onar dirhem tane çerviş, badem yağı ve bal mumu eritilip üç tane fülfül ile otuzar dirhem mür'ü safi ve kendir ve kerte ve safran havanda döğülüp birbirine karıştırıla ve üzerine daha yüz kırk dirhem şarap ve bir miktar bal katılarak tekrar iyice karıştırılıp kullanılır.

3.18. Hayvanın fesadı demi?'inden dolayı ödü kana değiştirilip sekiz türlü hastalık arız(?) olduğundan ilaç ve tedavisi sekiz tür üzere beyan olunur

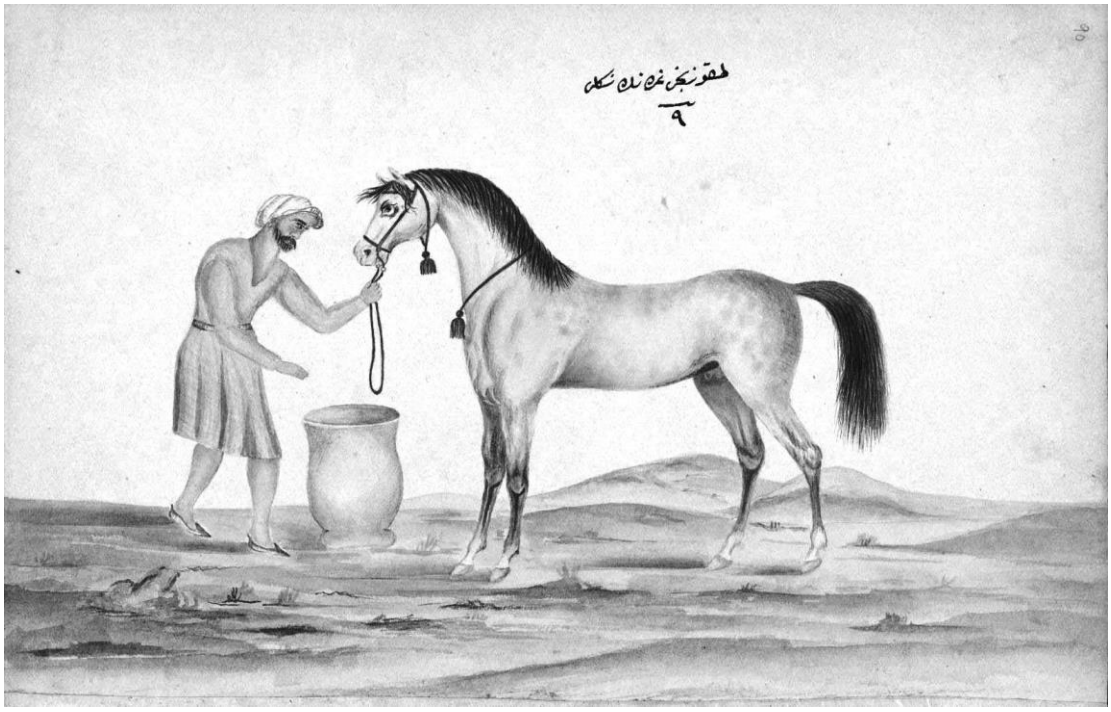
Birinci tür; hanakıya bilinen bir şiş olup genelde tayların çene kemiği ile gırtlağı beyanında olup, burunlarından su akması belirtileriyle görünür. İlacı, koyunun kuyruğundan yağı ile beraber deri kesilerek şiş olan yerlere bağlanıp yirmi dört saat durduktan sonra muâyene ile şiş yumuşayıp yok olacağı anlaşıldığı üzere hale bırakıla ve yumuşamadığı halde bir miktar un yeterli miktarda şarap ile kaynatılıp hamur gibi olduğunda şişin üzerine konulur. Başka ilaç; şiş olan yerlere yalnız sığır ödü sürülerek, bir saat durduktan sonra sıcak su ile yıkanıp ve bir miktar eski sirkenin içine zeytin yağı karıştırılarak burnuna döküldükten sonra hayvanın hafiften ve iştahsız olduğunda saman yedirilmeyip kuru ot ve arpa yedirilerek,

üzerine bir miktar katran suyu serpilir ve içeceği suyun içine dahi çokça un katıla ve yara akmaya başladığında katran suyu ile sabun suyu birbirine karıştırılır, günde iki defa yıkanarak yaranın kapandırılması ve zikredilen ilaç ile hastalık şifa bulmadığı surette atı zikredilen ilaçlar ile deva bulması lazımdır. *İkinci tür;* ziha (?) bilinen şiştir ki, hayvanın çeneleri ile gerdanından ortaya çıkarak, yeme ve içmeden uzak eder. İlacı; evvel şiş olan yer sıcak su ile yıkanıp burnuna birer miktar saf zeytinyağı ile eski şarap dökülür, tesir etmez ise bir tencere içinde bir miktar su ile kaynatılıp zikredilenler elma suyuna yine yeterli miktarda katran karıştırılarak içirilir. Başka ilaç; bir miktar zift mumyası su ile kaynatılıp ve yeterli miktarda zeytin yağı katılıp hayvanın başı ve burnuna sürülerek yedireceği ot ve arpaya dahi birinci tür de tahriri ve anlatıldığı üzere katran serpilir ve zikredilen hastalık sonradan nüks etmemesi için çenesi yanında olan damardan kan alındıktan sonra eşek hıyarı, suda kaynatılıp katran katılarak içirilir. *Üçüncü tür;* dığbe (?) anlatılır, hayvanın göğsü ile boğazında ortaya çıkan bir şiştir ki; kemik şiddetinden bazılarının karnına yapışması gibi hayalarını ve bazılarının dahi başını ve gözlerini şişirip el ile göğsü sıkıldığı vakit dilini dışarı çıkarır. İlacı evvela bir neşter ile şişin üzeri çizilip veyahut dağlanıp veya delinir, delinen yerlere tuz doldurulduktan sonra sıcak su ile yıkanıp burnuna birer miktar saf zeytinyağı ile eski şarap veyahut yalnız katran sürülür ve burnunun içine dahi dökülür. *Diğeriyle birleştirme*; bir miktar şaraba, bir miktar zift mumyası karıştırılıp, şişin üzerine sürülerek yedirilecek ot ve arpaya dahi katran sürülür. *Başka ilaç;* şiş delinip yara akıtıldığında iyi oluncaya kadar katran ve sabun ile yıkana ve burnundan yol bulur ise elli beşer dirhem şarap ve zeytinyağının içine bir dirhem kavrulmuş hindiba otu konulup iyice karıştırılarak burnuna püskürüle ve burnu ile diğer tarafından akmayıp karnına yol bulduğu biçimde çok sulayıp aşağıda dokuzuncu numarada resmedilmiş olunan şekle benzer gibi durup ve başını daima yukarı kaldırılır bir şey yememesinden ve yediği halde hazm edemeyip ishal olunmasından malum olarak, genellikle ilaç tesir etmez ise bazısı bir dirhem kendir döğülüp, yüz dirhem şarap ile karıştırılarak burnuna döküldüğü ve sonra bir okka turp ufak ufak doğranıp yedirildiği zaman sıhhat kazanır. Bir kıyye su ile iki yüz dirhem incir yarısı yok oluncaya kadar kaynatılıp ve üzerine yirmi dirhem katran katılır, bir miktarı burnuna püskürtüle, kusuru içirile ve başına dahi tane dana ödü sürüle eğer zikr olunan şiş ayağından ortaya çıkar ise beş dirhem hıltıt döğülüp,

yarım kıyye şarap karıştırılarak içirilir. Hanan kuru(?) anlatılan bir illet olup hayvanın daima büzülüp ve derisinin gevşek olması ve karnına vurulduğu halde tabil(?) gibi öterek çok sulayıp ve öksürmesi ve öksüreceği vakitte boğazından balgam bir kamış gibi karh(?) öksürememesi belirtileriyle dahi olur. İlacı; doksan dirhem yabani kereviz, kırk beş dirhem safran, yabani fesleğen ve otuz dirhem erik kökü cümlesi üzüm sirkesi ile hamur edilip sonra beher tanesi birer miskal olmak üzere hap yapılarak, günde iki tanesi bir sabah ve bir akşam sirke ile ezilip gölge bir yerde ata içirilir ve eğer tay olur ise bir hap iki yüzer dirhem şarap ile karıştırılıp gezilikle gölge bir yerde içirile ve çok öksürdüğü diğer halde bir dirhem kendir tuzu döğülüp bir miktar şarapla karıştırılarak burnuna döküldüğü zaman bir demet asma çubuğu yakılır, ateş olduğunda bir toprak tencere içine konulup üzerine otuz dirhem arpa dökülerek ve hayvanın başı ise bir şey ile örtülerek tütsü oluna ve yiyeceği arpanın içine dahi turp doğranıp yedirilir. *Beşinci tür;* hanan el-ratıb hastalığı anlatır, gayet fena bir illet olup, hayvan hayalarını içeri çekip burnundan yara akması ve genellikle gerdanında bir şiş ortaya çıkması belirtileriyle anlatılır. İlacı; evvela yanaklarında, göğsünde ve topuğunda olan koyuluk altında bulunan damarlardan kan alınıp sonra birer demet kantaron, şih ermeni ve şih rumi otlarıyla otuzar dirhem şeftali çekirdeği döğülüp bir tencere içine konulur ve otların üç parmak üzerine çıkıncaya kadar şarap konup yarısı kayboluncaya kadar kaynatıldıktan sonra indirilir. İyice el ile ovularak ve süzülerek üç parçaya ayrılır ve her gün bir parçası burnuna dökülür. Başka ilaç; on dirhem mesir sandalı مقدار هندلی yeterli miktarda şarap ile karıştırılıp burnuna püskürüle ve yüz dirhem eşek hıyarı üzerine, dört parmak çıkıncaya kadar su konup, yirmi dört saat durduktan sonra iyice ovularak ve süzülerek bir miktarı burnuna püskürülür, kusuru içirilir. *Diğer deva;* on dirhem eşek hıyarı ve on dirhem daha kıst(?) anlatılan kökten ve beş dirhem şih ermeni, üç dirhem katran, cümlesi bir havan içinde döğülüp ve elenip ilaç yapılarak hayvanın burunlarına kamış ile püskürtülür. Eğer, bu ilaçlar ile sıhhat kazanmaz ise göğsünün iki yerinden bir ustura ile yarılıp içine dört dirhem döğülmüş beyaz kara çöplüme katılarak, kendi kendine kapanıp düşünceye kadar el dokundurulmaya ve su kapmaması için suya sokulmaya sonra otuz dirhem şarabın içine döğülmüş, üç dirhem katran katılıp, bir miktarı içirilerek birazı dahi burnuna püskürülerek, yiyeceği arpa ile içeceği suyun içine bir miktar katran katılır. Başka ilaç; birer miktar

yabani kereviz ile tohumu ve fesleğen ve kopaluk kökü, kıst, çevşir, zencefil ve roka anlatılan ot şih denize ve safran ve mür'ü safi ve sarı sabır eğililmelik اکلیل ملک (?) ve hamam otu ve zeravend ve kantaron cümlesi bir havan içinde, döğülüp ve elenip yeterli miktarda bal ile hamur edilip beher tanesi, üç miskal olmak ağrı üzere hap yapılarak zikredilen haplardan bir tanesi bir miktar şarap ile karıştırılıp ve vakit kış ise sırayla zikredilen on dirhem gül kurusu döğülüp, karıştırılarak kullanılmalıdır. *Altıncı tür*; hınan el-mefâsıl hastalığı anlatılır, bir ilet olup hayvanın oynak yerlerinde ortaya çıkarak, başı ile kulaklarını aşağı indirilip, burunlarından yaralar akmasından ve daima büzülüp oynak yerlerinde şiş ortaya çıktığında, kuyruğunun şimiri شعیر (?) ürpermesinden ve zekerini dahi sallayıp ve dizlerini ısırmasından, belirtilen ilacı, şiş olan yerler önce ustura ile çizilir. Kan çıktıktan sonra dağlanıp sulanır ise yeni bir toprak tencere içine, bir okka şarap ile yüz yirmi dirhem tuzlu keten konup, yarısı yok oluncaya kadar kaynatıldıktan sonra indirilir ve içinden elli dirhem ayırdıktan sonra üzerine on iki dirhem ısırgan tohumu ile zeytinyağı ve üç miskal çevşir karıştırılarak hayvanın baştan aşağı vücuduna sürülür. Fakat sürülecek mevsim yaz ise suya çekilerek sürülmesi ve kış olduğu zaman ahırdan dışarı çıkarılması lazımdır. *Diğer deva;* yüz dirhem eşek hıyarı ve elli dirhem katran ile yirmişer dirhem mür'ü safi, sarı sabr, zırnîh ve otuz dirhem fesleğen cümlesi döğülüp ve elenip beş miskal yarım okka su ile karıştırılarak içirile, sonra bir miktarının üzerine yeterli miktarda zencer katılarak, dizlerinden tırnaklarına kadar sürülür. *Başka reçete;* buğday tarlasında hasıl olan susamdan bir miktar devşirilip, döğülerek elli dirhem şarap ile saf zeytinyağı karıştırılıp ve elli dirhem daha katılarak, üç kısma ayrıla ve beher gün bir kısmı içirilir. *Başka ilaç*; oynak yerlerinde olan şiş, dağlandıktan sonra cerahatlendiği zaman, birer miktar zencâr ve zâc-ı kıbrıs ve yanmış zâc ve zift cümlesi bir tencere içinde kaynatılıp, merhem kıvamına geldiğinde indirilip yaranın üzerine sürülür. *Yedinci tür*; hınanı gayrı münten(?) hastalığı anlatılır, kurtulması kolay bir hastalık olup alameti burnuna kokusuz su akıp çok solur. İlacı ise; bir kese içine üç yumurta kırılıp, üzerine iki yumurta kabuğunun dolusu bal ve yumurta kabuğu mür'ü safi ve elli beşer dirhem saf zeytinyağı ve susam suyu veyahut benzeş بنفشه (?) suyu döğülmüş fülfül konup, karıştırılarak üç gün yarısı burnuna ve yarısı ağzına döküle ve başı yukarı kaldırılıp yarım saat durduktan sonra binilip biraz koşdurulmalıdır. Yürüdüğünde başı dizine bağlanıp burnundan rutubet zaire

aktığında salu صالو (?) birile ve burnundan gelen rutubet, üç günde tükenmez ise birkaç gün dahi otuzar dirhem zeravend ve defne tohumu ve bir miskal cezeyan جنطيانه (?) bir havan içinde döğülüp, iki yüz dirhem bala karıştırılarak burnuna ve ağzına dökülerek aşağıda onuncu numarada resmedilmiş olunan şekle benzer gibi başı yukarı tutulur ve dördüncü numara yazılmış hınan el-yabis illetine yakalanıp burnundan akan suda ta'fik(?) olmadığı zaman, zikredilen ilaç zikredilen hastalığı yok edeceği veya azaltacağı tecrübe edilmiştir. *Diğer deva;* mevsim kış ise bir buçuk dirhem cezeyane yeterli miktarda şarap ile karıştırılıp, birazı burnuna ve kusuru ağzına dökülür ve yaz ise dahi yine bir buçuk dirhem yonca bir miktar şarap ve on dirhem gül suyu ile ezilip gezilikle burnuna ve ağzına dökülür. *Diğer deva;* dokuz dirhem hatmi tohumu ve safran ve yirmi beşer dirhem arap hıyarı tohumu ve pelin otu cümlesi havanda döğülüp ve elenip, doksan dirhem semiz otu suyu ve yüz yirmi dirhem gül suyu ve on dirhem haşhaş suyu ile karıştırılıp bir kurşun kap içinde saklandıktan sonra icabı takdirinde zikredilen ilaçtan üç miskal alınıp, iki yüz dirhem bal, otuz dirhem gül suyuna karıştırılarak bir havadar yerde üç gün içirilir. *Sekizinci tür*; hınan el-kaleb denilen bir hastalık olup bazısının beşinci tür de tahrir ve anlatılan hınan'ı el-ratıb ilacıyla sıhhat kazanacağı görülmüş ise de genellikle çare bulunmadığından zikredilen hastalık ile ma'lum olan hayvana tür zikredilen yazılmış ilaç ile deva bulunacağı gerekir.

3.19. Sal'a سلع (?) anlatılan yaralara beyanında olup sebepleri ve ilacları iki tür üzere anlatılır.

Birinci tür; eğer uygunsuzluğundan ata binen binicinin, ata fena bindiğinde belinde yara ortaya çıkıp inildiği vakit bir miktar esrar otu döğülüp, yeterli miktarda çerviş yağı ile hamur edilerek yaralara konulur. *Başka ilaç;* atın beli şişip, yara akmadığı zaman, bir miktar siyah kül samanı, yeteri kadar su içinde on iki saat ıslatılıp sonra suyu süzülerek samanı şişin üzerine konulur. Sırayla başka bir tencereye birer miktar buğday unu, kına, sakız ve ceviz kadar kadılkan قدّ لقاله (?) (?) konulup, üzerine yeteri kadar su ilave olunarak kaynatılıp, indirildikten sonra içine bir yumurta kırılarak iyice karıştırılıp cism ve ahd olduğunda bir paçavranın üzerine konularak gezilikle şiş olan yerlere konula sonra bir miktar kil ermeni su ile yoğrulup merhem gibi yapılarak yaranın üzerine sürüle ve sabahları dahi hayvan yıkanmalıdır. *Diğer deva;* bir miktar kuru ekmek sıcak su ile yoğrulup hamur gibi olduğunda gezilikle yara yerlerine merhem gibi sürülür. *Başka ilaç;* arpa içinde olan topraktan, bir miktar alınıp sıcak idrar ile iyice yoğrularak yaranın üstüne sürülür. *Başka reçete*; birer miktar sarı haliyle çekirdeği ve tatlı nar kabuğu ve zâc-ı kıbrıs ve beyaz şap cümlesi bir havana döğülüp ve elenip yara yıkanarak üzerine konulur ve eğer yaranın içi delinmiş ise zikredilen ilaçlar yeterli miktarda çerviş yağı ile hamur edilip tiftik ile delinen yerlere sokulur. *Diğer deva;* atın tımar olunmayıp vücudu kirli olmasından ve eğerin fenalığından ve gayet soğuk ve sıcaktan ve fena yerde yatmadan vücudunda yara ortaya çıkar. İlacı yirmi beş dirhem çerviş yağı yahut keçinin iç yağı, on ikişer dirhem kendir, mür'ü safi, şap, sarı sabır, çam sakızını, bir miktar bal ve balın iki misli saf zeytinyağı bil-tedarik(?) sonra çerviş, saf zeytinyağı ve çam sakızı bir tencere içine konup eritilerek diğer parçalar daha katılarak merhem kıvamına kadar kaynatılıp, yara olan yerlere sürülür. *Başka ilaç*; yüz kırk dirhem zift ve balık bağırsağı, zift mumyası, bal mumu, öksi ve altmış dirhem vaşak, kırk dirhem kendir, doksan dirhem kına, yirmi dirhem çevşir konularak eriyenleri eritilip ve döğülerek parçalar havanda döğülüp birbirine karıştırıldıktan sonra merhem kıvamına getirilir. Eğer merhem katı olur ise bir miktar çerviş daha eklenerek ve atı sürdüğü yer yumuşak olmak istenir ise sağına ve kayıklarda olan zifften bir miktar karıştırılarak kullanılır. *Başka reçete;* zift mumayası altmış dirhem ve evvel miktar

beyaz şap, yüz kırk dirhem çerviş yağı, otuz dirhem mürde-sengin, on dirhem kına, on dirhem çevşir, yüz kırk dirhem kuruk فزردم (?) sirkesi ve altmış dirhem saf zeytinyağı bu cümlesi beraber pişirildikten sonra yara yerlerine sürülür. *Diğer deva;* et zair olan yara için bir miktar yanmış gerc üzerine su konup ve et kadar kara dane otu ilave ile karıştırılıp atın yarasına sürülür ve eğer yara içeride ise derine konulur. *Başka ilaç;* ham kendir tohumu, ince döğülüp ve bir miktar sakız ve atın kadar kara tane otu bal ile karıştırılıp yaraya sürülür. *Başka ilaç;* yara kurutulduğu halde birer miktar buğday unu, yanmamış gerc, kırmızı zâc ve böyle cümlesi beraber havanda döğülüp ve elenip yaranın üzerine ekilir. *Diğer deva;* üç dirhem kırmızı zâc, beş dirhem beyaz şap, dört dirhem sarı zâc ve beş dirhem zencâr cümlesi bir havan içinde döğülüp bir miktar üzüm sirkesine karıştırıldıktan sonra bir buçuk dirhem mür'ü safi konarak merhem kıvamına getirilir ve icap ettiği zaman bir miktar daha sirke ilave olunarak sürülür. *Başka reçete;* bir tarafına yara birikip şiştiği vakitte bir miktar hatmi çiçeği döğülüp yeterli miktarda domuz yağı ile karıştırılıp bir paçavra ile şiş olan yerlere konulur. *Başka ilaç;* yara cerahatlendiği vakit, birer miktar yanmamış gerc ile şarap tortusu yeterli miktarda mustaki külü veyahut zeytin çekirdeği gülü ile iyice karıştırılıp su ile hamur edilerek hayvanın yara yerlerine sürülür. *Başka reçete*; bir ceviz miktarı zift mumyası, yarım kadar çam sakızı ile beraber eritilip gezilikle yara olan yerlere sürülür. *Başka ilaç*; otuz dirhem kuru zift, altı dirhem bal mumu, bir buçuk dirhem kına ve üç dirhem kendir cümlesi elli dirhem şarap ile kaynatıldıktan sonra elli dirhem sirke ilave olunarak bir şey ile iyice karıştırılıp merhem kıvamında ata sürülür. *Başka reçete;* yarada delik ve kurd veyahut et görüldüğü zaman evvel kurtlar çıkarılıp ve pür hassa suyu ile yıkanıp üzerine birer miktar yanmamış gerc کنج (?) ile kırmızı zâc kök döğülüp ekile ve yara kurtlar çıkarılmayacak derecede delinmiş ise bir miktar nar kabuğu yeterli miktarda şarap içinde yirmi dört saat ıslatılıp yumuşadığında döğülerek yeterli miktarda saf zeytinyağı ile kaynatıldıktan sonra tekrar biraz kendir karıştırılarak yine kaynatılıp bal kıvamına geldiğinde üzüm sirkesi katılarak kullanılır. *Başka ilaç;* birer miktar ıfs ile serd kozalağı döğülüp yeterli miktarda kuruk suyu ve bal mumu ve çerviş yağı ile hamur gibi yapılarak gezilikle kurtulmuş olan yara üzerine sürülür veyahut yalnız birkaç defa içi gerc ekilir. *Diğer deva*; bir miktar zeytinyağı, yetmiş dirhem bal mumu ve otuz dirhem çam sakızı ucu bir yerde eritilip üzerine yine bir miktar saf zeytinyağı katılıp yara

yerine sürülür. Eğer , yara belinde olup şiş ise bir miktar şih otu çerviş yağı ile hamur edilip yaraya konulur. *Diğeriyle birleştirme;* rutubetli yerde durup çürümüş ve küflenmiş bir miktar samanı on iki saat kadar suda ıslatılıp sonra döğülerek şiş olan yere konulur. *Başka ilaç;* birer miktar buğday unu, kına ve sakız ile defne ağacı kökü bir tencere içinde konur ve üzerine zikredilen parçalar kayboluncaya kadar su konup kaynatıldıktan sonra indirilir, içine bir yumurta kırılarak iyice karıştırılıp bir bez ile şiş olan yerlere konulur. *Diğeriyle birleştirme*; sığır tersi kurusundan bir miktar döğülüp yeterli miktarda çerviş yağına karıştırıla ve biraz kaynatılıp bir paçavra ile yara olan yere yapıştırılır. *Başka ilaç*; yarada delik ortaya çıkar yaralar aktığında birer miktar anzarot ile tatlı nar kabuğu döğülüp ve elenip yeterli miktarda safer yağı ile hamur edilerek yaranın etrafına ve tiftik ile deliğine konulur. *Diğer reçete*; bir tiftik bala batırılıp gezilikle yaraya konulur. *Diğer deva;* yara ilaç olunmaksızın kurutulduğu zaman diğer tarafından tepmemesi için tatlı toprak sürülerek eğer ki açılmaz ise zikredilen yarayı açacak ilaç ile ilaç olunup demin bildirilen tuzlar ile bu tedavi ile yara kapatılır ve yara vücudun diğer tarafından çıktığında evvela dağlanıp sonra birer miktar zift, sakız, saf çerviş, keçinin iç yağı ve domuz yağı bir tencere de eritilerek bir miktar dahi saf zeytinyağı ve bal mumu ve kına karıştırılarak kaynatılıp indirildikten sonra çokça buğday unu ile mercimek unu ekile ve beş yumurta kırılıp bir miktar daha katran katılarak cümlesi iyice karıştırılıp merhem kıvamında saklana ve buna benzer yara dağlandıktan sonra zikredilen merhemden bir tiftik veyahut başka bir şey ile sürülüp seng, tuz ve diğerinden lecal el-muhafaza bir bez üzerine zift sürülerek ve el dokunmayarak zikredilen ilaç üzerine yapıştırılır ve kendi kendine düşünceye kadar tutulur. *İkinci tür;* akel اكل (?) dedikleri yara ki et yiyen olarak bilinir. Fena kokusu ve et görülüp gittikce büyüyüp, yayılmaktadır. Devası, çaresi bulunmadığı zaman, kuyruğuna kadar gelip kuyruğu düşürülür. İlacı; kırmızı zırnîh, sarı zırnîh, kalye taşı ve ifâkıya her birinden otuzar dirhem ve çöğen ve sürünmediği gerc ile kırk dirhem ahz افذ (?) ile bir havanda döğülüp ve şarap ile hamur edilip güneşte kurutulur. Sonra ilaçlar, vaktinde yine döğülüp ve bir bez ıslatılıp döğülen kısımlar, akşamdan sabaha kadar atın yarasına konulur ve sabahleyin yine değiştirilip bu şekilde üzere tekrar edilir veyahut yaprak ile aide عادس (?) yakı gibi işletilir. *Başka ilaç;* bir miktar zâc-ı kıbrıs yakılıp ve döğülüp yeterli miktarda bal karıştırılır ve ilaç yapılır. *Diğer deva;* bir miktar pamuk çekirdeği,

ateşte yakılıp vuduk دودم (?) edilip alınarak yara üzerine ekilir. *Diğer deva;* gerc içinde bulunan taştan kırk dirhemi yedi defa su ile yıkanıldıktan sonra güneşte kurutulur ve döğülür. Döğülmüş onar dirhem zırnîk, asfer ve zırnîk ahmere ضمره (?) karıştırılıp bir kap içine konarak üzerine iki parmak çıkıncaya kadar sirke dökülüp ve zikredilen parçalar sirkeyi çektiğinde yine bir miktar sirke ilave olunarak beş defa bu şekilde üzere sirke zırnîhlar ile taşa طاشه (?) içirilir. Sonra gölgede kurutularak ve ince döğülerek toz ilaç yapılıp saklana gerektiği takdirde evvel yara şarap sirkesi ile yıkanıp üzerine zikredilen toz ilaç olarak ekilir.

3.20. Hayvanın kuyruğunda olan hastalıkların anlatılması olup beş türde anlatılır.

Birinci tür; atın kuyruğunda olan şiş beyanında olup, eğer ki kuyruğunda büyük bir şiş ortaya çıkarsa, önce günde iki defa bir bez veyahut sünger ile şarap sirkesi sürülür. Sonra yine sirkeyi bal kıvamına gelinceye kadar kaynatılıp yine sünger ile sürülür. Sonra demir dengi دكتن (?) bir miktar su ile kaynatılıp lapa edilerek bir paçavra ile zikredilen şişin üzerine vurulur. On iki saate kadar şiş delinmez ise şiş olan yerin aşağısından fesleğen yaprağı kadar deri kesilip içinde olan yara vesaire çıkarılır ve sıcak su ile iyice yıkandıktan sonra üzerine tuz ekilip bir iki dakika durulur. Sonra yine sıcak su ile yıkanıp kara dane unu ile bal merhem edilerek yara olan yerlere sürülür. *İkinci tür*; atın kuyruğu kaşınır ise birer miktar lahanaya benzeyen beyaz alabaş, hardal ve tuz cümlesi döğülüp ve elenip yeterli miktarda zeytinyağı ile sirkeye katılarak kuyruğuna ve yelesi dahi kaşınır ise yelesine sürülür. *Başka ilaç;* bir miktar ravende havanda döğülüp yüz dirhem saf zeytinyağı ile bir tencere içinde kaynatılarak, soğutulup gezilikle kuyruğu ve yelesine sürülür. *Diğer deva;* bir miktar sarı göztaşı, ince döğülüp zeytin ile karıştırılarak süzüle, sırayla diğerleri bir miktar çöğen yeterli miktarda sirke ile karıştırılıp pişirilerek gezilikle sürülür. *Diğer reçete*; bir miktar akrep otu, kendir, ökse ve saf zeytinyağı hepsi birbirine karıştırılır, yine kuyruk ve yelesine sürülür. *Üçüncü tür*; atın kuyruğundan vesair taraflarından kılı döküldüğünde, tüy bitmesi için yüz dirhem siyam yağı, kırk dirhem kesbe, kırk dirhem buğday, beş dirhem safran, üç kırat anber, yüz yirmi dirhem muluhiyye yaprağı ve otuz dirhem defne yaprağı hepsi birbirine karıştırılıp

şairi, döğülen yerlere sürülür. *Diğer deva;* evvela tüy dökülen yerlere çocuk idrarı ile yıkanıp sonra birer miktar muluhiyye, alabaş ve hatmi kökleri birer miktar saf zeytinyağı ve şarap ile havanda döğülerek ve karıştırılıp hamur gibi olduğunda sürülür. *Başka ilaç;* yine tüy dökülen yerler çocuk idrarı ile yıkanır, tilki veyahut fil yağı sürülüp dökülen kılları uzatacağı sınanmıştır. *Başka reçete;* serd kozalağı veyahut yaprağı döğülüp, suyu alınarak kuyruğu ile yelesi yıkanır. *Diğer karışım*; birer miktar idrarı, keten tohumu üzerine yeterli miktarda sirke konularak kaynatıldıktan sonra gezilikle sürülür. *Dördüncü tür;* atın kuyruğunu uzatmak için bir miktar pancar suyu ile yıkanır. *Diğer deva*; bir miktar hatmi su ile kaynatılıp süzülerek suyu ile yıkana, sonra domuz yağı veyahut kelb yağı sürülür veyahut yalnız hayvanın kendi idrarı ile yıkanır. *Beşinci tür;* hayvanın kuyruğunda kıl çok olduğunda, azaltmak istendiğinde nohut su ile ıslatılıp şiştikten sonra arpa ile beraber otuz gün kadar yedirile ve bir miktar yedirildiği zaman kuyruğu çok dökeceği anlaşıldığında yalnız arpa yedirilir.

3.21. Atın kıçında-makatta olan hastalıklar anlatılır ve altı tür üzere bir ağrı atta anlatılır.

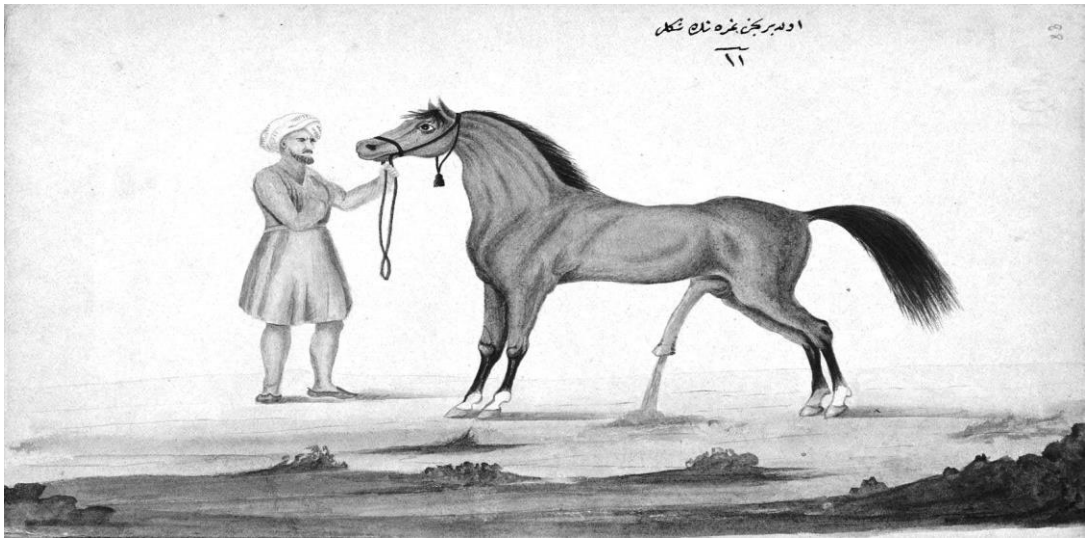
Birinci tür; hayvanın makatında, basura benzer önemi bir hastalık ortaya çıktığında, önce etine dokunulmayıp yalnız ortaya çıkan meme kesilip bir miktar koruksuyu ile bayağı su veyahut sirke ile su birbirine karıştırılıp birazı burnuna dökülerek kusuru içirilir. *İkinci tür*; hayvanın makatında olan kurt bilinir, buda iki türlü ettiğinden birisi dışarıda, makatı kurutulur ve diğeri içeride makatında olarak görünmediği zaman hayvana kıçını duvara sürterek yaralar olduğu zaman kurtlar azalır ve iç makatında bulunduğu takdirde baytar olan kimse, parmaklarından dirseğine kadar saf zeytinyağı sürülüp ve avucunu aşağı ve elinin üzeri yukarı alarak ve avucunu kapamayıp parmaklarını uzunca tutup hayvanın makatına yavaş yavaş içine sokarak, içinde olan kurtları çıkararak yine kolunu yağlayıp bir yazılmış şekilde sokarak parmaklarıyla her tarafında olan kurtları iyice temizlendikten sonra kolunu sirkeye batırıp içeri sokup geri çıkarılır. *Üçüncü tür;* hayvanda huruc maikad مسقده (?) vuku bulduğunda gübre götürür iken makatı dışarı çıkar. İlacı; makatı dışarı çıktığında, dışarı çeke çeke etin üzerine kül ekilir. *Dördüncü tür*; hayvanın

makatından kan aktığında, bir miktar kınanın üzerine yüz dirhem şarap konup beraber döğülerek içine birer miktar buğday unu, domuz yağı ve ceviz kabuğu ile yeterli miktarda su konularak pişirildikten sonra süzülüp suyu ata içirilir. Kaşındıktan sonra içeceği su ile yiyeceği arpanın üzerine katran konulur. Makatından daha kan gelir ise soğuk suya bir miktar tuz katılarak başına dökülür. *Beşinci tür*; hayvana gübre çıkarır iken yediği arpa yukarı çıktığı zaman evvela şarap ile saf zeytinyağı birbirine karıştırılıp parmaklarından koluna kadar sürülerek, makatından içeri sokulup, dışkısı gemle çıkarılır. Yumurta kadar bal ile mahmudiye denilen nebat makatından içeri sokulur. *Altıncı tür*; hayvanın idrarının kirli olmasından ve soğuk ve sıcağın tesirinden ve çıkışının bozukluğundan daima yellendiği vakit, koyundan süt sağıldığı anda, bir avuç kadar haşhaş atılarak sıcak iken içirilir.

3.22. Atın zekeri ile hayalarında olan anlatılanlar olup beş tür üzere zikrolunur.

Birinci tür; zekeri ile hayası şiştiğinde, onar dirhem bakla unu, çekirdeksiz üzüm ve kemik cümlesi havanda döğülüp yeterli miktarda saf zeytinyağı ve bal ile karıştırılıp merhem yapılarak evvela şiş olan yerlere zeytin yağı sürülür, sonra zikredilen merhem, üzerine konulur. *Diğer deva;* on dirhem kuru üzüm ve beş miskal gül yağı ile kendir ve bir miskal kemik cümlesi bir havan içinde döğülüp yeterli miktarda gül suyu ile karıştırılarak gezilikle, şiş olan yerlere sürülür veyahut ilacıyla, süratle akıntısı olan bir nehirde suyun akıntısına yukarı birkaç kere yürütülerek iyi olur. *Başka ilaç*; şiş olan yerlerden birkaç yerine iğne sokulup sonra keskin sirke sürülür. *İkinci tür*; hayvan zekerine aşağıda on birinci numarada resmedilen şekile benzeyen gibi dışarı çıkarıp içerde olmadığı zaman evvela üzerine binip süratle akıntısı olan bir suya yukarı doğru zekerine üzengi dokundurulmaksızın sürülür. Zekeri çektiğinde üstten bırakıla ve eğer ki sudan sonra yine zekerini çekmez ise birer miktar beyaz bal mumu ile gül suyu ve yarım kadar keçi yağı birbirine karıştırılıp zekerine sürüldükten sonra bir süre dura, sonra sıcak su ile yıkanıp bir yazılmış şekilde, soğuk suya sokularak bir süre koşturulur. *Başka ilaç*; ikişer buğday, misk, kunduz hayası ve cıva birbirine karıştırılıp önce zekeri şarap ve safran suyu ile yıkanıp sonra zikredilen parçaların üzerine yeterli miktarda şarap katılarak zekeri

temizlenir. *Üçüncü tür*; atın zekerinde siğil olduğunda kuyruğunun kılıyla siğiller bağlanıp beş gün durduktan sonra zekerine anzarot ile tütsü verilir. *Diğer deva;* bir miktar gül fesleğen suyu ile karıştırılıp siğil olan yerlere sürülür. *Başka ilaç*; beş dirhem serd ağacı kabuğunun üzerine iki parmak çıkıncaya kadar şarap konulup pişirilerek gezilikle sürülür. *Dördüncü tür*; hayvanın zekerinin derisi soyulduğu ve uyuz gibi olduğu vakit, bir miktar soğuk suyun üzerine yeterli miktarda saf zeytinyağı ve siyam yağı konulup zekerine sürülür. *Beşinci tür*; hayvan zekeriyle hayalarını daima gevşek tutar , yüz yirmişer dirhem gül suyu ile saf zeytinyağı birbirine karıştırılıp içirile veyahut yüz yirmi dirhem süt içine yeterli miktarda şeker katılıp yedi gün içirilir. Bu ilaçlar, zekerine ve hayalarında çıkmakta olan iki gün bir okka sirke ile hurma ezilip içirilir.

3.23. İdrarında bozukluk olan hastalıkların beyanında olub dört tür üzere beyan olunur

Birinci tür; arul bevl ifade edilir. Süratli koşturmadan ve soğuktan işediği zaman ferh kişnemeyip, tutulmuş, ıstıraplı olduğunda hayvanın böbreği üzeri sirke ile ovularak bir sıcak yerde durup, burnuna yarım okka şarap dökülür veyahut bir miktar çekirdeği ile sarı haliyle şarap kaynatılıp gezilikle burnuna dökülür. *Diğer deva;* ceviz kadar çevşir yeterli miktarda şarap ve sirke ile karıştırılır. *Başka ilaç;* alim baytarında maharetı olan bir adam, elini saf zeytinyağına sokup hayvan erkek ise makattan içeri sokup, mesane denilen yerler yavaşca sıkılır ve eğer ki kısrak olur

ise; elini avretine sokup gezilen mesane yerlerine sıkılır. *Diğer deva;* on dirhem sümbül, yirmişer dirhem beyaz biber, anber, defne altmış dirhem turp tohumu ve otuz dirhem hardal cümlesi şarap ile döğülüp dört parçaya ayrılır ve beher gün bir kısım burnuna dökülür ve zekerine dahi şarap ile zeytinyağı sürülür. *İkinci tür*; cis'ül bevl anlatılan kaşamadıkda فشا صدقه (?) bir miktar kökü İle bir hayye döğülüp suyu alınır. Yeterli miktarda şarap ile saf zeytinyağı karıştırılarak on dirhem hayvanın burnuna püskürüldükten sonra koşturulur. *Başka ilaç;* yirmi dirhem şih rumi, yarım okka şarap ile karıştırılıp sağ burnuna püskürüldükten sonra binilip yavaşça koşturulur. *Diğer deva;* yirmi dirhem turp tohumu, bir miktar şarap ile karıştırılıp gezilikle burnuna üfürülerek koşturulur. *Başka ilaç;* on dirhem kereviz tohumu havanda döğülür, yeterli miktarda şarapla karıştırılarak gezilikle burnuna püskürtülür. *Diğer karışım*; bir miktar ada soğanı iyice havanda döğülür, yumurta kadar bir top yapılarak ve makattan içeri sokulup sonra bir miktar gerdirilerek kıçı ile makat sıcak su ile yıkanır. *Diğer deva;* birer miktar deniz tuzu, hatmi, altmış dirhem zeytinyağı ve yarım okkadan ziyadece sıcak su ile karıştırılıp temizlenir. *Başak ilaç;* otuz dirhem hurma ve çevşir, diri anlatılan tohumu, beyaz kemik ve hind maşı anlatılan birinci yöntemdeki mercimek ve arpa cümlesi bir tencere içine konularak yeterli miktarda su ilave olunarak kaynatıldıktan sonra yüz dirhem koyun kuyruğunun üzerinde olan deriden katılarak, tekrar kaynatılıp ata içirilir. *Başka ilaç;* birer miktar hatmi ile kendirden olan katık üzerine sıcak su konularak yarısı hayvana içirilir, yarısı diğerinin üzerine bir avuç deniz tuzu konup temizlene ve birer dahi ekmek ile çevşir yedirilir. *Üçüncü tür*; taktir'ül-bevl anlatılması, idrarı damla damla geldiğinde, otuz dirhem bal bir toprak tencere içine konulur ve üzerine bir avuç kadar ince donub طوه مذب (?), hamur kıvamına gelinceye kadar kaynatılır büyücek bir tiftik ile zikrolunan hamurdan otuz dirhemini alıp baytar olan kimse elini evvela zeytin veyahut çerviş yağına batırılıp zikrolunan tiftikleri eline alarak, hayvanın makatından içeri sokulur ve tiftiğin üzerine olan bal makatında eridikten sonra tiftik dışarı çıkarılır. İş bu kullanılan ilaçlar, bildirilen arul bevl ile cis-ül bevl, ref' faydalıdır ve bu ilaçtan sonra hayvanın başından kıçına kadar bir şey örtülüp zekerinin altından on dirhem kuru tütsü olunur. *Dördüncü tür*; idrar *aldım(?)* olarak bilinen, idrarı ile kan geldiğinde mesanesinin darlığından ve böbreğinde zafiyetten meydana gelir. İlacı; bir miktar siyah nohut unu, beyaz şarap ve geyik yağı cümlesi birbirine karıştırılır, üç

gün içirildikten sonra bir miktar dahi koyun sütü içirilir. *Başka ilaç*; birer dirhem anason, kereviz tohumu, polye otu ve şeftali çekirdeği cümlesi havan içinde döğülüp, yeterli miktarda bal ile karıştırılarak beş hab yapılır. Günde üçü bal şerbetiyle ezilerek hayvana içirilir. *Diğer deva;* yarım miskal zerâvend, yüz dirhem su ile kaynatılıp hayvana içirilir. Sırayla diğerleri, birer kavrulmuş siyah nohut unu ile geyik yağı, iki misli şarap karıştırılarak gezillikle içirilir.

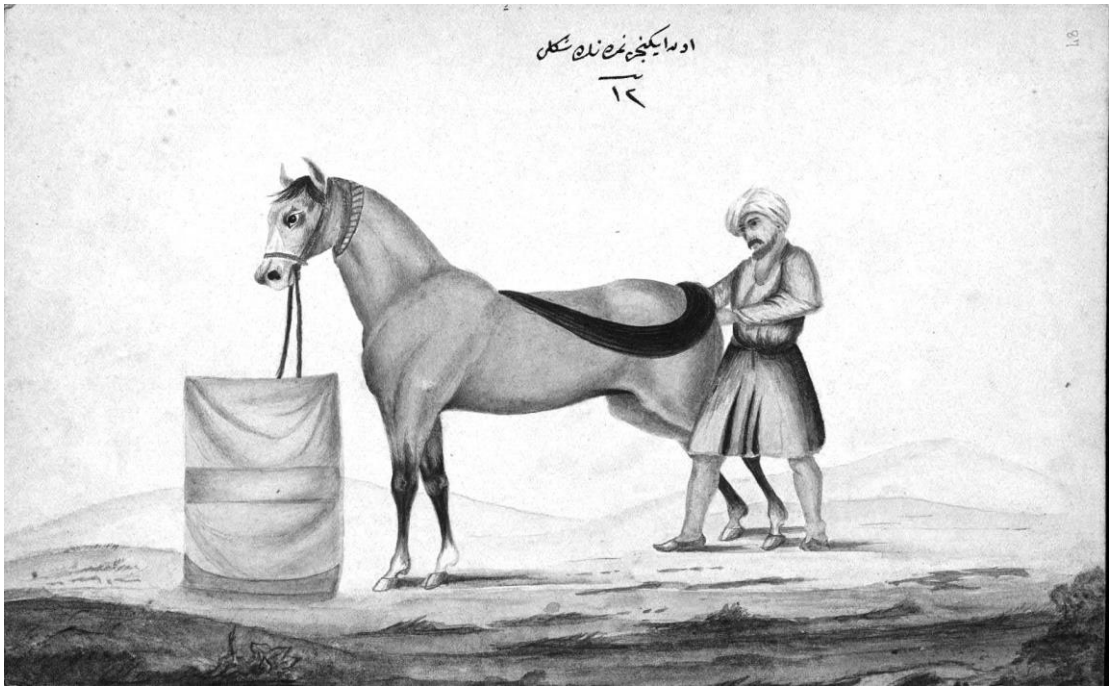
3.24. Hayvanın içerisinde olan illet ve hastalıklar on tür üzere anlatılır

Birinci tür; vaci el-kalb القلب olarak bilenen belirtileri, titreyip ve genelde yürür iken ve durur iken önüne kapanıp duvarlara dayanır ve sol kolunda bulunan damarı şişer ve başını bazen dahi aşağı ve bazen dahi yukarı kaldırıp ayaklarında nal yok gibi yavaş basarak ve kolunu önüne doğru uzatarak, zekeri ile hayalarını gevşek bırakır ve bazılarında arul bevl gibi şişler görünür. İlacı; bakla kadar esrar, dört dirhem bal ve otuz dirhem katran ve iki yüz dirhem sirke ve bir okka su ile karıştırılıp üç parçaya ayırıp ve üç günde bir kısmı yani dokuz günde üç kısım içirilerek yalnız yeşil ot yedirilir. Eğer ki, bu ilaçla ile sıhhat kazanmaz ise hayvan kısrak olduğunda kıç ayaklarından ve at ise ön kollarından kan alınır. *Diğer deva,* birer miktar defne tohumu, kendir, iki misli saf zeytin yağı ve şarap ile karıştırılıp burnuna püskürtülür. Sonra altmış dirhem kendir ve elli dirhem bal ve otuz dirhem mür'ü safi birbirine karıştırılır ve bir miktar ateşte ısıtılıp boğazına dökülür ve hayvanın olduğu yer sıcak olup ve üzeri dahi çul ile örtülür, ahırı temiz süpürülerek ve dahilen soğuk olmaması için asla kan alınmayarak, mevsim kış olduğu zaman ahırında kokusuz ateş yakılmış ve rutubetten ve kapta asla yaş ot yedirilmeyip, kuru ot verilmesi lazımdır. *Başka ilaç*; kırk dirhem bal, otuz dirhem katran, yirmi dirhem su ve otuz dirhem sirke cümlesi birbirine karıştırılıp hayvana içirildikten sonra bir miktar gezdirilir. Üç dirhem döğülmüş biber, yüzer dirhem şarap ile sirkeye karıştırılıp yarısı burnuna ve diğer yarısı ağzına dökülür.*Diğer reçete*; altı dirhem abucuk ابوجهل (?) karpuzu döğülüp yarım okka üzüm şarabına karıştırılarak yarısı ağzına ve yarısı burnuna dökülür. *İkinci tür*; akciğerinin ağrıması anlatılmasından olup, buna benzer bir hastalığı olarak bilinen hayvanın karnının sol tarafı şişer, nefesinin azalması belirtileriyle açıklanır. İlacı; yüz dirhem kendir suyu ve sirke, iki

yüz dirhem tatlı su ile karıştırılıp içirilir. Sonra bir miktar kendir suyuna bir miktar sirke katılıp birkaç gün içirilir ve şiş olan yerlerine biraz şarap ile zeytinyağı sürülür. *Başka ilaç;* onar dirhem merbuna بصربونه (?) otu ve zeytinyağı birbirine karıştırılıp burnuna püskürülür. *Diğer deva;* yüz dirhem keskin sirke kaynatılıp, bir miktar soğuduktan sonra boğazına dökülür veyahut yirmi dirhem domuz yağı, insan idrarı ile karıştırılarak gezilikle boğazına dökülür. *Diğer deva;* evvela ata binip koşturularak terledikten sonra bir miktar cıva, yarım okka sirke ile döğülüp sonra süzülerek, birkaç gün hayvanın sol tarafında olan burnuna püskürtülür ve yedirilecek arpa, saman ve ot üzerine katran serpilerek yedirilir ve içeceği suya dahi bir miktar şap atılır. *Başka ilaç;* kırk dirhem keten tohumu, birer miktar keskin sirke ile su içine konup pişirildikten sonra burnuna püskürtülür. *Diğer deva;* iki okka su ile yarım okka sirkenin içine bir miktar turp tohumu konup pişirilerek ve dörtte biri kaldığında indirilir ve hayvana içirilir. *Üçüncü tür*; vec'i-ül küllüyeteyn yani böbreklerinde olan ağrı anlatılır olup, bilinen sebeplerle homurdanarak yürür iken dizlerini birbirine vurur ve yan yan gidip daima duvara dayanması ve işeme de zorluk çekerek idrarı dahi kırmızı olması belirtileri bilinir. İlacı; mevsim yaz ise içeceği suya arpa otu ve mevsim kış ise buğday unu katılarak içirildikten sonra bir miktar dahi bal içirilir. Eğer ki bunun ile kurtulmaz ise, iki avuç pür hassa ile on dirhem pür hassa tohumu beraber döğülüp bir kap içine konarak ve üzerine bir buçuk okka şarap ve üç yüz dirhem saf zeytinyağı ile yarım dirhem çevşir ilave edilerek iyice karıştırılarak burnunun iki deliğine, otuz dirhem döküldükten sonra üzerine binilip biraz gezdirilir sonra sırasıyla zikredilenlerin bir miktarı daha içirilir. *Başka ilaç;* iki demet pür hassa fidanı döğülür, hasıl olan suyuna bir demet havanda döğülmüş şih otu ve yarım okka şarap katılarak burnuna dökülür. *Diğer deva;* birer miktar tere şimar yaprağı, kereviz yaprağı ve pür hassa fidanı cümlesi bir havanda döğülüp hasıl olan suyuna bir miktar şarap ve zeytinyağı katılarak, atın burnuna püskürtülür. *Diğer deva;* hayvanın kuvvet ve sakinliğine göre göğsünde olan damardan kan alınıp hafifçe zeytinyağı ile temizlenir. *Başka reçete-ilaç*; birer miktar saf zeytinyağının tortusu ile yumuşak veyahut katı zift iyice birbirine karıştırılıp tek parça olduğunda, yedi gün hayvanın beline sürülür. Eğer ki bununla şikayab شقايا ب (?) olmaz ise hilal yağni kamer şeklinde dağlanır. *Dördüncü tür*; ağrı olmakta bilinir ise sonrasında ağrı olduğunda güneşte durup hayaları ile zekerinin şişmesi ve yem yememesi belirtileriyle bilinir.

İlacı; birer miktar mustaki nane tohumu ve kuzukulağı otu yeterli miktarda su ile karıştırılıp içirilir. *Diğer deva;* birer miktar sakız ağacı yemiş ve döğülmüş beyaz biber yeterli miktarda su ile karıştırılıp içirile sonra idrarı sarı geldiğinde, üç dört gün zikredilenler sırasıyla kullanılır. İdrarı kemafil sabık كما في السابق (?) geldiğinde elli dirhem gül kurusu, otuz dirhem sarı yaprağı ve bal ile beraber döğülüp yeterli miktarda su ile karıştırılarak içirilir. *Beşinci tür;* ferha'filima فرحة في الامعا (?) olarak bilinen bağırsak yarası anlatılması olup, gübresinde kan olması belirtileriyle bilinir ve bazısının makatından dışarı, bir bağırsak dışarı çıkar ve ekseri deve ile eşeklerde vuku bulur. İlacı; bağırsak dışarıdan içeri girmez ise dışarı çıkan bağırsak bir ustura ile yavaşça kesilip sonra üç okka şarap ile sirkenin içine bir avuç kadar döğülmüş nar kabuğu konup kaynatılarak, hayvanın boğazına akıtılır. *Diğer deva;* bir miktar döğülmüş mazı ماضي(?), yeterli miktarda su ve sirke ile kaynatılıp fındık gibi hap yapılarak boğazına konup yutturulur ve yiyecek arpanın içine dahi nohut otu yaprağı katılır. *Altıncı tür*; el-megal yani sa'afe ma'de المغل يعني ضعف معدة beyanında olup hayvana gübre götürdüğü vakit yediği arpa alâ hal dışarı çıkar ve suyu dahi çok içip kabız olur ise, yediği arpa içeride şişerek genellikle ölümüne sebep olur. İlacı; on dirhem kemik havanda döğülüp birer miktar şarap ve sirke ile karıştırılarak içirilir. *Diğer deva;* ilaç yapan kimsenin koluna saf zeytinyağı ile yağlayarak hayvanın makatından içeri sokarak dışkısı çıkarıldığında bir yumurta kabuğu dolusu mahmudiye, bir dirhem bal ile karıştırılıp yumurta gibi yapılarak makatından içeri sokulur. *Başka ilaç;* bir avuç deniz tuzu, ince döğülüp hayvanın boğazına dökülür. Eğer ishal etmez ise bir miktar sığır ödüne, yeterli miktarda anzarot ve püre karıştırılarak temizlendikten sonra on dirhem kuru üzüm ile ince dökülmüş yedi dirhem püre, kırk dirhem sirke ile karıştırılarak hayvana içirilir ve bir miktar beyaz toprak idrar İle hamur edilip karnına sürülür. *Yedinci tür*; nütv-el alam'a ya'ni kulunc نتوء الامعاء يعني قولنج İllet demek olup alameti, hayvan nefes aldığı vakit burunlarını şişirip ayaklarının birisi ileri basar, dışkısını koklayıp oynak yerleri gevşek olur ve koşar iken acı çeker. İlacı; bir miktar şaraba, üç bölükde bir bölüğü kadar saf zeytinyağı ile karıştırılarak burnuna püskürtülür. *Sekizinci tür;* atın karnında kurt olduğu zaman kıçı daima duvara sürünmesinden anlaşılır. İlacı; makattan dışkısı el ile çıkarıldıktan sonra sonra bir miktar süt ve çevşir ve saf zeytinyağı ile üçü

birbirine karıştırılıp içirilir ve yiyeceği arpa ile içeceği suya fesleğen ile tuz katılır ve dışkısı çıkarılır iken on ikinci numarada resmedilmiş olunan şekle benzeyen şekilde tutulur. *Diğer deva;* ilaç yapan adam, hayvanın makatında olan dışkıyı eli ile çıkardıktan sonra birer miktar merbun otu suyu, şarap ve zeytinyağı cümlesi birbirine karıştırılıp burnuna üfürülür. Sonra yiyeceği ota bir miktar pamuk tohumu serpilerek yedirilir. *Dokuzuncu tür*; inkıtâ' bilinen hayvanın içerisinde olan yağı erir, belirtisi soğuk almış gibi nefes alarak düştüğü vakit, pek güç kalkar. İlacı; beş miskal siyah haliyle ve iki dirhem hind tuzu, bir dirhem kâfûr, iki dirhem hıltît ve iki dirhem kemik cümlesi havanda döğülüp bir okka su ile karıştırılarak içirilir. *Diğer deva*; bir miktar döğülmüş kaşem, çocuk idrarı ile karıştırılarak gezilikle içirilir. *Başka ilaç;* onar dirhem beş parmak otu tohumu ile yaprağı ve iki yüz dirhem harman, iki okka su cümlesi bir tencerede pişirilip süzülerek hayvana içirilir. *Diğer reçete*; beş dirhem erik kökü ile zeravend havanda döğülüp ve elenip bir okka sirke veyahut su ile karıştırılıp hayvana içirilir. *Onuncu tür*; el-futuh fil-bathn denilen illet olup hayvanın karnı yarılmış demek olmakla, genellikle batınında olan aletinden birisi şıkk olan yerden dışarı çıkıp derisi içinde kese gibi durur. İlacı; evvela hayvan yatırılıp kese gibi sarkmış olan derisinin üzerinden dağ ile dağlanıp sonra altmış dirhem zift, yüz dirhem esrar, altı dirhem kına, altı dirhem kendir tuzu, iki dirhem kına, şak, dört dirhem anzarot, dört dirhem ifakıya ve dört dirhem kemik bunlar döğülerek cümlesi bir okka su ile kaynatılarak merhem yapılıp paçavra ile dağlanan yerlere konur.

3.25. Hayvanda olan yeller dokuz tür üzere beyan olunur

Birinci tür; karın şişliği bilinen karnı şiş belirtisine göre götürdüğü vakitte dışkısı hem az ve hem de kuru çıkar. İlacı; yüz dirhem eşek hıyarı, üç yüz dirhem şarap ve saf zeytinyağı ile karıştırılıp temizlenir. *Diğer deva;* bir miktar hamam otu ve bir avuç yaş tavuk pisliği birer miktar şarap, saf zeytinyağı ve katran ile karıştırılarak hayvana içirilir. İshal ettikten sonra yiyeceği arpa ve içeceği suya katran katılarak kuyruğunun dört parmak aşağısında kan alına bu ilaç ile sıhhat bulunmaz ise kuyruğundan derilerine varıncaya kadar sekiz ve altından bir ve kuyruğunun sağ ve sol tarafında iki yerinden dağlanıp, kurak bir ahırda durarak yeşil ot yedirilir. *İkinci tür*; taktî' تقطيع (?) olarak bilinen hayvanın, derununda bir sızı olup gözünün yaşarması ve karnı ile damarlarının şişmesi ve genellikle yürür iken önüne kapanır ve kaşınamayıp gübre götürmemesi alametleriyle belirtilir. İlacı; bir miktar kişniş otunun suyu, yeterli miktarda safer yağı ile karıştırılıp ağzına dökülür. Eğer iyi olmaz ise, kuyruğunun sekiz yerinden ve yanağının üç yerinden ve alnının bir yerinden dağlanıp karanlık yerde durur ve yeşil ot yedirilir. *Üçüncü tür*; sızı suy olarak bilinen bir yel olmakla, hayvanı istila etmekle bağlı durur iken ya sağ tarafına veyahut sola tarafına eğilmiş gibi durur. Zikredilen hastalık, şiddetli olduğunda kıç

ayaklarının dizleri bükülüp kıçı ittirilir. İlacı; bir miktar defne tohumu, kemik, otuz dirhem kükürd, sakız ve bir okka yeşil zeytinyağı cümlesi bir tencere içinde kaynatılıp baştan aşağı vücuduna sürülür. *Diğer deva;* yüzer dirhem bal mumu ve cevşir ile yeşil zeytinyağı bir tencerede kaynatılıp bir miktar daha sirke ilave olunarak gezilikle hayvanın vücuduna sürülür. *Başka ilaç*; dört avuç turp tohumu ince döğülüp ve elenip bir buçuk okka su ile iyice kaynatıldıktan sonra soğutularak, dörtte üçü içirilir ve kalan bölümü ile temizlene sonra sabîtı صبيغ (?) har olan ateşte, sarımsak kabuğu ve kemik vesair buna benzeyen şeylerle harşılır. Su ile boğazına yine birkaç gün dökülür. *Dördüncü tür*; mae'ül haice olarak bilinen sızı hayvanda olduğu vakit başı ile boynu şişip ve gözlerini yumup idrarının kırmızı ve nezaket dışı olması ve durur iken ayakları ile kollarını birbirine yetiştirip gözlerini kapaması alametleriyle bilinir. İlacı; bir miskal beyaz çöplüme ve bir miskal sakame ile iki dirhem hacı Bektaşi tuzu döğülüp ve elenip bir kamış ile burnuna püskürülerek burnundan yara sebiye سبيه (?) bir su akıncaya kadar baş aşağı tutularak sonra soldurulur. Ertesi gün, su içirilmeden önce yüz dirhem siyam yağının içine iki yumurta kırılıp karıştırılarak yine atın burnuna dökülür. Üç gün durduktan sonra dördüncü gün yine su içirilmeden evvel burnuna siyam yağı ile yumurta dökülür. *Başka ilaç;* hayvana bir gece sabaha kadar bir şey yedirilmeyip, sabah ile birer miktar döğülmüş çöğen ve kereviz tohumu ile beş miskal badem, yarımşar okka sirke ve şarap ile karıştırılarak içirilir. *Beşinci tür*; kulunç olarak bilinen sızı olup, alameti gübre çıkarır iken zorluk çekip ve daima yatıp genellikle yuvarlanır ve ayaklarını dahi birbirine vurarak gübresini koklayarak koltuğu terler. İlacı; kırk dirhem kerdeme, dört dirhem nebat şekeri, bir avuc hatmi, otuz dirhem zeytinyağı ve bir avuç tuz. Evvela kerdeme döğülüp bir tencere içine konulur ve zikredilen ilaçlar ile iki okka su konup iyice kaynatıldıktan sonra bir miktarı temizlene ve kusurunun üzerine bir miktar çevşir ile yarım okka hurma konularak iyice ezilip hayvana içirilir. Aşağıda on üçüncü numarada resmedilen şekile benzeyen gibi durur. *Altıncı tür*; sızıların cümlesi bir yeldir ki hayvanın daima yatıp kalkması ve başını koltuğuna koyması alametleriyle görünür. İlacı; bir dirhem hıltit döğülüp bir kap içine konulur ve üzerine bir miktar domuz yağı ile bir avuç defne otu, iki okka su ve yarım okka şarap konularak karıştırıldıktan sonra dörtte biri ile temizlenerek ve kusurunun üzerine yüz dirhem kişniş otunun suyu ilave edilerek içirilir. Sıhhat oluncaya kadar,

ot yedirilir. *Başka ilaç;* hayvan akşamdan sabaha kadar aç bırakılır, sonra yarım okka demir deniz suyu ile yarım okka şarap sirkesine döğülmüş beş miskal erik kökü ve on dirhem kereviz ve on dirhem çöğen karıştırılıp içirilir. *Yedinci tür*; bir türlü sızı olup şiddetinden daima yatıp ve kalkıp ve başına dahi koltuğuna koyup aşağıda evvel dördüncü numarada resmedilmiş olunan şekle benzer gibi durur. İlacı; bir dirhem hıltit döğülüp iki okka su ve yarım okka eski sirke ile bir miktar un ve yüz dirhem domuz yağına karıştırılır, dörtte biri ile temizlene ve geri kalan üç bölümü yüz dirhem kişniş otunun suyu katılarak içirilir ve iyi oluncaya kadar yeşil ot yedirilir. *Diğer deva;* bir miktar sarımsak suyu, yeterli miktarda kaşem ve eski sirke katılıp içirilir. *Başka ilaç;* bir miktar çocuk idrarına, yeterli miktarda kaşem ve eski sirke katılıp içirilir. *Diğer reçete*; beşer dirhem erik kökü, bir buçuk okka eski sirke ile karıştırılıp gezilikle içirilir. *Sekizinci tür*; kulunç olarak bilinen felç gibi olduğundan, hayvanın başından vücudunun yarısına kadar uyuşturup hareketten geri kalır. İlacı; akşamdan sabaha kadar bir şey yedirilmeyip sabah ile yarımşar okka üzüm sirkesi ile şarap sirkesine, beş miskal erik kökü ve bir miskal döğülmüş ve elenmiş kereviz tohumu katılarak içirilir. Eğer uyuşukluk sona ermeyip aşağı doğru iz ise dağlana ve zikredilen hastalığa yakalanan hayvana kuyruğunu yukarı doğru kaldırır ise kuyruğuna birer miktar bezir yağı ile beyaz neft yağı sürülür ve vücudunun bir tarafında şiş ortaya çıkar ise, birer miktar tuz, zeytinyağı, sirke ve ful yaprağı gülü cümlesi birbirinden karıştırılıp şiş olan yerlere sürülür. *Dokuzuncu tür*; hayvanın karnında bir hastalık olup, burnundan kokusuz bir su akar ve gözleri sulanır ise de yem yer iken illetten kurtulmuş olan hayvanlar gibi görünür. İlacı; evvela bir miktar susam döğülüp yarısı kadar biber ve yüz dirhem bal ve yarım okka çekirdeksiz üzüm ile hamur yapılarak sonra zikredilen hamura beş dirhemi ayrıldıktan sonra yüz dirhem şarap ve elli dirhem saf zeytinyağı ile karıştırılıp içirilir. *Diğer deva;* on dört gün yedirilmek üzere her gün bir miktar buğday, yeteri kadar sirke içinde bir gece ıslatılarak verilir. *Başka ilaç;* birer miktar zeytinyağı, bal, su ve katran cümlesi birbirine karıştırılıp temizlene ve iyi oluncaya kadar yeşil ot veyahut katran serpilmiş kuru ot yedirilerek arpa verilmeye ve burnuna dahi şarap püskürüle ve yedirilecek ota mülûhya ile pancar katılarak yedirilir. *Başka ilaç;* ata akşamdan sabaha kadar bir şey verilmeyip, sabah ile bir miktar sirke ile yüz dirhem çevşir yağının üzerine

döğülmüş birer cezeti ziter بزر ترشد (?) ile konup üç gün vücuduna sürülür, sonra bir kap içine yedi yumurta kırılıp yeterli miktarda zeytinyağı karıştırılarak içirilir.

3.26. Hayvanın her tarafını kaplamış olan sıtma illet iki tür üzere bir ağrı atı anlatılır.

Birinci tür; sama yani sıtma olup belirtisi vücudu sıcak ve dili kuru olarak, dudakları aşağı sarkar ve gözleri şişip kapaklarını dahi kaldıramayıp eti kırmız olur ve sol koltuğunda olan damar sert hareket eder ve başına kaldıramayıp daima aşağı doğru bağlı olduğu vakitte ayakları titreyip, bazılarının dili ağzından dışarı çıkar. Hayaları gevşek durur vesair illetle nefesi alması önceki gibi kuvveti kalmaz ki yem yemeğe ve üzerine konan sineği ağzı ile ürkütmeğe iktidarı olmaz. İlacı; kış vaktinde normal bir ahıra koyup önce iki dizinden kan alına, sonra hareketinden inceleme sıhhat anlaşıldığında bir sıcak ahıra bağlanarak ve kalın çul ile arkası iyice örtülerek ahıra dumansız ateş yakılır. Terledikten sonra sıcak su ile vücudu yıkanıp baştan aşağı şarap sürülerek yedi sekiz gün kadar arpa yedirilmeyip yalnız ot verilir ve eğer mevsim yaz ise evvela kan alınıp sonra iki yüz dirhem şarap ile yirmi dirhem gül suyunun üzerine üç yumurta kırılıp karıştırılarak içirilir ve hayvan havadar bir yere bağlanır, rüzgar yedirilerek gayet soğuk su içirilir ve üzerine dahi soğuk su serpilir,

gereği gibi iyi olduğunda üç gün arpa yedirilmeyip yalnız ot yedirilir. *Diğer deva;* elli dirhem şeker, otuz dirhem hurma, ceviz kadar siyah tuz, birer miskal hindi ve sümbül rumi cümlesi bir havan içinde döğülür ve bir tencereye konulur ve üzerine iki okka su ilave olunarak dört bölükte bir bölüğü yok oluncaya kadar kaynatıldıktan sonra süzülüp içirilerek biraz gezdirilir. *İkinci tür*; mahmum yani gizli sıtma olup belirtisi, hayvanın gözleri yumulup ve yaşarıp üzerine binildikte asla yürüyemez. İlacı; akşamdan sabaha kadar bir şey yedirilmeyip sabah ile iki okka suya bir miktar kuru üzüm, iki avuç şah tere otu, yabani kişniş ile kerâviye konup yarım okkası kalıncaya kadar kaynatıldığında süzülerek içirilir. *Başka ilaç;* evvela atın dişleri önünden dağlanıp sonra iki okka suya bir miktar beyaz şeker, bir miktar hurma, ceviz kadar siyah tuz ve üç dirhem pelin otu katılıp bir tencerede yarım okkası yok oluncaya kadar kaynatılıp içirildikten sonra bir miktar gezdirilir. *Diğer deva;* bir iki dirhem kendir ince döğülüp kamış ile burnuna püskürüle ve ertesi gün sabah iken yine döğülmüş iki dirhem kendir üfleyerek burnundan beyaz su geldiğinde sıhhatine işaret edeceği aceleden ot yedirilir ve beyazın gayri bir *tür* su ve yaralar akar ise yok olmasının belirtisidir. Bu zaman hayvan hamama götürülerek sıcak bir yerde terletildikten sonra kara dane veyahut buğday unu yedirilerek ve vücuduna alıcık şarap ile zeytinyağı sürülerek boğazı ile göğsü ve ayaklarından dahi kan alınıp, dizlerine şarap sirkesi sürülür. Sonra sıcak su ile yıkanıp birer miktar keçi sütü, turp yaprağı suyu, yarım kadar saf zeytinyağı ve dört yumurta cümlesi birbirine karıştırılıp üç kısma ayrılır ve her gün bir kısmı içirilir.

3.27. Sancı anlatılmaktadır.

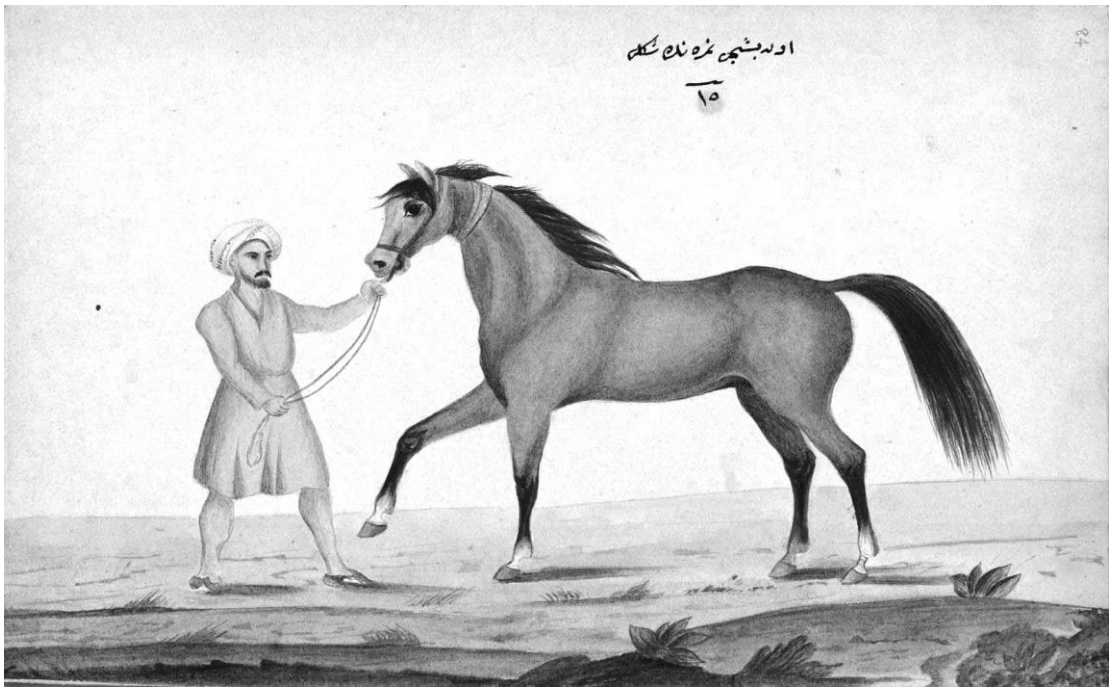
Hayvan sancılandığı vakitte, daima yatıp ve yuvarlanıp karnının şişmesi ve böğrü taş gibi katılır ve kaşınamayıp burnunun deliklerinin kabarmış ve tez tez soluyup, ayak üzeri durur iken başına yere değmesi alametleriyle belirtilip ekseri terli terli su verilmeden ve terli soğuğa bağlamadan olur. İlacı; önce bir miktara halis tere yağda su ile ezilip yeterli miktarda saf zeytinyağı ile karıştırılır ve atın burnuna veyahut boğazına akıtılır. Sonra bir kalın çul ile örtülerek terleyinceye kadar gezdirilir. *Başka ilaç;* kaşınıp ve gübre çıkıncaya kadar karnının iki tarafından ağaçlar ile iki kişi sıka. *Diğer deva;* uzunca bir kalıp sabun ile yıkanıp ve bezir

yağına batırılıp hayvanın makatından içeri sokulur, burnuna veyahut ağzına bir miktar soğan döğülerek suyu alınıp yeteri kadar insan idrarı ve tuz ile karıştırılıp dökülür ve hayvan daima titrer ise bir iki senelik eski saman, şarap ile kaynatılıp karnının altına sürülerek her tarafı çullar ile sarılıp terletilir. *Başka reçete-ilaç*; dört dirhem andur, beş dirhem iksîr ve on dirhem cıva dört dirhem biber cümlesi havan içinde döğülüp ve yeterli miktarda şarap ile pişirilip karnının altına sürülür. Sonra burnuna yalnız su püskürtülerek üzerine binilmeyle terleyinceye kadar süratle yürütülüp kaşındırıldıktan sonra, elli dirhem arpa otu pişirilir, iki yüz dirhem sıcak suda el ile ezip boza gibi olunca temizlenerek suyu içirilip arpası ısıtılarak yedirilir veyahut iki yüz dirhem suya elli dirhem tuz katılıp boğazına akıtılarak üzerine binip bir saat kadar yürütülerek terletilir.

3.28. Kısır olarak ifade olunan hastalığın anlatılmasıdır.

İş bu illet, hayvana soğuktan gelen, boynunu uzatamayıp daima yukarı tutar ve gözlerinin siyahı kaybolup ve içine çevrilir yalnız beyazı görünür ve aşağıda on beşinci numarada resmedilmiş şekle benzeyen gibi kulakları daima yukarı doğru durup yeme ve içmeden uzak olur. İlacı; kulakları arkasıyla burnundan ve kolları üstünden, göğsünün yukarısından ve kuyruğunun üzerinden etine tesir edinceye kadar dağlanır. Sonra yüz dirhem kabuğu ile sarımsak döğülüp yarım okka saf zeytinyağı ve otuz dirhem kına ile karıştırılarak bir miktar kaynatıldıktan sonra, burnunun derinine ve dağlanan yerlere birkaç defa sürülür. Zikredilen hastalık yok oluncaya kadar kabuğu çıkmış badem yedirilerek başka bir şey yememesi için ağzına gem gibi belin kalınlığında bir ağaca bağlanır. *Başka ilaç;* hayvan karanlık bir ahıra konup henüz sızı olunmuş, bir koyun derisi sıcak iken başından boynuna kadar sarılıp vücudu ile kulağına erimiş çerviş yağı sürülüp akıtıla ve olduğu ahır sıcak olması için ateş yakılarak yalnız yeşil ot yedirilir. *Diğer deva;* evvela hayvan kulağına kadar gübreye gömülüp, yalnız burnu nefes olmak için dışarıda durarak terledikten sonra bir sıcak ahıra bağlanır ve bir miktar erimiş domuz yağı, yeterli miktarda saf zeytinyağı ile karıştırılıp boğazına dökülür. *Diğer reçete*; yirmi tane biber ile bir miskal katran havanda döğülerek bakla kadar çevşir, hıltıt ve yeterli miktarda şarap ve zeytin yağına karıştırılıp üç kısıma bölünür ve bir kısmı bir günde

üç defa araları birer saat geçtikten sonra burnuna püskürtülür ve üç günden sonra geri kalan kısmı dahi gezilikle günde üç defa püskürtülür. *Başka ilaç;* keçi kesildiği anda kanında sıcak iken bir miktarı hayvanın boğazına akıtılarak üzerine binip bir saat kadar koşturulur. *Diğer deva;* birer miktar kendir ile tuz iyice havanda döğülüp, yeterli miktarda şarap karıştırılarak ve burnuna püskürüldükten sonra başına dahi birer miktar şarap, saf zeytin yağı ve katran birbirine karıştırılıp sürülür. *Başka ilaç;* birer miktar domuz yağı, keçi yağı ve yarım kadar sakız ağacından sakızı, otuz dirhem yabani süsen suyu ve bir okka eski zeytin yağı cümlesi birbirine karıştırılarak bir tencere içine konulur ve üzerine bol tuz ve yüz yirmi dirhem şarap ilave olunarak bir miktar kaynatıldıktan sonra baştan aşağı vücuduna sürülür sonra bakladan maide nohut vesaire benzeyen şeyler yedirilerek ve içeceği suya katran katılarak durduğu yer gayet sıcak tutulur. *Başka reçete*; yirmi beş dirhem domuz yağı, zırnîh ile sakız ağacı, zamg ateşte eritilip bir defa vücuduna sürülerek boynu iyice ovulur. *Başka reçete*; bir miktar kara dane su ile kaynatılıp hayvan yıkanır.

3.29. Nal için anlatılan bir tür sıkıntısının anlatılmasıdır.

İş bu illet, hayvana arz olduktan yürümesinde ve hareket iktidarı kalmayıp idrarı beyaz ve kaba ve dışkısı dahi kuru mutaffik متفق (?) olarak ve karnı şişip ve

başını aşağı indirip daima öksürür. İlacı; on dirhem köpek dili olarak bilinen ot, havan içinde bir okka sıcak su ile karıştırılarak içirilir. *Diğer deva;* bir miskal sarı haliyle ve yarım kadar çekirdeksiz üzüm ve susam cümlesi bir havan içinde döğülüp dört okka su ile karıştırılıp bir buçuk okka kalıncaya kadar kaynatıldıktan sonra indirilir, el ile ovularak süzüle ve hayvana beş saat bir şey yedirilmez ve zikredilen ilaç ile temizlenir. *Başka ilaç;* on dirhem hatmi ile yedi dirhem püre iyice döğülerek, yeterli miktarda şarap karıştırılarak temizlendikten sonra bir miktar toprak, çocuk idrarı ile yoğrulup hayvanın karnına sürülür. *Başka ilaç;* ilacı yapan adam elini yağlayıp hayvanın makatının içine sokup dışkısını gemle çıkarılarak bir miktar sakmunya ile bal birbirine karıştırılır ve yumurta kırılarak makatına sokulur.

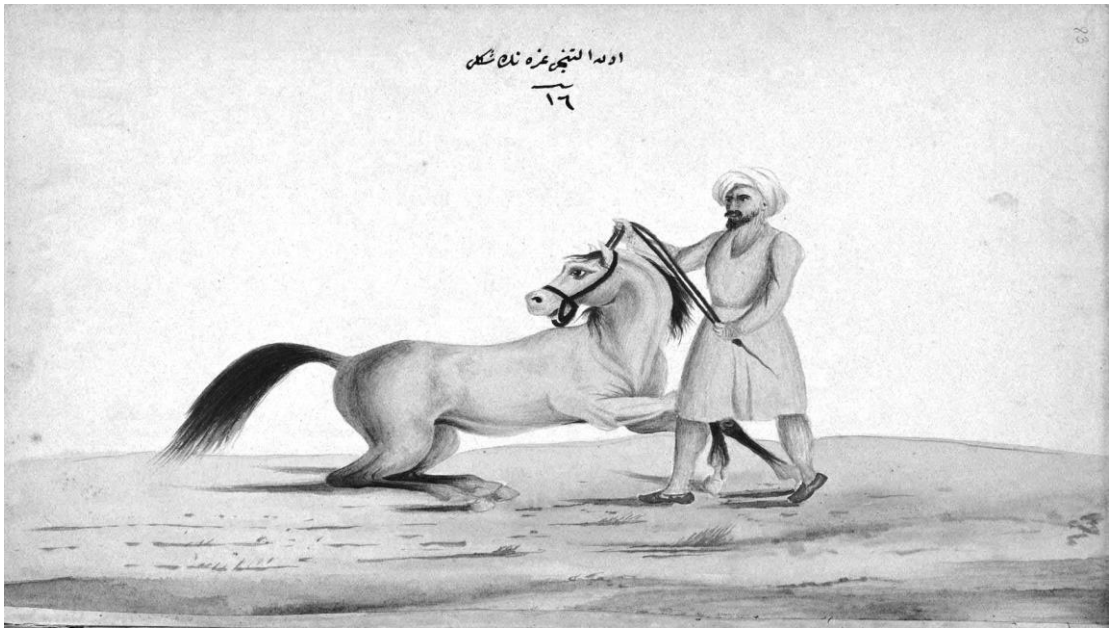
3.30. Şedide tabir olunan hastalığının anlatılmasıdır.

İş bu illet ile malul olan hayvanın başı ile alnı şişerek dizleri gevşer. İlacı; bir gece yem yedirilmeyip, sabah ile birer miktar elma suyu ve eski zeytinyağı ve şarap birbirine karıştırılır ve burnuna püskürtülür ve yedirilecek arpaya dahi katran katılır

3.31. Yırtma-yarma olarak bilinen bir tür hastalığın anlatılmasıdır.

İş bu illet, hayvana sonradan ortaya çıkan gayet sert ve sıcak ve sıkıntılı teneffüs ediği, yem yemeden ve su içmeden geri olup, on altı numarada resmedilmiş şekile benzeyen gibi başını arkasının bir tarafına iter. İlacı; bir miktar arpa, keçi sütü ile kaynatılıp süzülerek hayvana içirilir veyahut arpa, suyu ile kaynatılıp süzüldükten sonra keçi sütü ile karıştırılıp içirilir. *Diğer deva;* birkaç adet kurusundan defne tohumu ve iki bakla miktarı sakız ağacı zamgı, otuz dirhem bal ve yeterli miktarda sirke ile karıştırılıp hayvanın burnuna püskürtülür. Eğer atın idrarı kan veyahut cerahat gibi gelir ise, üç miskal havanda döğülmüş şap ile bir miktar katran, yeteri miktarda bal ile karıştırılıp üç gün içirilir ve yeşil ot yedirilerek içeceği suya, arpa unu ile katran katılır. *Başka ilaç;* hayvanın vücuduna birer miktar şarap, zeytinyağı serpilip el ile ovularak birer miktar sirke, çocuk idrarı ve domuz yağı birbirine karıştırılarak içirilir. *Diğer deva;* eğer hayvanın ağzından cerahat veyahud içinden gelir ise birer miktar semiz otunun suyu, gül suyu ile karıştırılır ve zikredilen

hastalıktan kurtuluncaya kadar içirilir. Burnundan gelen nefesinden kötü koku olur ise yirmi dirhem kıst ile kırk dirhem surgul سورغول (?) ağacı kabuğu döğülüp ve elenir, yeterli miktarda şarap ile karıştırılarak içirilir.

3.32. Riya(?) olarak bilinen bir tür hastalığın anlatılmasıdır.

İş bu illetin pek çok sebepleri var ise ekserisi genelde koşturmadan ve susuz bırakmadan ve tozlu yerde sürmeden olur. Hayvan günden güne zayıflayıp, boğazında bir şey kalmış gibi öksürür ve çok su içip gayet yavaş teneffüs eder ve burnundan dahi daima sümük akar ve bazıları otu yemeyip çiğneyerek atar. İlacı; bir miktar rebîiyesi ريباس ***(?)*** döğülüp ve su ile kaynatılıp, soğuduktan sonra zikredilen rebîiyesi ريباس kadar çekirdeksiz üzüm karıştırılarak iyice el ile ovalanıp içirilir. *Diğer deva;* bir miktar kara dane döğülüp, bir gün bir gece suda ıslatıldıktan sonra güneşte közlenere, bir miktar su ile kaynatılır tâki hamur gibi olduğunda, üzerine birer miktar kuru üzüm şarabı ve sıcak su konup hayvan iyice susadığında içirilir ve içmediği zaman dilini dışarı çıkarıp dökülür ve yiyeceği ota dahi katran serpilerek vücuduna bir miktar şarap ile zeytinyağı sürülür, el ile iyice ovulur ve burnuna dahi bir miktar keskin sirke veyahut zeytin yağı ile erkek keçinin iç yağı birbirine karıştırılıp dökülür.

3. 33. Karnı su toplaması hastalığının anlatılmasıdır.

İş bu illet ile hasta olan hayvanın karnı ve hayaları ile ayakları ve belinin damarları şişip, el ile vücudunun bir tarafı sıkıldığında, damar gibi hareket etmesi ve başı ile diğer azasını dahi gerip, kıllarının dökülmesi belirtileri anlatılır. İlacı; evvela hayvan ince bir çul ile güneş olan yere bağlanır ve başı dahi bir şey ile örtülerek nefesi çulun içine verilir, terledikten sonra bakla veyahut kereviz otu ve bulunmadığı zaman yaş ot veyahut kuru ota katran serpilerek yedirilir.

3.34. Çarpıntının anlatılması olunan bir tür hastalığın anlatılmasıdır

Bu illete tutulmuş olan hayvanda, ekseri vakitte büzülüp ve aranması titreyip ağzından su akması ve damağından bir şiddetli ağrı ortaya çıkması belirtileriyle anlaşılır. İlacı; bir miktar eşek hıyarı doğranıp üzerine katran serpilerek yedirilir veyahut su kaplumbağasının kanı, saf zeytinyağı ile karıştırılıp içirilir. *Başka ilaç;* bir miktar eşek hıyarı doğranıp üzerine katran serpilerek yedirilir ve vücuduna dahi şarap ile saf zeytinyağı sürülür fakat eşek hıyarı çok yedirildiği zaman zarar vereceğinden bir miktar çok yedirilmesi lazımdır.

3.35. Ma'ü'l-asfer ما الاصفر (?)olarak bilinen bir tür hastalığının anlatılmasıdır.

İş bu illete tutulmuş olan hayvanın, karnı, ayakları, dirsekleri ve hayaları şişip el ile dokunulduğunda oynar ve belinin dahi bir tarafı parmak ile kaşınıldığı zaman eti de şişer. İlacı; kalın bir çul ile örtülüp güneşe bağlanarak terledikten sonra yaprağı ile beraber turp veya kereviz veyahut yeşil ot yedirilir. Eğer zikrolunan turp, kereviz ve yeşil otun mevsimi değil ise kuru ota katran serpilerek ve nohut yirmi dört saat suda ıslatılarak yedirilir Eğer bununla sıhhat kazanmaz ise göbeğinin üç parmak aşağısından bir neşter ile delinir, ince bir kalem su koyularak karnında olan su kaleminin diğerininden aktıktan sonra yaralı derisine merhemler ile ilaç yapılır.

3.36. Mirretü'l-yâbise مرة اليابسة (?) olarak bilinen bir tür hastalığın anlatılmasıdır.

Bu illete yakalanmış olan hayvanın, göğsü şişer, burnunun delikleri açılır ve su içemeyip ve karnı gayet sıcak olup derisi dahi şişer ve gübre getirir iken zorluk çeker. İlacı; akşamdan sabaha kadar ot yedirilmeyip, sabah ile altmış dirhem çevşir yağı ve altmış dirhem sirke ile karıştırılıp içirilir. Ertesi gece dahi bu yazılmış yolla bir şey yedirilmeyip sabah ile keçinin kılı ile boynuzu ve birer miktar zater ve behmen tütsü olunarak ve yine ertesi gün bir kap içine yedi yumurta kırılıp, on beş dirhem sirke katılarak iyice karıştırılıp içirilir ve birer miktar zeytinyağı, katran, bal ve su cümlesi birbirine karıştırılıp temizlenerek ot veyahut katran serpilmiş kuru ot yedirilir. Arpa verilmeye ve bulunduğu takdirde mülakiye ile pancar yedirilir.

3.37. Verem olarak bilinen bir tür hastalığın anlatılmasıdır.

Bu illete yakalanmış olan hayvan, daima büzülüp, ot yer iken canlanır ve gözü dahi fenalaşıp bazen kesilir. İlacı; bir kalın çul ile örtülüp güneşte terledikten sonra altı yumurta, bir kap içine kırılıp otuz dirhem tereyağı ve altmış dirhem gül suyu katılarak iyice karıştırılıp içirile ve yiyeceği ota dahi turp doğranıp yedirilir. *Başka ilaç;* birer miktar kabuğu çıkmış arpa, keten tohumu, üç baş sarımsak, altmış dirhem keçinin iç yağı, bir miktar kuru defne, temiz koyun bumbarı, bir avuç sedef otu ve bulunduğu zaman domuzun bağırsağında olan gübre ile bir kolu alınıp cümlesi bir tencere içine konarak iyice kaynatılıp suyu çekildiğinde üzerine su konup tâki birbirine karışıp sonra indirilir, otuz dirhem kara dane unu serpilerek üç kısım taksim ile günde bir kısım boğazına dökülür.

3.38. Zaidul-hanazir yani sıraca denilen ur gibi şiş anlatılmasıdır

İş bu illet, hanakıya خناقية (?) denilen şiş kadar olur. Fakat, el ile dokunduğu zaman içerisi oynamakla kerk قرد (?) ve temiz olunarak genelde taylarda ortaya çıkan hana kıyye olarak bilinen şiş olmadığı belirtildiğinde, evvela şişin derisi kerpeten ile

kaldırılıp bir ustura ile kat'i olunarak içinde oynayan ur çıkarılıp kan akmaz ise şarap sirkesi veyahut su ile yıkanarak yaralara olunacak merhemler ile yara kapatılır ve kan geldiğinde bir miktar koyun yağı, sirkeye batırılıp yaraya konulur. Merhem ile bil-tedavi taş ve tuzdan lieclül hafıza لدجل الحا فظم (?) zift sürüle ve zikredilen şiş, yarılıp etrafında yumuşamamış katı şişler ortaya çıkar ise evvela ortaya çıkan şişleri sıcak su ile yıkanıp birer miktar arpa otu ve katran su ile merhem kıvamına gelinceye kadar kaynatılarak üzerine konulur ve gereği gibi yumuşadığında, orta yerinden ustura ile yarılıp bir miktar ince döğülmüş incir yaprağı, yeterli miktarda tuz ve şarap ile karıştırılıp şiş üzerine sürülür. Yara, kan ve yaradan kurtulduğunda, eşek hıyarı konularak gezilikle yaralara kullanılan merhem ile ilaç yapılır. Eğer merhemle ile yara kapanmaz ise maralbeyan arpa unu ve katran ile yumuşatıldıktan sonra şişin etrafı dağlanarak süt toku yaprağı döğülüp, yara üzerine vurula ve zikredilen hanâzir bir yaşında olan taylarda ortaya çıkar. İçi, el ile dokunulduğunda oynatılmadığı zaman yarılarak kan yagısı**,** kolub yagısı يدغيسه (?)**,** sirkeye kan var ise yapağı, saf zeytinyağı ile sirkeye batırılıp konularak üç gün kadar el dokundurulmamalıdır. Üç günden sonra sıcak su ile yıkanıp birer miktar şarap, tuz, ufak kırpılmış yapağı ve zeytinyağı cümlesi birbirine karıştırılıp tiftik ile yaraya su koyularak dört gün el vurulmaya. Sonra yine yıkanıp bir miktar bal'a, yeterli miktarda kına ile karıştırılarak sürülerek yarada kan ve yaraya benzeyen şeyler kalmadığında, birer miktar saf zeytin tortusu ile halis zeytinyağı ve yumuşak zift, birbirine karıştırılıp sürülür ve arpa yedirilir. Zikredilen hastalık hafifledikçe azar azar arpası çoğaltılır.

3.39. Çıbanlar anlatılmasıdır

Hayvanda çıban hararet meydana gelir. Eğer çıbanlar atın belinde ortaya çıkar ise yara olmaması için çul örtülmeyip evvela çıban olan yerlere günde iki defa sıcak su ve çöğen ile yıkanıp tereyağı sürülerek iyi oluncaya kadar bağlanmaya. *Diğer deva;* evvela sıcak su ile çıban olan yerler temiz yıkanır, sonra yüz yirmişer dirhem çerviş, domuz yağları eritilip ve altmış dirhem katran ile kına döğülüp cümlesi birbirine karıştırılarak sürülür. Çıbanlar deşildiğinde içinde olan yara vesaireler çıkarılıp tuz ile saf zeytin birbirine karıştırılarak sürülür. Atın üzerine dahi yine zikredilen sırasıyla konula ve yedi gün su ile yıkanır.

3.40. Uyuz illeti beyanında olup iki tür üzere zikr olunur

Birisi hararetten ve gelip geçici bozukluğundan dolayı eklemlerinde olan ve hepsi vücuduna sürüldüğünden ve diğeri temiz bakılmayıp gerdan ve üzerinden fena böcekler gezip, temiz olmayan yerlerde yuvarlanmasından olup, zikredilenler hararetten olduğu zaman evvela kulağıyla yanaklarından kan alınır. Sonra birer miktar kemik suyu, katran ve zift birbirine karıştırılarak baştan aşağı vücuduna ve başına çokça sürülür. Eğer uyuz olan yerler kan ve yara olur ise bir miktar arpa otu ve zeytinyağı su ile kaynatılıp yara olan yerlere sürülür. Üç gün durduktan sonra bir miktar sıcak suya çokça kömür külü atılıp iyice yıkana ve gübre ile ovularak kabuk ve kir kalmadığında birer miktar yaş zift, saf zeytinyağı, zeytin tortusu ve kibrît asfer cümlesi birbirine karıştırılıp sürülür. Bir gün durduktan sonra birer miktar eşek hıyarı ve katran döğülüp, üzerine yeterli miktarda şarap veyahut bal şerbeti ilave olunarak yara olan yerlere sürülür. *Başka ilaç;* üç yüz dirhem iç yağı, ikişer yüz dirhem katran, siyah neft yağı, üç yüz dirhem süt, yirmi beş dirhem döğülmüş çörek otu, beş dirhem kibrît ve iki dirhem akrep otu, on iki buçuk dirhem tuz cümlesi birbirine karıştırılıp altı gün günde birer saat durmak üzere uyuz olan yerlere sürülerek güneşte tutulur. Sonra temiz yıkanarak sığır tersi sürülür. *Diğer deva;* yüz dirhem defne suyu ve ikişer yüz dirhem siyam yağı, zeytinyağı, altmış dirhem yaş akrep otu, yirmi beş dirhem hardal ve kendir havanda döğülecekleri döğülüp birbirine karıştırılır. Bir yeşil ve içi sırlı kavanoz içine konularak güneşe asılır. Sonra gerektiği takdirinde yüz yirmi dirhem alınıp, yüz yirmi dirhem zeytinyağı ve birer avuç tuz ve döğülmüş çörek otu karıştırılıp kaynatıldıktan sonra üç gün günde bir saat sürülür ve sürüldüğü müddet hayvan güneşe bağlanır. Sonra uyuz olan yerlere susam yağı veyahut kuyruk yağı sürülerek iki gün durduktan sonra yıkanır. *Başka ilaç;* mevsimi olduğu zaman yeşil ceviz kabuğu döğülüp, üzüm sirkesi ile kaynatılarak uyuz olan yerlere sürülür. *Diğer deva;* birer miktar yabani üzüm, çörek otu, kibrît, kendir, susam giran(?), tuz ve cıva cümlesi bir havan içinde döğülüp yeterli miktarda saf zeytinyağı ve bezir yağı ile hamur yapılarak ateşde takdir olunduktan hasıl olan suyu uyuz olan yerlere sürülür. *Başka reçete*; bir avuç ince döğülmüş tuzun üzerine yeteri miktarda defne yaprağı ve sirke konup kaynatılarak vücuduna sürülür. *Diğer karışım*; birer miktar râziyâne, çörek otu ve kendir döğülüp,

yeteri kadar zeytinyağı karıştırılarak kaynatılır, uyuz yerlerine sürülür. *Başka ilaç;* bir miktar çöğen su ile kaynatılıp hayvan yıkanır. Güneşte kurutulduktan sonra birer miktar rezene, kendir, maden tuzu ve çörek otu havanda döğülüp yeteri miktarda zeytinyağı ile kaynatılarak üç gün uyuz olan yerlerine sürülüp güneşte tutulur. *Başka ilaç;* bir miktar kendir su ile kaynatılıp uyuz olan yerlere sürülür. *Diğer deva;* birer miktar kendir ile râziyâne döğülüp, yeterli miktarda siyah neft yağı ile karıştırılarak uyuz olan yerlere sürülür. Yirmi dört saat durduktan sonra yıkanır ve uyuz ağzına yakın olan yerlerde olur ise sırayla zikredilenler dişlerine akmaması için başı yukarı bağlanıp arpa ve saman torba ile verilir ve ağzı dokunacak bir tarafında olduğu halde başı kısa bağlanıp uyuz olan yerlere ağzı dokundurulmaya, zira sırayla zikredilenler dişlerine dokunur ise dişlerini kötü eder. *Başka reçete*; bir miktar kendir havanda döğülüp, yeterli miktarda zeytinyağı ile kaynatılarak uyuz yerlerine sürülür. Yirmi dört saat durduktan sonra yıkanır. *Diğer deva;* evvel at, çöğen ve sıcak su ile yıkanıp kurutulduktan sonra birer miktar zırnîh ile tuz ince döğülüp, yeterli miktarda keskin sirke ile kaynatılarak zırnîh ile tuz eridiğinde sürülür. Bir miktar durduktan sonra sıcak su ile yıkanıp birkaç gün sirke sürülür. Eğer iyi olmaz ise yine sırayla zikredilenler konulup çokca durduktan sonra yıkanır. Çünkü zırnîh yendiğinden vücudunu yara edeceği sebepten çok durdurulmamalıdır. *Diğer reçete*; birer miktar kibrît ile şarap ve zeytinyağı kaynatılıp hayvana mevsim yaz ise soğuk bir yerde ve vakit kış ise güneşte tutularak uyuz yerlerine sürülür ve bir miktar durduktan sonra yıkanır. *Başka ilaç;* evvela at dayanacak derecede sıcak su ile yıkanır. Sonra yüz dirhem keskin sirke, yirmi beş dirhem katran ve râzeyâne bir tencere içinde iyice kaynatılarak bir değneğin ucuna bir miktar paçavra bağlanıp hayvanın dayanacağı kadar sıcak iken değnek ile uyuz yerlerine sürülür. *Diğer deva;* birer miktar kibrît ve zeytinyağı ve şarap bir havanda döğülüp, bal kıvamına geldiği eşek hıyarı sapı ile uyuz yerlerine sürülür, hayvan bir gün güneşte ve yaz ise bir gece dahi ayazda durduktan sonra yıkanır. *Başka ilaç;* birer miktar domuz yağı ve bal mumu, iki misli zeytinyağı ile bir bakır kap içinde eritilip çokça soğuduğunda, biraz döğülüp kibrît katılıp karıştırılarak eşek hıyarı suyu ile uyuz olan yerlere sürülür. *Başka reçete-ilaç*; bir okka defne ağacı kabuğu, ufak ufak doğranıp üç okka şarap ile kaynatılarak süzüldükten sonra evvel su içine kırk dirhem döğülmüş kibrît ve bir miktar katran katılıp uyuz olan yerlere sürülür.*Başka ilaç;* evvela işnad su ile kaynatılıp

kuruduğunda birer miktar kırmızı zırnîk ve sarı zırnîk dökülür. Sonra kalye taşı, kibrît, katran, mürde-seng, kendir ve akrep otu cümlesi bir havan içinde döğülüp ve elenip sonra bir miktar sirke ve demiri reiki suyu ve zeytinyağı katılarak tekrar döğülerek bal kıvamında olduğunda uyuz yerlerine sürülür. Eğer uyuz kaşınıp hayvan kendini duvara sürter ise bir miktar defne yağı, bir avuç döğülmüş çörek otu ile kaynatıla soğuduğunda gezilikle sürüle ve kaşınması kuyruğuyla yelesinde ise üç gün yalnız şiric سبزه (?) suyu sürülür. *Diğer deva;* birer miktar beyaz hardal ile beyaz kükürd havanda döğülüp, yeteri kadar zeytinyağı ve sirke ile karıştırılarak kaşınan yerlere sürülür.

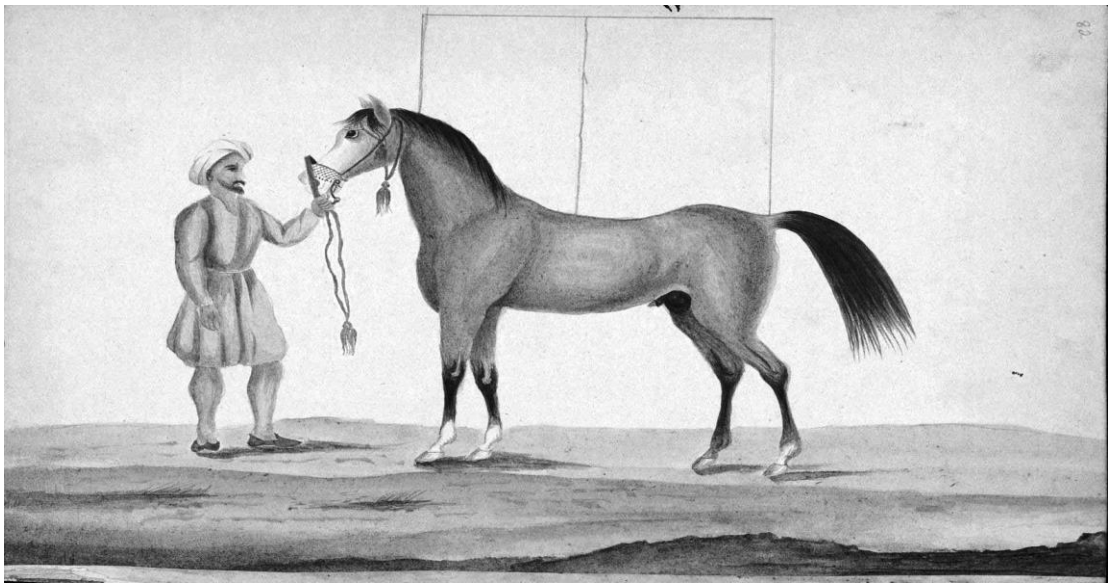
3.41. Hayvanın ayaklarında olan ilel anlatılan on tür üzere anlatılır.

Birinci tür; temregi نمره کی (?) beyanında olup hayvanın genellikle ayaklarında ortaya çıkar. İlacı; bir miktar şarap, bir bakır kap içinde pişinceye kadar saklanıp sonra bir miktar döğülmüş mürde-seng, yeteri kadar zeytinyağı ile karıştırılarak temregi olan yerlere çöğen ve sıcak su ile yıkanıp üzerine sarılır. *Başka ilaç;* atın topuğunun birkaç yerinden dağlanıp, ot yedirilir. Eğer hayvanın ayakları tutulup hareket edemez ise bir miktar süt tuz ile koyulaşıncaya kadar kaynatılır ve içine bir miktar dahi hal olunmuş nışadır katılarak kollarına iyice sürülür. Üzeri ıslak bir pekmez tulumu ile sarılarak yirmi dört saat tutulur. Açılmadığı zaman dizi üstünde olan damardan kan alınan yerlere, birer miktar arpa otu, hatmi ve akgünlük havanda döğülüp, yeterli miktarda yumurta sarısı ile yoğrularak bir bez ile bağlanır. bir hafta durur ve at dahi ahırda kımıldanmayacak türlü bağlanır. Eğer hayvanın ayağı şiş ise bir okka katran az kullanılmış bir çömlek içinde koyulaşıncaya kadar kaynatılıp, bir kötü beze yayılarak şiş olan yerlere vurulur. Beş gün durduktan sonra sıcak su ve sabun ile yıkanıp iyi oluncaya kadar kullanılır ve yoldan geldiğinde kolları tutturulduğu zaman birden tas ile adam idrarı içirilir. *İkinci tür*; terli su verilmeden hayvanın ayağına sıvanıp, dizinde olan aşıgı şişerek yürüme ve harekete gücü kalmaz. İlacı; bir miktar kepek, keskin sirke ve tuz ile merhem gibi oluncaya kadar kaynatılıp bir kötü beze yayılarak aşıg üzerine bağlanıp bir gece durur. *Başka ilaç;* insan gübresi sıcak iken bez ile bağlanıp yirmi dört saat tutulur. Bir defa da iyi olmaz ise, birkaç defa konulur. *Diğer deva;* birer miktar sarımsak ve sabun, saf zeytinyağı

ve tuz merhem kıvamına gelinceye kadar kaynatılır aşıg üzerine vurularak yirmi dört saat durur. *Diğer reçete*; eğer hastalık olan yer, kemik gibi katılır ise yumru bir demir ile baldır kemiklerine ininceye kadar dağlanır. Dağlanan yer, havanda döğülmüş karadane ve selümen سلوصه (?) ve nebat şekeri bir miktar bal ile merhem yapılarak, üç dört defa sürülür. *Üçüncü tür*; arpa ile beraber buğday yemeden bazısının ayakları büzülüp diğeri tutulur. İlacı; soğuk suya sokulup ve ön ayaklarından kan alınıp arka ayağına tereyağı tortusu vurularak suyu ile yemi hem geç ve hem de az verilir. *Dördüncü tür*; tibek طباق (?) illet olup sol ayağının tırnağı çevresinden deşilerek sarı su akar, tedavi olunmaz ise tırnağı düşer. İlacı; on dirhem ma'zi ماضی(?)ve beş dirhem zâc-ı kıbrıs ve hanzal ve iki dirhem anzarot cümlesi döğülüp, yeterli miktarda bal ile yoğrulur. Önce atın ayağı sabun ile yıkanır ve temiz bir bez ile silinir. Kurutulduktan sonra zikredilenler sırasıyla bez ile bağlanarak üç gün durduktan sonra değiştirilir. Birkaç defa kullanılır. *Beşinci tür;* rekibi رکبی(?) dinilen illet olup, hayvanın yemliği yüksek olarak dizlerine duvara vurmakla şişip bazısı dökülmeden ve bazıları otlar iken yuvarlanmadan olur. İlacı; evvela şiş olan yerlerin tüyleri gerc zırnîk ile temizlenir. Sonra birer miktar akrep otu ile katran birbirine karıştırılıp şiş olan yerlere sürülür ve iyi oluncaya kadar yemliğe bağlanmayıp ahır yerlerine bağlanarak yemi torba ile verilir ve hayvan aşağıda yedinci numarada resmedilmiş şekle benzeyen gibi karnından asılır. *Diğer deva;* bir miktar çerviş yağı ve yarısı kadar hurma ince döğülüp, merhem gibi şiş olan yerlere sürülür. Eğer yara iyi olmayıp kaşınış olur ise, birer miktar bal mumu ve iç yağı ve yüz dirhem zeytinyağı ve balmumunun yarısı kadar balık bağırsağı cümlesi bir tencere içinde kaynatılıp sürülür. *Diğer karışım;* bir miktar çin tersi چینه ترسی (?) ve yarısı kadar tuz, katran, erimiş bal bumu iç yağı cümlesi birbirine karıştırılacak hastalık olan yerlere konulur. *Başka ilaç;* bir miktar bakırın yeşil küfü, bal ile karıştırılarak sürülür. *Diğer deva;* yirmi dirhem zift, bir miktar kına ve kınanın yarısı kadar zift mumyası ateşte eritilerek bir kötü bez ile yapıştırılır. *Altıncı tür*; zavend dinilen bir şiş olup, hayvanın topuğunda ortaya çıkarak katı olur ve bâzısının derisi beraber şişip bâzısının yalnız içinde olan eti şişerek derisi şişmez. İlacı; bir miktar kender yaprağı, sirke ile döğülüp, şiş üzerine konulur ve zikredilen zavend henüz ortaya çıktığında birer miktar nebat şekeri ile bezir yağı, yeterli miktarda sirke ile kaynatılıp sürülür. Eğer iyi olmaz ise sâlif el beyan(?) sıracaya kullanılan ilaçla tedavi olunulur. *Yedinci tür*;

atın ayağına kara su iz ise aynen yerlere sıcak iken ovulan yara ki bağlanıp, bir gün sonra ertesi gün çıkarılıp bir taze yürek bağlanarak yine bir gün durur. *Sekizinci tür* bısık bilinen yer şişdir ki hayvanın ayaklarıyla kollarında olup yumuşak olur. İlacı; evvela şiş olan yer dağlanıp üzerine katran ile akrep otu sürülür. Eğer yara olur ise yaralara kullanılan merhemler ile yaralar kapatılır. *Diğer deva;* şiş olan yer bir ustura ile yarılıp bir miktar sirkeye, bir avuç tuz katılarak eridiğinde yarılan yerler yıkanır. *Dokuzuncu tür*; bad'ı cinan(?) isimlendirilen bir şiştir ki bazen büyür ve bazen küçülürdü ve genellikle yaralanıp sarı su akar. İlacı; bir miktar hatmi gülünün içinde olan kabuk çıkarılıp ince döğülerek bir bez ile şiş olan yerlere bağlanır. *Başka ilaç;* birer miktar zift mumyası ve kına, yarısı kadar çam sakızı ile karıştırılarak gezilikle bir bez ile şiş üzerine bağlanır. *Diğer deva;* bir miktar hatmi otu gülü ile beraber bir tencere içine konulur ve üzerine yeteri kadar su konularak bir miktar kaynatıldıktan sonra bir paçavra ile şiş üzerine bağlanır. *Başka reçete-ilaç*; şiş olan yerlere birkaç sülük yapıştırılarak sülükler düştüğünde yerlerine deniz tuzu sürülür ve yarıldıkça savuşmayacağı anlaşılır ise bir ustura ile yarılıp içine birer miktar katran, akrep otu, şap konula ve üzerine birkaç defa gül suyu ve susam yağı sürülür. *Onuncu tür*; şakak bilinen hararetten ve kuruluktan dilden ve bazısı sıcaktan basarak kimide sıcağının damarlarına tesirinden ve yaş gübre üzerinde çokça durmaktan, ayaklarının yara olup yara akar ve genellikle kurtulur. İlacı; evvela yara olan yer sıcak su ile iyice yıkanıp sonra bir demir tavada birer miktar nebat şekeri ile süt pişirilerek yara üzerine sürülür ve üç günde bir defa değiştirilir. *Diğer deva;* yaranın üzerine bir miktar gerc ekilip, sonra biraz nebat şekeri, sirke ile ezilerek üzerine konulur. *Başka ilaç;* birer miktar sarımsak, susam yağı ve zeytin ağacı zamg yeterli miktarda zeytin yağı ile orta halli ateşte merhem kıvamına gelinceye kadar pişirilip yara olan yerlere konulur. *Başka reçete-ilaç*; bir miktar incire, yeteri kadar keskin sirke ile kaynatılıp incir eridiğinde indirilerek sirkesi süzülür ve inciri havanda döğülüp zikredilen sirke ile yara olan yer yıkanarak üzerine toz haline getirilmiş incir konulur. *Diğer deva;* yaranın etrafında tüy çok olur ise birer miktar gerc ile zırnîh sürülerek tüyler döküldüğünde biraz zencâr bal ile döğülüp sürülür ve kuruduktan sonra temiz yıkanır. Eğer yaranın içinde kurt olur ise, yara olan yer çöğen ve su ile yıkanıp üzerine sarımsak ve çokça gerc kar'i yağı birbirine karıştırılarak bağlana ve zikredilenler saf zeytinyağı ve sirke ile yapılmış merhemleri ve tuzlu suyunun

faydası olur. İlleti adı geçen hastalık, hayvana ağrıdan sızı olur ise bir miktar çöğen suda kaynatılıp bir bez ile iyice yıkanır. Sonra bir miktar üzüm ile beraber üç baş sarımsak döğülüp merhem gibi olduğunda bir paçavra ile yapıştırıp yirmi dört saat durduktan sonra değiştirilir ve zikredilen yara tırnaklarında olduğu zaman bir miktar buğday bir demir tava da kavrulup yeterli miktarda benzeş suyu ve kâfur havanda döğülüp sürülür.

3.42. Beneklerden kurtulması ve ayaklarında veyahut diğer taraflarında benekler yapılmak istendiği suret aliyyesi(?) anlatılmaktadır.

Benek, hayvanın genelde gözleri, yanlarıyla, hayalarında ortaya çıkar. İlacı; henüz ortaya çıktığında bir miktar şeker, yeterli miktarda pür hassa suyu ile karıştırılıp sürme gibi gözüne çekilir. Kaybolmaz ise, bir buçuk karpuzun tepesi kesilip ve kaplumbağa rîh(?) olunarak kanı karpuzun içine akıtılıp, dört beş gün saklana, karpuzun içerisi su olduğunda, evvel su bir bezden süzülüp birden tas ile hayvana içirilir. Sonra kaplumbağanın arkasından bir fincan ve deri kadar kabuk çıkarılıp ve eti şiş saplanarak ateşte kebap edilip, damlayan yağı zikredilen kabuk içine konulup bir kutuda saklanır ve akşam sabah taa eski heybetini buluncaya kadar benek olan yerlere sürülür. Çünkü kaplumbağanın yağı, kendi kendine yok olur, kabuğu ile beraber saklandığı zaman durur. *Başka ilaç;* bir serçe kuş boğulup, tüyleri beraber kömür gibi oluncaya kadar yakılıp hamur ile beraber ata yedirilerek yine

benek olan yerlere kaplumbağa yağı sürülür. *Diğer deva;* benek olmuş diğer bir atın idrarı, bir miktar su ile karıştırılıp üç gün içirilir. Eğer kurtulmaz ise benek yerleri iğne ile kan çıkıncaya kadar döğülüp, üzerine bir iki defa yanmış gerc sürülür ve hayvanın ayaklarına veyahut vücudunun bir tarafına beyaz benekler yapılmak istendiğinde bir miktar zeytinyağı, bir bakır tencere içinde kaynatılıp bir değnek ucuna bez bağlanarak sıcak iken benek yapılmak istenilen yerlere değnek ile sürülür. Tüyleri dökülüp yerine beyaz tüy çıkar ve eli ile ayaklarında ve alnında beyaz olmak istenir ise bir miktar un, hamur edilip fırında çok pişirilerek sıcak iken beyazlık istenilen yerlere konulur. Tüyleri dökülmez ise birkaç defa yapılır ve tüylerinin sarı olması istendiğinde hamur ile tüyü döküldükten sonra birkaç defa zerdeçav yağı ve siyah olması istendiği zaman tüyleri henüz çıkar iken birkaç defa renk ifade olunan acemlerin sakal boyadıkları çiçekten ıslatılıp sürülür.

3.43. Miskin hastalığının anlatılmasıdır.

Bu illete yakalanan hayvanın, burnunda şiş ortaya çıkar ve başı ile burnunda olan damarların şişerek burnundan yara akmış ve sert teneffüs edip, inleyip, iştahsız ot yiyip, su içmesi ve eskidikçe ayaklarıyla kulaklarından yaralar ortaya çıkıp, vücuduna yayılması belirtileriyle ortaya çıkar. İlacı; altı dirhem kırmızı katran, havanda döğülüp bir buçuk okka sıcak su ve üç yüz dirhem zeytinyağına karıştırılır ve günde birkaç defa burnuna dökülür ve bulunduğu zaman kemik(?) zekeri ufak doğranıp ve kurutulup ot ile beraber yedirilir ve zikredilen hastalık sa'rı ettiğinden, olduğu yerlerde başka hayvan tutulmamalıdır.

3.44. Kurha olarak bilinen bir tür hastalığın anlatılmasıdır.

İş bu illet, evvela hayvanın yüzü ile dizlerinde ortaya çıktıktan sonra vücuduna yürür ve zikredilen yara evvela çevrilir ve gayet kuru olup eskidikçe açılır. İlacı; yaranın üzerine sabah ve akşam günde iki defa yanmamış gerc ekilip, bir miktar durduktan sonra sığır idrarı ile yıkanıp her yaranın içinde özü çıktığında, kalye taşı ince döğülüp evvela sığır idrarı İle yıkana ve üzerine döğülen kalya taşı

ekilir ve eğer özü çıkmaz ise kaynatılmış yağı boyası alınmış askur اسفدر (?) gölgede kurutulup günde iki defa yaralara konulur.

3.45. Ark yani hararetten dolayı ortaya çıkan yaralar anlatılmasıdır.

Bu illetin bazısı kuru ve bazıları ıslak olarak genelde hayvanın baldırlarında ortaya çıkan, rutubetli olanların yaralarında cerahat olup, kuru olanların üzere balık pulu gibi pullanır. Kuru olanların ilacı; üç gün sabun ile yıkanıp sonra birer miktar anzarot ile bûy tohumu iri iri havanda döğülüp, bir demir tava içine konula ve üzerine yeteri kadar süt konularak bir kaşık ile iyice karıştırılarak pişirilir. Zikredilen bûy tohumu ile anzarot tek parça olduğunda indirilip kağıt üzerine konularak yakı, yaraya yapıştırılır ve üzerine bir bez ile bağlanıp dört gün el dokundurulmayarak dört günden sonra açılır ve bir gün durur. Sonra yıkanıp teri çıkıncaya kadar sırasıyla zikredilen yol ile yazılı olanlar konulur. *Başka ilaç;* evvela yara, sıcak su ile yıkanır, sonra birer miktar sarımsak kabuğu ve kuyruk yağı bir havan içinde döğülüp yara üzerine sürülür. *Diğer deva;* birer miktar merde-seng ve kardaş kanı, susam iri iri döğülüp, yeterli miktarda bal mumu ve zeytin yağıyla ile karıştırılarak bir tencere içine konulur ve yanmayacak derecede orta hal ateşinde güzelce pişirilir ve yara olan yerlere sürülür. *Diğer karışım*; evvela yara, su ve çöğen ile yıkanıp, sonra bir miktar kuru kabak dökülerek merhem gibi oluncaya kadar süt konup, tekrar döğülüp ve bir kağıt üzerine yayılıp yakı gibi yaranın üzerine konulur ve üzerinden bir bez ile bağlanır ve bez bağlanacak yer olmadığı zaman hayvan yerinden kımıldatılmayıp, günde bir defa değiştirilir. *Diğer deva;* birer miktar siyah keçe damağı ve asma çubuğu gülü bir havan içinde döğülüp merhem kıvamına geldiğinde, evvela yara aşınan ve su ile iyice yıkanıp, üzerine zikredilen merhem gezilikle kağıt ile konularak günde bir defa değiştirilir. *Başka ilaç;* evvela bir yazılmış yolla, sıcak su ve çöğen ile iyice yıkanıp sonra bir miktar mürde-seng, bir demir tava içine konulur ve üzerine yeterli kadar saf zeytin ve sirke ilave olunarak kaynatılıp kıvama geldiğinde sürülür. *Diğer deva;* evvela sıcak su ve çöğen ile yıkanıp, sonra bir miktar hilye ince döğülüp ve elenip, bir demir tava içine konulur ve üzerine yeteri kadar süt ilave olunarak merhem kıvama gelinceye kadar kaynatılır ve biraz daha soğutulup havanda yine dökülerek kağıt ile yakı gibi yapıştırılır.*Diğer deva;* yara, rutubetli olduğunda, evvela temiz yıkanıp sonra birer miktar pamuk çekirdeği ve mercimek ve yarısı kadar nar kabuğu ve nar kabuğunun yarısı kadar şam serçesi ve kurutulmuş bir kurbağa ayakları ve biraz dahi

güherçil cümlesi iri iri döğülüp içine bir miktar un veyahut gül karıştırılarak sirke ile hamur yapılıp, bir bez ile yara olan yerlere konulur ve yaranın içerisi dolmuş ise sırasıyla zikredilen bir miktar pamuk ile içine su koyulur. *Diğer karışım*; evvela yara, sıcak su ve sabun, pancar suyu birbirine karıştırılarak yıkanıp kuruduktan sonra üzerine bir miktar zencâr ve gümüş aklibası(?) ve altın aklibası(?), merde-sengde cümlesi bir havan içinde döğülüp, sirke ve zeytin yağı ile hamur edilerek konulur. *Başka ilaç;* yüz dirhem ma'zi سنزه ile yirmi dirhem afs havanda döğülüp, yeteri kadar bal ile karıştırılarak yaralara sürülür. İki dirhem akrep otu ve yirmi dirhem zeytinyağı bir tavada çokça kavrulup bir kağıt üzerine yayılarak yara üzerine konulur ve iki üç saat durduktan sonra silinerek bir kaç defa kullanılır. *Başka reçete-ilaç*; evvela bir miktar çöğen, su ile kaynatılıp yara, temizliği ile yıkana sonra bir miktar balığın karnında olan yağdan alınıp, bir gece ayazda durarak koktuktan sonra yaralara sürülür ve hayvan zikredilen ark illetinden başka kendi başına ortaya çıkar ise bir miktar şeker sirkesi ve bulunduğu zaman tilki kanı içirilerek başta kunduz hayası sürülür. Eğer zikrolunan ark, hayvanın burnunda olur ise sığırın ayakları kemiklerinde olan iliklerinden bir miktar alınıp, yeterli miktarda zeytinyağı ve erimiş katran ile karıştırılarak yara, sıcak su, çöğen ve sirke ile yıkandıktan sonra sırasıyla zikredilenler konulur. *Başka ilaç;* evvela bu yolla yazılmış olanlar sıcak su ve çöğen ile yıkanıp sonra ufak balıklar havanda iyice döğülüp merhem gibi olduğunda üzerine vurulur. Eğer ki yarada, kir olur ise bir miktar arpa otunun içine tuz konularak keskin sirke ile hamur edilip, birkaç defa yara olan mahalle sürülür.

3.46. Atın omzunda ve kollarında olan çeşitli hastalık ve belirtileri sebep ve ilaçları yirmi tür üzere zikrolunur.

Birinci tür; hayvanın omuzlarında olan alel anlatılanlar olup o dahi iki türlü olmakta. Birisi yürür iken aksayıp diğeri omuzdan el ile sıkıldığında ayaklarını uzatır. Aksayanların ilacı; aksamayan tarafı üzerine yatırılıp, aksayan omzuna derisinde renk görülünceye kadar bir ip ile vurulur. Sonra birkaç yerinden derince çizilip eti ile derisi meyanesine bakırdan yapılmış bir demir kalem sokularak sıkıca üfürülür. Sonra yine bir iki yerinden birbirine yakın çizilip üzerine bir miktar keskin sirkeye, tuz atılıp karıştırılarak sürülür. iki gün durduktan sonra sıcak su ile yıkanıp, birkaç gün daha günde bir iki defa gereği gibi iyi olmağa yüz tuttuğunda, iki üç günde bir defa şarap ile saf zeytinyağı sürülür. İki ayağı daha aksar ise zikredilen ilaç

bu yazılmış yolla omzunun iki tarafına dahi kullanıla ve el ile omuzu sıkıldığında ayaklarını uzatanların önce ayağından kan alınıp, alınan kan içine birer miktar saf zeytinyağı ve şarap ve havanda döğülmüş fasulye ve on beş adet helz هلذ(?) katılıp ve üç yumurta kırılır ve iyice karıştırılarak bir miktar ateşte ısıtılıp omuzlarına sürülür. Ertesi gün yıkanmayıp derisi soyulur. Yara gibi oluncaya kadar el ile ovularak zikredilen bakırdan yapılmış kalem ile derisine üç parmak miktarı kalkıncaya kadar sıkıca üfürülür. Sonra birer miktar sirke ve koyun kanı ve tuz birbirine karıştırılarak sürülür. İki gün durduktan sonra çıkan su ile yıkanarak, birkaç gün dahi saf zeytinyağı sürülür. *Diğer deva;* omzunda olan tüyler zırnîk ve gerç ile dökülüp, üzerine bir miktar katran ile akrep otu birbirine karıştırılarak sürülür. İyi olmadığı surette omuzu başından yuvarlanmış dağ ile dağlanıp, dağlanan yerlere kullanılacak merhemden yaralar kapatılır. *İkinci tür;* nefha olarak isimlendirilen ön kollarına ayaklarına ortaya çıkan ile dişi olarak taş ile vurulmuş gibi şişerek kütük gibi olmakla ayaklarını düz basamaz. İlacı; önce kıçının iki tarafından kan alınıp sonra birer miktar hatmi yaprağı, papatya, ahılgan**,** kil ve sarımsak sapı az kullanılmış bir çömlek içinde, yeterli miktarda sert sirke ile merhem kıvamına gelinceye kadar kaynatılıp, el dayanacak kadar soğuduktan sonra şiş olan yerlere sürülerek yirmi dört saat tutulur. Sonra sıcak su ve sabun ile yıkanıp bir iki defa zikredilenler sırasıyla kullanılır. *Üçüncü tür*; şerbek شربك (?) isimlendirilen bir yaradır ki şekan denilen yaraya benzeyip, hayvanın ellerinde ve ayaklarında ortaya çıkan yaralar akar. İlacı; evvela yara olan yer, katran ve su ile iyice yıkanıp bir paçavra ile kurutularak tekrar gül suyu ile yıkanır. Sonra on dirhem erimiş bal mumu ve üç dirhem havanda döğülmüş zencâr ve yirmi dirhem zeytinyağı birbirine karıştırılıp merhem yapılarak üç günde bir defa sürülür. *Diğer deva;* bir miktar bakla otu, yeteri kadar bal ve şarap ile döğülerek yara olan yerlere sürülür. *Başka ilaç;* bir miktar domuz gübresi, yeteri kadar su ile kaynatılıp güneşte kurutularak ince döğülüp, şarap ile merhem yapılarak yara üzerine sürülür veyahut bir miktar ince afs döğülüp, yara üzerine ekilir. *Diğer deva;* birer miktar zeytinyağı tortusu ve koyulmuş eski şarap ve kına birbirine karıştırılıp ateşte çokça kaynatılarak yaraya sürülür. *Başka reçete-ilaç*; bir miktar mürde-seng ince döğülüp, yeterli miktarda şarap sirkesine karıştırılıp tekrar döğülerek merhem gibi olduğunda çokça zeytin yağı katılıp yine döğülür. İyi oluncaya kadar günde bir defa sürülür. *Diğer deva;* on tane siyah incir, şarap sirkesi

içine bir gece tutulup sonra çıkarılarak bir havlu içinde döğülerek üzerine zikredilen sirkeden bir miktar ilave olunarak bir demir tava içinde pişirilerek koyu olduğunda indirilip kağıt üzerine yayılarak yara olan yerlere konulur ve üzeri bir bez ile sağlam bağlanır. Üç gün durduktan sonra değiştirilip yine üç gün dura ve kan alınmak gerektiğinde ise topuğu ile dizlerinde olan damarlardan kan alınıp, şarap ile kan alınan yerler yıkanarak zift koyulur ve su dokundurulmamalıdır. *Dördüncü tür*; dehi دفسه (?) denilen bir şiştir ki hayvanın tırnağı ile topuğu arasında olan hılk' فيلك(?)ta anlatılanlar ortaya çıkar. İlacı; şiş olan yerlere katran ile akrep otu sürülür. İyi olmaz ise bir miktar susam yaprağı ince döğülüp, yeteri kadar şarap sirkesi ve bal ile karıştırılarak şiş olan yerlere sürülür. *Diğer deva;* bir miktar salye صليه(?) ince döğülüp, bir demir tava içine konula ve üzerine yeteri kadar süt konularak merhem kıvamına gelinceye kadar kaynatıldıktan sonra kağıt üzerine yayılıp şiş üzerine konulur. *Başka ilaç;* birer miktar akrep otu ve kırmızı zırnîh, iç yağı, bal mumu, akrep otu ile zırnîh döğülüp ve bal mumu ile iç yağı eritilip birbirine karıştırılıp şiş olan yerlere çokça sürülğr ve yapışması için bir ağaç ateşte kızdırılıp zikredilenler sırayla üzerine konularak iyice yapıştırılır ve üç gün durur. Eğer iyi olmaz ise dağlanır. *Beşinci tür*; teşbik ismiyle olup hayvanın kolları ile ayakları koşup yorar iken birbirine çarparak üzerine durur iken kolları ile ayaklarının uzatır. İş bu hastalık, arpa üzerine su verilmeden ve yoldan geldiğinde gezdirilip bağlanmadan ve terli ilen soğuktan alıkonulmadan ortaya çıkar. İlacı; evvela kolları ile ayaklarına tere yağı sürülüp bir süre durduğunda, biraz üzerlik suda kaynatılıp süzülerek, suyu yağ sürülen yerlere sürülür ve iki baldırından kan alınıp güneşte tutulur veyahut süratle akan bir nehirde bir miktar gezdirilip veyahut bağlı durup sonra beş dirhem siyah haliyl ve iki dirhem hind tuzu ve birer dirhem hıltît ve kâfur ve kemik cümlesi döğülüp, yeteri miktarda bal şerbetine karıştırılır ve ağzına dökülür. *Altıncı tür*; hısu مصد (?) olarak bilinen zikredilen teşbik gibi olmakla yalnız kolları gevşeyip yürümekte ve harekete kuvveti kalmaz. İlaçı; bir miktar domuz eti tuzlanıp ateşte kurutularak, sirke ile döğülüp hayvanında göğsüne sürülerek, iki baldırından kan alınıp, bir nehirde suyun akıntısına yukarı bir iki defa yürütülür. *Yedinci tür*; ikşar ismiyle bilinen hastalığın hayvanın ayakları ile kollarında olan bir şiştir ki çok koşturmadan ve yorulmadan dolayı kollarını kaldırıp duvara ve toprağa vurarak hareketten kalır. İlacı; birer miktar mür'ü safi, sarı sabr, ifakıya, mefasi,

karındaş kanı ve hatmi cümlesi bir havan içine döğülüp, yumurtanın beyazı ile hamur yapılarak bir kötü bez ile şiş üzerine konulur ve sıkıca bağlanır. Eğer zikredilen şiş topuğunda veyahut diz kapağında ise sırayla zikredilenler sıcak koyun kanı ile yoğrulup şiş üzerine sürülerek gezilikle bağlana ve zikrolunan ilaç hayvanın derisine yapışıp, kendi kendine düşmez ise el ile çıkarılıp üzerine binilir ve koşup düşünceye kadar su içinde yürütülür ve zikredilen hastalık hayvan hıyye (?) seferde ortaya çıktıktan sonra maral zikredilen ilaçlarıyla ilaçlanmış yerler olduğu zaman birer miktar eski bezir yağı ile döğülmüş burk (?) bir tava içine konulur ve üzerine yeteri kadar süt veyahut saf zeytinyağı veya su konup iyice kaynatılarak bir değnek ucuna paçavra bağlanıp sırayla zikredilenlere batırıp şiş olan yerlere sürülür ve şiş katılınır(?) ise bir miktar incir, on iki saat keskin sirkede ıslatılıp sonra sirkenin içinden bala dışarıdan dökülerek bir demir tavada ıslandığı sirkeden biraz ilave ile iyice kaynatılıp, merhem kıvamında olduğunda, katılmış olan şişe sürülür. Zikredilen şiş topuğunun tüylü tarafında ise tüy olan yerler gerc ile zırnîk sürülerek tüyleri döküldüğünde sıcak su ile temiz yıkanıp bir ustura ile çizilerek çizilen yerlere akrep ve yılan ısırdığında açılan delik kadar neşter sokularak tuz doldurulur. Sonra bir demir tava içine, birer miktar katran ile yaş akrep otu konularak iyice kaynatıldığında bir değnek üzerine bez bağlanıp, el dokundurulmaksızın değnek ile sıcak iken sabah ve akşam değiştirilmek üzere üç gün kullanılır ve hayvanın ağzı ilaca dokunmaması için kısa bağlanıp ayaklarını dahi birbirine vurmaması için şiş olmayan ayakları kısa iple kazığına bağlanır. *Diğer deva;* evvela hayvanın dizinde olan damardan kan alınıp sonra bir avuç arpa unu içine birer miktar hatmi, kendir, sarı sabır ve dizinden çıkan kan katılarak bir yumurta kırılarak iyice karıştırılıp, şiş üzerine konulur ve yedi gün durduğunda üzerine binilip suyun akıntısına yukarı birkaç defa sürülür. *Başka ilaç;* zikredilen ilaçlar ile sıhhat kazanmaz ise evvela ata tesir etmeksizin yalnız derisi dağlanıp sonra birer miktar bal mumu, zift ve domuz yağı ve saf zeytinyağı ve düz bir kap içinde eritilerek dağlanan yerlere sürülür ve yedi gün durduktan sonra güllü su ile yıkanıp, birer miktar şarap ile zeytinyağı sürülerek üzerine kara dane unu sürülür ve iyi oluncaya kadar her gün sıcak su ile yıkanır veyahut bir miktar tuz ince döğülüp ve tülbentten elenip, yeterli miktarda suya karıştırılır ve yarısı yok oluncaya kadar kaynatılıp bir bez ile dağlanan yerlere konulup sıkıca bağlanır ve kurumaması için günde iki defa bezin üzerine pamuk ile su vurulur. *Diğer deva;* evvela beyaz şap

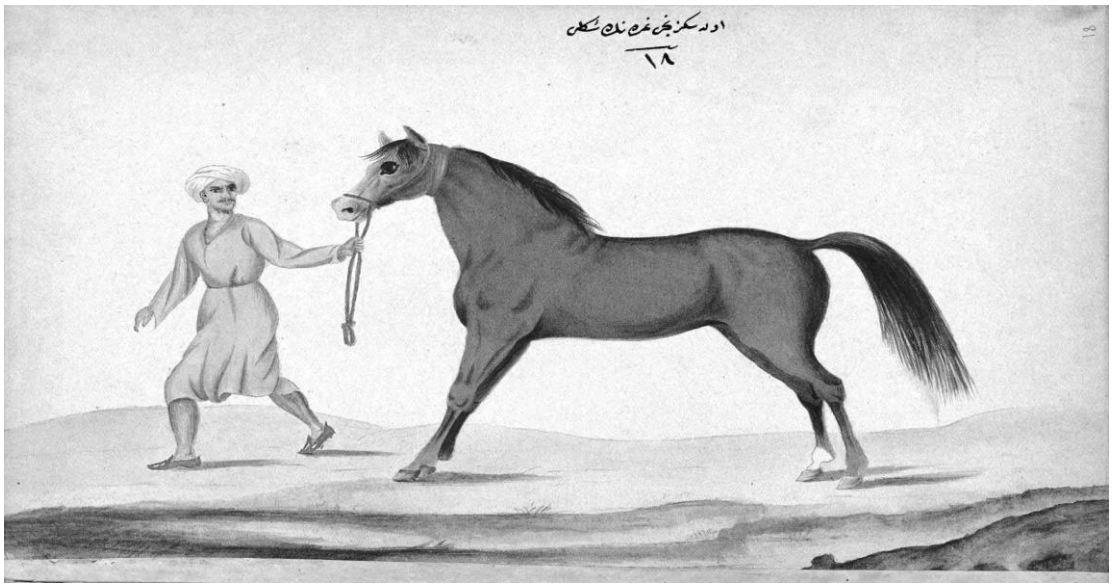
ince döğülüp ve elenip sonra bir tiftik, su ile ıslatılıp zikredilen şap'a bulanarak dağlanan yerlere sürülür. *Sekizinci tür*; sızı el cemal ismiyle bilinen bir yel olup, çok koşturulmadan dolayı daima kollarını ısırması hastalığın belirtileridir. İlacı; evvela kıçından kan alınıp kan çıkan yerlere beyaz neft sürülür veyahut katran ile akrep otu birbirine karıştırılıp sürülür. *Diğer deva;* kırk dirhem kerbun فربيونه (?) ile katran ve tuz bir kap içinde narlıyan نارليم (?) ile kaynatılıp sızı olan yerlere sürülür. *Dokuzuncu tür;* ukkal عقال (?) ismiyle bilinen bir tür hastalık olup, on sekizinci numarada resmedilmiş şekle benzer gibi hayvanın baldırlarında olan damarları şişerek yürür iken ayaklarını yavaş basıp durur ve karnına doğru kaldırır. İlacı; vakit kısa ise kıçının derisinden delinip, delinen yerlere beyaz neft yağı konarak bir miktar gezdirilir. *Başka ilaç;* yirmi dirhem antimon, kırk dirhem kunduz hayası, altmış dirhem çörek otu yağı, otuz dirhem biber, altmış dirhem tilki iç yağı, kırk dirhem cevşir, otuz dirhem hıltıt, altmış dirhem kına, şak ve yirmi dirhem kına ve yüz dirhem eski hınzır yağı, altmış dirhem gögerçil çalı, elli dirhem katran, otuz dirhem nebat şekeri, yüz dirhem ladin, on dirhem ifakıya, otuz dirhem defne tohumu, otuz dirhem kerdeme, altmış dirhem yabani fesleğen, yirmi dirhem yabani nergis tohumu, elli dirhem kuru zencil, otuz dirhem zoka, otuz dirhem belesancı, yüz dirhem belesan yağı, yüz dirhem susam suyu, yüz dirhem yardık, yüz dirhem defne yaprağı suyu, yüz dirhem kına suyu bir okka eski zeytinyağı ve yüz dirhem siyah zift, yüz dirhem sakız ağacı sakızı, yüz dirhem çam sakızı zikredilen parçaların içinde havan içinde dökülüp ve erimeyecekleri eritilip cümlesi birbirine karıştırılır ve bir kap içinde saklana ve eskitilerek gerektiği takdirde bir miktar alınıp yeteri kadar zeytinyağı ve şarap ile karıştırılarak kullanılır ve sırasıyla zikredilenler hayvanın ayaklarında olan alelen cümlesine faydalıdır. *Onuncu tür*; teferriş olarak bilinen hararetten dolayı hayvanın ayaklarında ortaya çıkan bir hastalıktır ki harekete kuvveti olmayıp, daima yatıp kalktığı zaman hararetin şiddetinden gübresi ayaklarına yapışır, nefesi sıcak olarak ağzının içerisi kuruyarak zekerini salıverir. İlacı; evvela hayvan yatmadan met'i ile ayak üzeri tutulup çulları ile bütün vücudu kopça sarılarak terlendikten sonra yanağından kan alınıp, yedi gün durur ve içeceği suya katran ile darı unu katılır. Eğer kesin sıhhat etmez ise iki eli ile ayaklarından dahi kan alınıp üç gün be her gün beş dirhem şaraba bir miktar kender katılıp burnuna üfürülür ve bir miktar pancar sirke ile kaynatılıp, yeteri kadar saf zeytinyağı karıştırılarak, incir ile ilaç

olduğu müddet yaş ot yedirilerek yaş ot bulunmaz ise kuru ota katran serpilerek verilir. *Başka ilaç;* evvela hayvanın vücuduna sıcak su ile zeytinyağı sürülüp sonra bal ve katran ile temizlenir. *Diğer deva;* bir miktar kerneb, yeteri kadar su ile kaynatılıp lapa gibi yapılarak ayaklarına vurulur. *Başka reçete-ilaç*; hayvanın tırnakları kuru ve diken olduğunda evvela nal sökülüp sonra bir miktar kuyruk yağı eritilerek, yeteri miktarda karh yağına karıştırılarak ve diz kapaklarından tırnaklarına kadar iyice sürülerek arkası kabaca örtülüp terlediği birkaç defa yazılmış yolla ilaç olunduktan sonra kuyruk yağı bıçak ile kesilip dizinden topuğuna kadar konulur ve üzerinden bez ile bağlanır ve zikredilen hastalıktan kurtulduğunda büyük bir nal çakıla *Diğer deva;* bir miktar yaş esrâr otu döğülerek suyu alınır. Bu suyla iki misli kadar şarap karıştırılarak burnuna dökülür. *Başka ilaç*; bir miktar mercimek ince döğülüp, yeterli miktarda gül suyu ve sirke ile hamur yapılarak ayaklarına bağlanır. *Diğer reçete*; evvela ayağından nal çıkartılarak tırnağı etine kadar kesilip, kan alınma derecesine geldiğinde bir ustura ile çokça yarılarak kan aldığından, kan akan yerlere sirke ile tuz sürülür. Sonra beş altı gün terementi(sürülerek binilmemelidir. *On birinci tür;* zem' زمع ismiyle bilinip hayvanın dizleri ile dirsekleri çatlayarak yürür iken kan akar. İlacı; bir miktar kuru nar kabuğu ve aks ve zâc-ı kıbrıs ince döğülüp, çatlamış olan yerlere ekilerek üzere bir keçe ile sarılır. *On ikinci tür*; seretan olarak bilinen bir *tür* şiş anlatılmasıdır ki ekseri hayvanın diz kapağı altında olup, bazısının üstünde ve dizleri yanında ortaya çıkar sert olur. İlacı; evvela şiş olan yerlere gerc ile zırnîh sürülerek tüyleri döküldüğünde bir neşter ile yarılarak, üç gün akrep otu ile katran ve üç günden sonra zeytinyağı sürülür. *On üçüncü tür*; derem'il urkub ورم العرقوب olarak bilinen tendon zedelenmesi yani dizlerinde şişmiş anlatılan olup, zikredilen şiş içine su bir kamış gibi gayet yumuşak olmakla hayvanı hareketten engel olur. Çok arpa verilmeden dolayıdır. İlacı; bir miktar incir ile hatmi, yeteri kadar sirke ile hamur gibi oluncaya kadar kaynatılır, sonra şiş olan yerlerine konulur ve arpası çokça torba ile verilir. *Diğer deva;* evvela gerc ve zırnîk ile şiş olan yerleri tüyleri dökülerek sonra sirke ile hatmi sürülüp bir nehir de suyun akıntısına yukarı birkaç gün yürütülür. *Başka ilaç;* evvela şiş üzerine katran sürülüp bir gün durduktan sonra birkaç defa sirke ile yıkanır. Eğer zikredilen ilaçlar ile sıhhat kazanmazsa ise şiş olan yerlerin etrafı dağlanıp zikredilenler dağlanan yerlere konulacak merhemleriyle tedavi olunur. *On dördüncü tür*; kam' ismiyle bilinen dizlerinde

ortaya çıkan şiş beyanındadır. Hayvana asla gerekli olmaz ise özürlü sayılacağından aşağıda yazılmış ilaç ile tedavi ve def'i lazımdır(?) şöyle ki evvela bir miktar katran kaynatılıp üç günde bir defa şişin def'i oluncaya kadar sürülür. *On beşinci tür*; tavassuf olarak zikredilen yarılma-çatlama hastalığına derecelenmekle hayvanın topuklarında ortaya çıkar. İlacı; evvela hastalık olan yere zeytin suyu ile yıkanıp bir paçavra saf zeytinyağına batırılarak konulur. Sonra birkaç tane incir şarap sirkesine on iki saat ıslatılarak bir havanda döğülüp zikredilen sirke ile hastalık olan yer yıkandıktan sonra döğülmüş olan incirleri konularak bir bez ile bağlanır. *On altıncı tür*; fituk فتوق (?) anlatılan çatlak beyanındadır ki hayvanın ayaklarında ve vücudunun diğer taraflarında olup kuyruğu ile topuğunda olduğu zaman çok zarar edeceğinden tedavi lazımdır. Biran evvel dikkat olunması lazımdır. Topuğunda olup geçiktirildiği vakit tırnağı her şerir(?) ilacı koyunun kuyruğundan tiftiğe benzeyen yağ kesilip, bir beze sarılarak katrana batırılır. Sonra bez bir ucundan bir ateş ile tutuşturularak bir kap içine damlatılıp zikredilen damlalar çatlak olan yerlere sürülür. *Diğer deva;* bir miktar ince döğülmüş mürde-seng tülbentten elenip, yeteri kadar gül yaprağı yağı sıkılarak yapılan su ile karıştırılıp çatlak olan yerlere sürülür. *Başka ilaç;* birer miktar mürde-seng ile kök ayrı ayrı düğülerek tülbentten elenip bir demir tava içinde biraz beyaz bal mumu eritilerek içine zikredilen döğülmüş mürde-senginden iki dirhem diğer kök bir dirhem ve çokça halis gül yağı konup merhem gibi olduğunda birkaç defa günde bir kere sürülür. *Diğer deva;* bir miktar mürde-seng ince döğülüp, yeteri kadar şarap sirkesi ile karıştırılarak tekrar döğülüp sonra biraz zeytinyağı katılarak iyice yoğrulduktan sonra çatlak olan yerlere sürülür. *Başka ilaç;* bir miktar yanmış zâc-ı kıbrıs ince döğülüp, iyi oluncaya kadar sabah ve akşam günde iki defa çatlak olan yerlere ekilir. *On yedinci tür;* iklil(?) olarak isimlendirilen sızı beyanında olup, hayvanın topuğunda olan uzun tüy ile tırnaklar anlatılır. El ile dokunulduğu zaman ayağını kaldırır. İlacı; evvela sızı olan yerlere siyah neft yağı sürülerek birkaç gün durur. İyi olmaz ise kuyruk yağı, tiftik gibi kesilip bir bez ile sarılarak beyaz neft yağına batırılıp zikredilen tiftik ucundan bir ateş ile yakılır. Yanar iken tiftiğin ucundan damlayan damlalar bir kap içinde saklanarak sızı olan yerlere sürülür. *Diğer deva*; evvela gerc ve zırnîh ile tüyleri dökülerek sonra bir miktar akrep otu, yeterli miktarda katran karıştırılarak ile ateşte eritilerek üç gün sürülür ve suyu az verilip olduğu yerden dışarı çıkarılmaz. *On sekizinci tür*; rehse رهصه (?) olarak bilinen

hastalığın anlatılmasıdır ki zikredilen eklil(?) isimlendirilen cemek جمك (?) geçirilmesinden dolayıdır. Hayvan tırnaklarını toprağa basamayıp, basacak olduğu zaman yanlığına kadar ilacı; evvela tırnağın içi iyice temizlenip kal قالَ (?) geldiğinde henüz hastalık olmuş ettiği ve yara, su aktığında hastalığın eskimiş olacağı anlaşılmakla tırnağının içerisi su ve sirke ve tuz ile iyice yıkanır. Sonra bir miktar soğan ile bir buçuk misli sarımsak ve yeteri kadar domuz yağı bir havan içinde iyice döğülerek yıkanan yerlere konulur. *Başka ilaç;* birer miktar yaş sığır gübresi ve çokça yabanı fesleğen kökü ve tuz ve üzüm sirkesi ve saf zeytin yağı cümlesi birbirine karıştırılarak her bir miktarın ayırt ederek tırnağı içine konulur ve ertesi gün bir miktar iç yağı eritilerek, yeteri kadar balık bağırsağı katılıp konarak yine ertesi gün zikredilen ayırt edilenler sırasıyla vurulur. el-hâsıl iyi oluncaya kadar bir gün bir gün zikredilenler sırasıyla ve bir gün iç yağı ile balık bağırsağı kullanılır ve ayaklarının dördünde zikredilenler ortaya çıkar ise yine sirke ile bulunduğu zaman tilki kanı içirilerek başına kunduz hayası sürülür ve tırnağı temizlendiğinde kan ve yaraya benzeyen bir şey ortaya çıkar ise bir tencere içine konup birer miktar nar kabuğu ile kepek atılarak pişirilerek lapa gibi olduğunda bir kötü bez ile konulur. Sonra açıldığında kan ve yaraya benzeyen bir şey ortaya çıkar ise birer miktar sarımsak, tuz ve zeytinyağı bir havan içinde döğülerek merhem gibi tırnağına konulur ve yarada bir delik ortaya çıktığında daima üzerine yanmış zâc-ı kıbrıs ekilir. *On dokuzuncu tür;* saddah ismiyle bilinen hastalığın anlatılmasıdır ki yaş gübre üzerinde durmadan ve sıcak toprakta çok koşturulmadan ve karda çok gezdirmeden ve vücudunun kuruluğundan ayaklarının ve genellikle ön kollarının tırnaklarında olup tırnaklarının bir tarafı uzayıp durur iken ufak ufak sıçrayıp binilip koştuğu zaman bütün bütün tırnaklarını atar. İlacı; birer miktar mürde-seng ile kök döğülerek bir demir tava içine yeteri kadar bal mumu konup eritilerek çokça halis gül yağı ile döğülüp, mürde-senginden iki dirhem ve kökten bir dirhem katılıp iyice karıştırılarak tırnağına konulur. Kuruduğunda yıkanmayıp törpü ile temizlenir. *Başka ilaç;* evvela hayvanın tırnağı dağlanıp, dağlanan yerlere neft yağı ile katran ve akrep otu sürülerek çok bir yerde durdurulmayıp ve koşturulmayıp yavaş yavaş gezdirilir ve ayda bir defa uzamış olan tırnağı törpüyle yıkanır. *Yirminci tür*; fasidül-hafirini فسادالحافرينه (?) tırnaklarının kasıldığı anlatılıp pis yerlerde tutulmadan, tırnakları yumuşayıp yürür iken nalı düşer. İlacı; bir miktar kuyruk yağı, bir maşa ile tutulup

ucunda parlatılarak damlayan damlalar bir demir tava içine konulur ve yağ kadar katran karıştırılır ve kaynatılıp tırnaklarına sürülür. Bir müddet durduktan sonra üzerine şeftali çekirdeği yağı sürülür. *Diğer deva;* Bir miktar sarımsak ve zeytinyağı ile iç yağ bir havan içinde döğülüp, bir paçavra ile tırnağına konur ve üzerine bir bez ile bağlanır. *Başka ilaç;* birer miktar iç yağı ve saf zeytinyağı bir havan içinde merhem gibi oluncaya kadar döğülerek bir miktar eritilip, bir bez ile tırnaklarına konur. *Başka reçete-ilaç;* bir miktar iç yağı ile zift ve saf zeytinyağı ve katran bir havan içinde döğülüp eritilerek sıcak iken gezilikle tırnaklarına vurulur. *Diğer deva;* bir eşek hıyarı, su ile kaynatılıp ezilerek gezilikle tırnaklarına üzerine konulur.

3.47. Hayvan ayaklarının kırılması ve çıkması beyanındır

Hayvanın ayağı çıktığında saf zeytin yağı ile ovularak yerine getirilir. Sonra bir miktar zâc-ı Kıbrıs, yeteri kadar zeytin yağı ve sirke ve koyun tüyü ile beraber döğülüp, bir keten bezi üzerine yayılıp ayağına sarılır ve doğru durması için birkaç tahta konularak üzerine urgan ile mümkünce bağlanıp yirmi gün tutulur ve kurumaması için her gün sarılmış olan yerlerin üzerine saf zeytinyağı ile sirke dökülür. Yirmi gün sonra değiştirilir, on gün ve yine sonra da değiştirilip on gün daha aynı yazılmış yolla tedavi olunur. Eğer atın ayağı diz kapağından veyahut dizinin aşağısından ve yukarısından kırılır ise birer miktar zâc-ı kıbrıs ve zeytin yağı ve sirke üçü birbirine karıştırılıp, koyun yapağını üzerine yayılarak kırılmış olan yerlere konulur ve keten bezi ile sarılıp gezilikle doğru durması için birkaç tahta konup

tekrar üzerine sicim ile bağlana ve kurumaması üzere her gün saf zeytinyağı ile sirke dökülerek yirmi gün tutulur ve sonra değiştirilir. İyi oluncaya kadar üç günde bir defa değiştirilip gereği gibi sıhhati kazandığında zekeri yok olunca kuyruk yağı merhem sürülür. Eğer hayvanın göğsü, demir ve taş veyahut başka bir şey ile vurulmadan incinir, yara olur ise bir miktar şarabın içine, yeteri kadar zeytin yağı katılıp kaynatılarak bir miktar yapağı batırılıp yara üzerine konulur veyahut keten bezinden tiftik yapılarak zikredilen saf zeytinyağı ile şaraba batırılıp yara üzerine konularak üç-dört günde bir defa değiştirilir. Sonra sıcak su ile yıkanıp zekerinde geçince, kara dane unundan yapılmış merhemlerden yaralara tedavi bulduklarıyla, yara şifa bulduktan sonra her nasıl yağ olur ise olsun birkaç defa yağlana ve göğsünde veyahut diğer vücudunda şiş ortaya çıkar ise sızı olacağı bilindiğinden göğsünün bir iki yerinden yakı açılarak, başka yapılmaz. Eğer hayvanın omuzu veyahut başka bir tarafı incinir ise iki yerinden bir iğne ile delinip keten ipliği geçirilerek günde iki defa saf zeytin yağı ve sirke pamuk ile sürülür veyahut belirtilen merhem ile tedavi olunur. Eğer iyi olmaz ise ince dâğ ile yuvarlanarak dağlanır.

3.48. Hayvanın vücuduna tabii olmayıp dışarıdan yani bir şey ile vurulmadan veyahut başka hayvanın ısırmasından olan yaralar anlatılan sekiz tür üzere zikrolunur

Birinci tür; demir ile vurulmadan veyahut demire sürünmeden hayvanın vücudu yara olur ise evvela bir miktar zeravend yıkanıp, yeteri kadar bala karıştırılarak ve bir havanda döğülerek yara olan yerlere sürülür. *Başka ilaç;* sedir ağacının kabuğundan bir miktar alınıp zikrolunan kabuğun ağaca gelen beyaz tarafların çıkarılıp suda kaynatılır ve hamur gibi yumuşadığında merhem gibi oluncaya kadar döğülüp yara olan yerlere kullanılır ve yara şişer ise bir miktar ateş külü yeteri kadar sirke ile hamur olunarak sürülür. *İkinci tür;* eğer yarası aslanın ısırmasından olur ise evvela bir kurbağanın karnı yarılıp sıcak iken yarasının üzerine vurularak atı zikredilen merhem ile yara kapandırılır. *Üçüncü tür*; aslanın ve zehirli olan hayvanın gayri yırtıcı cümle hayvanın ısırmasından vücudunun bir tarafı yara olur ise evvela yaz olsun veyahut kış olsun yara su ile yıkanır. Sonra bir kepek dalı alınıp ateşte yakılarak misli kadar zâc-ı kıbrıs atılarak döğülür ve yara üzerine ekilir. *Dördüncü tür*; hayvanın yarası engerek yılanının ısırmasından olur ise tüyleri ürperip

ve dökülmesi ve ayakları ile başı şişip yarası ile gübresinde kötü kokar daima bozulmuş belirtileriyle açıklanır. İlacı; otuzca beyaz veyahut siyah biber havanda döğülüp bir miktar ekşi elma ağacı yaprağı, siyah şarapla karıştırılır ve içirilir. *Diğer deva;* bir miktar haşa , bir okka şarap ile dört parçanın üç parçası yok oluncaya kadar kaynatılıp içirilir. *Başka ilaç;* bir miktar elma ağacı yaprağı ince döğülüp, yeteri kadar şarapla karıştırılır ve içirilir veya yara üzerine dahi havanda döğülen yapraktan bir miktar ekilir. *Beşinci tür*; hayvanın bir tarafı akrep ısırır ise tüylerinin rengiyle ilgili anlatılıp burnundan su akmış ve yürür iken kapanıp ayak üzere durur iken gayet gevşek durup kuyruğunu yukarı kaldırması belirtileridir. İlacı; bir miktar zamg, yeterli miktarda şarap ile ezilip içirilir ve ısırdığı yerler üzerine dahi safer teresi konulur. *Diğer deva;* atın burnuna bir miktar su püskürtülüp akrebin ısırdığı yerlere dahi bir miktar serd kozası ve keten tohumu ve afyon havanda döğülerek ekilir ve yiyeceği ota dahi birer miktar saf zeytinyağı sürülerek verilir. *Başka ilaç;* bir akrebin kuyruğu kesilip geri tarafı bir miktar zeytinyağı ile kaynatılarak sürülür. *Altıncı tür;* hayvanı kertenkele ısırır ise ısırdığı yer şişip daima inler. İlacı; bir miktar kükürd ince döğülüp, yeteri kadar sirke ile yoğrularak ısırdığı yerlere sürülür. *Başka ilaç;* bir miktar soğan döğülerek, yeterli miktarda sirkeye karıştırılır ve tekrar döğülüp ısırdığı yerlere konulur. *Diğer deva;* bir miktar meryem ağacı yaprağı ile çiçeği döğülüp, yeteri kadar sirke ile karıştırılarak gezilikle konulur. *Yedinci tür*; hayvanın vücuduna ateş dokunup yara olur ise bir miktar anzarot ve zencâr ve yarım kadar siyah toz ince döğülüp tülbentten elenerek, yeteri kadar sirke ile hamur olunarak yara olan yerlere sürülür. *Diğer deva;* birer miktar kâfûr ve kırmızı sandal ve yumurtanın akı ve mürde-seng ve gül yağı ve beyaz bal mumu cümlesi bir havan içinde döğülüp merhem yapılarak yara yerlerine sürülür ve iş bu merhem zekeri geçince, bablarda yazılmış dâğ yerlerine dahi faydalıdır. *Sekizinci tür*; hayvan hendek içine düşüp yahut yürür iken düşüp veya bir şey ile vurulup yara olur ise bir kunduk miktarın hıltît İki yüz dirhem şarap ile ezilip burnuna püskürtülür. *Başka ilaç;* yüz elli beş dirhem şarap ve su içine bir kabza palamut ağacı gülü katılıp iyice karıştırılarak içirilir. *Diğer deva;* bir miktar ifakıya otı suyu veyahut şarap veyahut ekşi nar suyu ile karıştırılarak burnuna püskürtülür.

3.49. Hayvan ahırında sinek ve karınca ve pire fazla olduğu zaman def olmasının anlatılmasıdır ve üç tür üzere zikrolunur

Birinci tür; hayvanın ahırında at sineği bolluğu üzere olduğu zaman defne yaprağı su ile kaynatılıp vücuduna püskürtülür veyahut defne ağacı yaprağı sirke ile kaynatılıp bir miktar dahi kender katılarak vücuduna sürülür ve ahırda bayağı sinek çok olduğu vakit çörek otu ile kişniş otu tütsü edilip sinekler ahırdan dışarı çıktığında kapısına perde asılır. *İkinci tür;* ahırda karınca olduğu zaman dışarı çıktıkları deliğin üzerinde üç karınca tütsü edilip katran ile deliği kapanarak bir miktar sedef otu yakılır, yine dışarı çıkarlar ise bir miktar döğülmüş kemik suda kaynatılıp koyun yünü ile hayvanın ayaklarına sürülür. *Üçüncü tür*; ahırda pire çok olduğu zaman bir miktar suyla içine bir miktar sedef otu ve tuz ve gerc katılıp ahırın çatısı ile duvarlarına sürülür. Eğer pireler yok olmaz ise ahırın orta yerine bir çukur kazılıp defne ağacı talaşı konarak, ahırın dört tarafına tuzlu su serpilir ve pireler zikredilen talaşa toplandığında asul اصدل (?) ile talaşı bir su içine atılıp ahırdan dışarı çıkarılır veyahut talaşın üzerine keten samanı dökülüp yakılır. Fakat talaş üzerine tuzlu su döktürülmeye ve ahırda akrep ortaya çıkar ise birer miktar zırnîh ile kına ince döğülüp safer yağı ile hamur edilerek kunduk(?) miktarı tütsü oluna ve yılan olduğu halde birer miktar susam ile geyik boynuzu tütsü olunur.

3.50. Hayvanın vücuduna sümük verecek devalar anlatılıp iki tür üzere zikrolur.

Birinci tür; hayvanda semirub سمبوب *(?)* kalbinin kuvvetlenmesi için yarımşar okka süt ve rezene otu suyu ve kuru üzüm ve eski şarap cümlesi birbirine karıştırılıp yedi günde bir defa içirilir. *Diğer karışım*; beş altı yaşında olan çocuk idrarından altmış dirhem alınıp burnuna püskürtülür. *İkinci tür*; hayvan daima sıhhat üzere olup deminin*(?)* çok olması ve alel vücudunun başka yerlerinde istidâri(?) olmaması istendiğinde atı el-zikr sırasıyla ilaç yapılır şöyle ki iki avuç ebegömeci üç okka şarap veyahut keskin sirke ile iki okkası yok oluncaya kadar kaynatılıp soğuduğunda süzülerek içine yarım okka safer yağı ve birer miktar *vec* ve şeker on beş dirhem râvend ile günde birer miktar kemik, tavuk darısı, biber ve birer dirhem

kakule ve karanfil otu katılarak tekrar kaynatılır ve sonra hayvana bir gün ot ve su verilmeyip ertesi gün zikredilenler sırasıyla içirilir ve arpası ile otuna incir katılıp doyuncaya kadar yedirilir. *Diğer reçete*; bir miktar dişi domuz gübresi kurutulup eski şarap ile karıştırılarak içirilir.

3.51. Besili olup iştahsız olanlarda kuvvet iştahına dair tedavi anlatılır.

Hayvan besili olup, yeme ve içmeğe iştahı olmaz ise otuz dirhem halis şeker, zencefil, üç dirhem hıltıt, beş miskal sarı tuz, beş dirhem kemik, behmen nohut ve kekik cümlesi ince döğülüp bir buçuk okka eski şarapla karıştırılır ve yirmi dört saat durur. Sonra süzülüp bir okka su ilave olunarak üç günde bir defa üç yüz dirhem içirilir ve otuna dahi hatmi veyahut turp konularak yedirilir. *Diğer reçete*; hayvan otu ağzında çiğneyip bırakır ise yüz dirhem ebegümeci suyuna bir miktar gül suyu katılarak içirilir.

3.52. Hayvana çok fazla tek başına yüklemeden veyahut ve koşturmadan veya seferde çok fazla sürmeden kuvvet iştahının bozulanların geri getirilmesi için tedavisi üç tür üzere zikrolunur

Birinci tür; hayvana çok yük yüklenip bir tarafı incildiği zaman vücudunun hangi tarafından olur ise olsun iki taraftan kan alınıp zikrolunan kan ile bir miktar evvel merhem yapılıp incilmiş olan yerlere birbiriyle konulur ve iştahının açılması için dahi birer miktar şarap ile bal birbirine karıştırılıp günde bir defa birkaç gün burnuna püskürtülür. *İkinci tür*; hayvanı çok koşturmadan iştahsız olur ise altmış dirhem sirke ve sığır yağı veyahut tereyağı ve iki buçuk okka su birbirine karıştırılarak temizlenir veyahut yalnız sıcak su ile ayakları yıkanır. *Üçüncü tür*; çok yola yürütülmeden iştahı kapanır ise birer miktar arpa otu ile şeker yeteri kadar suya karıştırıla ve bir kaşık ile karıştırılıp eridiğinde içirilerek üzerine binilip yarım saat kadar gezdirilir ve burnuna dahi bir miktar bal ile şeker suda şerbet yapılıp püskürtülür ve ayakları ile zekeri ve hayaları su ile yıkanıp yıkanan yerlere tuz ve safer yağı ve sirke sürülür ve asla kan alınmamalıdır. *Diğer karışım*; elli dirhem şarap ile elli dirhem bal birbirine karıştırılıp burnuna püskürtülür ve bir tarafında şiş

ortaya çıkar ise iki üç dirhem safran döğülüp bir miktar suya karıştırılır ve hayvanın sol tarafında olan burnuna püskürtülür. *Diğer karışım*; doksan dirhem şarap ile yüz dirhem karıştırılıp burnuna püskürtülür veyahut bir miktar kemik ve kına yeteri kadar şarap ile karıştırılıp içirilir ve soğuktan korunur, vücuduna dahi yalnız şarap sürülür.

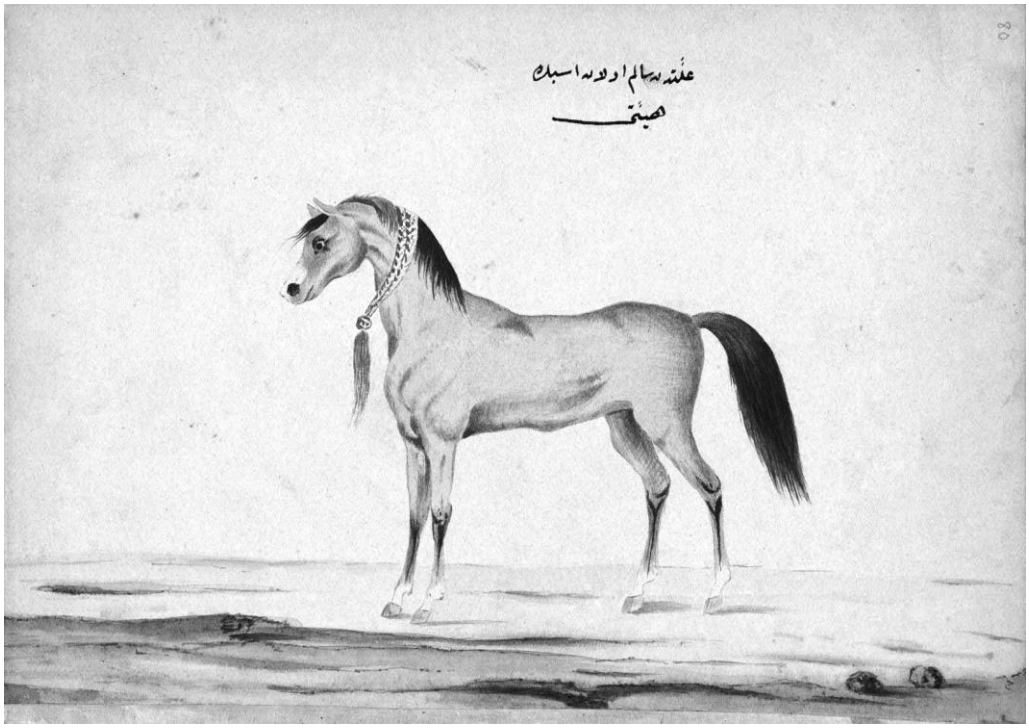
3.53. Soğuk alan hayvanlarının ilacının anlatılmasıdır

Hayvan soğuk aldığı vakitte üçer dirhem döğülmüş beyaz çöplüme ile nışadır ve üç dirhem sığır sütünden yapılmış tere yağı birbirine karıştırılıp, yedi adet hap yapılarak günde bir tanesi yutturulur.*Diğer deva;* üç dirhem mür'ü safi ince döğülüp yüz dirhem şarap ile yirmi beş dirhem zeytinyağına karıştırılarak burnuna püskürtülür. *Başka ilaç;* üç dört tane beyaz biber ince döğülüp ve bir avuç sedef otu döğülerek suyu alınıp, toz haline getirilmiş biber ile sedef otu suyu üç misli şaraba karıştırılır ve burnuna dökülür. *Diğer reçete*; mümkün olduğu zaman bir domuz yavrusu kesilip bir miktar kanı alınarak yeteri kadar şarap ile karıştırılıp içirilir. *Diğer deva;* otuz dirhem soğan döğülüp, on dirhem çörek otu ve yüz dirhem şarap ile karıştırılarak içirilir. *Başka ilaç;* bir miktar kırmızı katran döğülüp su ile karıştırılarak içirilir. *Diğer karışım*; günde iki defa ikişer demet buğday hasılı yedirilir.

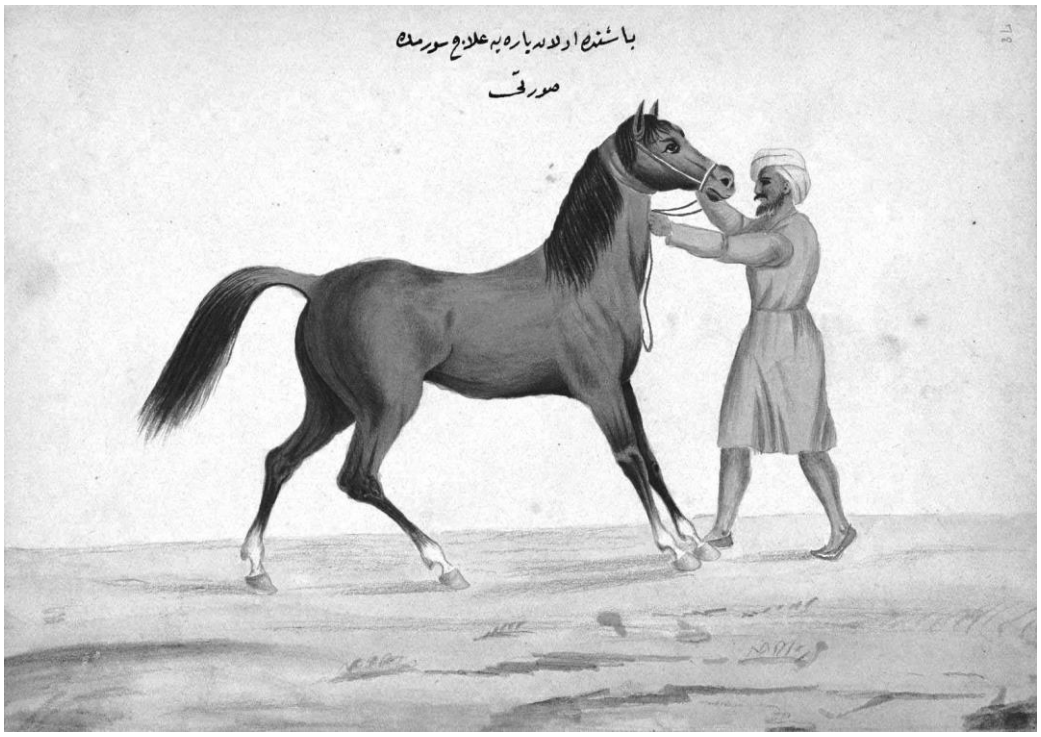
3.54. Hayvanın susuzluğu koruması için olan tedbirler anlatılmasıdır

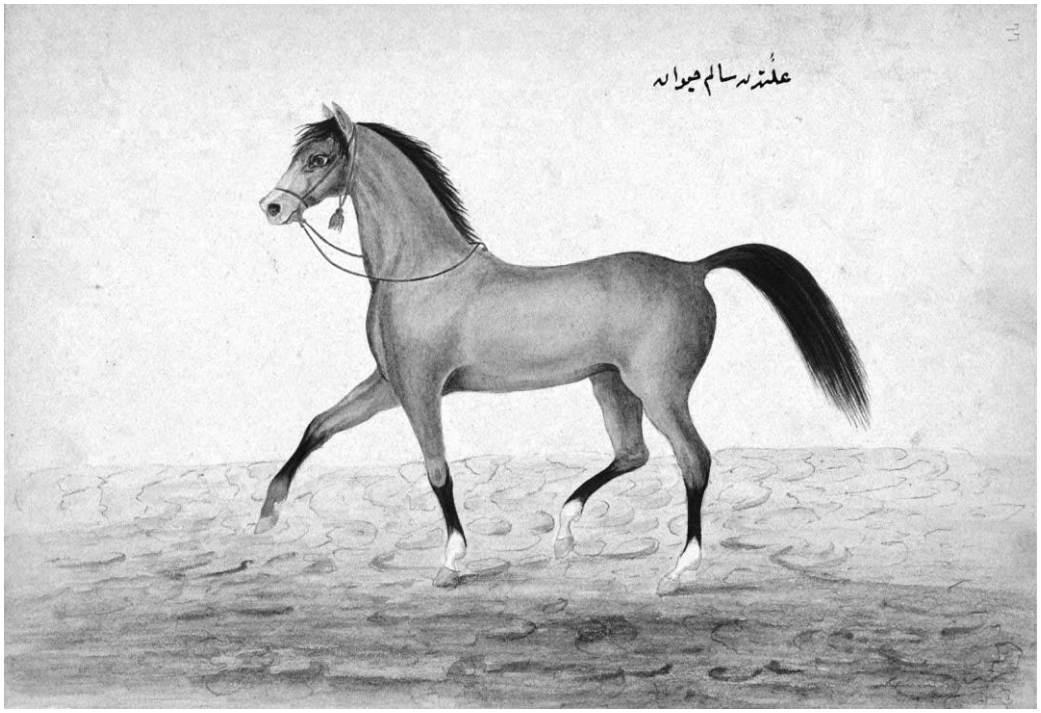
Mevsim yaz ise hayam(?) seferde bir iki gün su bulunmayacağı bilinip, hayvanın susamaması arzulandığında vakit hazırda hayvan gereği gibi susayıncaya kadar su verilmeyip, sonra bir miktar soğuk suyun içine bir iki avuç arpa unu atılarak içirilir ve gecenin yarısında altmış dirhem ve sabah ile dahi altmış dirhem çerviş yağı burnuna dökülüp yola gideler. İki günden sonra yine su bulunmayacağı düşünülür ise bir yazılmış yolla su içirilerek ve burnuna yağ dökülerek seyir edeler,

Şükür Muhammed / 791

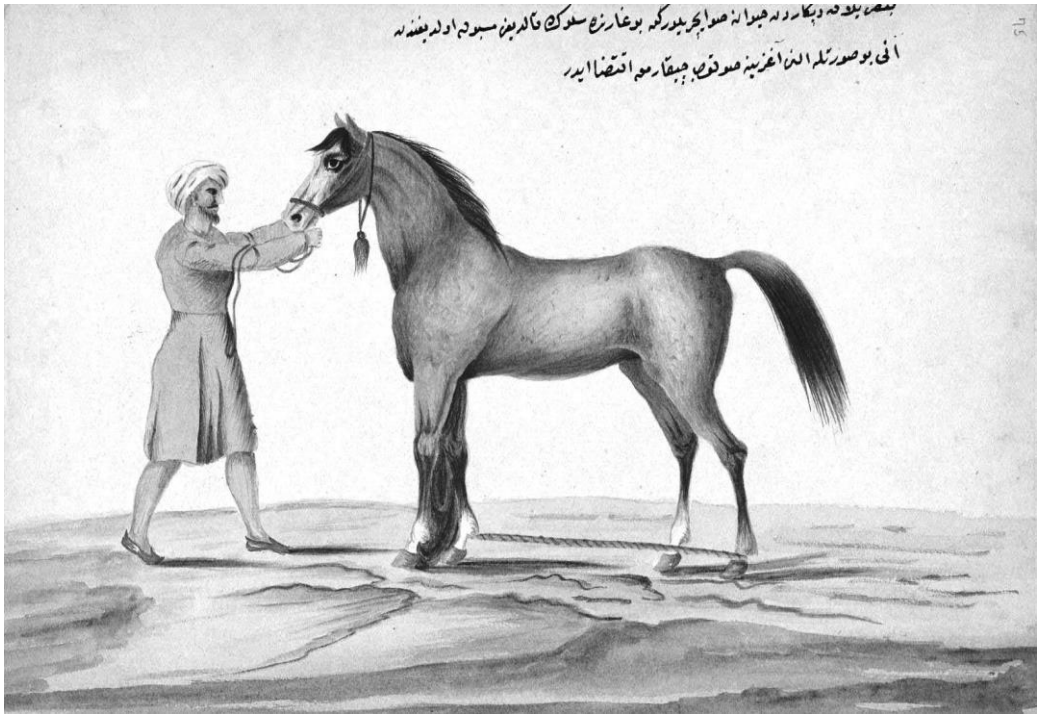

علامه سالم اولاد اسبلك
هيئت

بنى طوغمش طايلى هيئت وصورتى
تربيه سى

باشندۀ اولدیغی یاره یه علاوه سورمك
صورتی

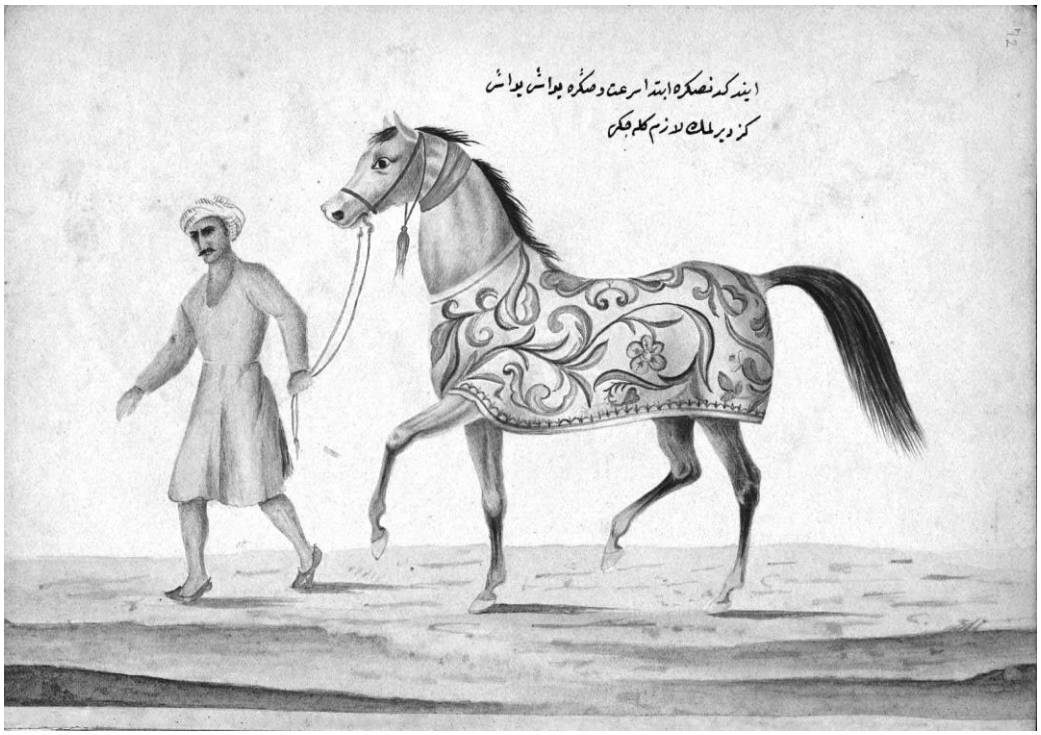

علیحده سالم حیوانه

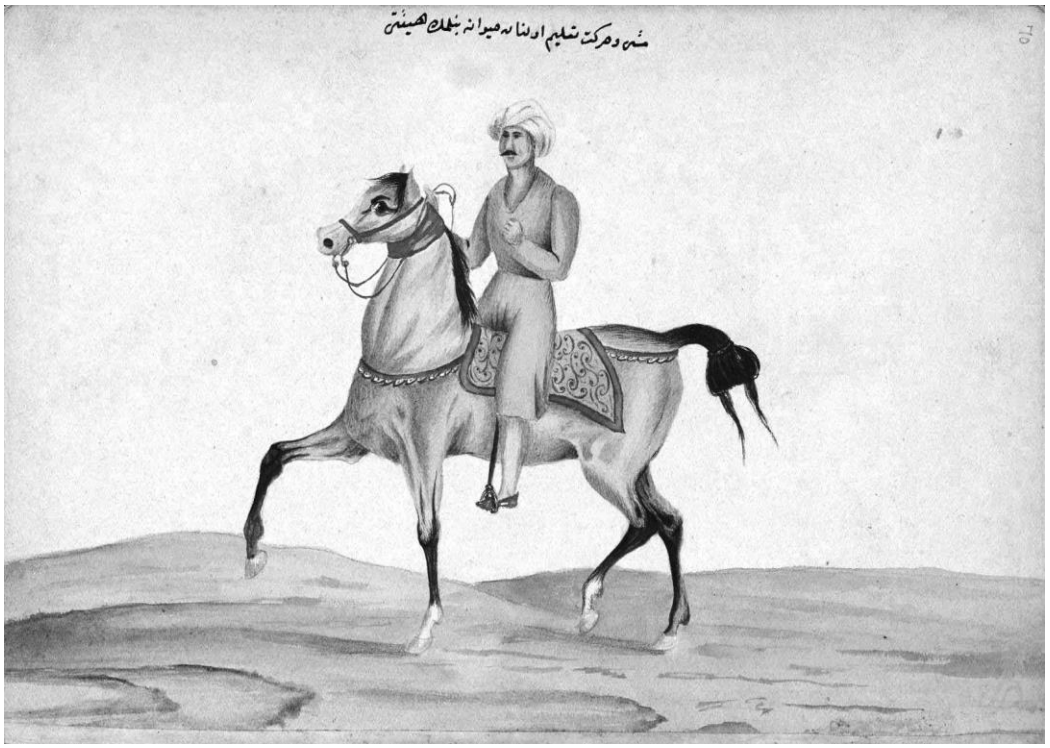

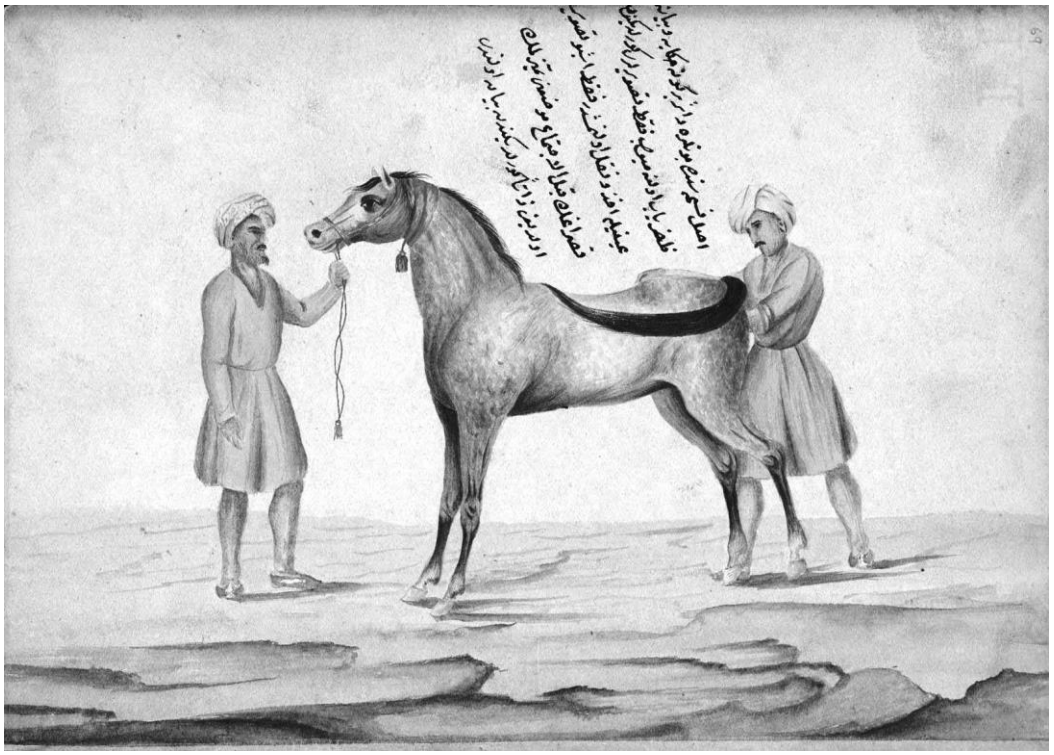

اینده که نصکره ابتدا سرعت وصکره بواش بواش
کز دیر ملک لازم کلم جکن

بورحی

IV. BÖLÜM

TUHFETÜ'L-FÂRİSÎN FÎ-AHVÂLİ HUYÛLİ'L –MÜCÂHİDÎN İSİMLİ ESERİ TRANSKRİPTİ

Sayfa

9. Birinci bab atların memduh ve mezmun olduğu alamet ve nişanlara dair olan Şerife beyanındadır

14. İkinci bab atların evsafı mahduması beyanındadır

14. Üçüncü bab atın bir yaşından otuz altı yaşına kadar dişlerinden yaşı bilinmesi beyanındadır

16. Dördüncü bab hayvanın ahuru ve muhafaza bedeniyesiyle rükûb ve nuzûlunun kaidesi beyanındadır

18. Beşinci bab atı na'llamanın usulu beyanındadır

19. Altıncı bab ürkme beyanındadır

19. Yedinci bab başı sert olanlarıyla üzerlerine bindirmeyenlerin terk huyu beyanındadır

21. Sekizinci bab taylara ta'lim meşi ve hareket ile döl içün kısrak tevcihle olması ve kısır olanların mu

22. Dokuzuncu bab kan alma beyanındadır

23. Onuncu bab cünûn illet beyanındadır

25. Onbirinci bab atların kulağında olan ilel beyanındadır

27. Onikinci bab gözlerinde olan ilel beyandır

34. Onüçüncü bab sakagı beyanındadır

36. Ondördüncü bab burnunda olan emraz beyanındadır

38. Onbeşinci bab azgında olan illetler beyanındadır

40. Onaltıncı bab boğazında olan ilel beyanındadır

43. Onyedinci bab öksürme beyanındadır

47. Onsekizinci bab deminin? fesadından naşi ariz olan illetler beyanındadır

53. Ondokuzuncu bab yaralar beyanındadır

60. Yirminci bab kuyrugunda olan ilel beyanındadır

62. Yirmibirinci bab dürbünde olan ilel beyanındadır

64. Yirmi ikinci bab zikri ile hayalarında olan ilel beyanındadır

*66. Yirmi üçüncü bevlinee **ârız** olan emri az beyanında*

68. Yirmidördüncü bab karnında olan illetler beyanındadır

75. Yirmi beşinci bab yeller beyanındadır

80. Yirmi altıncı bab sıtma beyanındadır

82. Yirmi yedinci bab sancı beyanındadır

83. Yirmi sekizinci bab kısır ta'bir olunur illet beyanındadır

85. Yirmi dokuzuncu bab na'l tabir olunan bir nev'i inkibaz beyanındadır

86. Otuzuncu bab şedide tabir olunan illet beyanındadır

86. Otuz birinci bab hetk tabir olunur illet beyanındadır

*87. Otuz ikinci bab **riya** deynilen illet beyanındadır*

88. Otuz üçüncü bab müsteskî illet beyanındadır

89. Otuz dördüncü bab ihtilâc tabir olunan illet beyanındadır

89. Otuz beşinci bab ma'ü'l-asfer deynilen illet beyanındadır

90. Otuz altıncı bab mirretü'l-yâbise ta'bir olunan illet beyanındadı

91. Otuz yedinci bab sill tâbir olunan illet beyanındadır

91. Otuz sekizinci bab sıraca beyanındadır.

93. Otuz dokuzuncu bab çıbanlar beyanındadır

94. Kırkıncı bab uyuz beyanındadır

98. Kırk birinci bab hayvanın ayaklarında olan ilel beyanındadır

104. Kırk ikinci bab

105. Kırk üçüncü bab miskin illeti beyanındadır

106. Kırk dördüncü bab kurha ta'bir olunan yara beyanındadır

106. Kırk beşinci bab hararetden nişaat iden yaralar beyanındadır

109. Kırk altıncı bab atın omuzlarında ve kollarında olan ilel beyanındadır

124. Kırk yedinci bab ayaklarının kırılması ve çıkması beyanındadır

126. Kırk sekizinci bab hayvan cesedine haricden ……. Olan yaralar beyanındadır

129. Kırk dokuzuncu bab hayvanın ahurunda olan sinek ve karınca ve pirenin def'i beyanındadır

130. Ellinci bab hayvanın vücuduna sümük virecek devalar beyanındadır

130. Elli birinci bab-ı semiz olub iştihasız olmabeyanların iştihasına dair tedavi beyandır

130. Elli ikinci bab-ı yekde tahmil olunmadan iştihasına halel gelenlerin köht iştihasına dair tedavi beyanındadır.

133. Elli üçüncü bab soguk alan hayvanların muâlecesi beyanındadır

133. Eldi dördüncü bab hayvanın susuzlugu tahammi içün olan tedabir beyanındadır

Çapuk süvari semanda ateşi inanı ruşd ve kıyaset ve farusan hayrli ünelveri ve ferased olan zerav dirayet sümate puşide ve müteverrid değildir ki her birer hünurı…… sefineti ciyadı himmetleriyle licamı zeriye hamd-ı senai haluk asuman u zemin ve serci simin selamet u selam fahrul mürselim ile perzi ve zine ve garşiye-i zeraat-dud tarziye asabı Güzîn ile tez'in itmeye be herhal sermenzil meram maksuda vasıl olamayacağı misilli seryhayli …. Zaman ve nikade-i dudman'ı al-i Osman ati-bihis sultan ibn'i sultan abdülmecid han ibn'i sultan Gazi Mahmut han il-izaleti şumisi ikbalehu ila akrad-ı devran efendimiz hazretlerinin per u reşşafteyi …… feyzi na mütenahi ilahi olan rahşı zerrin licamı şevk-u şam ve eşşebi mevzin hıram ikbal-i mali unvan-ı mel madem ki keşide saha-i şitai su hüsnü kelam ve zerbaafı dua-i vacibul edasıyla sed-i reyh-i peymamı icabet-i müzeyyeni endam olmaya kamiyet-i çapuk edayi inanı hidmet dahi dahi resida-i fazai hüsni kabul olamayacağı tesliö kerde-i erbab-ı insaf ve uku'dur çünki o bir padişa(h)'i maarif iktinahi merahim penahdır ki inan-ı şebriz himem-i cümle velicem'i tevsemi metalib celileleri her bar semt-i dan-üş hünere ve rahşı……ulu ve himmetleri teksir ulum ve fûnure masruf olub zamanı feyz-i nişanı mülükanelerinde matiye ranfeza-i desiyül ircail maarif aşina'i ve fesahat ve badiye peymayı suhendan ve nusafet'i olan farisan-ı maarif şinasanın her bir vadiden saha-i belagat perdaziye at sürmeğe başlamış ve destiyar'i …… dir ki ve izanlarıyla kui Tahsin ve mühferi aferin kapmış olduklarına nebni sairi hüner vayei cenabı şehin şahide lehül hamd vel mem nehu kaffe-i funun ve ulema dair nice nice kütüb'i risail cem ve telif ve elsine'i ecnebiyeden dahi çok kitablar zebani azabul beyan-ı Türkiye tercüme ile terkib ve tedvir olunmuş olduğu halde tenha süvari sahrayı vesiil ircai risalet ve ….. senedi peygamberi ve nübüvvet ekmelüt selavat vel tahiyyat efendimiz hazretlerine ecnası hayvanatın cümlesinden ziyade meyyul muhabbet bulunmuş oldukları feres ilmine mütaalllik lisani Türkide müteber ve musahhih henüz bir kitab tasnif ve tercüme olunamamış idüğüne ve ulema-i zi-funun arabdab muhammedul bahş ve aristiatis nam hakimlerin telif kedesi bulunan kitab ile diğer bir risale ibn'i mezburu havi ve fenni baytariride fevaidu menafi gune günü muhtevi olduğuna mebni bu abdi kemirzaa ve bende'i …….. istitaâ der saadet orduğu hümayun muhasebecisi bulunan aludei cümrü hata Tayyarzade Ahmet Ata ve edai fenni inşa ve rakam ve tariki sühan perdazi kalende piyade der ercl olduğunu itiraf ile beraber mücedded bir eseri acizane bırakmak

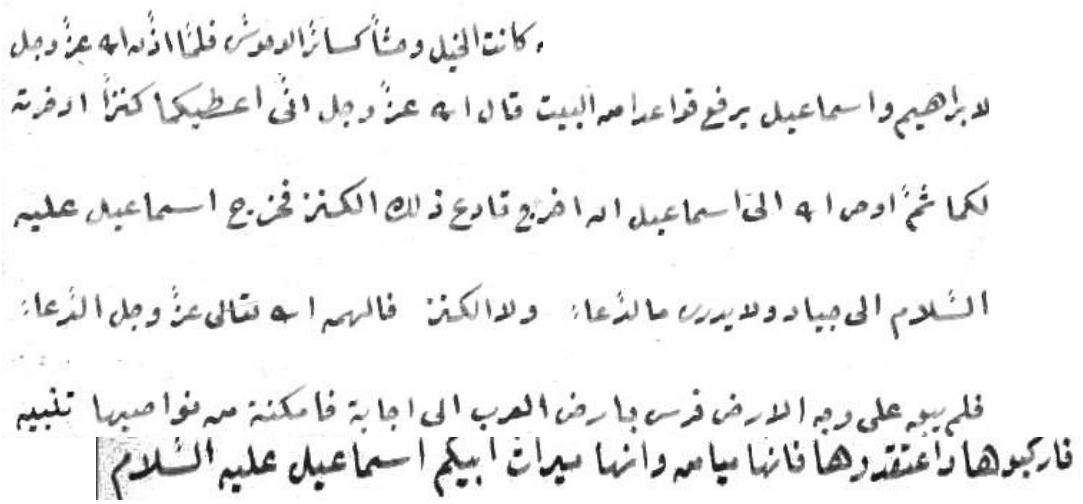
emniyesiyle kitab ve risale-i mezbure'i bade tercüme tertib ve terkib iderek " Tuhfetul Farisin Fi Ahvail Huyulül Mücahidin" nami ile tesmiye ve sahaiaffvu atıfet keşide ve takdim etmiştir mutaalasına rabet buyurandan me'mul ve müstedadır ki kitab mezkurun el-fazlı münşeyaneden sade olan kelimatı sakime ve ibaratı rakikesinden imaz ve tesamuh buyurularah vallahu alemil bis savabı ve bihin nestain

Birinci bab atların memdûh ve mezmûm olduğu alamet ve nişanlara dair şeref sadır olan imadiyet-i hazreti nebeviye-i beyan ider (2)

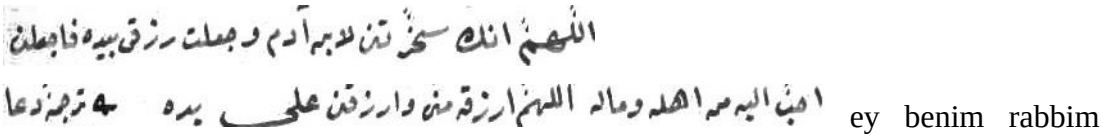

Allahu teâla atı yaratmak murad etmekle kabenin sağ tarafından esen rüzgara ben senden bir şey halk edeceğim evliyamın aziz ve düşmanlarımın zelil olmasıiçün ve bana mûfi olanların ziretiçün cem' ol buyurdu Cebrail aleyhisselam geldi cem olan rüzgardan bir avuç aldı o rüzgardan atı halk etti doru ve yelesi ve kuyruğu siyah ve ata hitab ederek seni muteber halk ettim dahi hayrı seni nasiyemde kıldım ve mali garayim arkan üzerinde getüreler sair halk ettiğim cümle hayvanlardan senin rızkın rüshati cihetinde mükerrem ve efda ettim ve sahibini muhabbetli ve istediğini tutmak ve kaçtığından kurtulmak içün kanadsız tayran edici kıldım ve bana tesbih ve hamd-ı şehadet ve tekbir iden erkekleri binici kılarım ve yine resulullah buyurmuşdur. ما من تسبيحة وتحميدة وتهليلة وتكبيرة يكبرها صاحبها فتصعد فترد وتجيب بمثلها Her ne zaman ki atın sahibi tesbih ve hamd-ı şehadet ve tekbir ider elbette atı dahi işidüb sahibinin misli ile icabet eder veyn-i resulullah efendimizden İbn-i Abbas radıyallahu anh rivayet

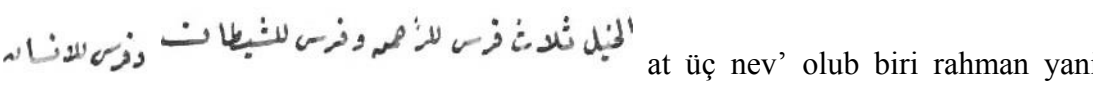
ederler ki

at sair vuhuş gibi vahşidir beytullahın esası ve binasını reft etmek içün aziz ve celil olan Allah İbrahim ve İsmail Aleyhisselam emreylediği vakitte size bir hazine veririm ben azimuş şeman o hazine-i sizin içün iddihar etmişidim buyurdu. Bade hu cemaallah İsmail aleyhisselam vahy etti sen çık ve o hazine-i çağır İsmail aleyhisselam ciyad denilen mekkenin bir mahalline çıktı dua'nın ve hazinenin ne olduğunu bil idi Allahu teala İsmail aleyhisselam dua'nın ne idüğünü ilam etti yüzünde hata-i arabda bir at kalmadı cümlesi İsmail aleyhisselam ve icabet iden atların nasiyesini İsmail aleyhisselam tuttu tercih-i tembiyesiz o atlara rakib olun ve onlara itikad ve itibar idin zira onlar meymenetlidirler ve o atlar babanız İsmail aleyhisselam size mirastır ve Ebul Zeyf Kiffarı radıyallahu anh Mısır'da atını furuh iderken benim atımın duasız müstecabdır deyü tevcüd buyurdu. Atın duası nedür diye sual oldukda bu vecihle buyurdular

ey benim rabbim sen beni ademoğluna musahhar eyle ve beni anan eliyle merzuk eyle ve ehli ile malından ana muhabbetli eyle ey benim rabbim benim yüzümden ana merzuk eyle ve anın yerinden beni merzuk eyle yine hadis-i şerifte vaki olmuştur.

at üç nev' olub biri rahman yani cihad içün ve biri şeytan yani tekebbur ve guru içün ve biri insan yani menfaat içün ve resurullah sallallahu aleyhi ve sellem

وارتبطوا الخيل وامسحوا بنواصيها واكفالها وقلدوها الاوطار وعليكم بكل كميت اغر

محجل او على اغر محجل اورهم اغر او محجل buyurub. İş bu hadis-i şerifde olan kemiyetden murad donu, doru ve ayakları siyah ve ağızdan murad dahi alnında olan beyazluk olub ancak alnında olan beyazlığın dahi cümlesi neymun olmayub alnında guruş veyahud daha büyücek olanlar beyazluk elif gibi yüzüne kadar inenler ile kaşları siyah olub alnından yukarusu beyaz bulunanlar mes'ud ve beyazluk gözlerine kadar indiği ve burnuna irişdiği ve kaşları ile gözleri etrafında olmadığı halde ve bilakis mes'undur ve muhaccel iki ard ayağıyla üç veyahud dört ayağı beyaz olan hayvana sıfatı mademe olub bu vasıflar ile mevsuf olan makbul ve mübarekdir ancak yalnız sağ taraftaki bir ayağı beyaz olduğu halde ercel tembir olunub bu feşanda olan esbin şaameti meşhur olduğundan ictinab etmek lazımdır ez cümle imam Hüseyin R.A efendimiz hazretlerinin şehadet ba saadetleri ercal hayvana üzerinde vuku yafte'i ser defteri seyyatı gerdun-ı dundur ve Ebu Hureye R.A

يكره الشكال من الخيل والشكال ان يكون فى رجل الفرس اليمنى يبا ض هو

وفى يده اليسار او فى يده اليمنى و فى رجل اليسار deyu buyurmuşlardır. Bundan murad sağ çapraz ata itibar gayr-i caiz olduğu beyan buyurur bazı müfessirinin kavillerine göre atın bir ayağında olan sekinin yarısı kendü renginde olduğı ve sekide veled akçe kadar diğer renk bulunduğı halde guzu şe'amet olunur ve anın dudagının gem dokunduğu mahal ile üst dudağı ve gırtlağı ve kulağı üzeri ve kıçı ve boğazının bir tarafı beyaz ve gözünün ikisi mai olduğu halde gayet meymenetli ve sahibi dahi ber murad ad olunur gözünün altında veyahud üstünde ve kulağının ittisalinde ve burnunda ve dirseği altında ve karnında ve alt dudağında ve göbeği üzerinde beyazluk olanların ve bir gözü mai bulunanların ve dilinde siyah pullar olanlar ile alt dudağında iç tarafında siyahlık alameti olanların ve dış dudağı üzerine çıkub hınzır dişine müşabeolanların mes'un ve mezmum idüğü ve su ve arpa vaktinden ma'ada ayağını daima toprağı uranların sakameti olacağı müsellemdir. Vel ibn Ömer R.A hazreti resurullah sallahu aleyhi ve selem efendimizden rivayet etdiler ki البركة فى الثلثة الفرس والمراة والدار bereket farasda ve zevcede ve dardadır dimek olub ferasın şeameti su'al olundukda feres teper kapar ise meş'umdur ve yine ibn- Ömer R.A anhına hazreti resurullah sallahu aleyhi ve selem efendimizden

rivayet iderler ki الخيل معقود فی نواصیها الخیر الی یوم القیمة atın alnında yevmi kıyamete kadar bir hayır bağlıdır dimek olub hayrına idiği su'al olundukda الاجر والغنیمة المنضم علیها کباسط یده فی صدقة acru ganimet içündür ve atın nafakasını yani yem ve suyunu vaktiyle güzelce virenlerin sadaka vermiş gibi sevaba nail olurlar

İkinci bab atların evsafı mahduması beyanında(14)

Atlarda makbul ve muteber olan vasıflar mesela atın kulağı ve boynı ve baldırları ve alnı ile gögsü ve boynu geniş ve vasi olub beli ve dizleri kapağı ve dirseği kısa ve burunları ile karnı ve budları kalın ve gözleri ve zekeri ve hayaları siyah ve dudakları ve burunları geniş ve yumuşak olması ve gemine çekmesi zirde birinci numaroda mersem şekil misüllü boynunu uzadub gözlerini açdığı ve yürür iken kuvvetlü teneffüs itmesi şiarı evsaf ve hılkatdendir

Üçüncü bab atın dişlerinin ahvâl ve keyfiyyeten ve bir yaşından otuz altı yaşına kadar sinnin mikdar olduğının bilinmesi beyanındadır.(14)

Atın azgının ön dişleri on iki aded olub altısı yukaruda ki çenesinde ve altısı aşağı çenesindedir . ibtidâ' iki diş üst çenesinde ve iki diş alt çenesinde zuhur itmekle atlara seniyye tesmiye iderler ba'de iki diş üstünde ve iki diş altında zuhur ile eyledikde seniyye ta'bir iderler ba'de yine iki dendân üstünde ve iki dendân altında çıkardıkda rübai ismiyle müsemmi olunur ve bunralara rübâiyyet ta'bir iderler ve atın bir başından iki başına kadar cem'i dişleri beyaz olub iki yaşına tecâvüz eyledikde üçüne kadar sararub ibtidâ' üst tarafında çıkan seniyye ta'bir eyledikleri iki diş düşüb ba'de altında ki iki diş düşer ve üç buçuk yaşında oldukda seniyye dişlerine zuhur ider dört yaşına girdikde seniyyeden sonra çıkan dişleri sukud idüb beş yaşına vardıkda rübaiyyet ta'bir itdikleri dişleri dökilür altı yaşına girdükde alt ve orta dişlerinin uçları kararub yedi yaşında rübâiyyet tesmiye olunan dört dişinden siyahluk gidüb sekiz yaşında seniyye ta'bir itdikleri dişlerinden dahi siyahluk gider ve dokuz yaşından on iki yaşına kadar cem'i dişleri asıl renginde karar idüb on iki yaşını güzaran eylediği tagyîr itmekle yaşlanub on beş yaşına kadar tamamı üst ve alt dişleri beyazlanub on yedi yaşında dişleri beyaz renginden bir mikdar tagyîr ider

yirmi yaşına resîde oldukda seniyyeden sonra çıkan dört dişleri turab ve gubâr rengine tahvîl olur ve yirmi sekiz yaşına girdigi dişleri sürahilenib Otuz dört yaşına vardıkda rübaiyyet ta'bir itdikleri dört dişleri düşüb otuz altı yaşında agzında dişleri kalmayub düşer ve kırkında dişlerinin ve yaşının ahvalinden bir şey ma'lum olamaz

Dördüncü bab hayvanın ahuru ve muhafaza bedeniyesiyle rükûb ve nuzûlunun kaidesi nûcûhla olması ve yemi ile suyu nam kadarun suretle virilmesi lazım gelecegi beyanında olub üç nev' üzere zikr olunur(16)

Birinci nev' ahur ki yemliği daima zirde ikinci numaroda tersîm olunan şekil misillü hayvanın gögsüne kadar yüksek olub rutubet olmamak içün altı çukur kazılub değirmen ahurlarıda oldugu gibi sac ayak misilû agaçlar konularak üzerini gübre ile örtüle bu suret hayvan çok olub altlarını rutubetden ve kaya içün daima kuru fışkı konub kaldırmakda külfet olacagından olmaga muntazam ahurlar gibi hayvan bakıldıgı ve ahurın içünde ve hayvanın altında baş fışkı bıragılmadıgı suretde ahura agaç döşenmege hacet kalmaz ve mevsim şitada ahurun sakfı alçak olub ve rüzgar girecek delükler sed olunub adeta keçe çullar ile hayvan iyice sarıla ve yaz mevsiminde sakfı yüksek ve havadan ve altı rutubetden berî olarak hayvanın yuvarlanmamasına dikkat oluna ve kısraklar tabiyetleri daima har olundugundan kış vakti keçeli çul örtülmek icab itmez *ikinci nev'* atın yiyib içmesi beyanındadır hayvana yeşil ot virildiği vakitde ziyade yuvarlanacagından bu halde yuvarlanmasında başı bu kadar ve ahurun vasi olması ve nakdir yeşil ot virilür ise zaruri olmayacagı der-kar ise de arpa ve saman kuvvet hazimesine halel virecek mertebe ziyade yedirildigi ve derli(terli) iken virildigi halde asla kaidesi olmayacagından başka mazarratı adîresi olacagı işkâr idüldükden teri sogudukdan sonra atı el-zikr mizan ile virilmesi lazımadan olub şöyle ki hayvanın arpası yıkanub veyahud iyice elenub at her gün binilür ve hidamatı sakede kullanılur ise yevmiyye dört kıyye virilüb böyle olmayubda mesela günde bir iki saat binilerek pek çok örselenmez ise iki buçuk nihayet üç kıyye temiz arpa ve altı kıyye temiz saman ve arpa virilmeyüb kepek ve nohud ve bakla vesair münasib hububat virildiği halde iki buçuk kıyye ola ve vakit sayfda günde iki defa ve şitada bir defa içebildiği kadar su virile ve at iri ve bogazlı olur ise bir siyah sabun üçde biri zım olunarak husula hazmına göre virile ve bazılarının tecrübe ve zannını göre arpa saman ile karışdırılub

virilmiş dahi caiz olur ve hayvan âkil idiyor diyerek ziyade arpa virilmeyüb daima yiyebileceginden bir iki kabza eksik virilerek hayvanın iştihasına halel getirülmeye ve seferde hayvana yarar ot nadir oldugu halde suyu virilüb yarım saat arası mürûrunda mutaddan bir mikdar ziyade arpa virile ve arpa bulunmayub yalnız ot bulunur ise ot dogranub azar azar virile ve at tay iken ekmek yemege alışması yine ekmek virile ve ziyade su içirülmeye *üçüncü nev'* hayvan rekûb ve nûzûl itme beyanındadır at koşdurulmak merad olundukda evvela dizginin düşürülüb kızışdırılarak tamamıyla hahiş geldigi üzerine asla hareket olunmayub sıkıca durularak salı verilerek ve durdurılacagı vakitde dizginin birden bire çekilmeyüb yavaş yavaş çekile ve üzerine binildikde ayakda durur gibi bütün bütün üzengi üzerine kalkmayub üzerinde bila hareket yarı kuvvet üzengiye ve yarı kuvvet dahi egere virile ve hayvan hırsındırılarak koşdurulmak murad olundukda sag tarafa çarh olunur ise sol tarafında ki dizini ve sol tarafa çarh olunur ise sağ tarafdaki dizini kuvvetli basub dizgin dahi çarh olunacak tarafa mâilce dutula ve âdeta yürür iken dizgin ne sıkı ne gevşek dutula

Beşinci bab atı na'llamanın usulu beyanındadır (18)

Hayvanın tırnagı yumuşak ise na'lına urulacak mıhın dördü ince ve dördün âdeta olub ince olan mıhlar tırnaklaında iki tarafının önüne kalın dört mıh dahi arka tarafına çakıla ve tırnagı yumuşak olmayub sert oldukda sekiz mıhdan kalın olanları tırnagının ön taraflarına ve ince olanları ard tarafına çakıla ve tırnagı ince ve nazik olanlara urulacak nal tırnagını bütün bütün ahadaظا ما(?) iderek ortasında olan delik gayet ufak olub kumda gitmek lazım geldikde nal urulmazdan evvel nalın altına ufak bir keçe konularak üzerine nal urula ve hayvanın tırnagı ince ve zayıf olub kalınlaşdırılmak murâd olundukda kamer şeklinde ve gayet ince ve iki parmak kadar nal yapılub ve yanların uçları ince ve ortası kalın olarak urula ve ayağının ahurda basacagı mahalle kum doldurularak kum üzerine basdırıla

Altıncı bab ürkme beyanındadır (19)

Ürkme *birkaç nev'* olarak bazısını kulanınقولدنك(?) ziyade sıkı olmasından ürküb kulak güşde oldukda ürkmez ve bazısı çıplak ve çul ile rekûb olunarak eğere

alışmamasından ürkmekle eğere alışdıkda ürkmeden berî olur ve ürkmesi mezkûr sebeblerden olmayub zatı olarak yolda gider iken durur ise zor ile ürüdülmeyüb tabi'etiyle yoruncaya kadar sabr oluna kalabalık mahalde durdugu halde yine zorlanmayub adımla yürüdülerek arkasından sürülub terk itdirilere eger terk itmez ise kıça binilmeden gayrı çaresi olmadıgından gönderilmesi asla caiz olmaz ve yürür iken birden bire zirde üçüncü numra mersim şekil misillû durdugu vakitde üzerinde olan adamın düşüb halak olması melhûzdur

Yedinci bab hayvanın bindirmek istemeyüb çekinmesi ve başında sert olması ve üzerine süvar oldukda üzerinde olan adamın başına urması sebeblerle evvel huylarını terk itdirmesi tedabiri beyanındadır(19)

Hayvana süvar olunacagı vakitde üzengiye basdırmamak istiyanlar mukaddemâ beli yara olarak muahharın savuşub صاوشوب ve rekûb dahi agır binub yara mahallinin cezil agrısıyla haf'ından neş'et iderek o misillûlerin eger altına bir yumuşak keçe konub hıyye rukûbde karşı üzengisinden birisi dutub binildigi halde terk ider ve bagzıları egerin fenalıgından ve süvar olacak kimsenin silah ile rükübundan huylanub atların dahi üzengisine basılmayub yüksek bir mahalde binildiği vakit terk idecegi müsellimdir ve başı sert olanlar dahi iki dürlü olub birisi tabîî ve digeri gemi ufak damagına gelceke tarafı kısa olarak el-hasıl azgına uygun olmadıgı halde koşduruldukdan sonra çekildiğin agzını incetmesiyle hiddetinden naşı gemi azı dişine olub kemiğe alışmasından ibaretdir tabîr olanların koşduruldukdan sonra yavaş yavaş başı çekilerek durdurulması ve gemin uygunsuzlugundan huylananların dahi geniş ve azgına girecek demiri uzun gem urulması huylarının terk itdirilmesi ve keaffei hayvanın azgına göre gem örülmesi lazımadındır ve başını üzerinde olan kimsenin başına örmeği âdet idenlerin sebebi iki olub birisi üzerine örülen egerini kaşı açık olub süvarın önüne doğru kapanmasından ve birisi dahi kaide rukûb ve nuzulu layıkıyla bilmeyüb henüz üzerine bindiginde bir mikdar yürüdilmeden üzengi ile urulmasından olub eger fenalıgından huylananların egeri kaşına keçe kaplayub ve eger ki altına dahi yumuşak bir keçe konub binildigi ve üzengiden olanların üzerine rükûb olundukda zirde dördüncü numrada merşim şekil

misillû karh durub asla üzengi dokundurulmaksızın yürüdüldügi halde nakd bir huy olsa terk idecegi ve ezmedetdir افضحه دندر (?)

Sekizinci bab tayda mâşi ve hareket nucuhla تعليم ta'lim olunması ve döl içün kısrak nasıl olmasına ve kısraklıkda olunan kısraklara ne suretle muâlece idilmesi beyanındadır(21)

Taylar meşâ ve hareket talim itmenin usulu evvela üzerine bir çul veyahud zahmet vermeyecek dürlü bir eğer vazi ile binilerek asla üzengi urulmayub ve gemi oynadılmayub kendi kendiye yürüdüle fakat başı aşagı indirdikde öyle alışmaması içün ve bayır aşagı ayaz iken düşmemesi içün yavaş yavaş gemi yukaru kaldurula vesair vaktinde asla gemi oynadılmayub bir ince değnek ile kullanıla ve koşdurulacagı vakit dahi gemi tahrik olunmayub değnek ile yürüdüle ve kendü kendine durur ise tabiyetiyle yoruncaya kadar sabır oluna ve döl içün tevkif olacak kısragın bütün a'zâsı büyük olması lazımadan olub a'zâsı büyük olubda birkaç kerre ata çekilerek dölü alınacagı cihetle kast-zan olunur ise alim baytarın mahareti olan kimse tırnaklarını kesüb fercine kolunu bil'idhal rahmini bulub evvela barmağın sonra yavaş yavaş diger bir parmaklarını sokub bir mikdar açıldıkda ba'de fercini sabun ile yıkayub ve parmag ucuna temiz bir pamuk bezi sarub yine idhâl ile rahminin içerüsi mezkur bir ile temizlendikden sonra rahminin içüne bir tilki şirdânı koyub ve rahminin kapagını parmagı ile açık dutup şirden eridikde zirde beşinci numra tersim olunan şekil misillû iki defa bir aygır at çekile ve ertesi gün yine iki defa aygıra çekilerek ertesi gün dahi kısragı aygır gösterilüb istediği his olundukda yine çekile ve birkaç gün ahurdan dışarı çıkarılmaya ve kısragın rahmi kısık ise birkaç dane incir bir kıyye süt ile kaynadılub bir mikdar yıkanmış arpa katılarak bir iki hafta yedirile

Dokuzuncu bab kan alma beyanındadır (22)

Evvela kan alınacak nişterin ucu gayet keskin olub ve kangı damardan alınacak ise el ile bulunub bir daha nişterin idhâline hacet bir aglamamak üzere dikkatli sokularak kan çekdikden sonra baglana ve kan durmayub ceryan itdigi ve

baglanacak mahal olmadıgı halde bir mikdar kendir ile atın karnında olan tüyünden sahik olunub kan çıkan deliğe yapışdırılarak kendi kendüye düşünceye kadar el dokundurulmaya şişdiği halde bir baş sogan döğülüb bez ile baglana yorgun ve derli iken kan alınmayub dineninceye kadar sabr itmek mümkün olmaz ise gögsü ve kolları ve ayaklarına râik zeyt ile şarab sürilüb kan alına ve deminin fesadından naşi yaralar ve marazlar zuhur ider ise kolları ile ayaklarından kan alınub ize şişer ise sıcak su ile yıkanub şarab ile zeyt yağı sürile ve kanın iyi olunmamasından nâşî hayvana bazı ilel müstevi olub sebeb helakı olduğu pek çok görüldüğünden kan alacak baytarın alim baytarında maharet kamilesi olması lazımadındır

Onuncu bab cünûn illet beyanındadır(23)

Cünûn illet sıcagına tesirinden ve kara dane unu âkel itmeden ve köpek ısırmasından ve ekserisi damağın kasıd olub damagına urmasından zirde altıncı numaroda mersim şekil misillû olub def'ine çare bulunmaz ise de bu kettanin telifi olan aristratisnam hekim kırk dirhem Eşek hiyarı ile yirmi dirhem katran bir mikdar yani bir karadan قرّاوله(?) şarab ile tabh olunub üç gün burnuna püskürildiği ve bir mikdar siyah çöplüme dogranub bir kıyye keskin sirke ile kaynadılub sertâpâ cesedine sürilerek bir saat kadar el ile oguldukdan sonra üzerine süvar olunub koşdurularak yoruldukda gezdirilüb iki eli ile ayaklarından kan alınarak asla arpa yedirildiği hallere biiznillah-i teâla kesb sıhhat idecegiz rivayet itmişdir *devai diğer* yarım kıyye eşek hıyarı bir kıyye siyah şarab ile bir tencere içinde kaynadılub bir mikdar soğudukda üzerine beşer dirhem siyah çöplüme kırmızı katran konularak karışdırılub bir mikdar burnuna püskürülerek kusuru başı ile burnuna sürile ba'de üzerine binilüb terleyinceye değin koşduruldukdan sonra gezdirilüb teri kurudukda gezilen iki kolları ile ayaklarıandan kan alına ve maral zikr ilaclar ile ifâkat bulmayub başına aşağı indirilerek süratle teneffüs itdiği ve yem yemeyüb su içmediği halde esbâb mezkur ile tecennün itmeyüb kendü kendüye delirdiği anlaşılacağından bir miskal baykuş ödü ile damağı ve erken doğan kuşu yağı hınzır bevli ile yoğurulub burnuna dökile *ilac-ı âher* bir mikdar servar ince sahik olunub horoz kanı ile karışdırılarak gezilen burnuna dökile *devai diğer* bir mikdar eşek hıyarı kadar kifaye şarab ile tabh olunub içine cezil katran katılub ve at sıkıca bağlanarak burnuna dökile

ve cesedine dahi bir mikdar siyah çöplüme sirke ile kaynadılub sertâpâ sürile ve el ile oğuldukdan sonra üzere yine binüb derleyinceye değin koşdurularak kollarında dirseğinde olan damardan kan alına ve yanına sair hayvanlar bağlanmayub iyi oluncaya kadar arpa virilmey

On birinci bab atın kulağında olan ilel beş nev' olub her birinde bir sebeb ile bir devası olduğu beyan olunur(25)

Birinci nev' ma'adenin سنك(?) fesadınla nâşî atın kulağında ur gibi bir lâhîm zâid peyda olarak suret def'ine yüz dirhem arpa onu ikiyüz dirhem eski sirke ile beraber bir tencere içinde konulub helva gibi tabh olundukdan sonra hayvanın ol mahalline günde iki def'a sürilüb iki üç güne kadar yumuşadıkdan sonra bir ustura ile yarılarak ve içine tuz doldurularak üzerine tertib mezkur vazi sabaha kadar dura ba'de sıcak su ile yıkanub kara dane unu bal ile karışdırılub tavuk yalağıyla parmaklar dokundurulmaksızın sürile zira parmaklar dokunduğu halde yara iltiyâm bulmadıkdan başka teşbih olması muhtemeldir *ikinci nev'* hayvanın kulağı içinde rutubetten hasıl olan cerahat cereyanı def'ine dahi kara dane unu gezilen bal ile karışdırılub mahal cerahatı görüldüğü halde üzerine vazi oluna cerahat içinde olubda görmek mümkün olamadığı süretde yirmi dirhem sirke ve beş dirhem pür'hassa fidanı suyu ile beraber kulağına dökile *devai diğer* illet mezkura ya'ni cerahat içün on dirhem beyaz şab otuz dirhem bal ile karışdırılarak gezilik kulağına akıdıla ve cerahat atın kulağından ağzına geldigi halde yüz dirhem sirke on dirhem bal ile karışdırılub boğazına dökilerek dahi bir kamış ile püskürüle ba'de bir değnek üzerine bir paçavra bağlanub asele batırılarak cerahatın ağzından akdığı mahalle sürile *üçüncü nev'* atın kulağında ağzına cerahat indiği halde başı ile boynu arasında çor kadar bir şiş peyda olub ilac bir tencere içine yüz dirhem sirke konub biraz kaynadıkdan sonra üzerine on dirhem sünger vazi olunarak bir mikdar daha kaynadıla hamır gibi oldukda şiş olan yerine her gün konarak gergi کرکی(?) gibi yumuşadıkdan sonra neşder ile mezkur şiş yarılub ve cerahatı dahi çıkarılub yaranın üzerine tuz konarak ve atın üzerine dahi maral beyan sirke ile süngerden ma'mul olan hamır vazi olunarak ahşamdan sabaha kadar durdukdan sonra gezilen parmaklar dokundurulmaksızın sıcak su ile yıkana *dördüncü nev'* hayvanın kulağının sağırlığı

için on dirhem üzüm sirkesi bir dirhem gül yağı ve dört dirhem kemik ile sahik olunub birer mikdar küsbe otu suyu ve eşek hıyarı suyu ile karışdırılarak atın kulağına damladıla *ilac-ı âher* on dirhem üzüm sirkesi beş dirhem su ile karışdırılub kulakları derüne damladılub ve tesir itmediği halde beş dirhem kara çöplüme ile beş dirhem tere metni ve beş dirhem kunduz hayası sahik olunarak mikdar kifaye üzüm sirkesiyle hayvanın kulağına damladıla *beşinci nev'* fare illeti olub iş bu illet hayvanın kulağı dibinden boğazına kadar bir şiş peyda iderek kemâl şiddetinden kulaklarını vesair cesedini derledüb ve yiyib İçmeden dahi berî idüb ziyade ızdırabından başın aşağı ve gözlerini, yukaru diküb yatar aslabir şişden haberi olmaz ilacı şiş olan mahallen üzerinden makras ile para kadar deri kesilüb ba'de deri kesilen mahalle bir neşter sokulub etrafı dağlana ve cesedine doğru iz يز[1](?) ise yara olan mahalle tuz konula *terkib-i âher* hayvanın kulaklarından dutulub başı yukaru kaldırılub otuz dirhem eski şaraba bir dirhem müşk katılarak burnuna dökile ve yarım saat kadar başı yukarı dutula mümkün olmadığı halde mezkur ilac burnuna iyice dökile

On ikinci bab atın gözlerinde olan illetin on dört nev' olunduğu beyan ider(27)

Birinci nev' atın gözlerinde olan ak beyanında olub hayvanın hayvanın gözlerinde olan ak evvela mâi sonra yeşil ba'de beyaz olur ilac iki dirhem beyaz biber dört dirhem siyah biber ile yarım dirhem nişadır ve yarım dirhem zaferan ve burudetden mür'ü safi ve üç dirhem deniz köpüğü ve bir dirhem habbe belesân sahik olunub ve elenüb ba'de mikdar kifaye sünbili hindi ve rumi otu döğülerek ve suya sıkılarak katran balı ile karışdırılub hayvanın gözlerinde sürile ilac-ı âher bir dirhem biber ile yarım dirhem tuz bir havan içinde sahik olunub bir mikdar arpa unu ile hamır idikden sonra bir ekmek kadar yapılub ve fırında kömür gibi oluncaya kadar yakılub tekrar sahik olunarak sabah ve akşam üç gün bir kamış ile hayvanın gözüne üfrüle *devai diğer* on dört aded biber habbesi sahik olunub on dirhem arpa ununa katılarak fırında kömür gibi oluncaya kadar yakılarak gezillik gözüne püskürüle *devai diğer* eğer gözlerinde olan ak kadîm ise iki akreb öldürülüb ve gölgede kurudulub ol mikdar boncuk sırçası ile sahik olunarak ba'de sabah ve akşam üçer defa olmak üzere günde altı defa üç gün atın gözüne kona ve kayış ve katı ise tertib mezkure bir dirhem kadar müşk katılub isti'mal oluna *devai diğer* bir mikdar düve

boncuğu ta'bir olunur denizden çıkan böcük kabuğu kadar kifaye limon suyunda eriyinceye kadar batırılub eridikde hayvanın gözüne üfürüle *ilac-ı âher* on dirhem insan gübresi kurudulub sahik olunarak elenüb kamış ile atın gözüne püskürüle *devai diğer* beyaz biber ve sarı haliyle dar-ı fülfül ve nişadır ve aklibası دهب واقليميا فصه aklibası ve tütya ve isfidac ve دلولو واسوارسنه ve zaferan ve kâfûr bunlardan yarımşar dirhem alarak cümlesi bir yere sahik olunub hayvanın gözlerine konula *ilac-ı âher* yedi aded biber habbesi yarım dirhem nişadır sahik olunub on dirhem beyaz bal ile karışdırub hayvanın gözüne konula *tertib âher* henüz gözleri açılmamış bir fare yavrısının karnı yarılub içinde olan bağırsak ve saire çıkarılub bir paçavra derinüne vazi olunarak hayvanın gözüne asıla *devai diğer* anzarot ve buzağı ödü ve şeker ve ma miran صابيا سه(?) kâfûr ve beyaz biber ve dar-ı fülfül cümlesi birer dirhem olarak her biri başka başka sahik olunub ba'de birbirine katılılub sürme gibi hayvanın gözine çekile *ilac-ı âher* beş aded hurma çekirdeği ile beş dane sarı haliyle habbesi yakılub kömür gibi oldukdan sonra sahik olunarak gözlerine konula *devai diğer* eğer hayvanın gözünde olan urmadan veyahud ağrımadan peyda olmuş ise beş dirhem sedef ile beş dirhem mür'ü safi danesi sahik olunub bal ile gözü üzerine konula ba'de beş dirhem isfidâc ile on dirhem bal birbirine karışdırılub gezillik gözi üzerine vazi oluna *tertib diğer* hayvanın gözünde olan ak marul beyan edviye ile deva pezir olmadığı halde hayvan na-seza ot yemiş olacağından bir karanlık mahalle konulub ve gözleri keçe ile bağlanub ilac olunmayarak iyi oluncaya mucebbirdir *ikinci nev'* bir kan illet olub iş bu illet hayvanın gözlerine sarıluk götürüb asla bir tarafı görmez ve uzakdan bakıldığı halde bulut renginde görünür ilacı beş dirhem zazayan رشاشياخ(?) mikdar kifaye su ile kaynadılub gözlerine damladıla *üçüncü nev'* hayvanın gözlerinde olan duman beyanında olub iş bu duman dahi hazırda beyan mai'lik görünür ilacı bir piliç kesilüb kanadları dibinden beş dirhem kadar kan alınarak ol mikdar yumurta yumurta akı ile karışdırıldıkdan sonra gözlerine damladıla *dördüncü nev'* tuta(?) illeti beyanındadır olub iş bu tuta ta'bir olunan illet hayvanın gözlerinin kenarında zuhur iden şiş olub bazısı ziyade büyüyerek hayvanın gözlerini kapar ilacı şiş evvela bir ustura ile ufak ufak doğranub ba'de buna mahsus dağlar ile dağlanub datlu merhem ile iltiyam buldurıla *ilac-ı âher* illet mezkure hayvanın azası sairesinden her ne tarafında olur ise olsun on dirhem kalye taşı ile beş dirhem içi gerc sabun suyu ile yoğrulayub üzerine vazi olunarak altı saat durdukdan sonra kaldırıla

beşinci nev' atın gözünde kıl çıkdığı halde evvela bir hind-i seng ile kıl olan mahalle sürilüb üzerine üç dirhem beyaz balmumu konarak bir mikdar durdukdan sonra kaldırılıb yine mezkur sekilde iyi oluncaya kadar sürile adeta sengin dahi başı koparılub kanıyla beraber sürildiği halde zikr olunan kılları def'i ideceği ba'zıları andinde عنسدنك(?) mücerrebdir. *Altıncı nev'* hayvanın gözlerinde yeşil duman zuhur itmekle ayağı yanında olan şiş görüb sağ ve solunda bulunanları görmez ilacı iki dirhem bure ile bir dirhem bektaş tuzu ve bir dirhem deniz köpüğü sahik olunub elenüb duman olan gözüne püskürüle *yedinci nev'* gözünde kırmızıya mail olan yeşilliğin ilacı iki dirhem şeker ile bir dirhem anzarot ve ma miran ماميرانه(?) ve kâfûr ve beyaz biber dar'ı fülfül bir havan içinde sahik olunub sürme gibi gözüne çekile *sekizinci nev'* dürlü illet vardır ki hayvana evkat اوقات (?) sairede gözünü yumub fakat yem yediği vakitde açar ve daima sulanub ilac bir çanak içine beş yumurta kırılub ve on dirhem çerviş yağına bir mikdar gül yağı katılub iyice karışdırılarak gözlerine sürile *tertib âher* on dirhem arpanın kabuğu çıkarılub on dirhem kettan tohumu ve üç diş sarımsak ve otuz dirhem keçi yağı ve yirmi dirhem koyun bumbaru içi ve on dirhem sedef otu ve kurusundan beş dirhem defne tohumu ve beş dirhem hınzır yağı sagı صاغی(?) içinde olan necâset ile hınzırında bir kolunda olan et ve kemiğü bir kab bir kab içine vazi ile döğülüb azaldıkda bir tencere derününe bir mikdar su konub maral zikr eczâl hal oluncaya kadar kaynadılub ba'de ahşamdan sabaha kadar ayazda dura ve ba'de otuz dirhem kara dane unu ile dahi iyice karışdırılub gözlerine sürile *dokuzuncu nev'* hayvanın hayvanın gözlerine bakıldığı halde ba'zan ak ve yara olmuş ve bazen dahi cerahatlenmiş ve sulanmış gibi görülür ise atı el-zikr edviye ile ilac olunmak lazıma denür söyle ki on dirhem arpa unu yirmi dirhem safir yağı ile hamır idilüb ve bir paçavra derununa konub beş gün kadar hayvanın gözüne bağlandıkdan sonra paçavrasız dahi hamır mezkur sürile *devai diğer* beş dirhem zencebil ve zaferan ve bir kîrât müşk ile döğülüp ve beş dirhem halis şeker bir mikdar su içine konub yumuşadıkdan sonra sahik olunan ecza karışdırılub tekrar döğülerek hayvanın gözüne sürme gibi çekile ba'de gözi yumulub bir sargı ile sıkıca bağlanub beşer gün kadar durdukdan sonra mezkur sarığı çözülüb yine merkum tertib bir minvâl muharrer çekilerek üç gün ve ba'de çıkarılub defa çekilerek beş saat bağlu durdukdan sonra bil-muayane yine bir alamet zuhur eylediği halde üç gün soguk su ile yıkanub kulaklarına ve kulaklarının içine dahi safer yağı

sürilerek ve akıdılarak ânif al-beyan آنف البيان tertib her gün yağaz gözüne çekile eğer hayvanın gözünün kenarları çürümüş ise on dirhem gazavet döğülüb mîl evvela bal ba'de anzarota batırılub sabah ve akşam beş gün sürme gibi çekile *ilac-ı âher* birer dirhemkâfur ve akik ve yumurta kabuğu ve zaferan ile yarım dirhem yumurtanın içinde olan zar ya'ni perde sahik olunub ve elenüb atın gözüne sürme gibi çekile ba'de ağzına gayet eski ve keskin bir mikdar şarab alub illet mezkure hayvanın iki gözünde olduğu halde burnunın iki deliğünde ve bir gözünde olduğu takdirde evvel gözüne muhâzi olan deliğine bir kamış ile ziyadece üfürile *onuncu nev'* hayvanın gözleri bazı kir nezle ve sudan ve bazan dahi urma ve muhalif ot yemeden nişa geceleri görmez bunların bil-muâlace def'i mahkum isede bazısı zatı olduğundan o misillû bir ağrıyla ilac tesir itmeyeceği der-kar dır İlletin devası bir keçi ciğeri kıyma gibi doğranub on dirhem çin kanı ve beşer dirhem siyam yağı ile sahik olunub sürme gibi gözleri kenarına çekile *tertib âher* bir mikdar şeker ile mikdar kifaye pür hassa suyu karışdırılub hayvanın gözüne sürile iş bu tertib bir mikdar kuş otı katılub eğer kuş otı bulunmaz ise sığır ve keçi ve koyun otlarından birisi katılub sürüldükde gözünde olan akı dahi azala ider *on birinci nev'* bir kan illetine müşâbih atın gözleri kenarında olan siyahluk sarıya mail olur ise dört dirhem asel iki dirhem kuru sarı sabur ile karışdırılub gözleri kenarına süreler *devai diğer* beş dirhem bal ve iki dirhem rezayane ile üç dirhem tilki ödü birbirine karışdırılub gezilikle gözi kenarına sürile ve öd bulunmaz ise ödsüz isti'mali dahi caiz olur *ilac-ı âher* yedi dirhem sedef evvel mikdar mür'ü safi ile sahik olunub ve dört dirhem isfidâc mikdar kifaye asel karışdırılub günde iki defa gözüne damladıla *on ikinci nev'* kamer illeti ta'bir olunan bir hastalık olub hayvanın gözlünün kenarlarını çatladır ve gece beyaza mail olub gündüzleri kızarır ilacı dört adet ham yani olmamış nar suyu veyahud danesi döğülüb atın suyu gözüne damladıla *on üçüncü nev'* hayvanın gözi kenarlarında ur gibi şiş şeklinde zuhur iden lâhîm zaiden def'i beyanında olub mezkur lâhîm zairde lisan-ı arab'da zafere illeti ta'bir olunub dûçar olan hayvana iğmâz olunub derhal ilac olunmaz ise gözlerini fena itdikden başka yalnız bir deri ile kemük kalma derecesine zayıflanacağı ve arası uzadikdan sonra ilac olunmayub olunsa dahi tesir itmeyeceğinden illet mezkure hayvanın gözüne henüz ârızî olduğu vakitde bir keskin ustura ile yavaş yavaş yarılub bir mikdar suya sirke katılub gözü yıkana ba'de bir paçavra ile üç gün bağlana ilac-ı âher kil ta'bir olunur toprak ki ekseri hamamlarda

zenân isti'mal ider bundan on dirhem tutyadın dahi beş dirhem ve susak ta'bir olunur otdan dahi üç dirhem cümlesi bir havan içinde sahik olunub ve üzerine dahi iki dirhem bal katılub yara olan mahalle sürile *on dördüncü nev'* atın gözleri nezleden ağrıyub maral beyan edviye tesir itmediği halde dağa داغ(?) muhtac olmağla evvela gözünün üzerine Bir mikdar deniz süngeri konub ve bir astar ile sıkıca bağlanub astarın üzerinden dair emader أمادار (?) dağlana ba'de on dirhem mürde-seng zehebî sahik ile üzerine mikdar kifaye su konub tekrar gözlerine dökilüb kese içinde dura mürde-seng kesenin altına çökdükde yavaş yavaş suyu süzüldükden sonra tortusu alınub on dirhem esrar otunun suyu ve ol-mikdar afyon ve on dirhem hiltit şarab katılub bir gün durdukdan sonra tekrar cümlesi iyice hal idilüb atın gözine konula

On üçüncü bab sakagı beyanında olub illet mezkurın sayfda şetada zuhurunda ilacları dahi başka başka olmakla iki nev' üzere beyan olunur(34)

Birinci nev' hayvan kış vaktinde bürudetden sakagı ârızî olub alameti gözi üzerinde duman peyda olarak ekseri vaktinde başına sallar ilacı onar dirhem sirke ta'bir olunan nebat kökü ve şeker ve karanfil ile beşer dirhem senbil ve kendir ve çevşir ve dörder dirhem zaferan ve kakule ve zaferanın kökü bir havan içinde sahik olunub ba'de bir tenccere derününe vazi ve üzerine sekiz kıyye su konub üç bölükde bir bölüğü kalıncaya kadar kaynadıldıkdan sonra içirile ilac-ı âher beşer kıyye suyun içine yüz dirhem süsem atılub yarısı mahv oluncaya kadar kaynadıldıkdan içine dörder dirhem sedef otı ve rezavend ve karanfil otu ve dâr-ı fülfül ve zaferan cümlesi sahik olunub içine on dirhem şeker ve yüz dirhem sirke katılub üç kısım taksim ile günde bir kısım içirile *devai diğer* atın olduğu mahal gayet sıcak olarak iki kıyye eski sirke ile bir buçuk kıyye su ve elli hâbbe biber ve dört dirhem kemik ve beş dirhem behmen cümlesi bir çömlek içine vazi üzerine beş yumurta kırılub iyice mezc idildikden sonra gezilik içirilüb ba'de yüz dirhem hınzır kanına yarım kıyye su konub başından aşağına kadar sürilerek başı zirde yedinci nomaroda mersim şekil misillû bağlanub aşağı dura *ikinci nev'* mevsim sayfda sakagı olanlar beyanında olub maralbeyan birinci numora bir bürudetden olduğu misillû yazın dahi sıcakdan olur alameti gözünün tevri ve feri kalmayub ve başı ile kulaklarını aşağı indirüb daima sallar ve suladığı halde nıfs soğuk kalır bu müsellülerin evvela iki kulağıyla karnının derisinden dağlanub bal mumu yine gözlerine açılub ve nıfs dahi hadda

aitdelere هذا عند الده (?) olunub başı ile kulaklarını kaldırdığı halde beş gün kadar arpa yedirilmeyüb yalnız ot virilerek ilac olunmaması ve eğer sıhatine dâll olan alamet mezkure zuhur itmez ise üç kaşuk kadar kamış gülü bir paçavra içine bağlanub sekiz kıyye suyun içine konarak altı saat durdukdan sonra çıkarılub altı saat dahi başka bir mahalde dura ve ata gecenin yarısından sabaha kadar bir şey yedirilmeyüb sabahlaya merkum gül yine evvel suyun içine dökülüb ve bir mikdar dahi kömür külü konub içine yirmi dirhem zerdeçav ve yüz dirhem sirke ile beş yumurta katılarak iyice mezc olundukdan sonra içirile ve bununla dahi iyi olmadığı surette on dirhem demir tabağı تیکن(?) ufak ufak doğranub bir tencere içinde bir kıyye su ile iyice katı çıkub hamır gibi oluncaya kadar kaynadıldıkdan sonra on dirhme çerviş yağına ol mikdar hınzırın ekesinde olan yağdan katılarak evvela hayvanın girisünde olan gübre el ile çıkarılub ba'de zikr olunan su tenkıye gibi bir şeye dökile

On dördüncü bab atın burnunda olan emraz beyanında olub bu dahi dört nev' olduğundan buruca(?) atı beyan olunur(36)

Birinci nev' atın burnu nezleden kaşındığı halde birer mikdar kerneb(?) ta'bir olunur ot ve hardal ve tuz beraber sahik olunub ve içine mikdar kifaye üzüm zirkesi ile râik zeyt katılub sertapa cesedine sürile ve burnundan kan geldiği suretde iki kurbağı kurıdarak yakılub sahik ile pek cezîl zift ile hamır idilüb yalnız burnuna sürile *ikinci nev'* gezilen nezleden nişat idüb aksırmağa başladıkda dört dirhem sarımsak kabuğuyla ol-mikdar soğan kabuğu birbirine karışdırılub evvela atın kulakları bağlana ba'de başına duman dışarı çıkmayacak kalınca bir estar örtülüb mezkur kabuklar burnuna tütsü virile *üçüncü nev'* burnundan su akub ve gözleri dahi büzilüb öksürenler içün burnundan su cereyan ider ve mütaaffin olur ise nezleden nişat itmiş olacağı bir behi بربس (?) ve bunun sebebi dahi hayvan derledikden sonra göğsüne rüzgar tesirinden ve derlü soğukda durmasından ve sıcak bir mahalde derlemüş iken çıplak soğuğa çıkarılmasından olduğu eşki ve celidir bu misilûler iyice muhafaza olunduğu halde kendü kendüye savışması melhûz isede bazı defa bürudetden şiddeti hayvanın damarlarını tesir itmekle bila muâlace def'i mümkün olamayub on dirhem kurşun tozu ile on dirhem tere yağı karışdırılub günde birer defa olmak üzere üç gün burnuna püskürilerek atın başı daima zirde sekizinci numaroda

mersim şekil misillû aşağı dutula ve üç günden sonra kan zuhur eylediği halde iyi olmaklan alamet idükden ilacı olunmaması ve kan gelmediği takdirde ertesi gün burnuna yalnız yağ üfürülüb boğazına dahi akıdıla *dördüncü nev'* bürudetden hasıl olub koyulmamış yani rakik Olarak hayvanın burnunda su akdığı vakitde ikişer dirhem nişadır ve zaferan ve zerdeçav cümlesi bir havan içinde sahik ile dibinden elenub dört kısım taksim olunarak beher gün birer kısım burnuna püskürile zamg ile dahi tütsü virile

On beşinci bab atın ağzında olan illetler beyanında olub altı nev' üzere zikr olunur(38)

Birinci nev' hayvanın dişleri yanında ziyade bir diş zuhur ider ise evvela zâid olan dişi törpü ile törpülenub kökleşmiş ise kerpeden İle çekilüb yerine kavrulmuş ve döğülmüş on dirhem çörek otı on dirhem üzüm sirkesine karışdırılub damladıla dile ve bununla iyi olmayub diş etrafında olan et yara olduğı vakitde yaşından ve kurusundan on dirhem meşe ağacına müşabih(?) bir leğen ta'bir olunan ağacın kabuğunun üzerine keskin yüz dirhem sirke konub yarısı kalıncaya kadar bir tencerede kaynadılub indirildikden sonra kabuk tencerenin altına çökdüğü üzerine sünger ile sirke alınub dişlerine ve yara olan mahallene sürile eğer dişleri nezleden oynar ise beş dirhem nar kabuğu ve ifs İle dörder dirhem kendir kabuğu ve sakmunya sahik olunub dülbentden elenub mikdar kifaye ile hamır idilerek gezilik diş ile etlerine konula ve dili dahi dişlerine dokunmamak için bir saat kadar ağzından dışarı çıkarılarak iki üç gün arpa yedirilmeye *ikinci nev'* atın dişleri bağzı göre(?) kurttan ve bazen dahi hararetden çürüdüğü vakit bir akreb ateşde yakılub sahik olunarak elendikten sonra parmak ile dişlerine sürile *devai diğer* bir mikdar kibariyye yaprağı dökilüb mikdar kifaye sirke ile karışdırılarak hayvanın dişlerine sürile ilac-ı âher bir mikdar çörek otı sirke ile kaynadılub gezilik dişlerine sürile *tertib diğer* beş dirhem süsem habbesi yirmi dirhem sirke ile kaynadılub hal oldukdan sonra dişlerin etine sürile *üçüncü nev'* atın dili şişdiği vakit on dirhem iyde suyu ol-mikdar asel mezc olunub dili dışarı çıkarılarak sürile *devai diğer* henüz olmamış ham nar kabuğu ile dökilüb on dirhem suyu alınarak yirmi dirhem kurk suyuna mezc ile gezilik diline sürile *dördüncü nev'* atın dili altında bir kabarcık peyda oldukda beş dirhem çenger ve zâc-ı kıbrıs ve ifs cümlesi bir havan içinde sahik olunub kabarcık olan mahale

ekile ilac-ı âher ikişer dirhem kara dane unu ve ifs ve gül kurusı beraber sahik olunub gezilen kabarmış olan mahalle ekile *beşinci nev'* hayvan ihtiyarladıkdan mahzâ ihtiyarlığından ve gençlerinden dahi hararetinden ve yeşil ot yemesinden dişleri yanında siyah bir yara peyda olub ihtiyarladıkdan olanların ağzı kokar ve hararetden yeşil ot yemeden hasıl olanların taaffün olmaz ihtiyarladıkdan olan yara içün altı gün isti'mal olunmak üzere beher gün beş dirhem bûre döğülüb atın dili dışarı çıkarılarak gübre ile iyice oğuldukdan sonra sahik olunan bûre dili ile ağzının her bir tarafına sürilüb başı bir saat kadar yukaru bağlanub bir saatden sonra indirile ve genc كنخ (?) oldura hararetten ve yeşil ot yemeden olanlardan dahi gezilik altı gün göze beşer dirhem zeyt ağacının yaprağı sahik olunub tıbk tağrif olunduğu üzere isti'mal oluna ve zikr olunan ilaclar beyanında çok fark olmamak müsebiyle ilet mezkureye ikisinde dahi faydası olacağı der-kar ise de maral beyan başka başka olduğu halde ziyade menzin سفستن (?) görüleceği aşiğardır *altıncı nev'* tayların ağzındakiyle ta'bir olunan bir mikdar lâhîm zaire peyda olub ilacı beşer dirhem kerrek قرده (?) ve igde ve gül kurusu sahik olunub lâhîm zaire üzerine konula *tertib diğer* beş dirhem kara dane unu bir mikdar bal ile karışdırışlub üzerine üç dirhem feslegen kurusu ile mikdar kifaye eşek sütü ilave olunarak buna cümlesi iyice hal idilüb gezilik lâhîm zaireden üzerine konula

On altıncı bab atın boğazında olan ilel beyanında olub iş bu illetlerin esbab ve alametleriyle tertib mualâceni sekiz nev' taksim ile beyan olunur(40)

Birinci nev' at su içdikden sonra boğazından kan gelmekle başladıkdan su ile beraber boğazına soluk gitmiş olacağından atında boğazına bir mikdar zeyt yağı akıdılarak baş aşağı dutula ve eğer soluk görünür ise bir ağaç ateşde kızdırılub atın başı gezilik aşağı dutulub kızmış olan ağaç soluğun üzerine konulduğu halde düşer isede karnına gitdiği suretde ekserisinde fevtine sebeb olduğu pek çok görüldüğünde soluk bulınması melhûz olan mahallerde hayvana su içirildiği vakit karnına soluk gitmemek içün ağzına dülbend bağlanılmak vesair buna mümasil şeyler ile hıfz olunmak elzemdir *İkinci nev'* kerneb yabanı ta'bir olunur bir dürlü ot olub hayvan yediği halde ayaklarını birbirineden açuk atub karnında gayet şiddeti sancı peyda olub def'i ba'de dahi ziyade zahmet çeker def'i tekazâ itdikde gübresine bakılub

mezkur kerneb müşahede olunduğu halde bir mikdar bostan kernebi döğülüb ve elenub iki üç kabza kırık saman iki kıyye su ile kaynadılıb ba'de süzilerek ve sahik olunan kerneb saman suyunun içine konularak tekrar iyice karışdırılub yine süzilüb ata içirile *devai diğer* bir mikdar yaban kernebi döğülüb üzerine koyun sütü konularak iyice karışdırılub günde iki defa içirile *üçüncü nev'* tavuk tersi yemekle hasta olan alameti olduru ki bevli kan gibi kırmızı gelir ilacı bir dirhem beyaz tavuk tersi bir dirhem tavuk yağı ile sahik olunub ba'de iki kabza un ile bir mikdar şarab katılub cümlesi iyice karışdırılarak hamır gibi oldukdan sonra lokum gibi yapılub yutdurula ilac-ı âher bir mikdar arpa otu ile hurma iyice sahik olunub içine kifaye mikdarı şarab katılarak yedi kısım taksim ile be her gün bir kısım atın boğazına dökile *dördüncü nev'* su içer iken karnına kurbağa gitmekle karnı ağrımaya başladıkda birkaç dane kurbağa mikdar su içinde kaynadılub ba'de su içine kuru ekmek batırılub ve üzerine bir mikdar zeyt yağı dökilüb yutdurula *beşinci nev'* defla soğanı دفدصوغاف (?) yiyerek hasta oldukda alamet damarları şişerek ağzından su akar ilacı evvela on dirhem süsem sahik olunub iki buçuk kıyye suyun içine konularak suyun içinde pirinc yıkar gibi iyice oğulanub darı suyu çıkdıkda ateşde kaynadılub süzilerekde cezîl şarab katılarak atın boğazına dökile *altıncı nev'* hatmi otı yemekle hasta olan hayvanda alameti tersinin parça parça düşmesidir bunun içün on dirhem pür hassa suyu iki kıyye keskin sirkeye karışdırılub içirilmesi ve akar otu yükde يوكره (?) dahi daima kiflan كفلنه(?)yağni sağrısını düşürerek ayaklarını çolak gibi atdığından malum olmağla atlara dahi ilac mezkur ile müdâvât olunub fakat maral beyan tertib birden içirilmeyüb altı kısmı taksim ile beher gün bir kısmı içirile ve mezkur akar otundan hasta olan at tertib merkum ike kesib sıhhat itmez ise bir tencere içinde üç kıyye su konub içine bir avuç hurma ile on dirhem süsem ve bir avuç un atılarak iyice kaynadılub ve kaynadıldıkdan sonra süzilerek suyu içirile *yedinci nev'* atın boğazına balgam veyahud gübar vesaire misillû bir şey tıkandığı halde evvela hayvan arkası üzerine yatırılub burnuna yirmi dirhem kadar râik zeyt akıtılarak biraz durdukdan sonra kaldırıla *sekizinci nev'* atın midesi soğuyub istifra itmeğe başladıkda on dirhem sarımsak döğülüp yarım kıyye şarab ile mezc idilüb içirile

On yedinci bab hayvanın öksürmesinde esbab ve edviyesine dair olub altı nev' üzere beyan olunur(43)

Birinci nev' at gübre ile karışık su içdiği ve topraklı arpa yediği halde öksürerek *e*ğer hafif ise bir mikdar zeyt yağı içirile ve şiddet ise altmış dirhem rezaki üzümi *v*e onar dirhem defne tohumu ve mercangüş tohumu ve sekiz baş sarımsak bunların cümlesi bir havan *i*çinde döğilüb ve bir tencere içine iki kıyye tuzsuz yağ konulub arıdıldıkdan sonra altmış dirhem bal cezil su ile karışdırılub cümlesi birbirine mezc olunarak üç kısım taksim idilüb *g*ünde bir kısım atın boğazına akıdıla *ikinci nev'* soğukda tesirinden öksürüb alamet daima büzülerek öksürüğü dahi sert olub ilacı on baş sarımsak ve onar dirhem *ç*ekirdeksiz üzüm ve beyaz çöplüme ve behmen ve beş dirhem kemik ve nanmına bunların cümlesi *i*yice sahik ve mikdar kifaye tere yağı ile eridilüb yedi kısım idilerek hayvana gecenin yarusundan sabaha kadar bir şey âkil itdirilmeyüb sabahlaya ac karnına beher gün birer kısım yedirile ilac-ı âher üç gün yedirilmek üzere beher gün iki dirhem kara çöplüme kökü iyice sahik idirilüb bir mikdar tereyağı ile karışdırub sabahleyin yedirile ve arpa dahi daima yıkanub virile *üçüncü nev'* böcek ve tuz yutmadan öksürüp bu misillûlerin öksürüğü hafif olur ilacı üç yumurta kabuğu ile beraber bir kese içine konulub ve yumurtanın üzerine örtülünceye kadar keskin sirke dökilüb yirmi dört saat dura yumurta hamır gibi yumuşadıkdan sonra günde bir danesi atın dili ağzından dışarı çıkarılarak boğazına kona ve başı yukarı dutulub yumurta boğazından aşağı gitdikde bırakılarak üç gün dahi on dirhem arpa ile kaynamış suya on dirhem asel katılub boğazına dökile ilac-ı âher ba'zı sebebden ziyade öksürür öksürdiği vakitde dizlerini birbirine çarpdığı ve nefes olur iken yellendiği halde evvela yüz dirhem şarab ile ol mikdar bal birbirne karışdırılub içirile faydası olmadığı vesaire bir tarafında şiş zuhur itdiği suretde bir dirhem zaferan bir mikdar su içinde ezilüb sağ burnuna püskürile *devai diğer* üç dirhem döğülmüş kunduz pöçüğü ve on dirhem şarab ve beş dirhem asel üçü birbirine mezc ile burnuna püskürüle sabah ve akşam içirilerek suya bir mikdar katran balı katmak ve hayvanın olduğu ahur rutubetten ve bürudetdan biri olmak lazımadendir *terkib-i âher* üç kabza kurusundan siyah halef فلدف (?) elenüb yarım kıyye şeker ile karışdırırlarak bir mikdar su ile şerbet yapılub içirile *tertib diğer* ondirhem süsem kökünün üzerine bir kıyye su konulub iyice karışdırılub dadı

çıkdıkda atın içirile ilac-ı âher yüz yirmi dirhem zamı Arabi ile altmış dirhem kerte(?) on otuz dirhem ravende bir havan içinde sahik olunub ve üzerine bir kıyye sıcak süt konub yedi kısım taksim ile günde birer kısım içirile *beşinci nev'* darlı soğuğunda durarak öksürdüğü vakitde üçyüz dirhem incirin üzerine iki yüz yirmi beş dirhem su konub üç bölüğünden bir bölüğü kalıncaya kadar kaynadılub üzerine bir mikdar kaynamış arpa suyu ilave olundukdan sonra üç yumurta kırılıb iyice karışdırılarak içirile altıncı bev'i at öksürür iken inilemeğe başlar ise boğazına tavuk tüyü gitmiş olduğu anlaşılacağından bir değnek üzerine birer paçavra bağlanub evvela yağa ba'de asıl batırılıb tüy dışarı çıkıncaya kadar boğazına su koyulub çıkarıla ve maral-zikr edviyye mütenevvia ile öksürüğü savuşmadığı takdirce on dirhem un ile kırk dirhem râik zeyt ve ikiyüz elli dirhem şarab birbirne iyice karışdırılub üç kısım taksim ile beher gün bir kısım yedirile yedi dirhem sakaya ile bir dirhem tuz sahik idilüb bir kıyye suya mezc olunarak ve ata gece bir şey yedirilmeyerek sabahlıya suyun bir mikdarı içirilüb birazı dahi burnuna püskürile ve inde başı yukarı kaldırılub burnundan cerahat gibi bir su akdıkda bir saat kadar asla bir şey yedirilmeye ve eğerçi دبنقطے (?) öksürür ise yüz dirhem eşek hıyarı ufak ufak doğranub ve üzerine yirmi dirhem dahi katran katılarak üç kıyye suyun içinde bir gün bir gece durdukdan sonra ateşde üç payı mahv oluncaya kadar kaynadılub nısf sabah ve nısf akşam içirile ve âkil itmeyeceği ot ve samanın üzerine dahi bir mikdar şarab ile bal dökile *devai diğer* üç baş kara soğanı iyice döğülüb üzerine sahik olunmuş bir dirhem haltit ve altmış dirhem beyaz ve eski şarab ve otuz dirhem râik zeyt katılub karışdırılarak içirile *terkib-i âher* on dirhem sarımsak ve on dirhem yaprağı ile birer dirhem kırmızı zırnîh ve şirat سنبلان (?) cümlesi sahik olunub üç kısma taksim ile evvela atın gözüne duman tesir itmeyecek mertebe kalık estâr bağlanub ba'de duman dışarı çıkmamak üzere başka bir bez örtülerek tertib mezkur bir sabah ve bir öğle vakidi ve birde akşam tütsü idile tütsü idildikden sonra on dirhmem çerviş yağı ile iç yağı ve onar dirhem dane çerviş ve badem yağı ve bal mumu eridilüb üç habbe fülfül İle otuzar dirhem mür'ü safi ve kendir ve ketre ve zaferan sahik idilüb birbirine mezc ile üzerine dahi yüz kırk dirhem şarab ve ol mikdar asel katılarak tekrar iyice karışdırılub istimal oluna

On sekizinci bab hayvanın fesadı demi?'inden naşi ödü kana bil'tebdil sekiz dürlü illet arız olduğundan ilac ve tedavisi sekiz nev' üzere beyan olunur(47)

Birinci nev' hanakıya ta'bir olunur bir şiş olub ekseri tayların çene kemiği ile gırtlağı beyanında olub burunlarından su akması alametleriyle zahir olur ilacı koyunun kuyruğundan yağı ile beraber deri kesilerek şiş olan mahalle bağlanub yirmi dört saat durdukdan sonra bil-muayene şiş yumuşayub mahv olacağı anlaşıldıkda ale hale bırağıla ve yumuşamadığı halde bir mikdar dakik mikdar kifaye şarab ile kaynadılub hamır gibi oldukda şişin üzerine konula ilac-ı âher şiş olan mahale yalnız sığır ödü sürilerek bir saat durdukdan sonra sıcak su ile yıkanub ve bir mikdar eski sirkenin içine zeyt yağı mezc olunarak burnuna dökile ba'de hayvanın hafiften ve iştihası olundukda saman yedirilmeyüb kuru ot ve arpa yedirilerek üzerine bir mikdar katran suyu serpile ve içeceği suyun içine dahi cezil un katıla ve yara cerahat akmaya başladıkda katran suyu ile sabun suyu birbirine karışdırılub günde iki defa yıkanarak iltiyâm buldurulması ve mar el-beyan edviye ile deva pezir olmadığı suretde atı el zikr ilaclar ile müdâvât olması lazımdır *ikinci nev'* ziha غزکم (?) ta'bir olunan şişdir ki hayvanın çeneleri ile gerdanından zuhur iderek yeme ve içmeden berî ider ilacı evvel şiş olan mahal sıcak su ile yıkanub burnuna birer mikdar râik zeyt ile eski şarab dökile tesire itmez ise bir tencere içinde bir mikdar su ile kaynadılub mezkur elma suyuna yine mikdar kifaye katran karışdırılarak içirüle ilac-ı âher bir mikdar zift mumyası su ile kaynadılub ve mikdar kifaye zeyt yağı katılub hayvanın başı ve burnuna sürilerek âkil itrireceği ot ve arpaya dahi *birinci nev'* de tahriri ve beyan olunduğu üzere katran serpile ve illet mezkure muahharın nüks itmemek içün çenesi yanında olan damardan kan alındıkdan sonra eşek hıyarı suda kaynadılub katran katılarak içirile *üçüncü nev'* dığbe بسد (?) ta'bir olunur hayvanın göğsü ile boğazında zuhur ider bir şişdir ki kemik şiddetinden bazılarının karnına yapışması gibi hayalarını ve bazılarının dahi başını ve gözlerini şişirüb el ile göğsü sıkıldığı vakit dilini dışarı çıkarır ilacı evvela bir neşter İle şişin üzeri çizilib veyahud dağlanub veya delinüb delinen mahalle tuz doldurulduktan sonra sıcak su ile yıkanub burnuna birer mikdar râik zeyt ile eski şarab veyahud yalnız katran sürile ve burnunun içine dahi dökile *terkib-i âher* bir mikdar şaraba bir mikdar zift mumyası karışdırılub şişin üzerine sürilerek yedirilecek ot ve arpaya dahi katran sürile ilac-ı âher şiş delinüb

cerahatı akdıkda iyi oluncaya kadar katran ve sabun ile yıkana ve burnundan yol bulur ise ellibeşer dirhem şarab ve zeyt yağının içine bir dirhem kavrulmuş hindiba otu konulub iyice karışdırılarak burnuna püskürüle ve burnu ile sair tarafından cereyan itmeyüb karnına yol bulduğu suretde ziyade suluyub zirde dokuzuncu numrada tersim olunan şekil misillü durub ve başını daima yukarı kaldırılub bir şey yememesinden ve yediği halde hazm idemeyüb ishal olunmasından malum olarak ekserisine ilac tesir itmez ise ba'zısı bir dirhem kendir sahik idilüb yüz dirhem şarab ile karışdırılarak burnuna dökildüğü ve ba'de bir kıyye turp ufak ufak doğranub yedirildiği halde kesb sıhhat ider bir kıyye su ile ikiyüz dirhem incir yarısı mahv oluncaya kadar kaynadılub ve üzerine yirmi dirhem katran katılub bir mikdarı burnuna püskürüle kusuru içirile ve başına dahi tane dana ödü sürile eğer zikr olunan şiş ayağından zuhur iderse beş dirhem hıltıt sahik idilüb yarım kıyye şarab mezc ile içirile hanan el-yabıs ta'bir olunur bir illet olub hayvanın daima büzülüb ve derisinin gevşek olması ve karnına urulduğu halde tabil gibi öterek ziyade sulayub ve öksürmesi ve öksüreceği vakitde boğazından balgam bir kamış gibi karh öksürememesi alametleriyle dahi olur ilac doksan dirhem yabani kereviz ve kırk beş dirhem zaferan ve yabani fesleyen ve otuz dirhem erük kökü cümlesi üzüm sirkesi ile hamır idilüb ba'de beher danesi birer miskal olmak üzere hab yapılarak günde iki danesi bir sabah ve bir akşam sirke ile ezilüb gölge bir mahalde ata içirile ve eğer tay olur ise bir hab ikiyüzer dirhem şarab ile karışdırılub gezilik gölge bir mahalde içirile ve ziyade öksürdüğü diğer halde bir dirhem kendir tuzu sahik olunub bir mikdar şarab mezc ile burnuna dökildüğü halde bir demet asma çubuğu yakılub ateş oldukda bir toprak tencere içine konulub üzerine otuz dirhem arpa dökilerek ve hayvanın başı bir şey ile örtülerek tütsü oluna ve yiyeceği arpanın içine dahi turp doğranub yedirile *beşinci nev'* hanan el-ratıb ta'bir olunur gayet fena bir illet olub hayvan hayalarını içerü çeküb burnundan cerahat akması ve ekseriyesinin gerdanında bir şiş zuhur itmesi alametleri tebyin İder ilacı evvela yanaklarında ve göğsünde ve topuğunda olan koyuluk altında bulunan damarlardan kan alınub ba'de birer demet kantaron şih ermeni ve şih rumi otlarıyla otuzar dirhem şeftali çekirdeği döğülüb bir tencere içine vazi ve otlarını üç parmak üzerine çıkıncaya kadar şarab konub yarısı mahv oluncaya değin kaynadıldıkdan sonra indirilüb iyice el ile oğularak ve süzilerek üç kısım taksim ile her gün bir kısmı burnuna dökile ilac-ı âher on dirhem mesir sandalı

مشد هندی (?) mikdar kifaye şarab ile karışdırılub burnuna püskürüle ve yüz dirhem eşek hıyarı üzerine dört parmak çıkıncaya kadar su konub yirmi dört saat durdukdan sonra iyice oğularak ve süzilerek bir mikdarı burnuna püskürülüb kusuru içirile *devai diğer* on dirhem eşek hıyarı ve on dirhem dahi kıst ta'bir olunan kökden ve beş dirhem şih ermeni üç dirhem katran cümlesi bir havan içinde sahik olunub ve elenüb sefûf yapılarak hayvanın burunlarına kamış ile püskürüle eğer bu muâlece İle kesb sıhhat itmez ise göğsünün iki mahalinden bir ustura ile yarılub içine dört dirhem döğülmüş beyaz kara çöplüme katılarak kendü kendiye kabu konub düşünceye kadar el dokundurulmaya ve su kapmamak içün suya sokulmaya ba'de otuz dirhem şarabın içine sahik olunmuş üç dirhem katran katılub bir mikdarı içirilerek birazı dahi burnuna püskürilerek yiyeceği arpa ile içeceği suyun içine bir mikdar katran katıla ilac-ı âher birer mikdar yabani kereviz ile tohumu ve fesleyen ve kopaluk kökü قرياقوكوك (?) ve kıst ve çevşir ve zencebil ve roka ta'bir olunur ot şih denize ve zaferan ve mür safi ve sarı sabır ve eğililmelik اكليل ملك (?) ve hamam otu ve zeravend ve kantaron cümlesi bir havan içinde sahik idilüb ve elenüb mikdar kifaye bal ile hamır idilüb beher danesi üç miskal olmak veca üzere hab yapılarak mezkur hablarından bir danesi bir mikdar şarab ile karışdırıla ve vakit şitada terkib mezkure on dirhem gül kurusı döğülüb karışdırılarak isti'mal oluna *altıncı nev'* hınan el-mefâsıl ta'bir olunur bir ilet olub hayvanın oynak yerlerinde zuhur iderek başı ile kulaklarını aşağı indirilüb burunlarından cerahat akmasından ve daima büzülüp mefâsillerinde şiş zuhur iderek kuyruğunun şimiri شعير (?) ürpermesinden ve zekerini dahi saldırub ve dizlerini ısırrmasından teybin ider ilacı şiş olan mahaller evvela ustura ile çizilüb kan çıkdıkdan sonra dağlanub sulanur ise yeni bir toprak tencere içine bir kıyye şarab ile yüz yirmi dirhem tuzlu kettan konub yarısı mahv oluncaya kadar kaynadıldıkda indirilüb içinden elli dirhem bi'l tefrik üzerine on iki dirhem ısırgan tohumu ile zeyt yağı ve üç miskal çevşir mezc olunarak hayvanın sertâpâ cesedine sürile fakat sürilecek mevsim yaz ise suya çekilerek sürülmesi ve kış olduğu halde ahurdan dışarı çıkarılması lazımatındır *devai diğer* yüz dirhem eşek hıyarı ve elli dirhem katran ile yirmişer dirhem mür'ü safi ve sarı sabr ve zırnîh ve otuz dirhem fesleyen cümlesi döğülüb ve elenüb beş miskal yarım kıyye su ile karışdırılarak içirile ba'de bir mikdarının üzerine mikdar kifaye zencer katılarak dizlerinden tırnaklarına kadar sürile *terkib-i âher* buğday tarlasında hasıl olan

süsenden bir mikdar devşirilip sahik olunarak elli dirhem şarab ile râik zeyt karışdırılub ve elli dahi katılarak üç kısım taksim ile beher gün bir kısmı içirile *ilac-ı âher* oynak yerlerinde olan şiş dağlandıkdan sonra cerahatlerindeki halde birer mikdar zencâr ve zâc-ı kıbrıs ve zift cümlesi bir tencere içinde kaynadılub merhem kıvamına geldikde indirilüb yaranın üzerine sürile *yedinci nev'* hınanı gayrı münten ta'bir olunur def'i âsân bir illet olub alameti burnuna kokusuz su akub ziyade solur ilacı bir kese içine üç yumurta kırılub üzerine iki yumurta kabuğunun dolusu asel ve yumurta kabuğu mür'ü safi ve ellibeşer dirhem râik zeyt ve süsem suyu veyahud benzeş بنفشه (?) suyu döğülmüş fülfül konub karışdırılarak üç gün yarısı burnuna ve yarısı ağzına dökile ve başı yukarı kaldırılub yarım saat durdukdan sonra rukûb ile biraz koşdurulub yürüdükde başı dizine bağlanub burnundan rutubet zaire ceryan eyledikde salu صالو birile ve burnundan gelen rutubet üç günde tükenmez ise birkaç gün dahi otuzar dirhem zeravend ve defne tohumu ve bir miskal cezeyan bir havan içinde sahik olunub ikiyüz dirhem bala mezc ile burnuna ve ağzına dökilerek zirde onuncu numrada tersim olunan şekil misillû başı yukaru dutula ve dördüncü numra muharrer hınan el-yabis illetine dûçâr olub burnundan cereyan iden suda ta'fik olmadığı halde zikr olunan ilac illet mezkureyi def'i ve azalcağı mücerrebdir *devai diğer* mevsim şitade bir buçuk dirhem cezeyane جنطيانه (?) kifayet mikdarı şarab ile karışdırılub birazı burnuna ve kusuru ağzına dökile ve sayfda dahi yine bir buçuk dirhem yonca bir mikdar şarab ve on dirhem gül suyu ile ezilüb gezilik burnuna ve ağzına dökile *devai diğer* dokuz dirhem hatmi tohumu ve zaferan ve yirmibeşer dirhem arab hıyarı tohumu ve pelin otı cümlesi sahik idilüb ve elenüb doksan dirhem semiz otu suyu ve yüz yirmi dirhem gül suyu ve on dirhem haşhaş suyu ile karışdırılub bir kurşun kab içinde hıfz oluna ba'de icabı takdirinde zikr olunan ilacdan üç miskal alınub ikiyüz dirhem asel otuz dirhem gül suyuna mezc ile bir havadar mahalde üç gün içirile *sekizinci nev'* hınan el-kaleb dinilen bir illet olub bağzısının *beşinci nev'* de tahrir ve beyan olunan hınanı el-ratıb ilacıyla kesib sıhhat eylediği görülmüş isede ekserisine çare bulunmadığından illet mezkure ile ma'lum olan hayvana nev' mezkurde muharrer muâlece ile müdavâmat olunmak lazımadendir

On dokuzuncu bab Sal'a (?) ta'bir olunan yaralara beyanında olub esbab ve edviyesi İki nev' üzere beyan olunur(54)

Birinci nev' eğer uyğunsuzluğundan süvarın ata fena rükûbunda belinde yara peyda olub indirildiği vakit bir mikdar esrar otu döğülüb mikdar kifaye çerviş yağı ile hamır idilerek mahal cerahat konula ilac-ı âher atın beli şişib cerahat akmadığı halde bir mikdar siyah kül samanı kifayet mikdarı su içinde on iki saat ısladılub ba'de suyu süzülerek samanı şişin üzerine konula *tertib âher* bir tencerenin birer mikdar buğday unu ve kına ve sakız ve ceviz kadar kadılkan (?) konılub üzerine mikdar kifaye su ilave olunarak kaynadılub indirildikden sonra içine bir yumurta kırılarak iyice karışdırılub cism ve ahd oldukda bir paçavranın üzerine konularak gezilik şiş olan mahalle vaz' oluna ba'de bir mikdar kil ermeni su ile yoğurulub merhem gibi yapılarak yaranın üzerine sürile ve sabahları dahi hayvan yıkana *devai diğer* bir mikdar kuru ekmek sıcak su ile yoğurulub hamır gibi oldukda gezilik yara mahalline merhem gibi sürile ilac-ı âher arpa içinde olan toprakdan bir mikdar alınub sıcak bevl ile iyice yoğurularak yaranın üstüne sürile *terkib-i âher* birer mikdar sarı haliyle çekirdeği ve datlı nar kabuğu ve zâc-ı kıbrıs ve beyaz şab cümlesi bir havana döğülüb ve elenüb yara yıkanrak üzerine konula ve eğer yaranın içi delinmiş ise mezkur ilaclar mikdar kifaye çerviş yağı ile hamır idilüb fetil ile delinen mahalle su koyula *devai diğer* atın tımar olunmayub vücudu kirli olmasından ve eğerin fenalığından ve gayet soğuk ve sıcakdan ve fena yerde yatmadan cesedinin yara peyda olub ilacı yirmi beş dirhem çerviş yağı yahud keçinin iç yağı ve on ikişer dirhem kendir ve mür'ü safi ve şab ve sarı sabır ve çam sakızını ve bir mikdar asel asellin iki misli râik zeyt bil-tedarik ba'de çerviş ve râik zeyt ve çam sakızı bir tencere içine konub eridilerek sair eczalar dahi katılarak merhem kıvamına kadar kaynadılub yara olan mahallere sürile *ilac-ı âher* yüz kırk dirhem zift ve balık bağırsağı ve zift mumyası ve bal mumu ve öksi ve altmış dirhem vaşak ve kırk dirhem kendir ve doksan dirhem kına ve yirmi dirhem çevşir ahz olunarak eriyenleri eridülüb ve sahik olunarak eczalar sahik idilüb birbrine mezc olundukdan sonra merhem kıvamına getirüle eğer merhem katı olur ise bir mikdar çerviş dahi izâfe olunarak ve atı sürdüğü mahal yumuşak olmak murad olunur ise sağına ve kayıklarda olan ziftden bir mikdar eczalar halt İdilerek isti'mal oluna *terkib-i âher*

zift mumayası altmış dirhem ve evvel mikdar beyaz şab ve yüz kırk dirhem çerviş yağı ve otuz dirhem mürde-sengin ve on dirhem kana ve on dirhem çevşir ve yüz kırk dirhem kuruk فرروم (?) sirkesi ve altmış dirhem râik zeyt bu cümle beraber tabh olundukdan sonra yara yerlerine sürile *devai diğer* lâhm zair olan yara içün bir mikdar yanmış gerc üzerine su konub ve etin kadar kara dane otu ilave ile karışdırılub atın yarasına sürile ve eğer yara içerüde ise derine vaz' idikde *ilac-ı âher* ham kendir tohumu İnce sahik idilüb ve bir mikdar sakız ve etin kadar kara dane otu asıl ile karışdırılub yaraya sürile *ilac-ı âher* yara kurutulunduğu halde birer mikdar buğday unu ve yanmamış gerc ve kırmızı zâc ve böyle cümlesi beraber sahik olunub ve elenub yaranın üzerine ekile *devai diğer* üç dirhem kırmızı zâc ve beş dirhem beyaz şab ve dört dirhem sarı zâc ve beş dirhem zencâr cümlesi bir havan içinde sahik idilüb bir mikdar üzüm sirkesine mezc ile kaynadıldıkdan sonra bir buçuk dirhem mür'ü safi konarak merhem kıvamına hakz olunub icab itdiği halde bir mikdar daha sirke ilave olunarak sürile *tertib diğer* bir tarafına cerahat biriküb şişdiği vakitde bir mikdar hatmi çiçeği döğülüb mikdar kifaye hınzır yağı ile karışdırılub bir paçavra ile şiş olan mahalle konula *ilac-ı âher* yara cerahatındaki vakit birer mikdar yanmamış gerec ile şarab tortusu mikdar kifaye mustaki külü veyahud zeytin cekirdegi güli ile iyice karışdırılub su ile hamır idilerek hayvanın yara yerlerine sürile *terkib-i âher* bir ceviz mikdarı zift mumyası nısf kadar çam sakızı ile beraber eridilüb gezilik yara olan mahalle sürile ilac-ı âher otuz dirhem kuru zift ve altı dirhem bal mumu ve bir buçuk dirhem kına ve üç dirhem kendir cümlesi elli dirhem şarab ile kaynadıldıkdan sonra elli dirhem sirke ilave olunarak bir şey ile iyice karışdırılub merhem kıvamında ata sürile *tertib diğer* yarada delük ve kurd veyahud lâhim zair olduğu halde evvel kurtlar çıkarılub ve pür hassa suyu ile yıkanub üzerine birer mikdar yanmamış gerc ile kırmızı zac kök sahik olunub ekile ve yara kurtlar çıkarılmayacak merteb delinmiş ise bir mikdar nar kabuğu mikdar kifaye şarab içinde yirmi dört saat ısladılub yumuşadıkda sahik idilerek mikdar kifaye râik zeyt ile kaynadıldıkdan sonra tekrar biraz kendir mezc ile kaynadıldıkdan tekrar biraz kendir mezc ile yine kaynadılub asel kıvamına geldikde üzüm sirkesi katılarak isti'mal oluna ilac-ı âher birer mikdar ıfs ile serd kozalağı sahik idilüb mikdar kifaye kuruk suyu ve bal mumu ve çerviş yağı ile hamur gibi yapılarak gezilik kurtulmuş olan yara üzerine sürile veyahud yalnız birkaç defa içi gerç ekile *devai diğer* bir mikdar zeyt

yağı ve yetmiş dirhem bal mumu ve otuz dirhem çam sakızı ucu bir mahalde eridilüb üzerine yine bir mikdar râik zeyt katılub yara mahalline sürile eğer yara belinde olub şiş ise bir mikdar şih otu çerviş yağı ile hamır idilüb yaraya vaz' oluna *terkib-i diğer* rutubetli mahalde durub çürümüş ve küflenmiş bir mikdar samanı on iki saat kadar suda ısladılub ba'de sahik olunarak şiş olan mahalle konula ilac-ı âher birer mikdar buğday unu ve kına ve sakız ile defne ağacı kökü bir tencere içinde vaz' ve üzerine mezkur ecza gaib oluncaya kadar su konub kaynadıldıkdan sonra indirilüb içine bir yumurta kırılarak iyice karışdırılub bir bez ile şiş olan mahalle konula *terkib-i âher* sığır tersi kurusundan bir mikdar sahik idilüb mikdar kifaye çerviş yağına mezc ile biraz kaynadılub bir paçavra ile yara olan mahalle yapışdırıla *ilac-ı âher* yarada delik peyda olarak cerahat ceryan itdikde birer mikdar anzarot ile tatlı nar kabuğu sahik idilüb ve elenüp mikdar kifaye safer yağı ile hamır idilerek yaranın etrafına ve fetil ile delüğüne vaz' oluna *tertib diğer* bir fetil bala batırılub gezilik yaraya vazi oluna *devai diğer* yara mualâce olunmaksızın kurudulduğı halde sair tarafından depmemek İçün datlı toprak sürilerek eğerçi açılmaz ise maral zikr yarayı açacak mualice ile ilac olunub anifü'l beyan tuzlar ile bil-tedavi iltiyâm buldurıla ve yara cesedinin sair tarafından depdikde evvela dağlanub ba'de birer mikdar zift ve sakız ve râik çerviş ve keçinin iç yağı ve hınzır yağı bir tencere de eridilerek bir mikdar dahi râik zeyt ve bal mumu ve kına mezc olunarak kaynadılub indirildikden sonra cezil buğday unu ile mercimek unu ekile ve beş yumurta kırılub bir mikdar dahi katran katılarak cümlesi iyice karışdırılub merhem kıvamında hıfz oluna ve misillû yara dağlandıkdan sonra mezkur merhemden bir fetil veyahud sair bir şey ile sürilüb sekil ve tuz ve saireden lecal el-muhafaza bir bez üzerine zift sürilerek ve el dokunmayarak ilac mezkur üzerine yapışdırıla ve kendi kendüye düşünceye kadar dura *ikinci nev'* akel اكل (?) didikleri yara ki et yiyen ta'bir olunur fena kokusu ve lâhim zairden olub gittikce büyüyüb münteşir olmağla devası çaresine müsâraat olunmadığı halde kuyruğu kadar gelüb kuyruğu ıskat ider ilacı kırmızı zırnîh ve sarı zırnîh ve kalye taşı ve ifâkıya her birinden otuzar dirhem ve çöğen ve sürünmediği gerec kırk dirhem ahz افذ (?) ile bir havanda döğülüb ve şarab ile hamır idilüb güneşde kurudılaa ba'de mualâce vaktinde yine sahik idilüb ve bir bez ısladılub sahik olan eczâ ahşamdan sabaha kadar atın yarasına vazi ve sabahlıya yine değiştirilüp bu minvâl üzere tekrar idile veyahud yaprak ile iade عادس (?) yakı gibi işledile ilac-ı âher bir mikdar zâc-ı kıbrıs yakılub ve

sahik idilüb mikdar kifaye asel mezc ile mualâce oluna *devai diğer* bir mikdar pamuk çekirdeği ateşde yakılub vuduk ددم(?) idilüb alınarak yara üzerine ekile *devai diğer* gerc içinde bulunana taşdan kırk dirhem yedi defa su ile yıkanıldıkdan sonra güneşde kurudılub ve sahik idilüb ve döğülmüş onar dirhem zırnîk asfer ve zırnîk ahmere اضره (?) mezc ile bir kab içine konarak üzerine iki parmak çıkıncaya kadar sirke döğülüb ve mezkur ecza sirkeyi çekildikde yine ol mikdar sirke ilave olunarak beş defa bu minvâl üzere sirke zırnîhlar ile taşa طاشه (?) içirilüb ba'de gölgede kurudılarak ve ince dökilerek sefuf yapılub hıfz oluna icabı takdirinde evvel yara şarab sirkesi ile yıkanub üzerine mezkur safufdan ekile

Yirminci bab hayvanın kuyruğunda olan ilel beyanda olub beş nev' beyan olunur(60)

Birinci nev' atın kuyruğunda olan şiş beyanında olub eğerçi kuyruğunda büyücek bir şiş zuhur iderse evvela günde iki defa bir bez veyahud sünger ile şarab sirkesi sürilerek sonra yine sirkeyi asıl kıvamına gelinceye kadar kaynadılub yine sünger ile sürile ba'de demir dengi دكن (?) bir mikdar su ile kaynadılub lapa idilerek bir paçavra ile mezkur şişin üzerine urulub on iki saat kadar şiş delinmez ise şiş olan mahallen aşağısından fesleyen yaprağı deri kesilüb içinde olan cerahat vesaire çıkarılub sıcak su ile iyice yıkandıkdan sonra üzerine tuz ekilüb bir iki dakika dura ba'de yine sıcak su ile yıkanub kara dane unu ile asel merhem idilerek yara olan mahalle sürile *ikinci nev'* atın kuyruğu kaşınır ise birer mikdar lahanaya şebîh olan beyaz ala baş ve hardal ve tuz cümlesi döğülüp ve elenüb mikdar kifaye râik zeyt ile sirkeye katılarak kuyruğuna ve yelesi dahi kaşınur ise yelesine sürile *ilac-ı âher* bir mikdar ravend sahik olunub yüz dirhem râik zeyt ile bir tencere içinde kaynadılarak soğudulub gezilik kuyruğuyla yelesine sürile *devai diğer* bir mikdar sarı zâc-ı kıbrıs ince sahik olunub zeyt ile karışdırılarak süzile *terkib-i diğer* bir mikdar çöğen kifaye mikdarı sirke ile karışdırılub tabh olunarak gezilen sürile *terkib-i diğer* bir mikdar akreb otu ve kendir ve ökse ve râik zeyt cümlesi birbirine karışdırılub yine kuyruk ve yelesine sürile *üçüncü nev'* atın kuyruğundan vesair taraflarından kılı döküldükde tüy bitmek için yüz dirhem siyam yağı ve kırk dirhem kesibe ve kırk dirhem buğday ve beş dirhem zaferân üç kırat anber yüz yirmi dirhem muluhiyye yaprağı ve otuz

dirhem defne yaprağı cümlesi birbirine karışdırılub şairi dökilen mahalle sürile *devai diğer* evvela tüy dökilen mahalle çocuk bevli ile yıkanub ba'de birer mikdar muluhiyye ve ala baş ve hatmi kökleri birer mikdar râik zeyt ve şarab ile sahik ve mezc idilüb hamır gibi oldukda sürile *ilac-ı âher* yine tüy dökilen mahaller çocuk bevli İle yıkanub tilki veyahud fil yağı sürilüb dökilen kılları uzadacağı mücerrebdir *tertib âher* serd kozalağı veyahud yaprağı döğülüb suyu alınarak kuyruğu ile yelesi yıkana *terkib-i diğer* birer mikdar bevli kettan tohumu üzerine mikdar kifaye sirke konularak kaynadıldıkdan sonra gezilik sürile *dördüncü nev'* atın kuyruğu uzatmak içün bir mikdar pancar suyu ile yıkana *devai diğer* bir mikdar hatmi su ile kaynadılub süzilerek suyu ile yıkana ba'de hınzır yağı veyahud kelb yağı sürile veyahud yalnız hayvanın kendi bevli ile yıkana *beşinci nev'* hayvanın kuyruğunda kıl ziyade olub tahfîf olmak murâd olundukda nohud su ile ısladılub şişdikden sonra arpa ile beraber otuz gün kadar yedirile ve ol mikdar yedirildiği halde kuyruğu ziyade dökeceği anlaşıldıkda yalnız arpa yedirile

Yirmi birinci bab atın dübründe olan ilel beyanında olub altı nev'i üzere bir vecâ atı beyan olunur(62)

Birinci nev' hayvanın dübründe basur misillû mühim peyda oldukda evvela etine dokunulmayub yalnız hasıl olan meme kesilüb bir mikdar koruksuyu ile bayağı su veyahud sirke ile su birbirrine karışdırılub burnuna dökilerek kusurı içirile *ikinci nev'* hayvanın dübründe olan kurt beyanında olub buda iki dürlü itdiğinden birisi hariç dübründe kurutur ve diğeri dahil dübründe olarak görünmediği halde hayvana kıçını duvara sürtmek ile ta'bik ider cerahade olundığı halde kurtlar azala oluna ve dahil dübrde bulunduğu takdirde baytar olan kimse parmaklarından dirseğine kadar raik zeyt yağı sürilüb ve avcunu aşağı ve elinin üzeri yukarı alarak ve avucunu kapamayub parmaklarını uzunca dutub hayvanın dübrüne yavaş yavaş bil-idhal içinde olan kurtları çıkararak yine kolunu yağlayub bir minvâl muharrer sokarak parmaklarıyla her tarafında olan kurtları iyice temizlendikden sonra kolunı sirkeye batırıb edhal ile çıkara *üçüncü nev'* hayvanda huruc maikad مسقد (?) vuku buldukda gübre götürür iken dübri dışarı çıkar ilac dübrü huruc idildikde dışarı çeke çeke etin üzerine kül ekile *dördünci nev'* hayvanın dübründen kan akdıkda bir mikdar kınanın

üzerine yüz dirhem şarab konub beraber sahik olunarak içine birer mikdar buğday unu ve hınzır yağı ve ceviz kabuğu ile mikdar kifaye su konularak tabh olundukdan sonra süzilüb suyu ata içirilerek kaşındıkdan sonra içeceği su ile yiyeceği arpanın üzerine katran konula dübründen dahi kan gelür ise soğuk suya bir mikdar tuz katılarak başına dökile *beşinci nev'* hayvana gübre götürür iken âkil eylediği arpa ala hale çıkdıkda evvela şarab ile râik zeyt birbirine karışdırılub parmaklarından koluna kadar sürilerek dübrüne edhal ile fışkısı gemle çıkarılub yumurta kadar asel ile mahmudiye denilen nebat dübrine edhal oluna *altıncı nev'* hayvanın sadırının kirli olmasından ve soğuk ve sıcağının tesirinden ve ma'adenin fesadından daima yellendiği vakitde koyundan süt sağıldığı anda bir kabza kadar haşhaş atılarakk sıcak iken içirile

Yirmi ikinci bab atın zekeri ile hayalarında olan ilel beyanında olub beş nev'i üzere zikr olunur(64)

Birinci nev' zekeri ile hayası şişdikde onar dirhem bakla unu ve çekirdeksiz üzüm ve kemik cümlesi sahik idilüb mikdar kifaye râik zeyt ve asel ile karışdırılub merhem idilerek evvela şiş olan mahallere zeyt yağı sürilüb ba'de mezkur merhem vazi oluna *devai diğer* on dirhem kuru üzüm ve beş miskal gül yağı ile kendir ve bir miskal kemik cümlesi bir havan içinde sahik idilüb mikdar kifaye gül suyu ile karışdırılarak gezilik şiş olan mahallere sürile veyahud bila muâlece süratle ceryan iden bir nehirde suyun akındısına yukarı birkaç kere yürüdülerek iyi olur ilac-ı âher şiş olan mahallen birkaç yerine iğne sokulub ba'de keskin sirke sürile *ikinci nev'* hayvan zekerine zirde on birinci numrada tersim olunan şekil misillû dışarı çıkarub içerde olmadığı halde evvela üzerine binib süratle ceryan iden bir suya yukarı doğru zekerine üzengi dokundurulmaksızın sürile zekerine çekdikde ala hal bırağıla ve eğerçi sudan sonra yine zekerini çekmez ise birer mikdar beyaz bal mumu ile gül suyu ve nısf kadar keçi yağı birbirine mezc idilüb zikrine sürildikden sonra bir mikdar dura ba'de sıcak su ile yıkanub bir minvâl muharrer soğuk suya sokularak bir mikdar koşdurula İlac-ı âher ikişer buğday misk ve kunduz hayası ve civa birbirine karışdırılub evvela zekeri şarab ve zaferan suyu ile yıkanub ba'de mezkur eczalarında üzerine mikdar kifaye şarab katılarak zekerine tenkiye idile *üçüncü nev'* atın zekerinde sigil olduğundan kuyruğunun kılıyla sigiller bağlanub beş gün

durdukdan sonra zekerine anzarot ile tütsü virile *devai diğer* bir mikdar gül fesleyen suyu ile karışdırılub sigil olan mahalle sürile *ilac-ı âher* beş dirhem serd ağacı kabuğunun üzerine iki parmak çıkıncaya kadar şarab konulub tabh olunarak gezilen sürile *dördüncü nev'* hayvanın zekerinin derisi soyulduğu ve uyuz gibi olduğu vakit bir mikdar soğuk suyun üzerine mikdar kifaye râik zeyt ve siyam yağı konulub zekerine sürile *beşinci nev'* hayvan zekeri ile hayalarını daima gevşek dutdukda yüz yirmişer dirhme gül suyu ile râik zeyt birbirine karışdırılub içirile veyahud yüz yirmi dirhem süt içine mikdar kifaye şeker katılub yedi gün içirile bu muâlace ile zikrine ve hayalarında çıkmakda olan iki gün bir kıyye sirke ile hurma ezilüb içirile

Yirmi üçüncü bab bevline ârıza olan emri az beyanında olub dört nev' üzere beyan olunur(66)

Birinci nev' arul bevl ta'bir olunur sürat seyirden ve soğukdan hin-i tebevvülde ferh kişnemeyüb dûçâr ızdırab oldukda hayvanın böbreği üzeri sirke ile oğularak bir sıcak mahalde durub burnuna yarım kıyye şarab dökile veyahud bir mikdar çekirdeği ile sarı haliyle şarab ile kaynadılub gezilen burnuna dökile *devai diğer* ceviz kadar çevşir mikdar kifaye şarab ve sirke ile karışdırılub içirile *ilac-ı âher* alim baytarında maharetı olan bir adam elini râik zeyt sokub hayvana erkek ise dübrine edhal ile mesane denilen mahalle yavaş sıkıla ve eğerce kısrak olur ise elini fercine sokub gezilik mesane mahalle sıkılır *devai diğer* on dirhem sümbül ve yirmişer dirhem beyaz biber ve anber ve defne altmış dirhem turp tohumu ve otuz dirhem hardal cümlesi şarab ile sahik idilüb dört kısım taksim ile beher gün bir kısım burnuna dökile ve zekerine dahi şarab ile zeyt sürile *ikinci nev'* cis'ül bevl ta'bir olunub kaşamadıkda فشا سه قنح(?) bir mikdar kökü İle bir hayye sahik ile suyu alunub mikdar kifaye şarab ile râik zeyt mezc olunarak on dirhem hayvanın burnuna püskürüldükden sonra koşdurıla *ilac-ı âher* yirmi dirhem şih rumi yarım kıyye şarab ile karışdırılub sağ burnuna püskürüldükden sonra binilüb yavaşca koşdurula *devai diğer* yirmi dirhem turp tohumu bir mikdar şarab ile karışdırılub gezilik burnuna üfürülerek koşdurula *ilac-ı âher* on dirhem kereviz tohumu sahik idilüb mikdar kifaye şarab mezc olunarak gezilik burnuna püskürüle *terkib-i diğer* bir mikdar ada soğanı iyice sahik idilüb yumurta kadar bir top yapılarak ve dürüne edhâl idile ba'de bir mikdar gerdirilerek kıçı ile dübrü sıcak su ile yıkana *devai diğer* birer mikdar

deniz tuzu hatmi altmış dirhem zeyt yağı ve yarım kıyyeden ziyadece sıcak su ile karışdırılub tenkiye idile *ilac-ı âher* otuz dirhem hurma ve çevşir diri ta'bir olunan tohumu ve beyaz kemik ve hind maşı ta'bir olunan bir nev' mercimek ve arpa cümlesi bir tencere içine vazi kifayet mikdarı su ilave olunarak kaynadıldıkdan sonra yüz dirhem koyun kuyruğu üzerinde olan deriden katılarak tekrar kaynadılub ata içirile *ilac-ı âher* birer mikdar hatmi ile kendirün olan katık üzerine sıcak su konularak nısf hayvana içirilüb nısf diğerinin üzerine bir kabza deniz tuzu konub tenkiye oluna ve birer dahi ekmek ile çavşir yedirile *üçüncü nev'* taktir'ül-bevl ta'bir olunub bevli damla damla geldikde otuz dirhem asel bir toprak tencere içine vazi ve üzerine bir kabza kadar ince donub طوطوب (?) hamır kıvamına gelinceye kadar kaynadılub büyücek bir fetîl ile mezkur hamırdan otuz dirhemini alub baytar olan kimse elini evvela zeyt veyahud çerviş yağına batırılub zikr olunan fetiller eline alarak hayvanın dübrüne edhal ile fetilin üzerine olan asel dübründe eridikden sonra fetil dışarı çılarılub iş bu mualece ânif-ül-beyan arul bevl ile cis-ül bevl ref' nâfiadır ve bu ilac'dan sonra hayvanın başından kıçına kadar bir şey örtülüb zekerinin altından on dirhem kuru tütsü oluna *dördüncü nev'* bevl aldım بول الدم(?) ta'bir olunub bevlî ile kan geldikde mesanesinin darlığından ve böbreğinde zafiyetten neş'et idüb ilacı bir mikldar siyah nohud unu ve beyaz şarab ve geyik yağı cümlesi birbirine karışdırılub üç gün içirildikden sonra bir mikdar dahi koyun sütü içirile *ilac-ı âher* birer dirhem anason ve kereviz tohumu ve polye otu ve şeftali çekirdeği cümlesi sahik idilüb mikdar kifaye bal ile karışdırılarak beş hab yapılub günde üçü bal şerbetiyle ezilerek hayvana içirile *devai diğer* yarım miskal zeravend yüz dirhem su ile kaynadılub hayvana içirile *tertib diğer* birer kavurulmuş siyah nohud unu ile geyik yağı iki misli şarab mezc olunarak gezilik içirile

Yirmi dördüncü bab hayvanın içerüsünde olan ilel ve emraz on nev' üzere beyan olunur (68)

Birinci nev' vaci el-kalb القلب (?) ta'bir olunub alameti ditreyüb ve ekseri yürür iken ve durur iken önüne kapanub divarlara dayanub ve sol kolunda bulunan damarı şişüb ve başını ba'zan dahi aşağı ve ba'zan dahi yukarı kaldırub ayaklarında nal yok gibi yavaş basarak ve kolunı önüne doğrı uzadarak zikri ile hayalarını gevşek

saldırır ve bazılarında arul bevl gibi şişler zahir olur ilacı bakla kadar esrar dört dirhem asel ve otuz dirhem katran ve ikiyüz dirhem sirke ve bir kıyye su ile karışdırılub üç kısım taksim ile üç günde bir kısmı yani dokuz günde üç kısım içirilerek yalnız yeşil ot yedirile eğerçi bu muâlece ile kesb sıhhat itmez ise hayvan kısrak oldukda kıç ayaklarından ve at ise ön kollarından kan alına *devai diğer* birer mikdar defne tohumu ve kendir iki misli râik zeyt ve şarab ile mezc olunub burnuna püskürüle ba'de altmış dirhem kendir ve elli dirhem bal ve otuz dirhem mür'ü safi birbirne karışdırılub ve bir mikdar ateşde ısıdılub boğazına dökile ve hayvanın olduğu mahal sıcak olmak ve üzeri dahi çul ile örtülüb ahurı temiz süpürilerek ve dahilen burudet olmamak içün asla kan alınmayarak mevsim şitade olduğu halde ahurunda kokusuz ateş yakılmış ve rutubetten ve kabta asla yaş ot yedirilmeyüb kuru ot virilmek lazıma denür . *İlac-ı âher* kırk dirhem bal ve otuz dirhem katran ve yirmi dirhem su ve otuz dirhem sirke cümlesi birbirine karışdırılub hayvana içirildikden sonra bir mikdar gezdirile üç dirhem sahik olunmuş biber yüzer dirhem şarab ile sirkeye mezc olunub nısf burnuna ve nısf diğeri ağzına dökile *tertib diğer* altı dirhem abucuk ابو جهل(?) karpuzı döğülüb yarım kıyye üzüm şarabına karışdırılarak yarısı ağzına ve yarısı burnuna dökile *ikinci nev'* vaci-el tamal ذات الطحال yani akciğerinin ağrıması beyanında olub bu mesellü illet ile ma'lum olan hayvanın karnının sol tarafı şişib nefesinin azalması alametiyle tebyin ider ilacı yüz dirhem kendir suyu ve sirke ikiyüz dirhem tatlı su ile karışdırılub içirile ba'de bir mikdar kendir suyu olmakdır sirke katılub birkaç gün içirile ve şiş olan mahalline biraz şarab ile zeyt sürile *ilac-ı âher* onar dirhem merbuna حرمل (?) otu ve zeyt yağı birbirine karışdırılub burnuna püskürüle *devai diğer* yüz dirhem keskin sirke kaynadılub bir mikdar soğudukdan sonra boğazına dökülü veyahud yirmi dirhem hınzır yağı insan bevli İle karışdırılarak gezilik boğazına dökile *devai diğer* evvela ata binib koşdurularak derledikden sonra bir mikdar civa yarım kıyye sirke ile döğülüb ba'de süzilerek birkaç gün hayvanın sol tarafında olan burnuna püskürüle ve âkil ittirilecek arpa ve saman ve ot üzerine katran serpilerek yedirile ve içeceği suya dahi bir mikdar şab atıla *ilac-ı âher* kırk dirhem kettan tohumu birer mikdar keskin sirke ile su içine konub tabh olundukdan sonra burnuna püskürüle *devai diğer* iki kıyye su ile yarım kıyye sirkenin içine bir mikdar turb tohumu konub tabh olunarak ve dört bölüğün bir bölüğü kaldıkda indirilüb hayvana içirile *üçüncü nev'* vec'i-ül küllüyeteyn yani böbreklerinde olan

vaci beyanında olub bila sebeb homurdanarak yürür iken dizlerini birbirine urup ve yan yan gidüb daima duvara dayanması ve tebevvül usret çekerek idrarı dahi kırmızı olması alametleri teybim ider ilacı mevsim sayfda içeceği suya arpa otu ve vakit şitada buğday unu katılarak içirildikden sonra bir mikdar dahi bal içirile eğerçi bunun ile def'a olmaz ise iki kabza pür hassa ile on dirhem pür hassa tohumu beraber döğülüb bir kab içine vazi ve üzerine bir buçuk kıyye şarab ve üçyüz dirhem râik zeyt ile yarım dirhem çevşir ilave ile iyice karışdırılarak burnunun iki deliğine otuz dirhem döküldükden sonra üzerine rükûb ile biraz gezdirile ba'de tertib mezkurun bir mikdarı dahi içirile *ilac-ı âher* iki demet pür hassa fidanı döğülüb hasıl olan suyuna bir demet sahik olunmuş şih otu ve yarım kıyye şarab katılarak burnuna dökile *devai diğer* birer mikdar tere şimar yaprağı ve kereviz yaprağı ve pür hassa fidanı cümlesi bir havanda sahik olunub hasıl olan suyuna ol mikdar şarab ve zeyt katılarak atın burnuna püskürile *devai diğer* hayvanın kuvvet ve sukunetine göre göğsünde olan damardan kan alınub hafifce zeyt yağı ile tenkiye oluna *terkib-i âher* birer mikdar râik zeyt tortusu ile yumuşak veyahud katı zift iyice birbirine karışdırılub yek vucud oldukda yedi gün hayvanın beline sürile eğerçi bununla ile şikayab شفا یابہ (?) olmaz ise hilal yağni kamer şeklinde dağlana *dördüncü nev'* vaci olmakda ta'bir olunub ba'desinde ağrı oldukda güneşde durub durub hayaları ile zekerinin şişmesi ve yem yememesi alametleriyle teybim ider ilacı birer mikdar mustaki nane tohumu ve kuzukulağı otu mikdar kifaye su ile karıştırılıp içirile *devai diğer* birer mikdar sakız ağacı yemiş ve sahık olunmuş beyaz biber mikdar kifaye su ile karışdırılub içirile ba'de bevli sarı geldikde üç dört gün tertib mezkur isti'mal olunarak bevli kemafil sabık کما فی السابق (?) geldikde elli dirhem gül kurusı otuz dirhem sarı yaprağı ve asel ile beraber sahik idilüb mikdar kifaye su ile karışdırılarak içirile *beşinci nev'* ferhafilima فرحہ فی الدسا (?)ta'bir olunan bağırsak yarası beyanında olub gübresinden kan olmak alametleriyle tebyik ider ve bazısında dübründen dışarı bir bağırsak huruc iderek ekseri üstür ile merkeblerde vuku bulur. İlacı bağırsak huruc idüb içerü girmez ise dışarı çıkan bağırsak bir ustura ile yavaşca kesilüb ba'de üç kıyye şarab ile sirkenin içine bir avuç kadar döğülmüş nar kabuğu konub kaynadılarak hayvanın boğazına akıdıla *devai diğer* bir mikdar döğülmüş mazı صافی (?) mikdar kifaye su ve sirke ile kaynadılub fındık gibi hab yapılarak boğazına konub yutdurula ve yiyecek arpanın içine dahi nohud otı yaprağı katıla *altıncı nev'* el-megal yani sa'afe ma'de

المثل يعني ضعف معده (?) beyanında olub hayvana gübre götürdüğü vakit yediği arpa alâ hal huruc ider ve suyu dahi ziyade içüb inkibâz olur ise âkil eyledigi arpa içerüde şişerek ekserisinin mevtîne sebeb olur ilac on dirhem kemik sahik olunub birer mikdar şarab ve sirke ile mezc olunarak içirile *devai diğer* ilac eden kimsenin kolını râik zeyt ile yağlayarak hayvanın dübrüne idhâl ederek fışkısı çıkarıldıkda bir yumurta kabuğu dolusu mahmudiye bir dirhem bal ile karışdırılub yumurta gibi yapılarak dübrüne idhâl oluna *ilac-ı âher* bir kabza deniz tuzu ince sahik olunub hayvanın boğazına dökile eğer ishal itmez ise bir mikdar sığır ödüne mikdar kifaye anzarot ve püre karışdırılarak tenkiye olundukdan sonra on dirhem kuru üzüm ile ince dökülmüş yedi dirhem püre kırk dirhem sirke ile karışdırılarak hayvana içirile ve bir mikdar beyaz toprak bevl İle hamır idilüb karnına sürile *yedinci nev'* nütv-el alam'a ya'ni kulunc نشوا الامعا بعض قولنج (?) illet daima olub alameti hayvan nefes aldığı vakit burunlarını şişirib ayaklarının birisi ileri basar fışkısını koklayub mefâsilleri gevşek olur ve koşar İken ızdırab çeker ilac bir mikdar şaraba üç bölükde bir bölüğü kadar râik zeyt mezc olunarak burnuna püskürile *sekizinci nev'* atın karnında kurt olduğu halde kıçı daima duvara sürünmesinden anlaşılur ilac dübründen fışkısı el ile çıkarıldıkdan sonra sonra bir mikdar süt ve çevşir ve râik zeyt üçü birbirine karışdırılub içirile ve yiyeceği arpa ile içeceği suya fesleğen İle tuz katıla ve fışkısı çıkarılur iken on ikinci numarada tersim olunan şekil misillû dutıla *devai diğer* ilacı iden adam hayvanın dübründe olan fışkıyı eli ile çıkardıkdan sonra birer mikdar merbun otı suyu ve şarab ve zeyt cümlesi birbirine karışdırılub burnuna üfürile ba'de yiyeceği ota bir mikdar pamuk tohumu serpilerek yedirile *dokuzuncu nev'* inkıtâ' ta'bir olunub hayvanın içerüsünde olan yağı erir alameti soğuk almuş gibi nefes alarak düşdüğü vakit pek güç kalkar ilacı beş miskal siyah haliyle ve iki dirhem hind tuzu ve bir dirhem kâfûr ve iki dirhem hıltît ve iki dirhem kemik cümlesi sahik olunub bir kıyye su ile karışdırılarak içirile *devai diğer* bir mikdar döğülmüş kaşem çocuk bevli ile karışdırılarak gezilen içirile *ilac-ı âher* onar dirhem beş parmak otu tohumu ile yaprağı ve ikiyüz dirhem harman iki kıyye su cümlesi bir tencerede tabh olunub süzilerek hayvana içirile *tertib diğer* beş dirhem erik kökü ile zeravend sahik olunub ve elenüb bir kıyye sirke veyahud su ile mezc olunub hayvana içirile *onuncu nev'* el-futuh fil-bathn denilen illet olub hayvanın karnıyarılmış daima olmağla ekserisinde batınında olan aletinden birisi şıkk olan mahalden dışarı çıkıb derisi

içinde kese gibi durur ilac evvela hayvan yatırılub kese gibi sarkmış olan derisinin üzerinden dağ şidrih شطرنج(?)ile dağlanub ba'de altmış dirhem zift ve yüz dirhem esrar ve altı dirhem kına ve altı dirhem kendir tuzu ve iki dirhem kına ve şak ve dört dirhem anzarot ve dört dirhem ifakıya ve dört dirhem kemik bunlardan sahik olunarak cümlesi bir kıyye su ile kaynadılarak merhem yapılub paçavra ile dağlanan mahalle vazi oluna

Yirmi beşinci bab hayvanda olan yeller dokuz nev'i üzere beyan olunur(75)

Birinci nev' nefha ta'bir olunub karnı şiş alameti göre götürdüğün vakitde fışkısı hem az ve hemde kuru çıkar ilacı yüz dirhem eşek hıyarı üçyüz dirhem şarab ve raik zeyt ile mezc olunub tenkiye oluna *devai diğer* bir mikdar hamam otu ve bir avuç yaş tavuk necaset birer mikdar şarab ve râik zeyt ve katran ile karışdırılarak hayvana içirile ishal itdikden sonra yiyeceği arpa ve içeceği suya katran katılarak kuyruğunun dört parmak aşağısında kan alına bu mu'a ile sıhhat bulunmaz ise kuyruğundan derilerine varıncaya kadar sekiz ve altından bir ve kuyruğunun sağ ve sol tarafında iki yerinden dağlanub kuraklık bir ahurda durarak yeşil ot yedirile *ikinci nev'* taktî' تقطيع(?) ta'bir olunan hayvanın derununda bir rîh olunub gözünün yaşarması ve karnı ile damarlarının şişmesi ve ekseri yürür iken önüne kapanub ve kaşınamayub gübre götürürmemiş alametleriyle tebyin ider ilacı bir mikdar kişniş otunun suyu mikdar kifaye safer yağı ile karışdırılub ağzına dökilüb eğer iyi olmaz ise kuyruğunun sekiz yerinden ve yanağının üç yerinden ve alnının bir yerinden dağlanıb karanlık yerde durur ve yeşil ot yedirile *üçüncü nev'* rîh suy ta'bir olunub bir yel olmakla hayvana müstevli oldukda bağlu durur iken ya sağa tarafına veyahud sola tarafına meyil itmiş gibi durub illeti mezkur şerid oldukda kıç ayaklarının dizleri bükülüb kıçı itdiririr ilacı bir mikdar defne tohumu ve kemik otuz dirhem kükürd ve sakız ve bir kıyye yeşil zeyt yağı cümlesi bir tencere içinde kaynadılub sertâpâ cesedine sürile *devai diğer* yüzer dirhem bal mumu ve cevşir ile yeşil zeyt yağı bir tencerede kaynadılub bir mikdar dahi sirke ilave olunarak gezillen hayvanın cesedine sürile *ilac-ı âher* dört avuç turb tohumu ince döğülüb ve elenüb bir buçuk kıyye su ile iyice kaynadıldıkdan sonra soğudularak dört bölükde üç bölüğü içirile ve bir bölüğü tenkiye oluna ba'de sabîtı صبيحتا (?) har olan ateşde ve sarımsak kabuğu ve

kemik vesair bu misillû karışılır su ile boğazına yine birkaç gün dökile *dördüncü nev'* mae'ül haice ta'bir olunan rîh hayvanda olduğu vakit başı ile boynu şişib ve gözlerini yumub belinde kırmızı ve galîz olması ve durur iken ayakları ile kollarını birbirine yetiştirip gözlerini kapaması alametleriyle teybin ider ilac bir miskal beyaz çöplüme ve bir miskal sakame İle iki dirhem hacı Bektaşi tuzu sahik ile elenub bir kamış ile burnuna püskürilerek burnundan cerahat sebiye [illegible] (?) bir su akıncaya kadar baş aşağı dutularak ba'de soldurula(?) ertesi gün su içirilmezden evvel yüz dirhem siyam yağının içine iki yumurta kırılub karışdırılarak yine atın burnuna dökile üç gün durdukdan sonra dördüncü gün yine su içirilmezden evvel burnuna siyam yağı ile yumurta dökile *ilac-ı âher* hayvana bir gece sabaha kadar bir şey yedirilmeyüb sabah ile birer mikdar sahik olunmuş çöğen ve kereviz tohumı ile beş miskal badem yarımşar kıyye sirke ve şarab mezc olunub içirile *beşinci nev'* kulunç tabir olunan rîh olub alameti gübre götürür iken meşekkat çeküb ve daima yatub ekseri yuvarlanur ve ayaklarını dahi birbirine urarak gübresini koklayarak koltuğu terler ilac kırk dirhem kerdeme ve dört dirhem bûre ve bir avuc hatmi otuz dirhem zeyt yağı ve bir avuc tuz evvela kerdeme döğülüb bir tencere içine vazi ve maral zikr eczalar ile iki kıyye su konub iyice kaynadıldıkdan sonra bir mikdarı tenkiye oluna ve kusurının üzerine bir mikdar çevşir ile yarım kıyye hurma konularak iyice ezilib hayvana içirile ve zirde on üçünci numrada tersim olunan şekil misillû dura *altıncı nev'* rih el-cemre bir yeldir ki hayvanın daima yatub kalkması ve başına koltuğuna koyması alametleriyle zâhir olur ilacı bir dirhem hıltit döğülüb bir kab içine vazi ve üzerine bir mikdar hınzır yağı ile bir kabza defne otu ve iki kıyye su ve yarım kıyye şarab konularak karışdırıldıkdan sonra dört bölükde bir bölüğü tenkiye olunarak ve kusurunun üzerine yüz dirhem kişniş otunun suyu bil-ilave içirilerek sıhhatiyab oluncaya kadar ot yedirilüb *ilac-ı âher* hayvan akşamdan sabaha kadar aç bırağılıp ba'de yarım kıyye demir deniz suyu ile yarım kıyye şarab sirkesine sahik olunmuş beş miskal erik kökü Ve on dirhem kereviz ve on dirhem çöğen karışdırılub içirile *yedinci nev'* bir dürlü rîh olub şiddetinden daima yatub ve kalkub ve başına dahi koltuğuna koyub zirde evvel dördüncü numrada tersim olunan şekil misillû duru ilacı bir dirhem hıltıt sahik olub iki kıyye su ve yarım kıyye eski sirke ile bir mikdar dakik ve yüz dirhem hınzır yağına mezc ile dört bölüğünde bir bölüğü tenkiye oluna ve diğer üç bölüğüne yüz dirhem kişniş otunun suyu katılarak içirile ve iyi oluncaya

kadar yeşil ot yedirile *devai diğer* bir mikdar sarımsak suyu mikdar kifaye kaşem ve eski sirke katulub içirile *ilac-ı âher* bir mikdar çocuk bevline mikdar kifaye kaşem ve eski sirke katılub içirile *tertib diğer* beşer dirhem erik kökü bir buçuk kıyye eski sirke ile karışdırılub gezilen içirile *sekizinci nev'* kulunç ta'bir olunur nûzûl gibi olduğundan hayvanın başından cesedinin yarısına kadar uyuşdurub hareketden beri ider ilacı akşamdan sabaha kadar bir şey yedirilmeyüb sabah ile yarımşar kıyye üzüm sirkesi ile şarab sirkesine beş miskal erik kökü ve bir miskal döğülmüş ve elenmiş kereviz tohumu katılarak içirile eğer uyuşukluk zail olmayub aşağı doğru iz ise dağlana ve illet mezkureye dûçâr olan hayvana kuyruğunı yukaru doğru kaldırır ise kuyruğuna birer mikdar bezir yağı ile beyaz neft yağı sürilen ve cesedinin bir tarafında şiş zuhur ider ise birer mikdar tuz ve zeyt ve sirke ve ful yaprağı gülü cümlesi birbirinden karışdırılub şiş olan mahale sürile *dokuzuncu nev'* hayvanın karnında bir illet olub burnundan kokusuz bir su akub ve gözleri sulanur isede yem yer iken illetden sâlim olan hayvanlar gibi görünür ilacı evvela bir mikdar süsen dökilüb nısf kadar biber ve yüz dirhem asel ve yarım kıyye çekirdeksiz üzüm ile hamır idilerek ba'de mezkur hamurın beş dirhem bil-tefrik yüz dirhem şarab ve elli dirhem râik zeyt ile karışdırılub içirile *devai diğer* on dört gün yedirilmek üzere her gün bir mikdar buğday kadar kifaye sirke içinde bir gece ısladılarak virile *ilac-ı âher* birer mikdar zeyt yağı ve asel ve su ve katran cümlesi birbirine karışdırılub tenkiye oluna ve iyi oluncaya kadar yeşil ot veyahud katran serpilmiş kuru ot yedirilerek arpa verilmeye ve burnuna dahi şarab püskürile ve yedirilecek ota mülûhya ile pancar katılarak akel itdirile *ilac-ı âher* ata akşamdan sabaha kadar bir şey virilmeyüb sabah ile bir mikdar sirke ile yüz dirhem çevşir yağının üzerine sahik olunmuş birer cezeti ziter [illegible] (?) ile konub üç gün cesedine sürile ba'de bir kab içine yedi yumurta kırılub mikdar kifaye zeyt yağı mezc olunarak içirile

Yirmi altıncı bab hayvana müstevlî olan sıtma illet iki nev' üzere bir vec' atı beyan olunur(80)

Birinci nev' sama yağni sıtma olub alameti cesedi sıcak ve dili kuru olarak dudakları aşağı sarkar ve gözleri şişib kapaklarını dahi kaldıramayub eti kırmız olur ve sol koltuğunda olan damar sert hareket idüb ve başına kaldıramayub daima aşağı

doğru bağlu olduğu vakitde ayakları ditreyüb bazılarının dili ağzından dışarı çıkub hayaları gevşek durur vesair illet nefes alub evvelkadar kuvveti kalmaz ki yem yemeğe ve üzerine konan sineği ağzı ile ürkütmeğe iktidarı olmaz ilacı vakit şitâda bir mu'tedîl ahura konub evvela iki dizinden kan alına ba'de hareketinden âmâre sıhhat anlaşıldıkda bir sıcak ahura bağlanarak ve kalın çul ile arkası iyice örtülerek ahura dumansız ateş yakıla derledikden sonra sıcak su ile cesedi **y**ıkanub sertâpâ şarab sürilerek yedi sekiz gün kadar arpa yedirilmeyüb yalnız ot virile ve eğer mevsim sayf ise evvela kan alınub ba'de iki yüz dirhem şarab ile yirmi dirhem gül suyunun üzerine üç yumurta kırılub karışdırılarak içirile ve hayvan havadar bir mahale bağlanub yel yedirilerek gayet soğuk su içirile ve üzerine dahi soğuk su serpile gereği gibi iyi olundukda üç gün arpa yedirilmeyüb yalnız ot yedirile *devai diğer* elli dirhem şeker ve otuz dirhem hurma ve ceviz kadar siyah tuz ve birer miskal hindi ve senbil rumi cümlesi bir havan içinde sahik ile bir tencereye vazi ve üzerine iki kıyye su ilave olunarak dört bölükde bir bölüğü zaîl oluncaya kadar kaynadıldıkdan sonra süzilüb içirilerek biraz gezdirile *ikinci nev'* mahmum yani gizli sıtma olub alameti hayvanın gözleri yumulub ve yaşarub üzerine binildikde asla yürüyemez ilacı akşamdan sabaha kadar bir şey yedirilmeyüb sabah ile iki kıyye suya bir mikdar kuru üzüm ve iki kabza şahdere otu ve yabani kişniş ile kerâviye konub yarım kıyyesı kalıncaya kadar kadar kaynadıldıkda süzülerek içirile *ilac-ı âher* evvela atın dişleri önünden dağlanub ba'de iki kıyye suya bir mikdar beyaz şeker ve bir mikdar hurma ve ceviz kadar siyah tuz ve üç dirhem pelin otu katulub bir tencerede yarım kıyyesı mahv oluncaya kadar kaynadılub içirildikden sonra bir mikdar gezdirile *devai diğer* bir iki dirhem kendir ince sahik idilüb kamış ile burnuna püskürüle ve ertesi gün sabah iken yine sahik olunmuş iki dirhem kendir üfürülerek burnundan beyaz su geldükden sıhhatine delayet ideceği aceleden ot yedirile ve beyazın gayri bir nev' su ve cerahat akar ise helâkına eşarındır bu halde hayvan hamama götürülerek sıcak bir mahallende derledikden sonra kara dane veyahud buğday unu yedirilerek ve cesedine alıcak şarab ile zeyt yağı sürilerek boğazı ile göğsü ve ayaklarından dahi kan alınub dizlerine şarab sirkesi sürile ba'de sıcak su ile yıkanub birer mikdar keçi sütü ve turb yaprağı suyu ve nısf kadar râik zeyt ve dört yumurta cümlesi birbirine karışdırılub üç kısım taksim ile beher gün bir kısmı içirile

Yirmi yedinci bab sancı beyanındadır(82)

Hayvan sancılandığı vakitde daima yatub ve yuvarlanub karnının şişmesi ve böğrü taş gibi katılınıp ve kaşınamayub burnunun deliklerinin kabarmış ve tez tez soluyub ayak üzeri durur iken başına yere değmesi alametleriyle tebyin idüb ekseri terli terli su verilmeden terli soğuga bağlamadan olur ilacı evvela bir mikdara halis teryada su ile ezilüb mikdar kifaye râik zeyt mezc ile eyilecek atın burnuna veyahud boğazına akıdıla ba'de bir kalın çul ile örtülerek terleyinceye kadar gezdirile *ilac-ı âher* kaşınub ve gübre götürünceye kadar karnının iki tarafından ağaçlar ile iki kişi sıka *devai diğer* uzunca bir kalıb sabun yunulub ve bezir yağına batırılub hayvanın dübrine bil-idhal burnuna veyahud ağzına bir mikdar soğan döğülerek suyu alınub kadar kifaye insan bevli ve tuz ile karışdırılub döküle ve hayvan daima ditrer ise bir iki senelik eski saman şarab ile kaynadılub karnının altına sürilerek her tarafı çullar ile sarılub derledile *terkib-i âher* dört dirhem andur ve beş dirhem iksîr ve on dirhem civa Dört dirhem bir cümlesi sahik ve mikdar kifaye şarab ile tabh olunub karnının altına sürile ba'de burnuna yalnız su püskürilerek üzerine rükûb İle derleyinceya değin süratle yürüdülüb kaşındırıldıkdan sonra elli dirhem arpa otu pişirilüb ikiyüz dirhem sıcak suda el ile ezüb boza gibi oldukda tenkiye olunarak suyu içirilüb arpası ısıdılarak yedirile veyahud ikiyüz dirhem suya elli dirhem tuz katılub boğazına akıdılarak üzerine binüb bir saat kadar yürüdilerek derledile

Yirmi sekizinci bab kısır ta'bir olunur illet beyanındadır(83)

İş bu illet hayvana soğukdan ârızî olarak boynunu uzadamayub daima yukarı dutar gözlerinin siyahı gaib olub ve içine çevirilüb yalnız beyazı görünür ve zîrde on beşinci numrada mersim şekil misillû kulakları daima yukarı doğru durub yeme ve içmeden berî olur İlacı kulakları arkasıyla burnundan ve kolları üstünden göğsünden yukarısından ve kuyruğunun üzerinden etine tesir idinceye kadar dağlanub ba'de yüz dirhem kabuğu ile sarımsak döğülüb yarım kıyye râik zeyt ve otuz dirhem kına ile karışdırılarak bir mikdar kaynadıldıkdan sonra burnunun derününe ve maral zikr dağlanan mahallere birkaç defa sürile illet mezkure def'i oluncaya kadar kabuğu çıkmış bagdei yedirilerek sair bir şey yemesün içine ağzına gem gibi belin kalınlığında bir ağaca bağlana *ilac-ı âher* hayvan karanluk bir ahıra konub henüz rîh

olunmuş bir koyun derisi sıcak iken başından boynuna kadar sarılub cesedi ile kulağına erimiş çerviş yağı sürilüb akıdıla olduğu ahur sıcak olmak içün ateş yakılarak yalnız yeşil ot yedirile *devai diğer* evvela hayvan kulağına kadar gübreye gömülüb yalnız burnu nefes olmak içün dışarıda durarak derledikden sonra bir sıcak ahura bağlanub ve bir mikdar erimiş hınzır yağı mikdar kifaye râik zeyt mezc idilüb boğazına dökülüb *tertib diğer* yirmi habbe biber ile bir miskal katran sahik olunarak bakla kadar çevşir ve hıltıt ve kifayet mikdarı şarab ve zeyt yağına karışdırılub üç kısım taksim ile bir kısmı bir günde üç defa araları birer saat mürûrunda burnuna püskürile ve üç günden sonra geri kalan kısmı dahi gezilen günde üç defa püskürile *ilac-ı âher* keçi kesildiği anda kanında sıcak iken bir mikdarı hayvanın boğazına akıdılarak üzerine binüb bir saat kadar koşdırıla *devai diğer* birer mikdar kendir ile tuz iyice sahik idilüb mikdar kifaye şarab mezc ile burnuna püskürüldükden sonra başına dahi birer mikdar şarab ve râik zeyt ve katran birbirne karışdırılub sürile *ilac-ı âher* birer mikdar hınzır yağı ve keçi yağı ve nısf kadar sakız ağacından sakızı ve otuz dirhem yabani süsen suyu ve bir kıyye eski zeyt yağı cümlesi birbirine karışdırılarak bir tencere içine vazi ve üzerine cezeti tuz ve yüz yirmi dirhem şarab ilave olunarak bir mikdar kaynadıldıkdan sonra sertâpâ cesedine sürile ba'de bakladan maide nohud vesaire misillû şeyler âkil itdirilerek ve içeceği suya katran katılarak olduğu mahal gayet sıcak dutula *terkib-i âher* yirmibeş dirhem hınzır yağı zırnîh ile sakız ağacı zamg ateşde eridilüb bir defa cesedine sürilerek boynu iyice oğula *terkib-i âher* bir mikdar kara dane su ile kaynadılub hayvan yıkana

Yirmi dokuzuncu bab na'l tabir olunan bir nev' inkibaz beyanındadır(85)

İş bu illet hayvana arz oldukdan maşi ve hareket iktidarı kalmayub bevli beyaz ve gali ve fışkısı dahi kuru mutaffık سنفم(?) olarak ve karnı şişib ve başını aşağı indirub daima öksürür ilacı on dirhem köpek dili tabir olunan ot sahik olunub bir kıyye sıcak su ile karışdırılarak içirile *devai diğer* bir miskal sarı haliyle ve nısf kadar çekirdeksiz üzüm ve susam cümlesi bir havan içinde sahik olunub dört kıyye su ile karışdırılub bir buçuk kaya kalıncaya kadar kaynadıldıkdan sonra indirilüb el ile oğularak süzile ve hayvana beş saat bir şey yedirilmeyüb ilac mezkur ile tenkiye idile *ilac-ı âher* on dirhem hatmi ile yedi dirhem püre iyice döğülerek kifayet

mikdarı şarab mezc ile tenkiye olunarak ba'de mikdar toprak çocuk bevli ile yoğurulub hayvanın karnına sürile *ilac-ı âher* ilac iden adam elini yağlayub hayvanın dübrüne edhal ile fışkısını gemle çıkarılarak bir mikdar sakmunya ile bal birbirine karışdırılub yumurta kırılarak dübrüne sokula

Otuzuncu bab şedide tabir olunan illet beyanındadır(86)

İş bu illet ile malul olan hayvanın başı ile alnı şişerek dizleri gevşer ilacı bir gece yem yedirilmeyüb sabah ile birer mikdar elma suyu ve eski zeyt yağı ve şarab birbirine karışdırılub burnuna püskürüle ve akel itdirecek arpaya dahi katran katıla

Otuz birinci bab hetk tabir olunur bir nev' illet beyanındadır (86)

İş bu illet hayvana ârızî oldukdan gayet sert ve sıcak ve sakîl teneffüs idüb yem yemeden ve su içmeden berî olub on altı nomaroda mersûm şekil misillû başını arkasının bir tarafına iter ilacı bir mikdar arpa keçi sütü ile kaynadılub süzilerek hayvana içirile veyahud arpa suyu ile kaynadılub süzildükden sonra keçi sütü ile karışdırılub içirile *devai diğer* birkaç aded kurusundan defne tohumu ve iki bakla mikdarı sakız ağacı zamgı otuz dirhem asel ve kifayet mikdarı sirke ile mezc olunub hayvanın burnuna püskürile eğer atın bevli kan veyahud cerahat gibi gelür ise üç miskal sahik olunmuş şab ile ol mikdar katran mikdar kifayet asel ile karışdırılub üç gün içirile ve yeşil ot yedirilerek içeçeği suya arpa unu ile katran katıla *ilac-ı âher* hayvanın cesedine birer mikdar şarab zeyt yağı serpilüb el ile oğularak birer mikdar sirke ve çocuk bevli ve hınzır yağı birbirine karışdırılarak içirile *devai diğer* eğer hayvanın ağzından cerahat veyahud fî gelür ise birer mikdar semiz otıunun suyu gül suyu ile karışdırılub illet mezkure def'i oluncaya kadar içirile ve burnundan gelen nefesinden taaffün olur ise yirmi dirhem kıst ile kırk dirhem surgul سورغول (?) ağacı kabuğu döğülüb ve elenüb kifayet mikdarı şarab ile karışdırılarak içirile

Otuz ikinci bab riya tabir olunan bir nev' illet beyanındadır(87)

İş bu illetin pek çok sebebleri var ise ekserisi ziyade koşdurmadan ve susuz bırakmadan ve tozlu mahalde sürmeden olub ameti عاصتن(?) hayvan günden güne

zayıflayub boğazında bir şey kalmış gibi öksürür ve ziyade su içüb gayet yavaş teneffüs ider ve burnundan dahi daima sümük akar ve bazıları otı yemeyüb çiğneyerek atar ilacı bir mikdar rebîiyesi سرباس (?) döğülüb ve su ile kaynadılub soğudukdan sonra mezkur rebîiyesi سرباس (?) kadar çekirdeksiz üzüm karışdırılarak iyice el ile oğulunub içirile *devai diğer* bir mikdar kara dane sahik olunub bir gün bir gece suda ısladıldıkdan sonra güneşde közilerek قوزنجبیل رد (?) bir mikdar su ile kaynadıla taki hamır gibi oldukdan üzerine birer mikdar kuru üzüm şarabı ve sıcak su konub hayvan iyice susadıkda içirile ve içmediği halde dilini dışarı çıkarub dökile ve yiyeceği ota dahi katran serpilerek cesedine bir mikdar şarab ile zeyt yağı sürilüb el ile iyice oğula ve burnuna dahi bir mikdar keskin sirke veyahud zeyt yağı ile erkek keçinin iç yağı birbirine karışdırılub döküle

Otuz üçüncü bab müsteskî illet beyanındadır(88)

İş bu illet ile ma'lûl olan hayvanın karnı ve hayaları ile ayakları ve belinin damarları şişüb el ile cesedinin bir tarafı sıkıldıkda damar gibi hareket itmiş ve başı ile sair ağzasını dahi gerib kıllarının dökülmesi alametleriyle tebyin ider ilacı evvela hayvan ince bir çul ile güneş olan mahalle bağlanub ve başı dahi bir şey ile örtülerek nefesi çulun içine virilüb derledikden sonra bakla veyahud kereviz otı ve bulunmadığı halde yaş ot veyahud kuru ota katran serpilerek yedirile

Otuz dördüncü bab ihtilâc tabir olunan bir nev' illeti beyanındadır(89)

Bu illet dûçâr olan hayvanda ekseri vakitde büzülüp ve aranması ditreyüb ağzından su akması ve damağından bir vaci şedîd zuhur itmesi alametleriyle anlaşılub ilacı bir mikdar eşek hıyarı doğranub üzerine katran serpilerek yedirile veyahud su kablumbağasının kanı râik zeyt ile karışdırılub içirile *ilac-ı âher* bir mikdar eşek hıyarı doğranıb üzerine katran serpilerek yedirile ve cesedine dahi şarab ile râik zeyt sürile fakat eşek hıyarı ziyade yedirildiği halde mazarratı olacağından bir mikdar çok yedirilmesi lazımadandir

Otuz beşinci bab ma'ü'l-asfer ماالاصفر ***tertib olunan bir nev' ilet beyanındadır(89)***

İş bu illet dûçâr olan hayvanın karnı ve ayakları ve dirsekleri ve hayaları şişib el ile dokunuldukda oynar ve belinin dahi bir tarafı parmak ile kaşınıldığı halde etide şişer ilacı kalın bir çul ile örtülüb güneşe bağlanarak derledikden sonra yaprağı ile beraber turb veya kereviz veyahud yeşil ot yedirile eğer zikr olunan turb ve kereviz ve yeşil otun mevsimi değil ise kuru ota katran serpilerek ve nohud yirmi dört saat suda ısladılarak yedirile eğer bununla kesb-i sıhhat itmez ise göbeğinin üç parmak aşağısından bir neşter ile delinüb ince bir kalem su koyularak karnında olan su kaleminin diğer günden akdıkdan sonra yaralı kabâ'da merhemler ile ilac oluna

Otuz altıncı bab mirretü'l-yâbise مرة اليابسة ***ta'bir olunan bir nev' illet beyanındadır(90)***

Bu illete dûçâr olan hayvanın göğsü şişib burnunun delükleri açılır ve su içemeyub ve karnı gayet sıcak olub derisü dahi şişib gübre getürür iken meşekkat çeker ilacı akşamdan sabaha kadar ot yedirilmeyüb sabah ile altmış dirhem çevşir yağı ve altmış dirhem sirke ile karışdırılub içirile ertesi gece dahi bu minvâl muharrer bir şey yedirilmeyüb sabah ile keçinin kılı ile boynuzu ve birer mikdar zater ve behmen tütsü olunarak ve yine ertesi gün bir kab içine yedi yumurta kırılub on beş dirhem sirke katılarak iyice karışdırılub içirile ve birer mikdar zeyt yağı ve katran ve asel ve su cümlesi birbirine karışdırılub tenkiye olunarak ot veyahud katran serpilmiş kuru ot yedirilüb arpa virilmeye ve bulunduğu takdirde mülukiye ile pancar yedirile

Otuz yedinci bab sill tâbir olunan bir nev' illet beyanındadır (91)

Bu illete duşâr olan hayvan daima büzülüb ot âkil iken canlanur ve gözü dahi fenalaşub bazen kesilir ilacı bir kalun çul ile örtülüb güneşde derledikten sonra altı yumurta bir kab içine kırılub otuz dirhem tereyağı ve altmış dirhem gül suyu katılarak iyice karışdırılub içirile ve yiyeceği ota dahi turb doğranub yedirile *ilac-ı âher* birer mikdar kabuğu çıkmış arpa ve kettân tohumu ve üç baş sarımsak ve altmış dirhem keçinin iç yağı ve bir mikdar kuru defne temiz koyun bumbarı ve bir kabza sedef otu ve bulunduğu halde hınzırın bağırsağında olan gübre ile bir kolu alınub

cümlesi bir tencere içine konarak iyice kaynadılub suyu çekildikde üzerine su konub taki birbirine karışub ba'de indirilüb otuz dirhem kara dane unu serpilerek üç kısım taksim ile günde bir kısım boğazına dökile

Otuz sekizinci bab zaidul-hanazir yağni sıraca dinilen ur gibi şiş beyanındadır(91)

İş bu illet hanakıya ضفادعيه (?) dinilen şiş mesâbe olub fakat el ile dokunduğu halde içirisi oynamakla kerk قرم ve temiz olunarak ekseri taylarda zuhur ider hana kıyye Tabir olunarak şiş olmadığı tebyin itdikde evvela şişin derisi kerpeten ile kaldırılub bir ustura ile kat'i olunarak içinde oynayan ur çıkarılub kan cereyan itmez ise şarab sirkesi veyahud su ile yıkanarak yaralara olunacak merhemler ile iltiyâm buldurıla ve kan geldikde bir mikdar koyun yağı sirkeye batırılub yaraya vazi olundukda merhem ile bil-tedavi seng ve tuzdan lieclül hafıza لدجل الحا فظم (?) zift sürile ve mezkur şiş yarulub etrafında yumuşamamış katı şişler zuhur ider ise evvela zuhur iden şişleri sıcak su ile yıkanub birer mikdar arpa otu ve katran su ile merhem kıvamına gelinceye kadar kaynadılarak üzerine vazi ile gereği gibi yumuşadıkda orta yerinden ustura ile yarılub bir mikdar ince döğülmüş incir yaprağı mikdar kifaye tuz ve şarab ile karışdırılub şiş üzerine sürile yara kan ve cerahatdan berî oldukdan eşek hıyarı konularak gezilen yaralara kullanılan merhem ile muâlace oluna eğer merhemle ile iltiyâm bulmaz ise maralbeyan arpa unu ve katran ile yumuşadıldıkdan sonra şişin etrafı dağlanarak süt toku yaprağı döğülüb yara üzerine urula ve mezkur hanâzir bir yaşında olan taylarda vuku bularak içi el ile dokanıldıkda oynadılmadığı halde yarılarak kan yağısı kolub yağısı يدغيسه(?) sirkeye kan var ise yapağı râik zeyt ile sirkeye batırılub vaz' olunarak üç gün kadar el dokundurılmaya üç günden sonra sıcak su ile yıkanub birer mikdar şarab ve tuz ve ufak kırpılmış yapağı ve zeyt yağı cümlesi birbirine karışdırılub fetîl ile yaraya su koyularak dört gün el vurulmaya ba'de yine yıkanub bir mikdar bala kifayet mikdarı kına mezc ile sürilerek yarada kan ve cerahat misillû şeyler kalmadıkda birer mikdar râik zeyt durdusu ile halis zeyt yağı ve yumuşak zift birbirine karışdırılub sürile ve arpa yedirilüb illet mezkure kesb hiffet itdikçe azar azar arpası ziyadeleşdirile

Otuz dokuzuncu bab çıbanlar beyanındadır(93)

Hayvanda çıban hararet ne'şet ider eğer çıbanlar atın belinde zuhur ider ise yara olmamak için çul urulmayub evvela çıban olan mahaller günde iki defa sıcak su ve çöğen ile yıkanub tereyağı sürilerek iyi oluncaya kadar bağlamaya *devai diğer* evvela sıcak su ile çıban olan mahaller temiz yıkanub ba'de yüz yirmişer dirhem çerviş ve hınzır yağları eridilüb ve altmış dirhem katran ile kına sahik idilüb cümlesi birbirine mezc ile sürile çıbanlar deşildikde içinde olan cerahat vesaire çıkarılub tuz ile râik zeyt birbirine karışdırılarak sürilüb atın üzerine dahi yine mezkur tertib vazi ile yedi gün su ile yıkana

Kırkıncı bab uyuz illeti beyanında olub iki nev' üzere zikr olunur(94)

Birisi hararetden ve ma'desinde fesadından naşî mefâsilinde olan ve cem'in cesedine sürildikden ve diğeri temiz bakılmayub gerdan ve üzerinden fena böcükler gezüb nâ-pâk mahallerde yuvarlanmasından olub maral zikr hararetden olduğı halde evvela kulağıyla yanaklarından kan alınub ba'de birer mikdar kemikleri suyu ve katran ve zift birbirinne karışdırılarak sertâpâ cesedine ve başına ziyadece sürile eğer uyuz olan mahallerde kan ve cerahat olur ise bir mikdar arpa otı ve zeyt yağı su ile kaynadılub cerahat olan mahallere sürile üç gün durdukdan sonra bir mikdar sıcak suya cezeti kömür külü atılub iyice yıkana ve gübre ile oğularak kabuk ve kir kalmadıkda birer mikdar yaş zift râik zeyt ve zeyt tortursu ve kibrît asfer cümlesi birbirne karışdırılub sürile bir gün durdukdan sonra birer mikdar eşek hıyarı ve katran düğülüb üzerine kifayet mikdarı şarab veyahud bal şerbeti ilave olunarak yara olan mahalle sürile *ilac-ı âher* üçyüz dirhem iç yağı ve ikişeryüz dirhem katran ve siyah neft yağı ve üçyüz dirhem süt ve yirmi beş dirhem sahik olunmuş şuniz ve beş dirhem kibrît ve iki dirhem akreb otı on iki buçuk dirhem tuz cümlesi birbirine karışdırılub altı gün günde birer saat durmak üzere uyuz olan mahallere sürilerek güneşde dutulub ba'de temiz yıkanarak sığır tersi sürile *deva-i diğer* yüz dirhem defne suyu ve ikişer yüz dirhem siyam yağı ve zeyt yağı ve altmış dirhem yaş akreb otu ve yirmi beş dirhem hardal ve kendir sahik olunacakları döğülüb birbirine mezc ile bir yeşil ve içi sırlı kavanoz içine vazi olunarak güneşe asılı ba'de icabı takdirinde yüz yirmi dirhem alınub yüz yirmi dirhem zeyt yağı ve birer kabza tuz ve sahik

olunmuş çörek otı karışdırılub kaynadıldıkdan sonra üç gün günde bir saat sürile ve sürildiği müddet hayvan güneşe bağlanub ba'de uyuz olan mahalle süsem yağı veyahud kuyruk yağı sürilerek iki gün durdukdan sonra yıkana *ilac-ı âher* mevsim olduğı halde yeşil ceviz kabuğu döğülüb üzüm sirkesi ile kaynadılarak uyuz olan mahalle sürile *deva-i diğer* birer mikdar yabani üzüm ve şuniz ve kibrît ve kendir ve süsem giran ve tuz ve civa cümlesi bir havan içinde sahik olunub mikdar kifaye râik zeyt ve bezir yağı ile hamır idilerek ateşde takdir olundukdan hasıl olan suyu uyuz olan mahallere sürile *terkib-i âher* bir kabza ince döğülmüş tuzun üzerine kifayet mikdarı defne yaprağı ve sirke konub kaynadılarak cesedine sürile *terkib-i diğer* birer mikdar râziyâne ve çörek otı ve kendir sahik olunub kadar kifaye zeyt yağı mezc olunarak kaynadılub uyuz mahallerine sürile *ilac-ı âher* bir mikdar çöğen su ile kaynadılub hayvan yıkanub güneşde kurudıldıkdan sonra birer mikdar rezene ve kendir ve maden tuzu ve çörek otu sahik olunub kifayet mikdar zeyt yağı ile kaynadılarak üç gün uyuz olan mahallere sürilüb gezilen güneşde dutula *ilac-ı âher* bir mikdar kendir su ile kaynadılub uyuz olan mahallere sürile *deva-i diğer* birer mikdar kendir ile râziyâne döğülüb mikdar kifaye siyah neft yağı ile karışdırılarak uyuz olan mahallere sürilüb yirmi dört saat durdukdan sonra yıkana ve uyuz ağzına yakın olan mahallerde olur ise tertib mezkur dişlerine akmamak içün başı yukaru bağlanub arpa ve samanı dubra ile verile ve ağzı dokunacak bir tarafında olduğu halde başı kısa bağlanup uyuz olan mahalle ağzı dokundurulmaya zira tertib mezkur dişlerine dokunur ise dişlerini fena ider *tertib âher* bir mikdar kendir sahik olunub kifayet mikdarın zeyt yağı ile kaynadılarak uyuz mahallerine sürilüb yirmi dört saat durdukdan sonra yıkana *deva-i diğer* evvel at çöğen ve sıcak su ile yıkanub kurudukdan sonra birer mikdar zırnîh ile tuz ince döğülüb kifayet mikdarı keskin sirke ile kaynadılarak zırnîh ile tuz eridikde sürile bir mikdar durdukdan sonra sıcak su ile yıkanub birkaç gün sirke sürile eğer iyi olmaz ise yine terkib mezkur vazi olunub cezeti durdukdan sonra yıkana çünki zırnîh akel olduğundan cesedini yara ideceği cihetle ziyade durdurulmaya *tertib diger* birer mikdar kibrît ile şarab ve zeyt yağı kaynadılub hayvana mevsim sayfda soğuk bir mahalde ve vakit şitâda güneşde dutularak uyuz mahallerine sürile bir mikdar durdukdansonra yıkana *ilac-ı âher* evvel at dayanacak merteb sıcak su ile yıkanub ba'de yüz dirhem keskin sirke ve yirmi beş dirhem katran ve râzeyâne bir tencere içinde iyice kaynadılarak bir

değneğin ucuna bir mikdar paçavra bağlanub hayvanın dayanacağı kadar sıcak iken değnek ile uyuz mahallerine sürile *deva-i diğer* birer mikdar kibrît ve zeyt yağı ve şarab bir havana dökilüb bal kıvamına geldiği eşek hıyarı sapı ile uyuz mahallerine sürilüb hayvan bir gün güneşde ve yaz ise bir gece dahi ayazda durdukdan sonra yıkana *ilac-ı âher* birer mikdar hınzır yağı ve bal mumı iki misli zeyt yağı ile bir bakır kab içinde eridilüb cezeti soğudukdan biraz sahik olunmuş kibrît katılub karışdırılarak gezilen eşek hıyarı suyu ile uyuz olan mahallere sürile terkib bir kıyye defne ağacı kabuğu ufak ufak doğranub üç kıyye şarab ile kaynadılarak süzüldükden sonra evvel su içine kırk dirhem döğülmüş kibrît ve bir mikdar katran katılub uyuz olan mahallere sürile *ilac-ı âher* evvela işnad su ile kaynadılub kurudukda birer mikdar kırmızı zırnîk ve sarı zırnîk döküle kalye taşı ve kibrît ve katran ve mürde-seng ve kendir ve akreb otı cümlesi bir havan içinde döğülüb ve elenüb ba'de bir mikdar sirke ve demiri reiki suyu ve zeyt yağı katılarak tekrar sahik ile asel kıvamında oldukda uyuz mahallerine sürile eğer uyuz kaşınub hayvana hayvan kendinü duvara sürter ise bir mikdar defne yağı bir avuç döğülmüş çörek otı ile kaynadıla soğudukda gezilen sürile ve kaşınması kuyruğıyla yelesinde ise üç gün yalnız şiric شبرغ (?) suyu sürile *deva-i diğer* birer mikdar beyaz hardal ile beyaz kükürd sahik olunub kadar kifaye zeyt yağı ve sirke ile karışdırılarak kaşınan mahallere sürile

Kırk birinci bab hayvanın ayaklarında olan ilel beyanında olan on nev' üzere beyan olunur(98)

Birinci nev' temregi تمره کی (?) beyanında olub hayvanın ekseri ayaklarında zuhur ider ilacı bir mikdar şarab bir bakır kab içinde pişinceye kadar hıfz olunub ba'de bir mikdar sahik olunmuş mürde-seng kadar kifaye zeyt yağı ile mezc olunarak temregi تمره کی (?) olan mahal çöğen ve sıcak su ile yıkanub üzerine sarıla *ilac-ı âher* atın topuğunun birkaç yerinden dağlanub ot yedirile eğer hayvanın ayakları dutulub hareket idemez ise bir mikdar süt tuz ile koyuluncaya kadar kaynadılub içine bir mikdar dahi hal olunmuş nişadır katılarak kollarına iyice sürilüb üzerine ıslak bir pekmez tulumu ile sarılarak yirmi dört saat dura açılmadığıhalde dizi üstinde olan damardan kan alınan mahalle birer mikdar arpa otu ve hatmi ve akgünlük sahik

olunub mikdar kifaye yumurta sarısı ile yoğrularak bir bez ile bağlanub bir hafta dura ve at dahi ahurda kımıldanmayacak dürlü bağlana eğer hayvanın ayağı şiş ise bir kıyye katran cedid bir çömlek içinde koyuluncaya kadar kaynadılub bir kalık beze yayılarak şiş olan mahalle örüle beş gün durdukdan sonra sıcak su ve sabun ile yıkanub iyi oluncaya kadar isti'mal oluna ve yoldan geldikde kolları tutdurulduğu halde birden tas ile adam bevli içirile *ikinci nev'* derli su virilmeden hayvanın ayağına sıvanıp dizinde olan aşığı şişerek mâşi ve harekete iktidarı kalmaz ilacı bir mikdar kepek keskin sirke ve tuz ile merhem gibi oluncaya kadar kaynadılub bir kalık beze yayılarak aşık üzerine bağlanub bir gece dura *ilac-ı âher* insan gübresi sıcak iken bez ile bağlanub yirmi dört saat dura bir defada iyi olmaz ise birkaç defa konula *deva-i diğer* birer mikdar sarımsak ve sabun râik zeyt ve tuz merhem kıvamına gelinceye kadar kaynadılub aşık üzerine urularak yirmi dört saat dura *tertib diğer* eğer illet olan mahal kemik gibi katılur ise yumru bir demir ile baldır kemüklerine ininceye kadar dağlanub sağlanan mahal sahik olunmuş karadane ve selümen سلدصم(?) ve bûre bir mikdar asel ile merhem yapılarak üç dört defa sürile *üçüncü nev'* arpa ile beraber buğday yemeden bazısının ayakları büzülüb diğeri tutulur ilac soğuk suya sokulub ve ön ayaklarından kan alınub ard ayağına tereyağı tortusu örilerek suyu ide yem hem gec hemde az virile *dördüncü nev'* tibek طبا م(?) illet olub sol ayağının tırnağı çevresinden deşilerek sarı su akar tedavi olunmaz ise tırnağı düşer ilacı on dirhem ma'zi ماضی(?) ve beş dirhem zâc-ı kıbrıs ve hanzal ve iki dirhem anzarot cümlesi sahik olunub mikdar kifaye asel ile yoğrula evvel atın ayağı sabun ile yıkanub ve temiz bir bez ile silinub kurutulduktan sonra tertib mezkur bez ile bağlanarak üç gün durdukdan sonra değişdirilüb birkaç defa isti'mal oluna *beşinci nev'* rekibi ركبى(?) dinilen illet olub hayvanın yemliği yüksek olarak dizlerine duvara urmakla şişib bazısı dökülmeden ve bazıları otlar iken yuvarlanmadan olur ilac evvela şiş olan mahalle tüyleri gerc zırnîk ile tadhir olunarak ba'de birer mikdar akreb otı ile katran birbirine karışdırılub şiş olan mahalle sürile ve iyi oluncaya kadar yemliğe bağlanmayub ahar mahalle bağlanarak yemi dubra ile virile ve hayvan zirde olan yedinci numaroda mersim şekil misillû karnından asıla *deva-i diğer* bir mikdar çerviş yağı ve nısf kadar hurma ince sahik olunub merhem gibi şiş olan mahalle sürile eğer yara iyi olmayub kaşınış olur ise birer mikdar bal mumı ve iç yağı ve yüz dirhem zeyt yağı ve balmumunun nısf kadar balık bağırsağı cümlesi bir tencere

içinde kaynadılub sürile *terkib-i diğer* bir mikdar çin tersi (?) ve nısf kadar tuz ve katran ve erimiş balbumu iç yağı cümlesi birbirine karışdırılacak illet olan mahalle konula *ilac-ı âher* bir mikdar bakırın yeşil küfü asel ile karışdırılarak sürile *deva-i diğer* yirmi dirhem zift ve bir mikdar kına ve kınanın nısf kadar zift mumyası ateşde eridilerek bir kalık bez ile yapışdırıla *altıncı nev'* zavend dinilen bir şiş olub hayvanın topuğunda zuhur iderek katı olur ve bâzısı derisi beraber şişib bâzısının yalnız içinde olan eti şişerek derisi şişmez ilacı bir mikdar kender yaprağı sirke ile döğülüp şiş üzerine urula ve mezkur zavend henüz zuhur zuhur itdikde birer mikdar bûre ile bezir yağı kifayet mikdarı sirke ile kaynadılub sürile eğer iyi olmaz ise sâlif el beyan sıracaya isti'mal olunan muâlece tedavi oluna *yedinci nev'* atın ayağına kara su iz ise aynen mahalle sıcak iken oğulan yara ki bağlanub bir gün sonra ertesi gün çıkarılub bir taze yürek bağlanarak yine bir gün dura *sekizinci nev'* bısık (?)tabir olunan yer şişirir ki hayvanın ayaklarıyla kollarında olun yumuşak olur ilacı evvela şiş olan mahal dağlanub üzerine katran ile akreb otı sürile eğer yara olur ise yaralara isti'mal olunan merhemler ile İltiyâm buldurıla *deva-i diğer* şiş olan mahal bir ustura ile yarılub bir mikdar sirkeye bir kabza tuz katularak eridikde yarılan mahale yıkana *dokuzuncu nev'* bad'ı cinan tesmiye olunan bir şişdir ki bazan büyür ve bazan küçülürdü ve ekseri cerahatlanub sarı su akar ilacı bir mikdara hatmi gülünün içinde olan kabuk çıkarılub ince sahik olunarak bir bez ile şiş olan mahalle bağlana *ilac-ı âher* birer mikdar zift mumyası ve kına nısf kadar çam sakızı ile karışdırılarak gezilen bir bez ile şiş üzerine bağlana *deva-i diğer* bir mikdar hatmi otı gülü ile beraber bir tencere içine vazi ve üzerine kadar kifaye su konularak bir mikdar kaynadıldıkdan sonra bir paçavra ile şiş üzerine bağlana *terkib-i âher* şiş olan mahalle birkaç sülük yapışdırılarak sülükler düşdükde yerlerine deniz tuzı sürile ve yarıldıkça savuşmayacağı anlaşılur ise bir ustura ile yarılub içine birer mikdar katran ve akreb otı ve şab konula ve üzerine birkaç defa gül suyu ve süsem yağı sürile *onuncu nev'* şakak ta'bir olunub hararetden ve yubusundan dilden ve bazısı sıcakdan basarak kimide sıcağının damarlarına tesirinden ve yaş gübre üzerinde ziyade durmakdan ayaklarının yara olub cerahat akar ve ekserisi kurtulunur ilacı evvela yara olan mahal sıcak su ile iyice yıkanub ba'de bir demir tavada birer mikdar bûre ile süt tabh olunarak yara üzerine sürile ve üç günde bir defa değişdirile *deva-i diğer* yaranın üzerine bir mikdar gerc ekilüb ba'de biraz bûre sirke ile ezilerek üzerine

urula *ilac-ı âher* birer mikdar sarımsak ve süsem yağı ve zeytin ağacı zamg mikdar kifayet zeyt yağı ile mu'tedil ateşde merhem kıvamına gelinceye kadar tabh olunub yara olan mahalle vazi oluna *terkib-i âher* bir mikdar incire kadar kifaye keskim sirke ile kaynadılub incir eridikde indirilerek sirkesi süzilüb ve inciri sahik olunub mezkur sirke ile yara olan mahal yıkanarak üzerine meshûk incir vazi oluna *deva-i diğer* yaranın etrafında tüy ziyade olur ise birer mikdar gerc ile zırnîh sürilerek tüyler döküldükde biraz zencâr asel ile sahik olunub sürile kurudukdan sonra temiz yıkana eğer yaranın içinde kurt olur ise yara olan mahal çöğen ve su ile yıkanub üzerine sarımsak ve cezil gerc kar'i yağı birbirine karışdırılarak bağlana ve maral zikr râik zeyt ve sirke ile ma'mul olan merhemleri ve tuzlu suyunun dahi kaidesi olur illet mezbure hayvana rencden arzı olur ise bir mikdar çöğen suda kaynadılub bir beze ile iyice yıkana bâ'de bir mikdar üzüm ile beraber üç baş sarımsak döğülüb merhem gibi oldukda birpaçavra ile yapışdırub yirmi dört saat durdukdan sonra değişdirile ve mezkur yara tırnaklarında olduğı halde bir mikdar buğday bir demir tava da kavurulub kifayet mikdarı benzeş suyu ve kâfur sahik olunub sürile

Kırk ikinci bab abrâşın def'i ve ayaklarında veyahud sair taraflarında benekler yapulmak murad olundukda suret aliyyesi beyanundadır(105)

Abrâş hayvanın ekseri gözleri yanlarıyla hayalarında zuhur ider ilacı henüz zuhur itdikde bir mikdar şeker kifayet mikdarı pür hassa suyu ile karışdırılub sürme gibi gözüne çekile defi olunmaz ise bir buçuk karpuzun depesi kesilüb ve kaplumba rîh olunarak kanı karpuzun içüne akıdılub dört beş gün hıfz oluna karpuzun içerisü su oldukda evel su bir bezden süzilüb birden tas ile hayvana içürile ba'de kaplumbağının arkasından bir fincan ve deri kadar kabuk çıkarılub ve eti şişe saplanarak ateşde kebab idilüb damlayan yağı mezkur kabuk içine vaz' ile bir kutıda hıfz oluna ve akşam sabah ta eski heybetini buluncaya kadar abrâş olan mahallere sürile çünki kaplumbağanın yağı kendi kendine mahv olub kabuğu ile beraber hıfz olındığı halde durur *ilacı-ı âher* bir serçe kuş boğulub tüyleri beraber kömür gibi olıncaya kadar yakılub hamır ile beraber ata yedirilerek yine abrâş olan mahallere kaplumbağı yağı sürile *deva-i diğer* abrâş olmuş diğer bir atın bevli bir mikdar su ile karışdırılub üç gün içirile eğer defi olmaz ise abrâş mahalleri iğne ile kan çıkıncaya kadar döğülüb üzerine bir iki defa yanmış gerec sürile ve hayvanın ayaklarına

veyahud cesedinin bir tarafına beyaz benekler yapılmak murad olundukda bir mikdar zeyt yağı bir bakır tencere içinde kaynadılub bir değnek ucuna bez bağlanub sıcak iken benek yapılmak murad olunan mahaller değnek ile sürile tüyleri dökilüb yerine beyaz tüy çıkar ve elı ile ayaklarında ve alnında beyaz olmak istenür ise bir mikdar un hamur idilüb fırunda cezil tabh olunarak sıcak iken beyazluk murad olunan mahalle vazi oluna tüyleri dökülmez ise birkaç defa yapıla ve tüylerinin sarı olması emel olundukda hamır ile tüyü dökildikden sonra birkaç defa zerdeçav yağı ve siyah olmak murad olundığı halde tüyleri henüz çıkar iken birkaç defa renk ta'bir olunub acemlerin sakal boyadıkları çiçekden asladılub sürile

Kırk üçüncü bab miskin illet beyanındadır(106)

Bu illeti dûçâr olan hayvanın burnunda şiş peyda olub ve başı ile burnunda olan damarların şişerek burnundan cerahat akmış ve sert teneffüs idüb inleyüb iştihasız ot yiyüb su içmesi ve eskidikçe ayaklarıyla kulaklarından yaralar zuhur idüb cesedine yayılması alametleriyle tebyin ider ilacı altı dirhem kırmızı katran sahik olunub bir buçuk kıyye sıcak su ve üç yüz dirhem zeyt yagına mezc ile günde birkaç defa burnuna dökile ve bulundığı halde kemik zekeri ufak doğranub ve kurıdılub ot ile beraber yedirile ve illet mezkure sarı idüğünden olduğu mahalle sair hayvan tutulmasın

Kırk dördüncü bab kurha ta'bir olunan bir nev' illet beyanındadır(106)

İş bu illet evvela hayvanın yüzü ile dizlerinde zuhur iderek ba'de cesedine yürür ve mezkur yara evvela müdevvir ve gayet yabıs olub eskidikce açılur ilacı yaranın üzerine sabah ve akşam günde iki defa yanmamış gerc ekilüb bir mikdar durdukdan sonra sığır bevli İle yıkanub her yaranın içinde özü çıkdıkda kalye daşı ince sahik olunub evvela sığır bevli İle yıkana ve üzerine sahik kalya daşı ekile ve eğer özü çıkmaz ise kaynadılmış yağı boyası alınmış askur اسقدر(?) gölgede kurudulub günde iki defa yaralara konula

Kırk beşinci bab ark yağni hararetden nâşî zuhur iden yaralar beyanındadır(106)

Bu illetin bağzısı yabıs ve bağzıları ratıb olarak ekseri hayvanın baldırlarında zuhur iden rutubetli olanların yaralarında cerahat olub yubusetli olanların üzere balık pulu gibi pullanur yabıs olanların ilacı üç gün sabun ile yıkanub ba'de birer mikdar anzarot ile bûy tohumu irü irü sahik olunub bir demir tava içine vazi ve üzerine kadar kifaye süt konularak bir kaşuk ile iyice karışdırılarak bil tabh mezkur bûy tohumu ile anzarot yek vücud oldukda indirilüb kağıd üzerine konularak yakı yaraya yapışdırıla ve üzerine bir bez ile bağlanub dört gün el dokundurulmayarak dört günden sonra açılub bir gün dura ba'de yıkanub teri çıkıncaya kadar tertib mezkur bir minvâl muharrer vaz' oluna *ilac-ı âher* evvela yara sıcak su ile yıkanub ba'de birer mikdar sarımsak kabuğu ve kuyruk yağı bir havan içinde sahik olunub yara üzerine sürile *deva'i diğer* birer mikdar merde-seng ve kardaş kanı süsen İri iri sahik olunub kifayet mikdarı bal mumu ve zeyt yagıyla ile karışdırılarak bir tencere içine vaz ve yanmayacak mertebe mu'tedil ateşinde güzelce tabh olunub yara olan mahallerine sürile *terkib-i diğer* evvela yara su çöğen ile yıkanub ba'de bir mikdar kuru kabak dökilerek merhem gibi oluncaya kadar süt konub tekrar sahik ile bir kağıd üzerine yayılub yakı gibi yaranın üzerine vaz' ile üzerinden bir bez ile bağlana ve bez bağlanacak yer olmadığı halde hayvan yerinden kımıldatılmayub günde bir defa değişdirile *deva-i diğer* birer mikdar siyah keçe damagı ve asma çubuğu gülü bir havan içinde döğülüb merhem kıvamına geldikde evvela yara aşınan ve su ile iyice yıkanub üzerine mezbur merhem gezillik kağıd ile vazi olunarak günde bir defa değişdirile *ilac-ı âher* evvela bir minvâl muharrer sıcak su ve çöğen ile iyice yıkanub ba'de bir mikdar mürde-seng bir demir tava içine vazi ve üzerine kadar kifaye râik zeyt ve sirke ilave olunarak kaynadılub kıvama geldikde sürile *deva-i diğer* evvela sıcak su ve çöğen ile yıkanub ba'de bir mikdar hilye ince sahik ile elenüp bir demir tava içine vazi ve üzerine kadar kifaye süt ilave olunarak merhem kıvama gelinceye kadar kaynadılub ve biraz dahi soğudulub havanda yine dökülerek kağıd ile yakı gibi yapışdırıla *deva-i diğer* yara rutubetli oldukda evvela temiz yıkanub ba'de birer mikdar pamuk çekirdeği ve mercimek ve nıfs kadar nar kabuğu ve nar kabuğunun nıfs kadar şam serçesi ve kurıdılmış bir kurbağı ayakları ve biraz dahi güherçile cümlesi irü irü döğülüb içine bir mikdar un veyahud gül karışdırılarak sirke ile hamır

yapılub bir bez ile yara olan mahalle konula ve yaranın içerüsi dolmuş ise tertib mezkur bir mikdar pamuk ile içine su koyula *terkib-i diğer* evvela yara sıcak su ve sabun pancar suyu birbirine karışdırılarak yıkanub kurudukdan sonra üzerine bir mikdar zencâr ve gümüş aklibasıve altun aklibası merde-sengde cümlesi bir havan içinde sahik olunub sirke ve zeyt yağı ile hamır idilerek konula *ilac-ı âher* yüz dirhem ma'zi سنزه ile yirmi dirhem ahz sahik olunub kadar kifaye asel ile mezc olunarak yaralara sürile iki dirhem akreb otı ve yirmi dirhem zeyt yağı bir tavada cezil kavurulub bir kağıd üzerine yayılrak yara üzerine vazi ile iki üç saat durdukdan sonra silinerek bir kaç defa isti'mal oluna *terkib-i âher* evvela bir mikdar çöğen su ile kaynadılub yara temizliği ile yıkana ba'de bir mikdar balığın karnında olan yağdan alunub bir gece ayazda durarak taaffün itdirdikde yaralara sürile ve hayvan mezkur ark illetinden başka müsteki zuhur ider ise bir mikdar şeker sirkesi ve bulunduğu halde tilki kanı içirilerek başta kunduz hayası sürile eğer zikr olunan ark hayvanın burnunda olur ise sığırın ayakları kemiklerinde olan iliklerinden bir mikdar alunub kifayet mikdarın zeyt yağı ve erimiş katran ile karışdırılarak yara sıcak su ve çöğen ve sirke ile yıkandıkdan sonra tertib mezkur vaz' oluna ilac-ı âher evvela bir minvâl muharrer sıcak su ve çöğen ile yıkanub ba'de ufak balıklar havanda iyice döğülüb merhem gibi oldukdan üzerine urula eğerçi yarada kir olur ise bir mikdar arpa otunun içine tuz konularak keskin sirke ile hamır idilüb birkaç defa yara olan mahalle sürile

Kırk altıncı bab atın omzunda ve kollarında olan envai illet ve alametiyle esbâb ve edviyesi yirmi nev' üzere zikr olunur(109)

Birinci nev' hayvanın omuzlarında olan ilel beyanında olub o dahi iki dürlü olmağla birisi yürür iken aksayub diğeri omuzdan el ile sıkıldıkda ayaklarını uzadır aksayanların ilacı aksamayan tarafı üzerine yatırılub aksayan omuzına derisinde levni tabir oluncaya kadar bir ip ile urula ba'de birkaç yerinden derince çizilüb eti ile derisi meyanesine bakırdan yapılmış bir demir kalem sokularak sıkıca üfürile sonra yine bir iki yerinden birbirine yakın çizlilüb üzerine bir mikdar keskin sirkeye tuz atılıp karışdırılarak sürile iki gün durdukdan sonra sıcak su ile yıkanub birkaç gün daha günde bir iki defa gereği gibi iyi olmağa yüz dutdukda iki üç günde bir defa şarab ile râik zeyt sürile ve iki ayağı dahi aksar ise ilacı mezkur bir minvâl muharrer omzunun iki tarafına dahi isti'mal oluna ve el ile omuzı sıkıldıkda ayakları uzatanların evvela

ayağınıdan kan alınub ihrac olunan kan içine birer mikdar râik zeyt ve şarab ve sahik olunmuş fasülye ve on beş adet helz هلز (?) ve katulub ve üç yumurta kırılub ve iyice karışdırılarak bir mikdar ateşde ısıdılub omuzlarına sürile ertesi gün yıkanmayub derisi soyulub yara gibi oluncaya kadar el ile oğularak maral zikr bakırdan ma'mul kalem ile derisine üç parmak mikdarı kalkıncaya kadar sıkıca üfirile sonra birer mikdar sirke ve koyun kanı ve tuz birbirine karışdırılarak sürilüb iki gün durdukdan sonra çıkan su ile yıkanarak birkaç gün dahi râik zeyt sürile *deva-i diğer* omzunda olan tüyler zırnîk ve gerc ile dökülüb üzerine bir mikdar katran ile akreb otı birbirine karışdırılarak sürile iyi olmadığı suretde omuzı başından müdevver dag ile dağlanub dag mahallerine isti'mal olunacak merhemden iltiyâm buldurula *ikinci nev'* nefha tesmiye olunub ön kollarına ayaklarına zuhur ile mâde olarak taş ile urulmuş gibi şişerek kütük gibi olmağla ayaklarını düz basamaz ilacı evvela kıçının iki tarafından kan alınub ba'de birer mikdar hatmi yaprağı ve papatya ve ahılgan ve kil ve sarımsak sapı cedid bir çömlek içinde kifayet mikdar sert sirke ile merhem kıvamına gelinceye kadar kaynadılub el dayanacak kadar soğudukdan sonra şiş olan mahalle sürilerek yirmi dört saat dura ba'de sıcak su ve sabun ile yıkanub bir iki def'a terkib mezkur isti'mal oluna *üçüncü nev'* şerbek شربك (?) tesmiye olunan bir yaradır ki şekan denilen yaraya müşabih olub hayvanın ellerine ve ayaklarına zuhur iderek cerehat akar. ilacı evvela yara olan mahal katran ve su ile iyice yıkanub bir paçavra ile kurıdılarak tekrar gül suyu ile yıkana ba'de on dirhem erimiş bal mumı ve üç dirhem sahik olunmuş zencâr ve yirmi dirhem zeyt yağı birbirine karışdılub merhem yapılarak üç günde bir defa sürile *devai diğer* bir mikdar bakla otı kadar kifaye asel ve şarab ile sahik olunarak yara olan mahalle sürile *ilac-ı âher* bir mikdar hınzır gübresi kadar kifaye su ile kaynadılub güneşde kurudılarak ince sahik olunub şarab ile merhem yapılarak yara üzerine sürile veyahud bir mikdar ince afs döğülüb yara üzerine ekile *deva-i diğer* birer mikdar zeyt yağı tortusu ve koyulmuş eski şarab ve kına birbirine karışdırılub ateşde cezil kaynadılarak yaraya sürile *terkib-i âher* bir mikdar mürde-seng ince sahik olunub kifayet mikdar şarab sirkesine mezc ile tekrar döğülerek merhem gibi oldukda cezil zeyt yağı katılub yine sahik ile iyi oluncaya kadar günde bir def'a sürile *deva-i diğer* on dane siyah incir şarab sirkesi içine bir gece tevkif olunub ba'de çıkarılarak bir havlı içinde sahik ile üzerine mezkur sirkeden bir mikdar ilave olunarak bir demir tava içinde bil-tabh koyuldukda indirilüb kağıd üzerine

yayılarak yara olan mahalle vaz' ile üzeri bir bez ile muhkem bağlana üç gün durdukdan sonra değişdürülüb yine üç gün dura ve kan alınmak icab ider ise topuğu ile dizlerinde olan damarlardan kan alınub şarab ile kan alınan mahaller yıkanarak zift koyula ve su dokundurulmaya *dördüncü nev'* dehi دفس (?) denilen bir şişdir ki hayvanın tırnağı ile topuğu arasında olan hılk فبلدك(?)ma beyanında zuhur ider ilacı şiş olan mahalle katran ile akreb otı sürile iyi olmaz ise bir mikdar süsen yaprağı ince sahik olunub kadar kifaye şarab sirkesi ve asel ile karışdırılarak şiş olan mahalle sürile *deva-i diğer* bir mikdar salye صلبه(?)ince sahik olunub bir demir tava içine vazi ve üzerine kifayet mikdar süt konularak merhem kıvamına gelinceye kadar kaynadıldıkdan sonra kağıd üzerine yayılub şiş üzerine konıla *ilac-ı âher* birer mikdar akreb otı ve kırmızı zırnîh ve iç yağı ve bal mumı akreb otı ile zırnîh sahik olunub ve bal mumı ile iç yağı eridilüb birbirine mezc ile şiş olan mahalle ziyadece sürile ve yapışmak içün bir ağaç ateşte kızdırılub tertib mezkur üzerine konılarak iyice yapışdırılub üç gün dura eğer iyi olmaz ise dağlana *beşinci nev'* teşbik tesmiye olub hayvanın kolları ile ayakları koşub yorar iken birbirine çarparak üzerine durur iken kolları ile ayaklarının uzadır iş bu illet arpa üzerine su virilmeden ve yoldan geldikde gezdirilüb bağlamadan ve derlu ilen soğukdan tevkif itmeden arz olur ilacı evvela kolları ile ayaklarına tereyağı sürilüb bir mikdar durdukda biraz üzerlik suda kaynadılub süzilerek suya yağ sürilen mahallere sürile ve iki baldırından kan alınub güneşde dutula veyahud süradle ceryan iden bir nehirde bir mikdar gezdirilüb veyahud bağlu durub ba'de beş dirhem siyah haliyle ve iki dirhem hind tuzu ve birer dirhem hıltît ve kâfur ve kemik cümlesisahik olunub kadar kifaye bal şerbetine mezc ile ağzına dökile *altıncı nev'* hısu هصد (?) tabir olunub maral zikr teşbik gibi olmağla yalnız kolları gevşeyüb mâşî ve harekete iktidârî kalmaz ilac bir mikdar hınzır eti tuzlanub ateşde kurıdılarak sirke ile sahik olunub hayvanında göğüsüne sürilerek iki baldırından kan alınub bir nehirde suyun akındısına yukarı bir iki def'a yüridile *yedinci nev'* ikşar(?) tesmiye olunan hayvanın ayakları ile kollarında olan bir şişdir ki ziyade koşdurmadan ve Yorulmadan ne'şet idüb kollarını kaldırub duvara ve toprağa urarak hareketden kalur ilacı birer mikdar mür'ü safi ve sarı sabr ve ifakıya ve mefasi ve karındaş kanı ve hatmi cümlesi bir havan içine döğülüb yumurtanın beyazı ile hamur idilerek bir kaluk bez ile şiş üzerine vazi ile muhkem bağlana eğer mezkur şiş topuğunda veyahud diz kapağında ise tertib mezbur sıcak koyun kanı ile yoğırılub

şiş üzerine sürilerek gezilende bağlana ve zikr olunan ilac hayvanın derisine yapışub kendi kendüye düşmez ise el ile çıkarılub üzerine rekub ile koşub düşünceye kadar su içinde yüridile ve illet mezkur hayvan hıyye (?)seferde arzı oldığı ba'de maral zikr ilaclaryla muâlece olunmuş mahallen olduğu halde birer mikdar eski bezir yağı ile sahik olunmuş burk (?) bir tava içünde vaz' ve üzerine kadar kifaye süt veyahud râik zeyt veya su konub iyice kaynadılarak bir değnek ucuna paçavra bağlanub tertib mezkure batırun şiş olan mahallere sürile ve şiş katılınur ise bir mikdar incir on iki saat keskin sirkede ısladılub ba'de sirkenin içinden bala haric sahik olunarak bir demir tavada ıslandığı sirkeden biraz ilave ile iyice kaynadılub merhem kıvamında oldukda katılmış olan şiş sürile maralbeyan şiş topuğunun tüylü tarafında ise tüy olan mahalle gerc ile zırnîk sürilerek tüyleri döküldükde sıcak su ile temiz yıkanub bir ustura ile çizilerek mahallere akreb ve hayye ısırdığında açılan delük kadar neşter sokularak tuz doldurıla ba'de bir demir tava içine birer mikdar katran ile yaş akreb otı konularak iyice kaynadıldıkda bir değnek üzerine bez bağlanub el dokundurulmaksızın değnek ile sıcak iken sabah ve akşam değişdirilmek üzere üç gün isti'mal oluna ve hayvanın ağzı ilaca dokunmamak içün kısa bağlanub ayaklarını dahi birbirine vurmamak içün şiş olmayan ayakları kısa pey bend ile kazığına bağlana *deva-i diğer* evvela hayvanın dizinde olan damardan kan alınub ba'de bir avuç arpa unu içüne birer mikdar hatmi ve kendir ve sarı sabır ve dizinden çıkan kan katılarak bir yumurta kırılarak iyice karışdırılub şiş üzerine vazi ile yedi gün durdukda üzerine rekûb ile suyun akındısına yukarı birkaç def'a sürile *ilac-ı âher* meral zikr edviye ile kesb sıhhat itmez ise evvela ata tesir itmeksizin yalnız derisi dağlanub ba'de birer mikdar bal mumu ve zift ve hınzır yağı ve râik zeyt ve düz bir kab içinde eridilerek dağlanan mahalle sürile ve yedi gün durdukdan sonra güllü su ile yıkanub birer mikdar şarab ile zeyt yağı sürilerek üzerine kara dane unu sürile ve iyi oluncaya kadar her gün sıcak su ile yıkana veyahud bir mikdar tuz ince sahik idilüb ve dülbendden elenub mikdar kifaye suya mezc ile yarısı mahv olıncaya kadar kaynadılub bir bez ile dağlanan mahalle vazi olunub sıkıca bağlana ve kurumamak içün günde iki def'a bezin üzerine pamuk ile su urula *deva-i diğer* evvela beyaz şab ince döğülüb ve elenüb ba'de bir fetîl su ile ısladılub mezkur şaba bulanarak dağlanan mahalle sürile *sekizinci nev'* rîh el-cemal tesmiye olunan bir yel olub ziyade koşdurulmadan nâşi iderek daima kollarını ısırması illetiyle teybim ider

ilacı evvela kıçından kan alınub kan çıkan mahalle beyaz neft sürile veyahud katran ile akreb otu birbirine karışdırılub sürile *deva-i diğer* kırk dirhem kerbun فربيله(?) büyük ile katran ve tuz bir kab içinde narlıyan نارليم(?) ile kaynadılub rih olan mahalle sürile *dokuzuncu nev'* ukkal عفال (?) tesmiye olunan bir nev' illet olub on sekizinci numrada mersûm şekil misillû hayvanın baldırlarında olan damarları şişerek yürür iken ayaklarını yavaş basub durur iken karnına doğrı kaldırır ilacı vakit kısa ise kıçının derisinden delinüb delinen mahalle beyaz neft yağı konarak bir mikdar gezdirile *ilac-ı âher* yirmi dirhem antimon ve kırk dirhem kunduz hayası ve altmış dirhem çörek otı yağı ve otuz dirhem biber ve altmış dirhem tilki iç yağı ve kırk dirhem cevşir ve otuz dirhem hıltıt ve altmış dirhem kına ve şak ve yirmi dirhem kına ve yüz dirhem eski hınzır yağı ve altmış dirhem gögerçil çalı ve elli dirhem katran ve otuz dirhem bûre ve yüz dirhem ladin ve on dirhem ifakıya ve otuz dirhem defne tohumı ve otuz dirhem kerdeme ve altmış dirhem yabani feseyen ve yirmi dirhem yabani nergiz tohumı elli dirhem kuru zencil ve otuz dirhem zoka ve otuz dirhem belesancı ve yüz dirhem belesan yağı ve yüz dirhem süsen suyu ve yüz dirhem *yardık* yüz dirhem defne yaprağı suyu yüz dirhem kına suyu bir kıyye eski zeyt yağı ve yüz dirhem siyah zift ve yüz dirhem sakız ağacı sakızı ve yüz dirhem çam sakızı zikr olunan eczanın içinde sahik olunacaklar dökülüb ve erimeyecekleri eridilüb cümlesi birbirne mezc ile bir kab içinde hıfz İle eskidilerek icabı takdirine bir mikdar alunub kadar kifaye zeyt yağı ve şarab ile karışdırılarak isti'mal oluna ve tertib mezkur hayvanın ayaklarında olan ilelen kâffesine nafi'dir *onuncu nev'* teferriş ta'bir olunub hararetden nâşi hayvanın ayaklarına zuhur iden bir merzâdır ki harekete mecali olmayub daima yatub kalktığı halde hararetin şiddetinden gübresi ayaklarına yapışub nefesi sıcak olarak ağzının içerüsüne kuruyarak zekerini salıverir ilacı evvela hayvan yatmadan met'i ile ayak üzeri dutulub çulları ile kâffe cesedi kopca sarılarak derlendikden sonra yanağından kan alınub yedi gün dura ve içeceği suya katran ile darı unu katılub eğer kesin sıhhat itmez ise iki eli ile ayaklarından dahi kan alınub üç gün be her gün beş dirhem şaraba bir mikdar kender katulub burnuna üfürile ve bir mikdar pancar sirke ile kaynadılub kadar kifaye râik zeyt karışdırılarak incir ile ve ilac olduğı müddet yaş ot yedirilerek yaş ot bulunmaz ise kuru ota katran serpülerek virile *ilac-ı âher* evvela hayvanın cesedine sıcak su ile zeyt yağı sürilüb bâ'de asel katran İle tenkiye oluna *deva-i diğer* bir mikdar kerneb kadar kifaye su ile

kaynadılub lapa gibi yapılarak ayaklarına urula *terkib-i âher* hayvanın tırnakları yabıs ve hâr oldukda evvela nal sökülüb ba'de bir mikdar kuyruk yağı eridilerk kifayet mikdarı karh yağına mezc ile diz kapaklarından tırnaklarına kadar iyice sürilerek arkası kabaca örtülüb derlediği birkaç def'a bir minvâl muharrer ilac olundukdan sonra kuyruk yağı pıçak ile kesilub dizinden topuğuna kadar vaz' ile üzerinden bez ile bağlana ve illet mezkura def'i oldukda büyücek bir nal çakıla *deva-i diğer* bir mikdar yaş esrâr otı döğülerek suyu alınub hasıl olan suyla iki misli kadar şarab mezc olunarak burnuna *dökile ilac-ı âher* bir mikdar mercimek ince döğülüb kadar kifaye gül suyu ve sirke ile hamur yapılarak ayaklarına bağlana *tertib diğer* evvela ayağından nalı ihrac olunarak tırnağı etine kadar kesilüb kan alınma derecesine geldikde bir ustura ile cezil yarılarak kan aldıkdan kan akan mahalle sirke ile tuz sürile ba'de beş altı gün terementi sürilerek binilmeye *on birinci nev'* ***zem'*** زمع(?) tesmiye olunub hayvanın dizleri ile dirsekleri çatlayarak yürür iken kan akar ilacı bir mikdar kuru nar kabuğı ve aks ve zâc-ı kıbrıs ince sahik olunub çatlamış olan mahallere ekilerek üzere bir keçe ile sarıla *on ikinci nev'* seretan(?) ta'bir olunan bir nev' şiş beyanındadır ki ekseri hayvanın diz kapağı altında olub bağzısının üstünde ve dizleri yanında zuhur iderek sert olur. İlacı evvela şiş olan mahalle gerc ile zırnîh sürilerek tüyleri döküldükde bir neşter ile yarılarak üç gün akreb otı ile katran ve üç günden sonra zeyt sürile *on üçüncü nev'* derem'il urkub درم العرقوب ta'bir olunur yani dizlerinde şişmiş beyanında olub mezkur şiş içine su bir kamış gibi gayet yumuşak olmağla hayvanı hareketden berî idüb ziyade arpa virülmeden nâşi ider ilacı bir mikdar incir ile hatmi kadar kifaye sirke ile hamır gibi oluncaya kadar kaynadılub ba'de şiş olan mahallerine vaz' ile arpası cezil durba ile virile *deva-i diğer* evvela gerec ve zırnîk ile şiş olan mahallen tüyleri dökilerek ba'de sirke ile hatmi sürilüb bir nehir de suyun akındısına yukaru birkaç gün yürüdile *ilac-ı âher* evvela şiş üzerine katran sürilüb bir gün durdukdan sonra birkaç def'a sirke ile yıkana eger maral zikr ilaclar ile kesib sıhhat itmez ise şiş olan mahallin etrafı dağlanub maralbeyan dağlanan mahallere isti'mal olunacak merhemleriyle tedavi oluna *on dördüncü nev'* kam' tesmiye olunub dizlerinde zuhur iden şiş beyanındadır hayvana asla zaruri olmaz isede mâ'zur ittihâz olınacağından zirde muharrer muâlece ile tedavi ve def'i lazım dündür şöyle ki evvela bir mikdar katran kaynadılub üç günde bir def'a şişin def'i olıncaya kadar sürile *on beşinci nev'* tavassuf dinilür

maral zikr şakîka illetine mesâbe olunmağla hayvanın topuklarında zuhur ider ilac evvela illet olan mahal zeytün suyu ile yıkanub bir paçavra râik zeyte batırılarak vaz' oluna ba'de birkaç dane incir şarab sirkesine on iki saat ısladılarak bir havanda döğülüb mezkur sirke ile illet olan mahal yıkandukdan sonra döğülmüş olan incirleri vaz' olunarak bir bez ile bağlana *on altıncı nev'* fıtuk فتوه (?) ta'bir olunan çatlak beyanındadır ki hayvanın ayaklarında ve cesedinin sair taraflarında olub kuyruğu ile topuğunda olduğı halde ziyade zarar ideceğinden tedavi lazımmesine biran evvel dikkat olunması lazımadandır topuğunda olub geçikdirildiği vakit tırnağı her şerir ilacı koyunun kuyruğundan fetîl misillû yağ kesilüb bir beze sarılarak katrana batırıla ba'de bez yekde ucundan bir ateş ile tutuşdırılarak bir kab içüne damladılub mezkur damlalar çatlak olan mahallere sürile *deva-i diğer* bir mikdar ince sahik ile mürde-seng dülbenden elenüb kadar kifaye gül yaprağı yağı sıkılarak hasıl olan su ile karışdırulub çatlak olan mahallere sürile *ilac-ı âher* birer mikdar mürde-seng ile kök ayrı ayrı döğülerek dülbendden elenüb bir demir tava içinde biraz beyaz bal mumu eridilrek içine maral zikr sahik olunmuş mürde-senginden iki dirhem diğer kök bir dirhem ve cezil halis gül yağı konub merhem gibi oldıkda birkaç def'a günde bir kere sürile *deva-î diğer* bir mikdar mürde-seng ince sahik olunub kadar kifaye şarab sirkesi ile mezc olunarak tekrar dökilüb ba'de biraz zeyt yağı katılarak iyice yoğruldukdan sonra çatlak olan mahallere sürile *ilac-ı âher* bir mikdar yanmış zâc-ı kıbrıs ince sahik olunub iyü oluncaya kadar sabah ve akşam günde iki def'a çatlak olan mahalle ekile *on yedinci nev'* iklil tesmiye olunan vaci beyanında olub hayvanın topuğında olan uzun tüy ile tırnakları ma beyanında olur el ile dokanıldığı halde ayağını kaldırır ilacı evvela vecî olan mahalle siyah neft yağı sürilerek birkaç gün dura iyi olmaz ise kuyruk yağı fetîl gibi kesilüb bir bez ile sarılarak beyaz neft yağına batırılub mezkur fetîllik ucundan bir ateş ile yakıla yanar iken fetîllik ucundan damlayan damlalar bir kab içünde hıfz olunarak vecî olan mahalle sürile *deva-î diğer* evvela gerc ve zırnîh ile tüyleri dökilerek ba'de bir mikdar akreb otı kadar kifaye katran mezc ile ateşde eridilerek üç gün sürile ve suyu az virilüb olduğu mahalden dışarı çıkarulmayub *on sekizinci nev'* rehse رهصه (?) ta'bir olunan illet beyanında der ki maral zikr eklil tesmiye olunan ve cemek جمك (?) geçirilmesinden nişat iderek hayvan tırnaklarını toprağa basamayub basacak olduğu halde yanılgına kadar ilacı evvela tırnağı içi iyice temizlenüb kal قال (?) geldikde henüz ma'lûl olmuş idügü ve

cerahat ve su akdıkda illetin eskimiş olacağı anlaşılmakla tırnağının içerisu su ve sirke ve tuz ile iyice yıkana ba'de bir mikdar soğan ile bir buçuk misli sarımsak ve kadar kifaye hınzır yağı bir havan içinde iyice sahik olunarak yıkanan mahalle vaz' oluna *ilac-ı âher* birer mikdar yaş sığır gübresi ve cezil yabanı fesleyen kökü ve tuz ve üzüm sirkesi ve râik zeyt cümlesi birbirine mezc olunarak her bir mikdarın bil-tefrik tırnağı içine vaz' oluna ve eritesi gün bir mikdar iç yağı eridilerek kadar kifaye balık bağırsağı katılub konarak yine irtesi gün mezkur tefrik olunan tertib vurula el-hâsıl iyi olıncaya kadar bir gün bir gün tertib mezkur ve bir gün iç yağı ile baluk bağırsağı isti'mâl oluna ve ayaklarının dördünde mezkure zuhur ider ise yine sirke ile bulunduğu halde tilki kanı içirülerek başına kunduz hayası sürile ve tırnağı temizlendikde kan ve cerahat misillû bir şey zuhur itmez ise bir tencere içüne konub birer mikdar nar kabuğu ile kepek atılarak bil-tabh lapa gibi oldukda bir kaluk bez ile vazi oluna ba'de açıldıkda kan ve cerahat misillû bir şey zuhur ider ise birer mikdar sarımsak ve tuz ve zeyt yağı bir havan içünde sahik olunarak merhem gibi tırnağına konula ve yarada bir delik peyda oldukda daima üzerine yanmış zâc-ı kıbrıs ekile *on dokuzuncu nev'* saddah tesmiye olunan illet beyanındadır ki yaş gübre üzerinde durmadan ve sıcak toprakda ziyade koşdurulmadan ve karda ziyade gezdirmeden ve cesedinin yûbûsetinden ayaklarının ve ekserinin ön kollarının tırnaklarında olub tırnaklarının bir tarafı uzayub ve durur iken ufak ufak sıçrayup binilüb koşdığı halde bütün bütün tırnaklarını atar ilacı birer mikdar mürde-seng ile kök sahik olunarak bir demir tava içüne kadar kifaye her bal mumu konub eridilerek cezil halis gül yağı ile sahik olunan merde-senginden iki dirhem kökden bir dirhem katılub iyice karışdırılarak tırnağına vaz' olan kurudukda yıkanmayub törpü ile temizlene *ilac-ı âher* evvela hayvanın tırnağı dağlanub dağlanan mahalle neft yağı ile katran ve akreb otı sürilerek ziyade bir mahalde durdurulmayub ve koşdurulmayub yavaş yavaş gezdirile ve ayda bir def'a uzamış olan tırnağı törpüle yunula *yirminci nev'* fasidü'l hafirini فساد الحافر بعنه (?) tırnaklarının kasıldığı beyanında olub murdar yerlerde tevkif olunmadan tırnakları yumuşayub yürür iken nalı düşer ilacı bir mikdar kuyruk yağı bir maşa ile dutulub ucunda parladılarak damlayan katralar bit demir tava içüne vaz' ve yağ kadar katran mezc ile kaynadılub tırnaklarına sürile bir müddet durdukdan sonra üzerine şeftali çekirdeği yağı sürile *deva-i diğer* bir mikdar sarımsak ve zeyt yağı ile iç yağ bir havan içinde sahik olunub bir paçavra ile tırnağına vaz' ile üzerine

bir bez ile bağlana *ilac-ı âher* birer mikdar iç yağı ve râik zeyt bir havan içinde merhem gibi olıncaya kadar sahik olunarak bir mikdar eridilüb bir bez ile tırnaklarına vaz' oluna *terkib-i âher* bir mikdar iç yağı ile zift ve râik zeyt ve katran bir havan içinde sahik olunub eridilerek sıcak iken gezilen tırnaklarına urula *deva-i diğer* bir eşek hıyarı su ile kaynadılub ezilerek gezilen tırnaklarına vaz' oluna

Kırk yedinci bab-ı hayvan ayaklarının kırılması ve çıkması beyanınındır(124)

Hayvanın ayağı çıktıkda râik zeyt ile oğularak yerine getürülüb ba'de bir mikdar zâc-ı kıbrıs kadar kifaye zeyt yağı ve sirke ve koyun tüyü ile beraber sahik olunub bir kettân bezi üzerine yayılub ayağına sarıla ve doğru dursun içün birkaç tahta konularak üzerine urgan ile mümkünce bağlanub yirmi gün dura ve kurumamak içün her gün sarılmış olan mahalle üzerine râik zeyt ile sirke döküle yirmi gün sonra bil-tebdil on gün ve yine sonra da değişdirilüb on gün daha bir minvâl muharrer tedavi oluna eğer atın ayağı diz kapağından veyahud dizinin aşağısından ve yukarısından kırılub ise birer mikdar zâc-ı kıbrıs ve zeyt yağı ve sirke üçü birbirine karışdırılub koyun yapağını üzerine yayılarak kırılmış olan mahalle vaz' ile kettân bezi ile sarılub gezilen doğru durması içün birkaç tahta konub tekrar üzerine sicim ile bağlana ve kurumamak üzere her gün râik zeyt ile sirke dökilerek yirmi gün dura ba'de bil-tebdil iyi oluncaya kadar üç günde bir def'a değişdirilüb gereği gibi kesb sıhhat itdikde zekeri mürûr iden kuyruk yağı merhem sürile eğer hayvanın göğsü demir ve taş veyahud sair bir şey ile urulmadan incinüb yara olur ise bir mikdar şarabın içine kadar kifaye zeyt yağı katulub kaynadılarak bir mikdar yapağı batırılub yara üzerine vaz' oluna veyahud kettân bezinden fetîl yapılarak mezkur râik zeyt ile şaraba batırılub yara üzerine konularak üç dört gün günde bir def'a değişdirile sonra sıcak su ile yıkanub zikrin mürûr iden kara dane unundan ma'mul merhemleriyle bil tedavi iltiyâm bulduklarıyla yara deva pezir oldukdan sonra her nasıl yağ olur ise olsun birkaç def'a yağlana ve göğsünde veyahud sair cesedinde şiş zuhur ider ise rîhte olacağıdır der-kâr idüğünden göğsünün bir iki yerinden yakı açılarak başka muâlece olunmaya eğer hayvanın omuzı veyahud sair bir tarafı incinür ise iki yerinden bir iğne ile delinub kettân ipliği geçirilerek günde iki def'a râik zeyt ve sirke pamuk ile sürile veyahud meral-beyan merhem ile tedavi oluna eğer iyi olmaz ise ince dâğ ile müdevver olarak dağlana

Kırk sekizinci bab-ı hayvanın cesedine tabii olmayub haricden yani bir şey ile urulmadan veyahud sair hayvanın ısırmasından olan yaralar beyanında olan sekiz nev' üzere zikr olunur(126)

Birinci nev' demir ile urulmadan veyahud demire sürünmeden hayvanın cesedi yara olur ise evvela bir mikdar zeravend yıkanub kadar kifaye bala mezc ile bir havanda sahik olunarak yara olan mahalle sürile *ilac-ı âher* sedir ağacının kabuğundan bir mikdar alınub mezkur kabuğun ağaca gelen beyaz tarafların çıkarılub suda kaynadıla hamur gibi yumuşadıkda merhem gibi oluncaya kadar sahik olunub yara olan mahalle isti'mâl oluna ve yara şişer ise bir mikdar ateş külü kadar kifaye sirke ile hamur olunarak sürile *ikinci nev'* eğer yarası arslanın ısırmasından olur ise evvela bir kurbağanın karnı yarılub sıcak iken yarasının üzerine urularak atı el-zikr merhem ile İltiyâm buldurıla *üçüncü nev'* arslanın ve zehirli olan hayvanın gayri yırtıcı kâffe hayvanın ısırmasından cesedinin bir tarafı yara olur ise evvela yaz olsun veyahud kış olsun yara su ile yıkanub ba'de bir kepek dalı alınub ateşde yakılarak misli kadar zâc-ı kıbrıs atılarak sahik ile yara üzerine ekile *dördüncü nev'* hayvanın yarası hayyenin ısırmasından olur ise tüyleri ürperip ve dökülmesi ve ayakları ile başı şişib yarası ile gübresinde taaffün iderek daima bozulmuş alametleriyle tebyin ider ilacı otuzca beyaz veyahud siyah biber sahik olunub bir mikdar ekşi elma ağacı yaprağı siyah şarab mezc ile içirüle *deva-î diğer* bir mikdar haşa ماشا(?) bir kıyye şarab ile dört bölükde üç bölüğü mahv oluncaya kadar kaynadılub içirüle *ilac-ı âher* bir mikdar elma ağacı yaprağı ince döğülüb kadar kifaye şaraba mezc ile içirile veya yara üzerine dahi sahik olunan yaprakdan bir mikdar ekile *beşinci nev'* hayvanın bir tarafı akreb ısırır ise tüylerinin levni tagbir olub burnunda su akmış ve yürür iken kapanub ayak üzere durur iken gayet gevşek durub kuyruğuna yukaru kaldırması alametiyle teybin ider ilacı bir mikdar zamg kifayet mikdarın şarab ile ezilüb içirüle ve ısırdığı mahalle üzerine dahi safer teresi konula *deva-i diğer* atın burnuna bir mikdar su püskürilüb akrebin ısırdığı mahalle dahi bir mikdar serd kozası ve kettan tohumı ve afyon sahik olunarak ekile ve yiyeceği ota dahi birer mikdar râik zeyt sürilerek virile *ilac-ı âher* bir akrebin

kuyruğı kesilüb gerü tarafı bir mikdar zeyt yağı ile kaynadılarak sürile *altıncı nev'* hayvanı kertenkele ısırır ise ısırdığı mahal şişib daima inler ilacı bir mikdar kükürd ince sahik olunub kadar kifaye sirke ile yoğrılarak ısırdığı mahalle sürile *ilac-ı âher* bir mikdar soğan sahik olunub kifayet mikdarın sirkeye mezc ile tekrar döğülüb ısırdığı mahalle vazi oluna *deva-î diğer* bir mikdar meryem ağacı yaprağı ile çiçeği sahik olunub kadar kifaye sirke ile mezc ile gezilen vazi oluna *yedinci nev'* hayvanın cesedine ateş dokunub yara olur ise bir mikdar anzarot ve zencâr ve nısf kadar siyah toz ince sahik olunub dülbentden elenerek kadar kifaye sirke ile hamır olunarak yara olan mahalle sürile *deva-î diğer* birer mikdar kâfûr ve kırmızı sandal ve yumurtanın akı ve mürde-seng ve gül yağı ve beyaz bal mumu cümlesi bir havan içinde sahik olunub merhem yapılarak yara mahallerine sürile ve iş bu merhem zekeri mürûr(?) iken bablarda muharrer dâğ yerlerine dahi nâfia'adır *sekizinci nev'* hayvan hendek içine düşüb yahud yürür iken düşüb veya bir sey ile urulub yara olur ise bir kunduk mikdarın hıltît İkiyüz dirhem şarab ile ezilüb burnuna püskürile *ilac-ı âher* yüz elli beş dirhem şarab ve su içine bir kabza palamud ağacı gülü katulub iyice karışdırılarak içirile *deva-î diğer* bir mikdar ifakıya otı suyı veyahud şarab veyahud ekşi nar suyu ile karışdırılarak burnuna püskürile

Kırk dokuzuncı bab-ı hayvan ahurunda sinek ve karınca ve pire ziyade oldığı halde def'i olunması beyanında olub üç nev' üzere zikr olunur(128)

Birinci nev' hayvanın ahurında at sineği kesret üzere oldığı halde defne yaprağı su ile kaynadılub cesedine püskürile veyahud defne ağacı yaprağı sirke ile kaynadılub bir mikdar dahi kender katılarak cesedine sürile ve ahurda bayağı sinek ziyade olduğu vakit çörek otı ile kişniş otı tütsü idilüb sinekler ahurdan dışarı çıkdıkda kapusuna perde asıla *ikinci nev'* ahurda karınca oldığı halde hurûç itdikleri deliğin üzerinde üç karınca tütsü idilüb katran ile delüğü kapanarak bir mikdar sedef otı yakıla yine hurûç iderler ise bir mikdar sahik olunmuş kemik suda kaynadılub koyun yüni ile hayvanın ayaklarına sürile *üçüncü nev'* ahurda pire çok oldığı halde bir mikdar suyla içine bir mikdar sedef otı ve tuz ve gerc katılub ahurun sakfı ile duvarlarına sürilere eğer pireler def'i olmaz ise ahurun orta yerine bir çukur kazılub defne ağacı talaşı konarak ahurun cenab erbaâsına tuzlusu sürilüb pireler mezkur

talaşa cemî oldukda asul اصول(?) ile talaşı bir su içine atılub ahurdan dışarı çıkarıla veyahud talaşın üzerine kettan samanı dökilüb yakıla fakat talaş üzerine tuzlu su dökdirilmeye ve ahurda akreb zuhur iderise birer mikdar zırnîh İle kına ince dögilüb safer yağı ile hamır idilerek kunduk mikdarı tütsü olana ve hayye olduğu halde birer mikdar süsen ile geyik boynuzı tütsü oluna

Ellinci bab hayvanın vucuduna sümük virecek devalar beyanında olub iki nev' üzere zikr olundur(130)

Birinci nev' hayvanda semirub سمیدوب(?) kalbinin kuvvetlenmesi içün yarımşar kıyye süt ve rezine otu suyu ve kuru üzüm ve eski şarab cümlesi birbirine karışdırılub yedi günde bir def'a içirile *terkib-i diğer* beş altı yaşında olan çocuk bevlinden altmış dirhem alınub burnuna püskürile *ikinci nev'* hayvan daima sıhhat üzere olub deminin mutedil olması ve ilel saireye vücudında istidâri olmaması murad olundukda atı el-zikr tertib ile muâlece oluna şöyle ki iki kabza ebegömeci üç kıyye şarab veyahud keskin sirke ile iki kıyyesi zâil oluncaya kadar kaynadılub soğudukda süzilerek içine yarım kıyye safer yağı ve birer mikdar vec ve şeker on beş dirhem râvend ile günde birer mikdar kemik ve tavuk darısı ve biber ve birer dirhem kakule ve karanfil otu katularak tekrar kaynadıla ve ba'de hayvana bir gün ot ve su virülmeyüb irtesi gün tertib mezkur içirile ve arpası ile otuna incir katulub doyuncaya kadar yedirile *tertib diğer* bir mikdar dişi hınzır gübresi kurıdılub eski şarab ile karışdırılarak içirile

Elli birinci bab-ı semiz olub iştihasız olanlarda kuvvet iştihasına dair tedavi beyanındadır(130)

Hayvana semiz olub yeme ve içmeğe iştihası olmaz ise otuz dirhem halis şeker ve zencebil ve üç dirhem hıltıt ve beş miskal sarı tuz ve beş dirhem kemik ve behmen nohud ve za'ter cümlesi ince sahik olınub bir buçuk kıyye eski şarab mezc ile yirmi dört saat dura ba'de süzilüb bir kıyye su ilave olunarak üç günde bir def'a üçyüz dirhem içirile ve otına dahi hatmi veyahud turb konılarak yedirile *tertib diğer* hayvan otı ağzında çiğneyüb bırakır ise yüz dirhem ebegümeci suyuna bir mikdar gül suyu katılarak içirile

Elli ikinci bab-ı hayvana ziyade yek tahmil itmeden veyahud ve koşdurmadan veya seferde ziyade sürmeden kuvveti iştahısına halel gelenlerine iadesi tedavisi üç nev' üzere zikir olunur(130)

Birinci nev' hayvana ziyade yük tahmil olunub bir tarafı incildiği halde cesedinde kangı tarafından olur ise olsun cezil kan alınub mezkur kan ile bir mikdar evvel merhem yapılub incilmiş olan mahalle birbiriyle vaz' oluna ve iştihasının açılması içün dahi birer mikdar şarab ile asel birbirine karışdırılub günde bir def'a birkaç gün burnuna püskürile *ikinci nev'* hayvanı ziyade koşdurmadan iştihasız oldur ise altmış dirhem sirke ve sığır yağı veyahud tereyağı ve iki buçuk kiyye su birbirine karışdırılarak tenkiye oluna veyahud yalnız sıcak su ile ayakları yıkana *üçüncü nev'* ziyade yola yüridülmeden iştihası kapanur ise birer mikdar arpa otu ile şeker kadar kifaye suya mezc ile bir kaşuk ile karışdırılub eridikde içirülerek üzerine binilüb yarım saat kadar gezdirile ve burnuna dahi bir mikdar asel ile şeker suda şerbet yapılub püskürile ve ayakları ile zekeri ve hayaları su ile yıkanub yıkanan mahallere tuz ve safer yağı ve sirke sürile ve asla kan alınmaya *terkib-i diğer* elli dirhem şarab ile elli dirhem asel birbirine karışdırılub burnuna püskürüle ve bir tarafında şiş zuhur ider ise iki üç dirhem zaferan sahik olunub bir mikdar suya mezc ile hayvanın sol tarafında olan burnuna püskürile *terkib-i diğer* doksan dirhem şarab ile yüz dirhem karışdırılub burnuna püskürile veyahud bir mikdar kemik ve kına kadar kifaye şarab ile karışdırulub içirüle ve soğukdan muhafaza olunub cesedine dahi yalnız şarab sürile

Elli üçüncü bab soğuk alan hayvanlarının muâlece beyanındadır(133)

Hayvan soğuk aldığı vakitde üçer dirhem sahik olunmuş beyaz çöplüme ile nışadır ve üç dirhem sığır sütünden yapılmış tere yağı birbirine karışdırılub yedi aded hab yapılarak günde bir danesi yutdurula *deva-i diğer* üç dirhem mür'ü safi ince sahik olunub yüz dirhem şarab ile yirmi beş dirhem zeyt yağına karışdırılarak burnuna püskürile *ilac-ı âher* üç dört habbe beyaz biber ince sahik olunub ve bir kabza sedef otu döğülerek suyu alınub meshûk bibber ile sedef otu suyu üç misli şaraba mezc ile burnuna dökile *tertib diğer* mümkün olduğu halde bir hınzır yavrusu kesilüb bir mikdar kanı alınarak kadar kifaye şarab mezc ile içirile *deva-i diğer* otuz

dirhem soğan döğilüb on dirhem çörek otu ve yüz dirhem şarab ile karışdırılarak içirile *ilac-ı âher* bir mikdar kırmızı katran sahik olunub su ile karışdırılarak içirile *terkib-i diğer* günde iki def'a ikişer demet buday hasılı yedirile hisili yedirile

Elli dördüncü bab hayvanın susuzluğu tahammi içün olan tedabir beyanındadır(133)

Mevsim sayfda hayam seferde bir iki gün su bulunmayacağı bilinüb hayvanın susamaması murad oldukda vakit hazırda hayvan gereği gibi susayıncaya kadar su virilmeyüb ba'de bir mikdar soğuk suyun içine bir iki kabza arpa unu atılarak içirile ve gecenin yarusında altmış dirhem ve sabah ile dahi altmış dirhem çerviş yağı burnuna dökilüb yola gideler iki günden sonra yine su bulunmayacağı melhûz ise bir minvâl muharrer su içirilerek ve burnına yağ dökilerek seyir deler

Şükür Muhammed 791

SONUÇ

Baytarlık, bütün hayvanların tedavileri için kullanılan bir terim iken belli bir dönem sonra sadece atların bakımı için kullanılan bir terim haline gelmiştir. Bu alanda gerek Yunan tarihinde gerek Roma tarihinde gerekse İslam tarihinde pek çok yazma eser yazılmıştır. Bu eserlerin kimileri ise birbirinden tercüme edilerek kale alınmıştır.

Fürussiye ise hayvanların tedavilerinden ziyade Ata binme,sürüş, üzerinde duruş şekilleri, silahşörlük ve okçuluk gibi konuları ele alarak anlatılan kitaplara verilmektedir.

Türklerde atın önemi büyüktür. Fakat at bakımına ait yazılı bir eser bulunmamaktadır. Türklerin İslamiyeti kabulü ile İslam dünyasında Tıp'ın gelişmesiyle paralel, baytarlık alanında da gelişme göstermiştir. Ata verilen önemin devrin ihtiyaç ve değer anlayışından kaynaklandığı söylense de, Kur'an-ı Kerim ve hadislerde at yetiştirme ve cihadda atın önemine yer verilmesi, savaş aracı olarak atın övülmesi ile binicilik ve at yetiştiriciliğinin (en azından İslam ülkelerinde) teşvik edilmiş olduğu; eserdeki ayet, hadis ve söylenen sözlerle atın insanın yaşamındaki önemini anlamak acısından önemli bilgiler içerdiği söylenebilir. İslam dünyasında yazılan eserler ile hayvanların tedavileri de gelişmeler göstermiştir. Türk-İslam devletlerin çoğunluğu Arapça ve Farsça yazılmıştır.

Çalışmamız, ele aldığımız Tuhfetü'l-fârisîn fî-ahvâli huyûli'l -mücâhidîn adlı eserimizin özelliği Osmanlı döneminde Türkçe yazılmış ilk eser olarak bilinmektedir. Bu eserden önce yazılmış eserler genelde Arapça Farsça yazılmıştır.
Eserimiz görünüşte bir Fürusiyye örneği gibi içerik olarak tipik bir baytarname'dir. Eserde atların pek çok hastalığa tedavi yöntemleri farklı farklı ilaçların yapımı ve aşamaları ile hayvanlara uygulanış biçimleri, kimi hastalıklar için resimleri çizilip gösterilen bir eserdir. Tedavide farklı uygulama yöntemlerinin (ağızdan içirme ve burundan damlatma, lapa, lavman yapma, yakı, tütsü, kan alma, sürme, dağlama gibi) kullanılması; dağlama yönteminin ayrıntılı açıklanıp, farklı şekillerde önerilmesi; uygulama dozu ve zamanının (sabah ve aksam, yem ve su vermeden önce) önemsenmesi, çalışmada yer alan bazı uygulamaların günümüz veteriner

hekimliği uygulamaları içerisinde de uygulanabilir bir nitelik taşıdığı seklinde değerlendirilebilir.

Çalışmamızda, baytarlık ve fürusiyye ile bilgi verilirken, Türklerde atın öneminden bahsedilmektedir. Çevirisini yaptığımız eser Tuhfetü'l-fârisîn fî-ahvâli-mücâhidîn, transkripti ve yapılan tasnif ve sadeleştirmesi ile yapılan eserin daha anlaşılır olması amaçlanmıştır.

Sonuç olarak incelemesini yaptığımız bu eserin günümüz at bakımı ve tedavilerine bir nebzede olsa faydası olması amacı ve isteğiyle hazırlanmıştır.

KAYNAKLAR

1. Akyüz, Salim, "Silah", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Ankara - 2009 TDV, C. XXXVII

2. Çavuşoğlu, Ali, "At Kültürü,Düşünce ve Duygu Dünyamızdaki Yansımaları", *Erciyes Üniversitesi İhlahiyat Fakültesi*, 2007

3. Çetin, Altan, "Memlüklülerde Okçuluk" *Gazi Türkiyat*, 2011

4. Çınar, Ali Abbas, "Divanu Lügat'it Türkte At Kültürü", Eski *Türklerde At ve Atçılık*, İstanbul-1995

5. Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara-2005

6. Eliaçık, Muhittin, "Tayyarzâde Ahmed Atâ'nın Bir Baytarnâme Tercümesi", *Mavi Atlas Gümüşhane Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Say-1, 2013

7. Eliaçık, Muhittin "Edebiyat Tarihimize Işık Tutan Bir Eser: Ata Tarihinin 4-5. Ciltleri", *İlmi Araştırmalar Dergis*i, İstanbul-2005, Say-20

8. Mehmet İşpirli, " Ata Bey, Tayyarzâde", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, Ankara-1999. C.I,

9. Kırkbıyık, Kasım, "Baytarlık" *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.V, Ankara-1992

10. Koca, Salim, "Eski Türklerde Sosyal ve Ekonomik Hayat", *Türkler,* C.III, Ankara-2002

11. Sami, Şemsettin, Kâmûs-ı Türkî, Çağrı Yayınları, İstanbul

12. Seyfikaya, Osman Fikri, "Eski Türk Kültüründe At" *Türk Kültüründe At ve Çağdaş Atçılık*, İstanbul-1995

13. Şen, Mesut, "Baytarnameler", *Eski Türklerde At ve Atçılık*, İstanbul-1995

14. Yiğit, Ali, "İlm-i Fürusiyet İsimli Baytarnamenin Veteriner Hekimliği Tarihi, ,At Yetiştiriciliği ve Hastalıkları Açısından İncelenmesi" *Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi,* Konya-2011

EKLER

Ek-1. Sözlük

A

A’zâ اعضا: Organlar, üyeler

Abraş آبراش: 1. alacaklı, benekli(at), 2. beyaz ve kırmızı alaca renk, vücudundaki sam lekesi

Adîde عديده: Çok, bir çok

Afs عفص: Mazı denilen taneler

Ahvâl احوال : Oluşlar, buluşlar, durumlar

Ahz emte lubak ,amlA :اخذ

Âkil اكل : Ekleden, yiyen

Alâ- Ale علی : üst, üzere

Âmâre آماره :1. hesap, 2. inceleme, 3. karnında su birikme hastalığı

Anber عنبر: Ada balığın bağırsaklarında toplanan, yumuşak, yapışkan ve misk gibi kokan, kül renginde bir madde

Ânif عنف: Pek yakında geçen

Anif’ül Beyan بيان انف: Denilecek, beyan olunan, bildirilen

Ârızî ارضی : Sonradan çıkan, muvakkat, gelip geçme

Aristratis ارسطراطيس:

Arn-Ark عرق عرن: yaz yarası

Âsân اسان : Kolay

Asel عسل: Bal, 2. Cennetteki dört sudan biri

Asfer ilzineb kulos ,kuçu ,ıraS : اصفر

B

Ba’de بعده: Sonra

Bab باب : Kapı:

Bâtın بطن : iç, iç yüz, içteki, iç yüzdeki

Bedeniye بدنيه : Bedene mensup, bedenle ilgili

Behmen بهمن : Turpa benzeyen ve “kavza kökü” denilen bir ot

Belesan بلسان : Pelesenk ağacı, balsama ve bu ağacın yağı

Bend بند : Bağ, zincir

Berî بری : Sâlim, kurtulmuş, temiz

Bevli- Bevliye بول - iligli elkidiS: بـ ولـ يـ يه

Bezir yağı بزرياغی : Keten tohumundan çıkarılan ve yağlı boya yapmak için içine renkli madde katılan, kokulu kuru bir yağ

Bil'idhal: بالداخال

Bûre بوره : Nebat Şekeri

Bûy بوی : Koku

Bürudet: بردوت soğukluk

C

Cedid جديد : Yeni kullanılmış, pek az zamandan beri bilinen , mevcut olan

Celî جلی : Aşikar, meydanda, belli

Cenab جناب: Şeref, onur ve büyüklük terimi olarak kullanılır, hazret.

Cerahat جراحات: cerâhatler, irinler, yaralar.

Cereyan جريان : Akma, akım, geçme, olma, oluş

Cesed جسد: Vücud, beden

Cesim جسيم: İri, büyük, kocaman

Cevşir جوشير : Çulha, arpa torbası

Cezil جزيل : Bol, çok

Cihet جهت : yan, yön, taraf 2. yüz, yer 3. sebep, vesile, bahane 4. vazife, hizmet

Cihet جهت : Yan, yön, taraf 2. yüz, yer 3. Sebep, vesile, bahane, ilgi

Cism جسم : Beden, gövde 2. Madde

Cünûn جنون : delirme, çıldırma, delilik

Ç

Çarh چرخ: 1. çark,tekerlek, 2. felek, gök, 3. yaka, 4. ok yayı, 5. çakır doğan, 6. tef, 7. devreden, dönen

Çerviş چورپش: hayvanın eritilmiş yağı, kavrulmuş un ile yepılan bir çeşit yemek

Çoğan –Çöğen چوكن: Çöven otu, kökü ve dalları, suyu sabun katılmış gibi köpürten, kir temizleyici bir bitki, sabun otu, helvacı kökü

D

Dâğ داغ : yara, kızgın demirle vurulmuş yer

Dâll دال : Delâlet eden, gösteren, işaret eden

Dar-ı fülfül دار فلفل : (fülfül) karabiber, karabiberin uzunca bir çeşidi, tarçın tohumu denilen kuyruklu biber

Dendân دندان : Diş

Der-kar دركار: Mâlum, aşikar, bilinen, belli

Dikik دقيق: Un

Direm درهم : Akçe, para, dirhem, gümüş para

Dûçâr دوچار : Tutulmuş, uğramış, yakalanmış

E

Ecza' اجزاء: Parçalar, kısmlar

Eczâl اجذال : Ağaç kökleri, tomrukları

Edviye ادويه : İlaçlar

Ekl اكل : Bir şey yeme, yenilme

El-hasıl الحاصل : hasılı, netice itibariyle, sözün kısası, kısacası

Elzem الزم : daha, lazım, lüzumlu

Emel امل : Ümit, umma, arzu, hırs, tamah

Emraz امراض : İlletler, hastalıklar

Erbaa اربعه: Dört

Esbâb: اسباب Sebebler

Estâr استار : Örtüler, perdeler

Eşk ışayzöG : شك ا

Evsaf اوصاف : Sıfat

F

Ferc فرج : Aralık, yarık, çatlak, 2. dişilerde tenasül aleti, avret, utyeri edep yeri

Fesâd فساد : Bozukluk

Fetîl فتيل : Yaralara konulan tiftik

G

Galebe غلبه : Galip gelme, yeninç 2. çokluk, kalabalık 3. zapt olunmayacak derecede azgın

Galiz غليظ : Kaba, nezaket dışı

Gezilik گزلك : Eğri kılıcın ağzı

Giran كران : Ağır, sakil, fena kokmuş, bıktırıcı, usandırıcı, sert, katı

Gubâr: غبار Toz

Gûş: كوش Kulak

Güzaran: كذارن geçici, geçen

H

Hâbbe حبًه : Buğday, arpa ve sair ufak ve yuvarlak olan şeyler, taneler

Hâhiş خواهش : İstek, arzu, isteyiş

Halel خلل : 1. İki şey aralığı, boşluk, 2. Bozma, bozukluk, eksiklik

Halt خلط : Karıştırma 2. fena, münasebetsiz söz söyleme

Hanân خانان : yürek yufkalığı, acıma

Hanâzir خانزر : ازيد ر

Hanzal خنظال : Ebucehil karpuzuda denilen, portakal büyüklüğündeki meyvası, çok acı ve iç sürücü olan bir bitki

Har خار : Kızgın, sıcak

Hâr خار: Diken

Hâsıl خاصل : Husula gelen, husul bulan, peyda olan, çıkan, üreyen, türeyen

Havsala : خوصedim ,ığasruk şuk له

Hayye خيه : Yılan

Hazime خاضيمه : Midedeki eritici, sindirici kuvvet

Helâk خلل كه: Mahvolma, ölme, harcanma, çok yorulma

Hetk: ختكه Hırtma, yarma

Hıfz خفظ: koruma, Saklama, Ezberleme

Hılt- Hıltıt خلط : Eski hekimlerin insan vücudunda varsaydığı; safra, sevda, dem; balgam gibi dört unsurdan her biri

Hınzır خنزر: Domuz

Hidemat خدمتر: Hizmetler

Hilkat خلقت: Yaratılış, yaratılma 2. tabiat

Hin خين : An, zaman, vakit, sıra

Hurûc خروج: çıkış, çıkma, dışarı çıkma, ayaklanma

I

Iskat اسقاط : Düşürme, düşürülme

İ

İbtidâ’; ابتدا 1. başlama, 2. başlangıç, 3. ilkim, önce, başta

İdhal ادخال : Dahil etme, içeri sokma

İdhâl: ادخال Dahi etme, içeri sokma

İfâkat: افاقت 1. Hasta, iyi olma, iyiliğe dönme

İğmâz اغماض : Göz yumma, görmezlikten gelme

İhtilâc اجتلاج : Çarpıntı, çarpınma 2. Eğirme 3. Etler gevşeyip büzülme 4. havale nöbeti

İltiyâm التيام: yara kapanma, onulma

İnkibâz انقباض : Büzülüp, toplanma, çekilme 2. kasvet, keder, sıkıntı 3. kabızlık, peklik

İsfîdâc اسفيداج: Üstübeç

İsti'mal استعمال : Kullanma

İstidâri استدارى: dönerek ve bir daire teşkil edecek olan

İşkâr: اشكار Av, avlanma

İştihâ اشتهاء : Meyil, istek, iştah, yemek yeme isteği

İttihaz اتخاذ : (ahz'den): Edinme, Kabul etme, itibar etme, sayma

K

Kabâ'' قباً : Üst giyilen elbise, cübbe, kaftan

Kabza قابضه: Avuç

Kadîm قديم : Eski

Kâffe كافه : Hep, bütün, cümle

Kâfûr كافور: Uzak Doğu'da yetişir, bir çeşit taflandan elde edilen ve hekimlikte kullanılan, beyaz ve yarı saydam, kolaylıkla parçalanan ıtırı kuvvetli bir madde

Kaîde قاعده : 1. Esas, temel 2. Usul, nizam, yol, kurak

Kakule: Zencefilgillerden, sıcak memleketlerde yetişen ıtırlı bir nebat

Kal قال: Söz, laf

Kam' قمع : ezme, kırma, zaptetme

Kamer قمر : Ay

Kâmil كامل: Bütün, tam, noksansız, eksiksiz

Karh قرح: Yaralama, yaralanma, 2. Vücuda çıban çıkan

Kast-ı zan قصد ظن :

Kebâb: doğrudan doğruya ateşte ve kab içerisinde pişirilen et

Kelb كلب: Köpek

Keraviye unoymiK namaraK :ەیوآرک

Kerre كرّه : defâ, kez.

Kesb كسب : Çalışıp kazanma, kazanma

Kesret كرست : Çokluk, bolluk

Kettân كتان : Keten

Keyfiyyeten كيفيه : keyfiyet , nitelik bakımından

Kıst قسط :1. hisse, pay, nasip. 2. tartı, ölçü ve bölüştürmelerde doğru iş görme

Kıyye قييه: Okka, dörtyüz dirhem

Kibariyye كباريه: Gebreotugillerden

Kifâye- Kifâyet كفايت : Yetiştirme, elverme, yeterlilik, 2.iktidar,yararlılık

Kulunç كولونج : hek. Bağırsak ağrısı, bağırsaklarda peyda olup omuz başlarına ve vücuda gelen bir ağrı

Kurha كرحا: Silah yarası

L

Lâc لاج: Çıplak

Lâhîm لحيم: Etli, semiz

Lâkîm لقيم : yontulmuş, yonulmuş

Levni لونى: renkle ilgili, renge ait

M

Ma’ade معده: Çıkış, gidiş

Ma’lûl معلول : İlletli, hastalıklı, sakat

Ma’lul معلول: İlletli, hastalıklı, sakat

Ma’lum معلوم : Bilinen, belli 2. etken, faili bilinen ve belli olan

Ma’mul معمول : imal edilmiş, yapılmış, işlenmiş

Ma’ü’l asfer رفصالاام : Sarı

Ma’z زعم : Keçi, Karaca

Mâ’zur روذعم : Özürlü, özürlü olan

Mâde مداه: Dişi

Mahkuk قوقحم: Doğrultulmuş, doğru yapılmış

Mahv محو : Yok etme, ortadan kaldırma, harabetme, perişan etme, batma, bitme, yok olma 2. beşeri nakîsalardan kurtulma hali

Mahzâ محاض: 1. Ancak, yalnız, tek, sade, 2. Halis,

Mâil مايل: Bir yana eğilmiş, eğik, eğri

Makras مقراص : Makas

Maraz مaleb ,tred ,kılatsaH : رض

Mâşi ماشى : Yürüyen, yürüyücü

Maşî, Mâşiyye ماشي: yürüyen, yürüyücü

Mazarrat مضارات: Zarar, ziyan,, zarar verme, dokunma

Mazarrat مضرت: Zarar verme

Mefâsîl مفاصل: Oynak yerler, eklemler

Melhûz ملحوظ: Mülahaza edilen, düşünülebilen, hatıra gelen, olabilen

Memdûh ممدوح : Medh olunmuş, övülmüş, övülerek

Merkum مرقوم :Yazılmış, adı geçmiş, 2. bayağı, âdi, işsiz güçsüz

Mersûm مرسوم: Resm olunmuş, yazılmış, çizilmiş

Mertebe مرتبه : Mertebe, basamak, 2. Rütbe, paye, 3. Miktar

Meshûk مسحوق: sahk olunmuş, döğülüb toz haline getirilmiş

Meşâ مشى : İshal verici ilaç

Mevtî موتى: Mevte mensup, ölü ile ilgili

Mezbûr مزبور: Adı geçen, yukarıda söylenmiş olab

Mezc مزج : karıştırma, katma

Mezkûrمذكور : zikrolunmuş, adı geçmiş, anılmış

Mezmûm مذموم : Zemm olunmuş, yerilmiş, beğenilmemiş

Mezrâ مرارص : Hastalar, hastalıklar

Mîl ميل: Göze sürme çekmeye mahsus bir alet

Milrâz مقراض : Kesecek alet, makas

Minval منوال: tarz, yol

Misk مسك : Asyanın yüksek dağlarında yaşayan bir ceylanın erkeğinin karın derisi altındaki bir bezden çıkarılam güzel kokulu madde

Miskal مثقال: Yirmi dört kıratlık bir ağırlık ölçüsü

Missillû مثلول: Benzer gibi

Mizân ميزان :Terazi, ölçü aleti, tartı, ölçek

Mu’tâden معتادداً : Alışılmış üzere.

Mu’tedil: معتدل 1. ne az, ne çok, orta halde bulunan, 2. yavaş, mülayim, sert olmayan

Muahhar مؤخر: te’hir edilmiş, sonraya, geriye bırakılmış, sonrakı, 2. kıç

Muâlece معالجه: ilaç yapma, ilaç kullanma

Muharrer محرر: Tahrir olunmuş, yazılmış, yazılı

Muhâzi محازى : Birbirinin karşısında ve bir hizâda bulunan, 2. paralel, karşı hizada bulunan

Muhkem محكم :Tahkim edilmiş, sağlam, berk kuvvetli

Mukaddemâ مقدّما : önce, eskiden

Murad مدار : Arzu, istek, dilek

Muzırrat مضرات : Zararlı, zarar veren, zarara sokan

Mücerreb مجرب : Tercüme edilmiş, denenmiş, sınanmış

Müdâvât مداوات : Deva arama, hastaya ilaç verme

Müdevvir مدوّر: yuvarlak, yuvarlanmış

Münten منتن : Hastalık bulaşmış

Münteşir منتشر : İntişâr etmiş, yayılmış, açılmış, dağınık

Mürde-seng مدهٔ سنگ : Tabir Kurşun oksidi

Mürûr مرور : Geçme, bir yandan gidip öte yandan çıkma, geçip gitme, sona erme

Müsâraat مسارعت: Süratle, sür’at ve acele etmek

Müsellem مسلم : 1. teslim edilmiş, verilmiş, 2. su götürmez doğruluğu, gerçekliği herkesçe kabul edilmiş

Müsemmâi مسمّا : Tesmiye olunan, 2. bir manası olan söz

Müstâki مستقيً: Kendi başına

Müsteskî مستسقى : İstiska olmuş, karnı su toplamış

Müstevi مستوى :1. Düz, her tarafı bir, 2. güzlem

Müstevlî مستولى : İstila eden, ele geçiren, İdaresi altına alan, 2. Yayılan, her tarafı kaplayan

Müşâbih مشابهٔ : Benzeyen, benzer

Müşâhede مشاهدهٔ : bir şeyi gözle görme, 2. Allah alemini görme

Müteaffin متعفّن: Taaffün eden, bozulup, fena kokan, kokmuş, çürük

Mütenevvia متنوع : Türlü, çeşitli, çeşit çeşit değişik

N

Nâfıa اعفان: Bayındırlık işleri

Nafi’ عفان: Menfaatli, Faydalı, karlı

Nâ-pâk اپاك: Pis, murdar

Nân نان: Ekmek

Nâşî شاى : 1. Neşet eden, edici, ileri gelen 2. Ötürü, dolayı, sebebiyle

Nâşir شار: Neşreden, dağıtan, saçan, yayan, açan

Ne’şet شات :1. Meydana gelme, ileri gelme. 2. çıkma, yetişme

Necâset جاست : pislik, murdarlık

Neft فت : neft yağı

Nefta فات:1. Üfürük, 2. Karın şişmesi, şişkinlik

Nişan شان:Nişan, iz, belirti

Nısf صف : Yarım, yarı

Nûzûl زول: 1. Aşağı inme, 2. Konağa inme, konaklama, 3.hek. nüzül inme, felç

P

Pare راپ: Parça

Pey پي: Arka

Peydâ ديپ: hazır olmak

Pezir ذيپ: olan, olabilen, şifa bulan

R

Râik عار: Sade, saf, halis,

Rakîk قيقر : ince

Râtîb طار : Rutubetli, ıslak, nemli, yaş

Ravend دنوار : Kökleri ve sapları ilaç olarak kullanılan kara buğdaygillerden bir nebat

Râziyâne زايزانه : Rezene

Rebîiyye ربيعيا : Çuhaçiçeğigiller

Rekûb كوبر : Binilecek hayvan

Renc جنر : Ağrı, sızı, zahmet, eziyet, sıkıntı

Resîde سيدر : Eriştirmiş, yetişmiş, olgunlaşmış

Rih حيا : Sızı, Romatizma

Rîhte ختيا : dökülmüş, akıtılmış

S

Sâdır سnakıÇ :ر اديـ

Sâhik ساحق: Ezip, döğen

Sakağı سقاغى : Mankafa hastalığı (ruam)

Sakf سقـف: Tavan, çatı, dam

Sakîl ثقيل: 1. Ağır, 2. Sıkıntı, can sıkan

Sâlif سالـف: geçen, geçmiş

Sâlim: سالم Sağ sağlim, 2. eksiksiz,sakatı, noksansız

Sandal سانـدال: Sandal ağacı

Sayf صيـف: Yaz

Sefûf سـفـوف : toz ilaç, ilaçlar, devalar, merhemler

Sel-Seyl: Şiddetle gelen şey

Semiz سميز: Şişman, besili, yağlı

Seng سنك : Taş

Seniyye; ثنايا ön dişler, önlerdeki dört diş

Sertâpâ سرتاپا : baştan aşağı

Seza ازسـ : Münasip, uygun, yaraşır

Sill mereV : سل

Sinn سين : diş, yaş, ömrün derecesi

Sukut سقوط : Düşme, aşağı inme, 2. sarkma

Sûret صورث : Biçim, görünüş, kılık 2. tarz, yol, gidiş

Süsen سوسن : Susam

Süvar سوار : Ata binmiş, binici

Ş

Şâh-daneشاهدانه: iri inci tanesi, 2. kenevir tohumu

Şam شام: Vücuddaki benler

Şedîd-Şedîde شديد: Şiddetli, sert, katı

Şıkk شق : İkiye bölünmüş şeyin her parçası

Şiâr شعار: Alamet, işaret, iz

Şirdân شيردان : Şirden, geviş getiren hayvanların ikinci midesi, geviş bağırsağı

Şita شتا: kış

T

Ta'bîr تعبير: İfade, anlatma2. bir manası olan söz

Taaffün تعفن: Çürüyüp kokma, leş kokma, kötü kokma

Taaffün-i Nefes: Nefesin kokması

Tabdil تبديل: Değiştirme, değiştirilme, başka bir hale getirme

Tabh تبخ: Pişirme

Tabîî طبيعى : Tabiatle ilgili, 2. tabiat icabı olan, 3. olağan, alışılmış, her zamanki

Tagyir تغيير : Başkalaştırma, değiştirme, bozma

Tagbirتغبير: toza bulama, bulanma

Tahammi تحمى:1. Kendini himaye etme, korunma, 2. perhiz etme

Tahfif تخفيف: Hafifletme, yükünü Azaltma

Tahmil تحميل:1.yükleme, yükletme, yükletilme 2. bir işi birbirinin üzerine bırakma

Tahvîl تحويل : Değiştirme, değiştirilme, çevirme, döndürme

Tathir تطهير : Temizleme, paklama

Teâlî تعالى : Yükselme, ululanma

Tebdîl تبديل : değiştirme, değiştirilme, başka hale getirme

Tebevvül تبول : İşeme

Tecavuz تجاوز : ötesine geçme, sınırı aşma atlama

Tecennün تجنن: delirme, çıldırma

Tedâbir تدابير: tedbirler, yollar, çareler

Teferrüş تفرش: Yayılma, Serilme

Tefrik تفريق : Ayırma, seçme, ayırt etme

Tekaza تقاض: Karşılaştırma,2. birbiriyle ödeşme, 3. takas birbirinin alacagına vereceğine karşılık tutma

Tenkiye تنقيه : Ayıklayıp, temizleme, 2. Kalın bağırsağa su verme ve bu iş için kullanılan alet

Tersîm ترسيم: Resmetme, resmedilme, resmini yapma

Tertîb ترتيب: Dizme, sıralama, hazırlama, düzene koyma

Tesmiye تemridnelmisİ :سمه يه

Tevkif توقيف : Durdurma, durdurulma 2. alıkoyma 3. tutuklu halinde bekletme

Teybin تبيين: belirtme, açıkca anlatma, isbat etme

Timur تيمور: Demir

Tıbk طبق: Tıbkı, aynı

Türâb تراب: toprak

U

Urûkاوروك: Irklar,kökler, damarlar

Usret ıtnıkıs ,temhaz ,külçüg ,roZ : عسرت

Üştûr اشتر : Deve

V

Vasi واسع : Geniş, açık, enli, bol

Vaz’- Vazi واضى: koyma, konulma

Veca, vecî, vecîa, vecâ وجع: ağrı, sızı, acı, ağrıtıcı, sızlatıcı

Y

Yabis ياييس: Kuru

Yûbûset يبوست : Kuruluk

Z

Zâc زتaflüs rimeD :اج

Zac-ı Kıbrıs زاج قبرس : Göztaşı

Za’feran زعفران: Safran

Zâhir ظاهر : Görünen, görünücü, açık, belli, meydanda

Zahmet زحمت : Sıkıntı, eziyet, rahatsızlık

Zâid ذائد : Artan, artıran 2. lüzumsuz, gereksiz

Zaidul hanazır زايدالخنزير : Sıraca

Zâil زايل : Yok olma, yok olucu, sona eren, devamlı olmayan, geçen, geçmiş olan

Zamg ضمغ : Zamk

Zamg-ı Arabî ضمغ عربى : Arap zamkı

Zann ظن : Sanma, sanı, sezme 2. şüphe, iskil

Zâtî ذاتي : Kendiyle ilgili, kendine âit, kişilik, özlük

Zehebî ذهبى : Altın, Altınla İlgili

Zeker ذكر: Erkeklik organı

Zencârزنجار : Bakır pası çeşidinden göztaşı

Zerâvend زرودن : ilaçlarda kullanılan bir çeşit bitki

Zeyt زيت: Zeytinyagı

Zırnîh زرنيخ : Zırnık, sıçan otu, arsenik madeni ile kükğrt karışığı bir madde

Zift زفت: Karasakızı katrandan çıkarılan, kolay kırılan, az sıcakta eriyen katı, siyah, parlak bir madde olup en çok gemi kalafatında kullanılır

Zîr زير: Alt, aşağı

Ziyâde زياده : Artma, çoğalma 2. artan, fazla olan

Zufr: ظفر Tırnak

Zuhûr ظهور : Görünme, meydana çıkma, türeme

Zûr زور : güç, kuvvet

Ek-2. Orijinal Metin

صحیفه	
۹	برنجی باب اتدیک محمد وع وندوم اولدیغی علامات ونشانده دائر اولدم
۱۰	احادیث شریفه بیانندر
۱۴	ایکنجی باب اتدیک اوصاف محمدیه سنه بیانندر
۱۴	اوچنجی باب آتیک برياشنده اولدیغی قدر دیشلرندن یاشی بلغه سنه بیانندر
۱۶	دردنجی باب حیوانک اخوری وحافظه سنه نسبتله رکوب وزول قاعده سنه بیانندر
۱۸	بشنجی باب آتی نعلله مکک اصولی بیانندر
۱۹	التنجی باب اورکمه بیانندر
۱۹	یدنجی باب باشده سرت اولدایله اوزرلریکه بنده بریماندکک ترک خویی بیانندر
۲۱	سکزنجی باب طایده تعلیم شن وحرکت ایله دولایجه قصداً توجهله
۲۱	اولمه وقصداولندیکک مسالحه سنه بیانندر
۲۲	طقوزنجی باب قادالمه بیانندر
۲۲	اونجی باب هندیه بیانندر
۲۵	اوندبرنجی باب اتدکک قولاغنده اولدیغه علل بیانندر
۲۷	اون ایکنجی باب کوزلرنده اولدیغه علل بیانندر
۲۸	اون اوچنجی باب سقاقین بیانندر

۲۶	اون دردنجی باب بدرنده اولدیغه امراض بیانندر
۲۸	اون بشنجی باب آغزنده اولدیغه علتلر بیانندر
۳۰	اون آلتنجی باب بوغازنده اولدیغه علل بیانندره
۳۲	اون یدنجی باب اوکسورمه بیانندر
۳۷	اون سکزنجی باب دمینک فسادندن ناشی عارض اولدیغه علتلر بیانندر
۴۵	اون طقوزنجی باب یاره لر بیانندر
۴۶	یکرمنجی باب قیروغنده اولدیغه علل بیانندر
۴۶	یکرمبرنجی باب دیرنده اولدیغه علل بیانندر
۴۶	یکرمایکنجی باب ذکرینه ایله فایه رنده اولدیغه علل بیانندر
۴۶	یکرمباوچنجی بولنه عارض اولدیغه امراض بیانندر
۴۶	یکرمدوردنجی باب قارننده اولدیغه
۴۷	علتلر بیانندر
۴۷	یکرمبشنجی باب یلدیغه بیانندر
۴۸	یکرمالتنجی باب ستمه بیانندر
۴۸	یکرمیدنجی باب سانجی بیانندر

۸۴ یکرمسکرنجی باب قصد تعبیر اولنور علت بیانندر

۸۵ یکرمطقوزنجی باب سعل تعبیر اولنماه بر نوع انقباض بیانندر

۸۶ اوتوزنجی باب شدیق تعبیر اولنور علت بیانندر

۸۶ اوتوزبرنجی باب هچکک تعبیر اولنماه علت بیانندر

۸۷ اوتوزایکنجی باب ریه دنیلده علت بیانندر

۸۸ اوتوزاوچنجی باب ستمق علت بیانندر

۸۹ اوتوزدوردنجی باب اختلاج تعبیر اولنماه علت بیانندر

۸۹ اوتوزبشنجی باب مالاصفه دنیلده علت بیانندر

۹۰ اوتوزالتنجی باب مرة الیابسه تعبیر اولنماه علت بیانندر

۹۱ اوتوزیدنجی باب سل تعبیر اولنماه علت بیانندر

۹۱ اوتوزسکزنجی باب صیرام بیانندر

۹۲ اوتوزطقوزنجی باب جبانده بیانندر

۹۴ قرقنجی باب اویز بیانندر

قرقبرنجی باب هیولانک ایافعلرنک اولده علل بیانندر

قرقایکنجی باب آبراشیک دفعه وجه یکه بکلدیا بلمنک اصولی بیانندر

۱۰۵ قرقاوچنجی باب مسکیه علت بیانندر

۱۰۶ قرقدوردنجی باب قرص تعبیر اولنماه یاره بیانندر

۱۰۶ قرقبشنجی باب هارتده نشأت ایدن یاره لر بیانندر

۱۰۹ قرقالتنجی باب آتک اوصوزلرنی وقولدرنی اولده علل بیانندر

۱۱۴ قرقبرنجی باب ایافدینک قیملسی وچقمسی بیانندر

۱۱۶ قرقسکزنجی باب هیولانه جسم بنه هارجدن عارض اولده مارة لر بیانندر

۱۱۸ قرقطقوزنجی باب هیولانک آصوزنی اولده سنک وقاریشمق وبره نکی وفق یابه

۱۲۰ اللنجی باب آنک وجودینه سمه ویرمکله دوالر بیانندر

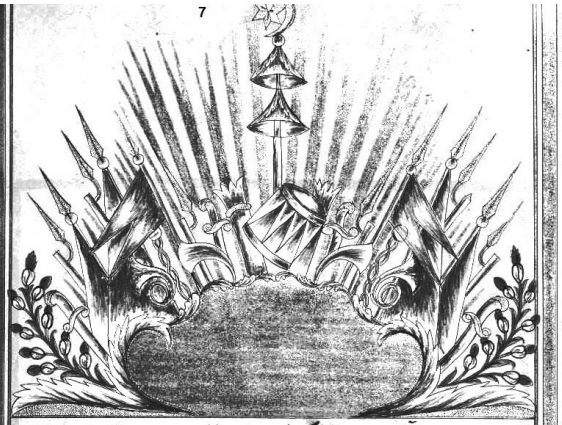
۱۲۰ اللی برنجی باب سمیز اولوب اشتهاسز اولیه باندیکی اشتهاسنه دائر تداوی یابه

۱۲۰ اللی ایکنجی باب یوک تحمیل اولنمه دن اشتهاسنه هلال کلندیکی

۰۰۰ قوة اشتهاسنه دائر تداوی بیانندر

۱۲۲ اللی اوچنجی باب صوغوق آلده هیولاندکی معالجه سی بیانندر

۱۲۲ اللی دوردنجی باب هیولانک صدمزلفنه تخلیجی اولده تدابیر بیانندر

چاپك سوار سمند آتش عنان رسته وكياست وفارسا فيل هنرور وفراست اولده ذوات
وسايت سمات پوشيده وسنده دكلدركه هربر هنرور وچابكخرام صافنات جياد هندديه
لجام نزديه حمد وثنادن فالده اسماء وزميه وسروج سجيه صلوه وسلام فخر المرسلين ايله
پرتزيب وزيه وفاشيه نزاهته وترضيه اصحاب كزيده ايله تزيين ايتمه بوحال سرمنزل
مرام مقصوده واصل اولديه يعنى مشكلو سرفيل سدطويه نزاده ونقاده دودمانه
ال عثمانك اعنى به السلطان ابن السلطان عبد المجيد خانه ابن السلطان الغازى محمود خانك
لازالت شمس اقبالها الخافقه ورايه افضاله ترضى حضرتلرينك برورشيافته فيض
نائنا حقى الهى اولدقجه رفعت زيه لجام شوكت وشانه واشهب هوزده مرام اقبال
معالى عنوانه ملوكانه لرى ماه اكمه كشيع ساه آسمانيش وهمكلدم وزبردست دعاى
واجبالادا سيلسده پيماى اجابت مزيه الانعام اولديغم كيفيت چاپك اداى
عنانه قدمت دفعه رسيدخ فضاى همه قبول اولديغى جهتله تسليم كرده اربابانصاف

عقولدر بونكله اوبر پادشاه معارف اكتناه مراحم پناهدركه عنانه شبديز همم جميله وجام
تو سن مطالب جليله لرى هربار سمت دانش وهنره ورهسپار كشتار علوم همتدن
تكثير علوم وفنون نصه وفاوتوب زمانه فيض فشانه ملوكانه ايزه مطيه سانه فضاى
وسيع الارجاى معارف اشنايى وفصاحت وبادبه پيماى سخنداني وصافت اولدقدن
نارسانه معارفشناسانك هربرى برواديده سياحه معارف ساحه بلاغت پردازيه آت
سورمكه باشلادقلرى وستيارى صولجانه درك واذعانديلكدن تخييم ومهرهٔ آفرينه
قاپشاولدقدنبرى سايهٔ همتواليه جناب شهنشاهيه لله الحمد والمنه كافهٔ فنونه وعلومه
دائر نيجه نيجه كتب رسائل جمع وتاليف والسنهٔ اجنبيه دن هرفنه كتابلر زبانه عذب
البيانه تركى يه ترجمه ايله تركيب تدويه اولنمش اولديغى حالده تنها سوار صحراى وسيع الارجاى
رسالت وبكتابسيه مستنير پيغمبرى ونبوت عليه اكمل الصلوة والتحيات افندمز حضرتلرينك
اجناس عبدانكه جمله سنده زياده ميل ومحبت بيدرشاولدقدن درس عجله متعلولسانه
تركيه معتبر ومصحح هنوز بركتاب تصنيف وترجمه اولدوغنه ماشه ايدوكنه وعلماى ذيفنونه
عربيه دن محمد البحش وارسطاطيس نام حكيمدك تاليفكرده سنه بولنانه كتابايله ديكر برسالم
علم منبورك هاون وفيه بيطرين فرانسه وسنافع كدناكونى محتوى اولديغندن سبق بوعجبه
كبضاعه وبزهٔ مفقوده الاستطاعه درسعادت اوردوسنه همايونه تحايبين بولنانه العودهٔ

جرم و مطابیار زاده احمد عطا واردر فخر انشا ورقم وطریقه سخنپرداز و قلم پیاده

دراجل اولدیغنی اعتراف ایدوب برابر مجلد براثر عجائب براقوب منبع سیاله کتاب ورساله

مذکوره یی بعد التزجمه ترتیب وترکیب ایدرک تحفة الفاسیه فی احوال عبدل المجاهدیه

نامیله تسمیه وتوسیع وساعت عطوفتلو کشیف وتقدیم ایتمشدر مطالعه سنه رغبت

بیورانلردن ماعدا ومسنه عادر که کتاب مذکورک الفاظ منشیانه دن ساده اولدیغی کلمات

سقیمه وعبارات رکیکه سندن اعراض وتسامح بیوره رلر واعلم بالصواب وبه نستعین

برنجی باب اندیک محمد روح ومنوعوم اولدیغی علامات ونشانلره دائر

شرفصدر اولدر احادیث مقدسه نبویه یی بیان ایدر

قال رسول الله صلی الله علیه وسلم لما اراد الله یخلق الخیل قال لریح الجنوب انی فاعله منك

فلقاها جمعا فاول ما خلق منها الفرس فکان للریح والنار الادهم الطاعة فاجتمعی فاتی

جبرائیل فاخذ منها قبضة فخلق منها فرسا کمیتا وقال خلقتك عربیا وجعلت الخیر

بناصیتك والغنایم محازة علی ظهرك وفضلتك علی سائر ما خلقت من البهایم بسعة الرزق

وعطفت علیك صاحبك وجعلتك تطیر بلا جناح فانت للطلب وانت للهرب

وانی سأجعل علی ظهرك رجالا یسبحون فی ویحمدونی ویهللونی ویکبرونی

الله تعالی یا تحمرا دایه کز کمیت نك صافی طره فندیه اسمه ورکاره بوسندت

برشن فلوایی جکم اولیاسك عزیز ودشمندیکك ذلیل اولسیچون وبکا مطیع اولدرک زینتی

ایچون جمع اول بیوروب جبرائیل علیه السلام کلدی جمع اولدی روز کار دیو براوج الدی اول

روز کار دیو آتی فلوایندن طوریر ویلیسی وقوریغی سیاه وانه مطابایرك سنی معتبر

فلوایندم وفی فیدرسنك ناصیه کز قلدم ومال غنایم سنك ارقك اوزه رنی کتوره لر

وسائر فلوایندیکم جمله صیرانمدیه سفر رزقك وسعتی جمشندیه مکرم وافضل ایتدم

وصاحبی محمدك واسمنه یکی طوتمه وقاچمیه جقسیه فوقرتلوایچون قناد سز طیرانه ایدیجی

قیلدم وبکا تسبیح وحمد وشهادت وتکبیر ایدرکلدی بنجی قلدرم وبنه رسول الله صلی الله علیه وسلم

بیورمشدر ماعه تسبیح وتحمید وتهلیل وتکبیره یکیدن هاصاحبیا قتمه فرسه وتجیه جکلدا

هرنه زمانکه آتك صاحبی تسبیح وحمد وشهادت وتکبیر ایدر البته اتی وفرایشیه وب

صاحبك مشورایله اجابت ایدر وبنه رسول الله صلی الله علیه وسلم افندیمز دیه رابن عباس

رضی الله عنهما روایت ایدرلرکه کانت الخیل وحش کسائر الوحوش فلما اراد الله عز وجل

لابراهیم واسماعیل برفع قواعد البیت قال الله عز وجل انی اعطیکما کنزا ادخرته

لکما ثم اوحی الله الی اسماعیل ان اخرج تادیج ذلك الکنز فخرج اسماعیل علیه

السلام الی جیاد ولم یدر ما الدعاء ولا الکنز فالهمه الله تعالی عز وجل الدعاء

فلم یبق علی وجه الارض فرس یاوض العرب الی اجابة فامکنة من نواصیها تنبیه

فاركبوها واعتقدوها فانها ميراث ابيكم اسماعيل عليه السلام
آت سائر وحدث كبى دمشيد ربيت الله اساسى وبناسنى رفع ايتمك ايچون عزيز وجليل
اولدى اى حضرت ابراهيم واسماعيل عليهما السلام امر ايلديكى وقتنده سزه بر خانه
ويريم بو عظيم الشانه اوخزينه يى سزك ايچون اوفاراتشديم بيوردى بنده جناب
اله اسماعيل عليه السلام وصايتدن سوصيم واوخزينه يا غراسماعيل عليه السلام
جياد ويتلدم سكه نك بر محلنه چيقدى دعانك وخزينه نك نه اولديغنى بلمزايدك
اله تعالى اسماعيل عليه السلام دعانك نه ايدوكنى اعلام ايتدى بر يوزنى عطف
عربده برآت قلدى جملسى اسماعيل عليه السلام اجابت ايتديلر واجابت ايدم آندك
تاصيه سنه اسماعيل عليه السلام طرفندن ترجمه تنبيه سزاوآنده راكب اولدك واشده
اعتقاد واعتبار ايدك زيرا اندن ميمنتليدر واوانده بابا كز اسماعيل عليه
السلام سزه ميراندر وابوذر غفارى رضى الله عنه مصدره آتنى فروخت ايدر
ايكن بنم آتمك دعاسنه مستجاب ديو ترويج بيوردى آتمك دعاسنه نه ايدوكى سؤال
اولندقده بو وجهله بيوردى اللهم انك سخرت لنا بنى آدم وجعلت رزقى بيده فاجعلنى
احب اليه من اهله وماله اللهم ارزقه منى وارزقنى عليه ترجمه دعاسى بنم
رزقم سه بنى آدم اوغلنه مسخر ايلدوبنى انك الى ايلدم مزوده ايله واهلى ايله

مالنده اكا محتاج ايلدى بنم رزقم بنم بوزمده انى مزوده ايلم وانك يندده بنى مزوده
ايلم بنه حديث شريفده واقع اولمشدر الخيل ثلاثة فرس للرحمن وفرس للشيطان
وفرس للانسان آت اوچ نوع اولديغى برى رحمانه يعنى جهاد ايچون وبرى شيطانه يعنى تكبر
وغرور ايچون وبرى انسانه يعنى منفعت ايچون ورسول الله صلى الله عليه وسلم
اربطوا الخيل واسحى بنواصيها واكفالها وقلدوها الاوطار وعليكم بكل كميت اغر
محجل اوعتق اغر محجل اوادهم اغر اومحجل بيوردقده اشبو حديث شريفده اولديغنه
كميتدن مراد طونى طورى وايا قدرى سياه اغزينه مراد وض الثنى اولديغنه بياضلغه
اولديغى آنجم الثنى اولديغنه بياضلغك وض جملسى بيلكى اولديغى الثنى غرتى وياخود
وجهايله اولديغنه وبياضلو الف كبى بوزنه قدر اينلديغنه قاشدرى سياه اولديغى
الثنه يوقاروسنه بياض بولنانلر سعود وبياضلو كوزلرينه قدر اينديكى وبورنيندن برشريكى
وقاشدرى ايله كوزلرى اطرفنك اولديغى حالك بالعكس مشؤمدر ومحجل ايكى ارقايا غيله
اوچ ويا خود دورت ايا غى بياض اولديغنه فيقانه صفت مادهء اولديغى بودصفدايله
موصوف اولديغنه مقبول ومبارك در آنجم يالكز صاغ طرفنك برايا غى بياض اولديغنى
حالك اجل غبيا اولنوب بوقشانك اولديغنه اسبك شئامة مشهور اولديغنه
اجتنابايتمك لازمدر ازجمله امام عبيه رضى الله عنه افندمز حضرتلرينك شهادتى

باسماء تدرا رجل فيها اوزرنك وقوعيافتة سرد فتة سبات كردوده دوندر وابي هريرة
رضي الله عنه يكره الشكال من الخيل والشكال ان يكون في رجل الفرس اليمين بياض
وفي يده اليسار او في يده اليمين وفي رجل اليسار ديو بيور مشدر بو ندن مراد جابر از
آنة اعتبار غير جائز اولديغنه بيان بيور بعض مفسرين قولدينكده آتك برايا غنده
اولده سكينك يا ريسي كندو تكنك اولديغي وسكيك ولدا قجي قدر ديكرينك بولديغين
حالك عز وشاماتي اولدر وانك دوداغنك كم طوقدنديغي محل ايله اوست دوداغي
وغر تلاغي وقولاغي اوزه رين وقيجي وبوغازينك برطرفي بياض وكوزينك ايكيسي
مائي اولديغي حالك غايت يمنلي وصاغي وفر برمراد عا اولدر كوزينك النمي ويا خود
اوستنك وقولاغينك اتصالنك وبورننك ودير سكي التنك وقارننك والت دوداغنك
وكوبكي اوزرنك بياضلو اولدقي وبركوزي مائي بولنا ندركي وديلنك سياه بو لمسي
اولنديله الت دوداغنك اچي طوه قنك سيا هلو علامتي اولنديك وديشي دوداغي
اوزه رينه چيقوب قنزيديشنه شابه اولندقي شئوم ومذموم ايدوكي وصور
آتيه دقتله ماعدا ياغنه دائما طوپراغه اورندكي سقامتي اولديغي مسلمدر
وابن عمر رضي الله عنهما حضرت رسول الله صلى الله عليه وسلم افندمزدن روايتله ايدرلركه
البركة في الثلثة الفرس والمراة والدار بركت فرسك وزوجه ده ودارده در

ديمك اولوب فرسيكك شانمتي سؤال اولندقده فرسك تيز وقاچر ايسه مشؤم ديمكدر وابن عمر رض
الله عنهما حضرت رسول الله صلى الله عليه وسلم افندمزدن روايتله ايدرلركه الخيل معقود في نواصيها
الخير الى يوم القيمة انك الننك يوم قيامة قدر برفيه بغلو ديمك اولوب فيه نهايه وكي سؤال
اولندقده الاجر والغنيمة المنفوعليها كباسط يده في صدقة ابر غنيمت اچوندر وآتك
نفقة سنه يعني يم وصدين وفتيله كوزله ويرلندر صدقه ويرمشكين ثوابه نائل اولورلر

ايكنجي باب اتك اوصاف محمودة سبابنده در

اتك ده مقبول ومستحب اولده وصفدر مثلا اتك قولاغي وبوينه وبالديرلري والنمايله
كوكسي وبوينه كلكش رواسع اولوب بلي ودبزلري قياغي ودبركي قيصه وبورندري ايدقارني
وبوطدري قائمه وكوزلري وزكري وفايه لري سياه ودوداقلري وبورندي كلكش وبوشامه
اولمسي وكيفي چكنه سنه ونيزده برخي نخوده مرشح شكل مثلثي بولنمي اوزاده وكوزلرينك
آچه يغه ويورايكه قولاقلري تنفسي ايتمه شماه اوصاف وخلقتندر

اوچنجي باب اتك ديشلرينك احوال وكيفيتي وبياشنه اوقدر
الغي ياشنه قدر سنه نه مقدار اولديغنك بلغه جاننده در

آتك اخرنك اوه ديشلري اوه ايكي عدد اولوب آلتمش بوقاروده كي چكه سنه والتمش
اشاغي چكه سنه در ابتدا ايكي ديشي اوست چكه سنه وايكي ديشي الت چكه سنه ظهوره

ایتکلہ اندہ ثنایا تسمیہ ایدرلر بعدہ ایکی دیش اوستنہ وایکی دیش التنہ ظہور ایلہ ایلدکدہ
ثانیہ تسمیہ ایدرلر بعدہ بنہ ایکی دندانہ اوستنہ وایکی دندانہ التنہ چیقدقدہ رباعی تسمیہ
سنی اولنور وبو ندہ رباعیات تسمیہ ایدرلر وانلک برباشندہ ایکی یاشندہ قدر. جمیع
دیشلری بیاض اولوب ایکی یاشنہ بخاورہ ایلدکدہ اوچنجی قدر صارو اولوب ابتدا اوست طرفندہ
بقعہ ثنایا تسمیہ ایلدکلرندہ ایکی دیش دوشوب بعدہ التنہ کی ایکی دیش دوشر واولج
بچم یاشنہ اولدقدہ ثنایا دیشلری بنہ ظہور ایدر درت یاشنہ کیدکدہ ثنایا دہ صکرہ بقعہ
دیشلری سقوط ایدوب بش یاشنہ واردقدہ رباعیات تسمیہ ایتدکلرندہ دیشلری
دوکیلدکدہ التی یاشنہ کیدکدہ التی واوستہ دیشلرینک اوچدہ قرار دوب برر یاشندہ
رباعیات تسمیہ اولنان دورت دیشلری سیاھلو کیدوب سکز یاشنہ ثنایا تسمیہ ایتدکلری
دیشلرندہ دخی سیاھلو کیدر وطقوز یاشنہ اولہ ایکی یاشندہ قدر جمیع دیشلری علی رتکنہ
قرار ایدوب اولہ ایکی یاشندہ کذرانہ ایلدکدہ تغیر ایتکلہ بشیدن اولہ بش یاشندہ قرار
تمام اوست والتی دیشلری بیاضلنوب اولہ برر یاشندہ دیشلری بیاضی رتکندہ برمقدار
تغیر ایدر یکرمی یاشندہ رسیع اولدقدہ ثنایا دنصکرہ بقعہ درت دیشلری تراب وغبار
رتکندہ تحویل اولدر ویکرمی سکز یاشندہ کیدکدہ دیشلری سوراخلنوب اولدقدہ درت یاشندہ
واردقدہ رباعیات تسمیہ ایتدکلری درت دیشلری دوشوب اولدقدہ التی یاشندہ اغزندہ

دیشلری قالیوب دوشدوقدہ دیشلرینک ویاشلرینک اھر اللہ برشئ معلوم اولہ من

در دیکی باب حیوانک آخورہ ومحافظہ بدنیہ سیلہ رکوب ونزولنک قاعدہ سنہ

نوعلہم اولہ سنہ دیمی ایلہ صوبی تحقیق اولہ صدرتلم ویلسلہ الزم

کلہ جکمی بیانندہ اولدیغ اوچ نوع اوزرہ ذکر اولندی

برنجی نوعی، افورک یمکی دائما زیردہ ایکنجی نمرہ دہ ترسیم اولنان شکل مثللو حیوانک کوکسنہ قدر
یوکسک اولوب رطوبتی اولمایوب التی بقدر قازیلدوب دکرمانہ افورلرنجہ اولدیغی کبی
ساغ ایاغہ مثللو اغاجدن قوتیلر دہ اوزہ رزکوبرہ ایلہ اورتیلہ بو صورتہ حیوانہ بندہ اولوب
التدیکی رطوبتدہ وقایہ ایچون دائما قدرن فشقی قونوب قالدیرمقہ کلفت اولہ جغندن
اولمغلہ منتظم افورلرکن حیوانہ باقیلدیغی وآخورک ایچنہ وحیوانک التنہ باشی فشقی
براغیلدیغی صورتہ آخورہ اغاج دوشمکہ حاجت قالمز ومومسم شتادہ افورک سقفی
الچم اولوب ورروزکارکیچ جلہ دولکہ سنہ اولنوب عادتا کیچہ ھولدایلہ حیوانہ ایوہ صاریلہ
ویازموسمندہ سقفی یوکسک وھوادار والتی رطوبتدہ برر اولہ رہ حیوانک حصہ
یوارلنماسنہ دقت اولنہ وقصافدہ طبیعتدہ دائما ھاراولدیغندہ قیشی دقت کیچہ لی ھولہ
اورتلک ایجاب ایتمز ایکنجی نوعی انک بوبا ایچون بیانندہ در حیوانہ بشیلہ اوت ویرمکدہ
دقت زیادہ یوارلنہ جغندہ بوھالدہ یوارلنمہ سنہ باس بوقدر وافورک واسع اولمسی

ونقدر بشبلداوت وبربلدرایسه هذه رده اولیه هنی درکارایسه ده ارپه وصمانه قوه
هاضمه سنه فلان وبره جلن مرتبه زیاده یه یرلدیکن ودرلی ایکمه ویرلدیکن حالده اصلد
فائق سه اولیه هنمنده بشقه مضرات عدیده سی اولدیغنی آشکارایه دکمدن ترصوغودقدنصکره
الی الذکر میزانلایله ویرلمسه لازم دکلدر اولوب شربله که هیوانلک آرپه سی یفانوب ویاخود
ایوجه الوب اتلرکوه بیندلدر وخدمات ساقده قوللانیلدرایسه یومیه دورت قیه
وبربلدوب بربلداولیه یوب ده مثلا کونده برایکی ساعت بینیلمه رک پلان چوقداورسه لعنزایسه
ایکی بچوقه نهایت اوچ قیه تمیز ارپه والتی قیه تمیز صمانه وارپه ویربلیوب کچک وخود وبقلم
وسائر مناسب هیوبات ویربلدیکی حالده ایکی بچوق قیه اولدووقت صیفده کونده ایکی دفعه
دشتاده بردفعه ایچه بیلدیکی قدر صو ویربله واتایرن وبوغازلی اولدرایسه برسیاه
ساعه اوچ برن ضمن اولندرده هوصلة هضمنه کوره ویربله وبعضیلرینلک تجربه وظننه
کوره ارپه صمانه ایله قارشدیربلدوب ویرلمسی دخی جائزاولوب وهیوانه اکل ایدیرمه
دیه رک زیاده ارپه ویرلیوب دائما یپه یپله هکمدن برایکی قبضه اکسک ویربله رک
هیوانلک اشتهاسنه فلان کمدرولیه وسفرده هیوانه یراراوت نادراولدیغنده حالده صولی
وبربلدوب یارم ساعت اره سنه مرورنه معتادولدیغی برمقدار زیاده ارپه ویربله وارپه
بولنیوب یالکز اوت بولندرایسه اوت طوغرانوب ازرازویربله وآت طاسی ایکمه

اکلک یمه کراشتهایسه بنه اکلک ویربله وزیاده صوایچیرلیه اوچنجی نوع هیوانلرکوب
وزول ایتلرینه بیانلری در اتلرفوشه یرلوه مراد اولندقدر اوزون دوشه بلدوب فوشه یربله رک
تمایله فوالهش کلدکده اوزه رنی اصلد حرکت اولنیوب صفیحه طوربله رده صالیوبربله و
طوربله طوربله هنی وقتی دیزکنه برده بره هکلمیوب بواشلرباش چکیله واوزه رینه بیندلدکده
ایاغی طوررکنه بتونه بتونه اوزنکی اوزه رینه قالقیوب اوره رنی بلد حرکت یارن قوت
اوزنکی یه دیارن قوت دفع اکره وربله وهیوانلرفوشه یربله رک فوشه یرلوه مراد اولندقدر
صاغ طرفه چرخ اولندرایسه صول طرفه کی دیزینه وصول طرفه چرخ اولندرایسه صاغ
طرفه کی دیزینه قوتلدیه یاصوب دیزکیله دفع چرخ اولنه هوطره فه مائلیم طوتیلم دعادتا
یورراکیلم دیزکمه نه صقی ونه کوشدلم طوتیلم

بشنجی باب اتی نفلرلک اصولی بیانلرنده

هیوانلک طوتاغی یوشاده ایسه نعلنه اوربله هوصحنلک دردی اینجه ودوردن عادتا اولوب
اینجه اولدیغی صحنلد طوتاقدیکی ایکی طره فنلک اوکنه وقالدیورت صیخ دفعاتله طرفنه چاقیله
وطوتاغی یوشاده اولیوب سرت اولدقدن سکره صحنلده قالدیرلندن طوتاغنلک اوک
طرفدیکی اینجه اولندرارطره فنه چاقله وطوتاغی اینجه ونازک اولنده اوربله هوفعل
طوتاغنی بتونه بتونه احاطه ایدرلک اورطه سنلک اولدیغه دلالت غایت اوفوراولوب

قوم کتمک لازم کلدکده نعل اورملزوم اول نعلك آلتنه اوغه بر کچه قونیلره اوزه رینه
نعل اوریلر و هیوانك طرنا غرایجم وضعیف اولوب فالنلشه یرلره مراد اولندقده
قرشکلنه وغایتا بیجم وایکی یرمه قدر نعل یا پیلوب و بیخدیکی اوچدی ایجم واورتهسی
قالمه اولره اوریلر وایاغنك اغزده بعضه یرلری محلنه قوم طولدیریلره قوم
اوزه رینه یاصه یریلر

التنجی باب اورکه بیانندر

اورکه برقچ نوع اولره بعضیسی قولانلك زیاده خوش اولسنلره اورکوب قولانلره
کوشك اولوقده اورکه و بعضیسی چیلده و چول ایلرکوب اولنلره اکره آلشمه سنلره
اورکمکله اکره آلشه قده اورکه دیه یرلر اولور واورکه سی سنکدرسیلره اولیوب
ذاتی اولره یولی کیدر ایکیه طوره ورایسه زور ایله یورییلیوب طبیعتیله یورییجه یه قدر
صبر اولنه وغلبه لك محلنه طوره دیکی حالده یه زور لمیوب اوصه یورییه یلرکه آرقه سنده
سوره یلیوب ترك اینه یریلر اکر ترك ایتمز ایسه کیجه بکلیره غیریره چاره سز اولدیکندن
کوندوز بکلسه اصلا جائز اولماز و یورور ایکیه بریره بره نه بریره اوچنجی غیره مرسم شکلی
مثللو طوره دیکی وقت اوزه رنه اولره ادمك دوشوب کلدکی اولسون ملحوظلره

یه نجی باب هیوانك بنه رمکی آتمیوب چکمه سی وباشندکی سره

اولسون واوزه رینه سوار اولدقده باشی اوزرنه اولدیره اورمکی باشنه
اورمکه سبیلیه یلر اولغه یلیکی ترك اینه یرکه سی تمامیله بیانندر

هیوانه سوار اولنه جغی وقتده اوزنکی یه یاصه یرماسه استیاندقده ایلریاره اولره دوغرو
صاوشوب وراکب دغی اغیه بلوب یاره محلنه جانی اغریسه فوقنده نشانه ایرمکی
اوستلو لریلن اکره التینه بریه مشاره کچه قونوب و هیه رکه بریه قارشی اوزنکیسنه بریسه
طوغوب بنلدیکی حالده ترك ایدر و بعضیلری اکرك فنالغنده و سوار اولدیغو کسنلك سلاح
ایدرکه بنده غوبلنوب اندك دغی اوزنکیسنه یاصلیوب بوکسلك برمحلده بنلدیکی
وقتده ترك ایچون سلمدر و باشی سرتا اولندغی ایکی دورلو اولوب بریسی طبیعی
و دیکری کمی اوغه و دماغکه کلدیکی طوره فی قیصه اولره الحاصل آغزینه اوینده اولدیغی
حالده قوشیرلره قصکره هکلدکی آغزینی ایچمیه جك سنده نه باشدکی ازدیه سنه
اولوب کچمکه آلشمسنده عبارتدر طبیعی اولندیکی قوشیرلره قصکره یواش یواش باشی
هکیدرك طوره دورولمسی وکچك اوینه نسنه لغنده غوبلنه ندکی دغی کچنی واغزینه
کیره جك تیموری اوزره کم اورلمسیله غوبلدیکی ترك اینه یرلسی وکاغذ صوبك آغزینه
کره کم اورولمسی لازمه دندر و باشی اوزه رنه اولره کسنك باشنه اورمغی
عادت اینه دیکی سبیله ایکی اولوب بریسی اوزه ریکه اوریلره اکریك قاشی آچه اولوب

سوارك اوكنه طوغرى قپاغمندن ويرسن دخى قاعده ركوب ونزولى لايقيله بليوب
هندزاوزه رينه بنه كث برمقدار يدريه لده اوزنكى ايله اورلمنده اولوب اكرك
فنالمنده هويلينا لدك اكرى قاشنه كچه قاپليوب واكرك آلتنه دخى بوشاده برچم قوندوب
بنلديكى واوزنكيده اولندك اوزرينه ركوب اولندقدن نيزده دردنجى نمره ده مرسوم شكل
مثللو قوج طوروب اصلا اوزنكن طوقنه يرلماتسزيه يدريه لديكى حالك نقديه فوزه اولمه
ترك ايچكى واضحه در

سكزنجى باب طايده شى وحركت تعليم ايتمك نوجهله تعليم اولنمسى ودول ايچون
قصر اده فصل اولمسى وقصر ظهر اولنماه قصر اتدى
نه صورتله معالجه ايدلمسى بيانندر

طايده شى وحركت تعليم ايتمك اصولى اولدر اوزرينه برچوق دياضور زحمت ويريلمه جك
دورلو براكر وضع ايله بنلديكث اصلا اوزنكى اوزليوب وكمى اوينا دليوب كندوكندو يه
يوريه يله فقط باشنى اشاغى ايندير دكث اوبله السما سيچوه وبايراشاغى ايندايكمه
دوشمه سيچوه يواش يواش كمى يوقارو قالديريله وسائر وقتنده اصلا كمى اوينا دليوب
براينجه دكنك ايله قوللانيله وقوشه يريله هرن وقتده دخى كمى تحريك اولنميوب دكنك
ايله يوريه يله دكندوكندو يه طوروب رايسه طبيعتيله يوريمجه قدر صبر اولنه ودول ايچون

توقيف اولنه جق قصر اغلك، جميع اعضاسى بيوك اولمسى لازمدر اولوب اعضاسى بيوك اولدقى
برفرق كوزه آته چكيله رك دولى الله جغى جهتله قصر ظهر اولمدر ايسه علم بيطريه معارفى
اولدقه كمنه طرفندن كسوب قرجنه قولنه بالدوغان رهمنى بولوب اولدقه برمقدار صكره
يواشجه يواشجه ديكر برمقدار مقدار آهلدقدن بعده قوجه جغى صابوده ايله بيقاوب
وبرمقدار جنه تميز برباموه يله صاروب بنه اوغان ايله رهمنك ايچندن مذكور برايله
تميز لنه الله نصكره رهمنك ايچنه برتيلكى شيده فى قويوب ورهمنك قپاغنه برمقدار ايله آچيلم
طوغوب شردنه اريه كث زيرده بشنجى نمره ترسيم اولنان شكل مثللو ايكى دفعه برآيدات
چكيله وايرتسى كونه بنه ايكى دفعه آيغره چكيله رك ايرتسى كونه دخى قصر اغه ايغره صه
كوسته يلوب استه يكى صى اولندقدن بنه چكيله وبرقاچ كونه آغوردنه طشره چيقارليه
وقصر اغلك رضى فيوليه برقاچ دانه اينجير برقيه سون ايله قپناه بلدوب برمقدار يقاغنى
آرپه قاينادوب برايكى هفته يه يريله

طقوزنجى باب قاده المعالجه در

اولدقاده آلنه جق نيشترك اوجى غايت كسكين اولوب وقصر ظهر دنه الله جق ايسه ال ايله
بولنوب بردها نيشتر اد قالنه جاجت براغلماسه اوزره دفتلى صوقيله رك قاف
هفده قدر نصكره بغلنه وقاده طوروب جرياله ايتمه يكى وبغلنه جق محل اولمه بغى حالك

برمقدار کندر ایله اتك قارشدیرك اولده توبنده سحق اولنوب قاره چیقاره رك باشنه بریله رك
کندوکندویه دوشمجه یه قدر الطوقله برلیه رشته یکی حالنه برباشنه صوغانه دوکیلوب بزایله
بغلنه ویدرعقبنه ودرلی ایکه قاره آلنیوب دکنه تخته یه قدر صیه ایتمك محکم اولمزایسه کوکسه
وقولدرر وایاقدرر نه روغن زیت ایله شراب سوریلوب قاره الله ودمیرك فساد ندن ناشی یاره لر
ومرضلرظهورایدرایسه قولدرر ایله ایاقدرنده قاره الوب ایزه شیشه ایشه صیجاده صوایله یقاوب شراب ایله
زیت یاغی سوریله وقانك ایواولنماسنده ناشی هیدانه بعض علل مستوراولوب سبب هلاك
اولدیغنه پك چوق کورلدیکندن قاره الوجه بیطرك علم بیطریه مهارت کامله سی اولمرسه اوزره دونر

اونجی باب جنون علتی بیانندر

جنون علتی صیجاغلك تاثیرندن دوزه دانه اوتی اکل ایتمه دن دکلیك اصرسنه دن واکثریسه دمنك
فاسد اولوب دماغنه اورمسندن زیروده التنجی نمره ده مرسم شکل مثللو اولوب دفعتله چاره بولنمز
ایسه ده بوکتاب مألفی اولده ارسطاطیس نام حکیم قره درهم اشك هیارج ایله یکرمی
درهم لطرده برمقدار بیضه برقاوه شراب ایله طبخ اولنوب اوچ کوده بورینه بوسکورلدیکدن
وبرمقدارسیاه چوله دوغرانوب برقیه کسکین سرکه ایله قیناه بلوب سرتاپا صدینه
سوریله رك برساعت قدر الایله اوغلدرق فصکره اوزرینه سوراولنوب قوشه یریله رك
بورله رق کزدیریلوب ایکی الی ایله ایاقلرنده قاره الله رك اصلاره یه یرلیکن

هاره باذنه اچ تقالی کسب صحت ایچون روایت ابتشره دوای دیکر یارم قیه
اشك هیارج برقیه سیاه شراب ایله برتجره ایچنه قیناه بلوب برمقدار صوغبه دوکه
اوزه رینه بش درهم سیاه چوله قره زرلطرده قونیله ره قاره شه برباوب برمقدار بورنه
پوسکیه یله رك قصورر باشنه ایله بوینه سوریله بعده اوزرینه بنلوب درلیجه دکیله
قوشه یرله رق فصکره کزدیریلوب تره یره قوشه رك کذلك ایکی قولدرر ایله ایاقلرنده قاره الله
ومارالذکر علاجلرایله افاقت بولمیوب باشنه اشاغی ایندیره رك سرعتله تنفس
ایتمه یکی دیم یمیوب صراچمه یکی حالده اسباب مذکوره ایله تجخه ایتیوب کندوکندویه
دلدیکی اکل ایتیلمه جغندن برمثقال بابغدرشاودر ایله دماغی وارکلك طوغانه قوشه
یاغی قنیره یرلرك ایله یوغیریلوب بورنینه دوکیله عدد اقی برمقدار سه واراینجه سحق
اولنوب فروسر فانی ایله قارشدیریله ره کذلك بورنینه دوکیله دوای دیکر برمقدار
اشك هیارج قدرکفایه شراب ایله طبخ اولنوب ایچنه جزئی لطرده قاتیلوب واتا
صیقیجی بغلنه ره بورنینه دوکیله وصدینه دقی برمقدارسیاه چوله سرکه ایله
قیناه بلوب سرتاپا سوریله والایله اوغلدقدن فصکره اوزه رینه بنلوب درلیجه یه
دکیله قوشه یریله ره قولدرنك دیر سکنده اولده طوردنه قاره الله ویاننه سائر
هیاندن بغلنمیوب ایواولنجیه قدرارپه یه یرلیکن

اوبرنجی باب اتلق قولاغنچ اولدہ علل بشنجی نوع اولدہ ظہور بیانده

بر سبب ایلہ بر دواسی اولدیغی بیانہ اولندہ

برنجی نوع مذکور فاسد دمدہ ناشی اتلق قولاغنچ اورکمکہ بر لحم زائد پیدا اولدیغی صورتدہ دفعہ یدی درهم اہ ہ اونی ایکیوز درهم اسکی سرکہ ایلہ برابر برتجزہ ایچنہ قویلدقدہ حل اولمکہ طلیخ اولندقدہ نصکرہ هیولانك اول محلنہ کوندرلہ یکی دفعہ سوریلدقدہ ایکی اوقیہ قدر صو یوشادقدہ نصکرہ براز سطوره ایلہ یاریلدقدہ وایچنہ طوز طولدیریلدقدہ اوزہ ریندہ ترتیب مذکور دفع ایلہ صباحدہ قدر طوره بعدہ صبحاندہ صوایلہ بیقانیلدقدہ قره دانہ اونی بال ایلہ قارشدیریلدقدہ طاووزدہ یدکیلہ بر مقدار طوقوزنیر لقمہ سوریلہ نیراہر مقدار طوقوزنیر عالدہ یاره التیام بولمقدہ قدہ بشنجی نوع هیولانك قولاغنچ ایچنہ رطوبتلہ حاصل اولدہ هاضمك هر یانی دفعہ دفع قاره دانہ اونی کذلك بال ایلہ قارشدیریلدقدہ محل هاضمہ کوندرلہ یکی عالدہ اوزرینہ وضع اولنہ هاضمہ هاضمہ ایچوردہ اولدیغی کورلمکلہ ممکنہ اولہ مدیغی صورتہ یکرمی درهم سرکہ وبش درهم بر عاشہ قدانی صوایلہ برابر قولاغنہ دوکیلہ دوای دیکر علتلی مذکورہ یعنی هاضمہ ایچوردہ اولدیغی درهم بیاض شاب اونلرنہ درهم بال ایلہ قارشدیریلہ رہ کذلك قولاغنہ اقیدیلہ وهاضمہ اتلق قولاغنہ دہ آغزینہ کلدیکی عالدہ یدی درهم سرکہ اولدیغی درهم بال ایلہ قارشدیریلدقدہ بوغازینہ دوکیلہ رک دفع

برقاچ ایلہ بوسکوریلہ بعدہ بردکنك اوزہ ریندہ برچاوره بنلیق یعنی بر قاتلی بوریلہ رق هاضمك اغزندہ اقدیغی محلہ سوریلہ اوچنجی نوع اتلق قولاغنك اغزینہ هاضمہ ایندیکی عالدہ باشلہ ایلہ بدیغی اساسنہ هاضمہ قدر بر شیشہ پیدا اولدیغی علاجی بر تجزہ ایچنہ یدی درهم سرکہ قدوب براز قیناوقدہ نصکرہ اوزہ ریکہ اولدیغی درهم سونکر وضع اولنہ رہ بر مقدار دها قیناویلہ غلیجیکی اولدیغی قدر شیشہ اولدیغی یرینہ هاضمہ قدہ رہ کی کبی یوشادقدہ نصکرہ نیشتہ ایلہ مذکور شیشہ یاریلدقدہ وهاضمہ دفع قیغاریلدقدہ یاره نك اوزہ ریندہ طوز قدہ رہ وانك اوزرینہ دفع مارالبیاض سرکہ ایلہ سونکر دہ معمول اولدیغی غلیجہ وضع اولنہ رہ افشامدہ صباحدہ قدر طوره قدہ نصکرہ کذلك بر مقدار طوقوزنیر لقمہ صبحاندہ صوایلہ بیقانہ دررنجی نوع هیولانك قولاغنك صاغ غلیجیکی اولدیغی درهم اوزم سرکہ سہ بر درهم کل یاغی ودوت درهم کبوتر ایلہ سحق اولنمش بر مقدار کشنیز اوتی صویی داشك فیاری صویی ایلہ قارشدیریلہ رہ اتلق قولاغنہ طلیدیلہ عدد اقدیغی اولدیغی درهم اوزم سرکہ سہ بش درهم صوایلہ قارشدیریلدقدہ قولاغنك قدری درونہ طلیدیلدقدہ وثانیاً یتمدیکی عالدہ بش درهم قره هولہ ایلہ بش درهم ترمنتینہ وبش درهم قوندوز فایہ سہ سحق اولنمش مقدار کفایہ اوزم سرکہ سیلہ هیولانك قولاغنہ طلیدیلہ بشنجی نوع قاره علتلی اولدیغی علتلی هیولانك قولاغنی دلندیکی بوغازینہ قدر برشیشہ پیدا ایدرک کمال شدتلہ قولاغنی وسائر جسدینی دردلدوب دیبوب وایچمدہ

دفعه برابر وجب زیاده افطار بندم باشنه اشاغی وکوزلرینی بر قاروه یکدب بتار اصلا برشیشه نه
فیدیرن اولمز علاجی شیشن اولدقجه محلك اوزه رنده مقراص ایله پاره قدر درین کسیلوب بعده
درین کسیلده محلله برشیشه صوقیلوب اطرافی داغلنه وبعده بنه دوغرایه رك ایله پاره اولدقده
محلله طوز قرنیله ترکیب اغز حیوانك قولقدینه طوتیلدقجه باشی یوقاروقالدیریلوب اوتوز
درهم اسکی شابه بر درهم مشك قاتیله رك بوزینه دکیله ویارم ساعت قدر باشی یوقاروقالدیریلوب
طوتیله محکم اولدیغی حالده مذکور علاج بوزینه ایوجه دوکیله

اوچ ایکنجی باب اتك کوزلرنی اولدقده علتلرینه اوچ دورلی
نوع اولدیغی بیاننده ایدر

برنجی نوع اتك کوزلرنده اولدقده بیاض اولوب حیوانك کوزلرنده اولدقده اولدمانی
صکره بنزیل بعده بیاض اولور علاجی ایکی درهم بیاض بیبر ودرت درهم سیاه بیر ایله
یارم درهم نشادر ویارم درهم زعفرانه وبرنك مصافی واج درهم دکز کوبوکی دیر
درهم حبهٔ بلسان سحق اولنوب واللوب بعده مقدار کفایه سنبل هندی دردمن اوقه
دوکیله رك وصوی صقیله رك لطوفده بالی ایله قارشدیریلوب حیواتك کوزلرینه سوریله
علاجی اغز برر درهم بیر ایله یارم درهم طوز برهادیه ایچنه سحق اولنوب برمقدار ارپه
اونی ایله ضیایدکه نصکره براکلك قدر باپلوب دوغرنه کورکه اوبجه قدر یاغلوب

تکرار سحق اولنه رك صباح واخشام اوچ کونه برقاشق ایله حیواتك کوزینه اوفوریله صکره
دوای دیکر اولدوت عدد بیر حبهٔ سحق اولنوب اوده درهم ارپه اونه قاتیله رك دوغرنه
کورکبی اوبجه قدر یاغیله رك کذلك کوزینه پوسکوریله داروی دیکر اکر کوزنك اولدقده
اوقدیم ایسه ایکی عقرب اولوبریلوب وکوکلدره قدر بدیلوب اولمقدار برنجم سرچه سن
ایله سحق اولنه رك بعده صباح واخشام اوچر دفعه اولمه اوزره کوزنك الق دفعه اوچ
کونه اتك کوزینه قونه دیشن وقتی ایسه ترتیب مذکوره بردرهم قدر مشك قاتیلوب صه
استعمال اولنه دوای دیکر برمقدار دوه بوجینی تعبیه اولنوب دکزده یقاره بوجاق
قابوغی قدر کفایه ایدوب صونیله اربنجیه قدر یاغیدیلوب اربه کره حیواتك کوزینه کزاوفوریله
علاجی اغز اولدقده درهم انسانه کوبره سن قدر بدیلوب سحق اولنه رك الوب قاشی ایله
اتك کوزینه پوسکوریله دوای دیکر بیاض بیر درهم هلیله ودار فلفل ونشادر
واقلیمیا ردهمر واقلیمیا س فصه ودتیا واسفیداج ولؤلؤ واسوارسنه وزعفرانه
وکافور بدنددنه یارمشر درهم اولدقده سن بریره سحق اولنوب حیواتك کوزینه قونیله
علاجی اغز بردن عدد بیر حبهٔ سیله یارم درهم نشادر سحق اولنوب اوده درهم بیاض بال
ایله قارشدیروب حیواتك کوزینه قونیله ترتیبیله آغز هندی کوزلرنی اعلماشی برقاره
یاوریسنك قانی یاریلوب ایچنه اولدقده بغرساده وسائره بیقاریلوب برچاوره دروننه

یمورطاقی ایلہ قارشہ یرلرندہ نصکرہ کوزلرینہ طعلہ دیلہ دوردیجی نوع قوتہ علتی بیاننده در

اولوب اشبو قوتہ مقیم اولنلرہ علت هیوانك کوزلرینك کنارنی ظهور ایدہ شیش اولوب

بعضیسی زیاده بیویه رك هیوانك کوزلرینی قپلار علاجی شیش اولدیرمق اوسوزه ایلہ

اوفرافه دوغرانوب بسه بوكا مخصوص داغدایلہ داغلنوب طاشلرہ هم ایلہ التیام

بولدیریلہ علاج اخر علتی مذکوره هیوانك اعضای سائره سنده هرنه طرفنی اولسون

ایسه اولسونلرہ اولدرهم قلیه طاشی ایلہ بشر درهم اجی کرنج صابونه صویی ایله

یوغیریلوب اوزرینه وضع اولنه رہ الی ساعت طوردقده نصکره قالدیریلہ بشنجی نوع

هیوانك کوزلرینی قیل چیقدیغی حالی اولدیرهمسه سنکی ایلہ قیل اولدیرهمله سوریلوب اوزرینه

اون درهم بیاض یاموی قونه رہ برمقدار طوردقده نصکره قالدیریلوب اینه مذکور سنکلك

ایواولنجیه قدر سوریلہ عادتا سنکلك دفع باشلر قپاریلوب قپانیلہ برابر سوریلدیکی حالی

ذکر اولنانلہ قبلدن دفع ایتمکی بعضیلرینه نزع مجذبه التنجی نوع هیوانك کوزلرینی بشل

دوماره ظهور ایتمکله اباغی یانمش اولدیغی شیشی کدروب صاغ وصولنمش اولنلرینی کوزلرینی علاجی

ایکی درهم بوره ایلہ بردرهم بکنه شی طوزلری وبردرهم دکمه کوچك اولدیغی سحق اولنوب والدقده

دوماره اولدیرینه کوزلرینه اوسکیدیلہ بیرنجی نوع کوزلرینی قیزارمه مائل اولدیغی یشلنمکلکی علاجی

ایکی درهم شکر ایلہ بردرهم غنروت وماءالرمانه وکافور وبیاض بیضه دوارفلفل بحلسنده برردرهم

وضع اولنه رہ هیوانك کوزلرینه اصیلہ دوانك دیکر غنروت وبوزاغی اودرمه وشکر و

ماءالرمانه وکافور وبیاض بیضه دوارفلفل بحلسنده برردرهم اولدیرهم هربری بشقه

بشقه سحق اولنوب بعده بربرینه قاتیلوب سوریلہ کحل هیوانك کوزلرینه چکیلہ علاج اخر

بش عدد فرمانکه رکی ایلہ بش دانه صاریجه لیمون سوی یاقیلوب کوزلرینی اولدقده نصکره

سحق اولنه رہ کوزلرینه قونیلہ دوانك دیکر اکر هیوانك کوزلرینی اولدیرمه اورمه دیه یاخود

آغزیمدیه پیه اولمش ایسه بش درهم صدف ایلہ بش درهم مرصافی دانه سی سحق اولنوب

باله ایلہ کوزلرینی اوزه رینه قونیلہ بعده بش درهم اسفیداج ایلہ اولدیرهم بالی بربرینه

قاریشدیریلوب کذلك کوزلرینی اوزه رینه وضع اولنه ترتیب دیکر هیوانك کوزلرینی اولدیرمه

آدمارالبیاضه ادویه ایلہ دوانیزیر اولدیغی حالی هیوانه نافذ اولمشدر

برقاچ کون محلله قونیلوب وکوزلری کچه ایلہ باغلنوب علاجی اولنیه رہ ایواولمغه

مجذبه رابعی نوع برقاچ علتی اولدیغی اشبو علت هیوانك کوزلرینه صاریلوکدروب

اصلہ برطرفی کورمز واوزاقدن باقلدیغی حالی بلوشمکلکی کورینمز علاجی

بش درهم زاجی یانمش مقدار کفایه صوایلہ قینادیلوب کوزلریکه طعلہ دیلہ اوچنجی نوع

هیوانك کوزلرینی اولدیرمه دوماره بیاننی اولوب اشبو دوماره دخی نقطه ده بیاض مائل

کورینمز علاجی برپلیچ کسیلوب قنادلری دیکنه بش درهم قدر قاره اللهرہ اولمقدار

ایچنه سکم اولنوب سوره کهن کوزینه چکیلم سکنجبی نوع بر دوز له علتی وار در کم حیوانه
اوقات سازده کوزینی بوعوب فقط بم به یکی دفعتی اچه دوا نما صولنوب علاجی برخانه
ایچنه بش بورطه تیلوب واوله درهم هر دوبش باغنه برمقدار کل یاغی قاتیلوب ایچه
قاشله بریله سوه کوزلرینه سوریلم ترتیب آخر اوله درهم ارپه لك قبوغی چیقار یلوب
اوله درهم کتانه تخمی واوچ دوبش صار ساله واوتوز درهم کچی یاغی دیکرمی درهم فلوبه
بوجارپ ایچی واوله درهم صدف اوتی وقریسنده بش درهم دفنه تخمی دوبش درهم
فلفل یاغصاغی ایچنه اوله بخاستایلم فلفل برکه برقولنه اوله ات دکوکی برقاب
برقاب ایچنه وضع ایلم دوکیلوب ازله کرک برتخته درونینه برمقدار صوفولوب مارالوکر
اجزال علی اونجیه قدر قینادیلوب بعده اچلمه صباح قدار ایازده طوره وبعده اوتوز
درهم قره دانه اوتی ایلم دفع ایوجه قاشله بریلوب کوزلریکه سوریلم طقوز نجی نوع
حیوانك کوزلریکه باقیلدیغی حالده بعضاً اوه ویاره اولمش وبعضاً دفع جراحتلرنده
وصولنمش کهن کوزیلدرایسه انی الذکر ادویه ایلم علاج اولنمه لازمه دکدر شویلم که
اوله درهم ارپه اونی یکرمی درهم صفیر یاغی ایلم خمیر ایه یلوب وبرچاوره درونینه قوزی
بش کوزه قدار حیوانك کوزینه بغلانلده قدنصکره چاوره نی دفع قیمه کوزسوریلم دوا بر یکی
بش درهم زنجبیل وزعفرانه وبرقیراط مشك ایلم دوکلوب وبش درهم خالص شکر

برمقدار صوایچنه قونوب بوشاوقه نصکره سکم اولنانه اچلمه قاشله بریلوب تکرار دوکیلم رك
حیوانك کوزینه سوره کهن چکیلم بعده کوزی بومیلوب برصاری غایلم صقیچ یاغلنوب بش کوزه
قدر طوره وقه نصکره مذکور صاری یونیلوب بینه مرقوم ترتیب برسنوال محرر چکیلم رك اوچ
کوزه وبعده چیقار یلوب دفعه چکیلم رك بش ساعت یاغلوطوره وقه نصکره بالمعاینه برعلامت
ظهور ایلم یکی حاله اوچ کوزه صوغوده صوایلم یقانوب قولقدینك ایچنه دفع صفرایاغی
سوریلم رك واقیدیلدره آتف البیانه ترتیب هر کوزه یاغنه کوزینه چکیلم اکر حیوانك کوزینك
کتاله لری هوریمش ایسه اوله درهم غوزوت دوکیلوب میل الاعلا بعده عنزوته بایلوب
صباح واقشام بش کوزه سوره کهن چکیلم علاج اخر برر درهم کافور وعقیق وبورطه
فابوغی وزعفرانه ایلم یارم درهم بورطه لك ایچنه اوله نار یعنی پرده سکم اولنوب
والنوب آتك کوزینه سوره کهن چکیلم بعده آغزینه غایت اسکی دکسکیه برمقدار شرابله
علتی مذکوره حیوانك ایکی کوزینك اوله یعنی هاله بدرینك ایکی لوکنه وبرکوزینه اولریعنی
نقطه برده اول کوزینه محاذی اوله دلوکنه برقاش ایلم زیاده به اوفوریلم اونجی نوع حیوانك
کوزلرینه بعض کرتله وصوده وبعضاً دفعاوره وبخالف اوت یمه دنه قاشله کیجه لری کوزمزبوندن
بالمعالجه دفع حکمه ایسه بعضیسی ذاتی اوله بیننده او مثللوده برو جهله علاج قابل
اتیمیه چکی درکار در علتك دواسنه برکچی چکرزقیمه کهن طوغانوبا اوله درهم کوکرچیمه قانی

وبش درهم سیاه یاغی ایله سحق اولنوب سوره کبی کوزلرن کنارینه چکیله ترتیب اولنه
بر مقدار شکر ایله مقدار کفایه بر فاصه صویی قاریشدیروب هیجانلق کوزینه سوریله واشیه
ترتیبه بر مقدار قدر قاتیلوب اکر قوشاوزن بولنمز ایسه صفه وکچی وقویروه او ولرنه بر بسه
قاتیلوب سوره کوزلرنک کوزنه اولدیقی وقت اشاله ایدر اوبرنجی نوع برقاچ عدد شابه
آتلق کوزلرن کنارینه اولدیقی سیاهلق صارینه مائل اولدیقی ایسه درت درهم عدد ایکی درهم
قدر صارینه صابدیر ایله قاریشدیریلوب کوزلرن کنارینه سوره لر دوا دیکر بش درهم بال
وایکی درهم یاغ یاغ ایله اوچ درهم تلکن اوزره بر بره قاریشدیروب کذلک کوزلرن کنارینه
سوریله واوده بولنمز ایسه اوزه استعمال اولنه علاج اقریبن درهم صدف اولمقدار
مرصافی ایله سحق اولنوب ودورت درهم اسفیداج مقدار کفایه علم قاریشدیریلوب کوزده
ایکی دفعه کوزینه طولدیریله اوچنجی نوع قرعلق نقیعی اولنه برقسملق اولوب هیجانلق کوزینک
کنارلرینی هتلدیره وکیجه بیاضه مائل اولوب کوزلرنی قزارتیر علی الدوام درت عدد
قدح بعده اولماش نار صویی ویا خود دانه سرو وکیلوب انلق صویی کوزینه طولدیریله
اوچنجی نوع هیجانلق کوزلرن کنارلرنی اوکبی شیشیرتیر شکلنی ظهوره ایدیره لحم زائده کی دفع ایلیه
اولنوب مذکور لحم زائد لسانه عربی ظفره علق نقیعی اولنوب دوچار اولدیقی هیجانه اغماض
اولنوب درحال علاج اولنمز ایسه کوزلرینی فنا ایتدکدن صکره یالکز بر درلی ایله برکوک

قاله درجه سنی ضعف لحمه کی واراسی اوزاره قدر فصکره علاج اولنیوب اولنسه دفعه تاثیر ایتیه
جکندن علق مذکوره هیجانلق کوزینه هنوز عارضه اولدیقی وقتده برکسیجی اوسته ایله یواش یواش
یاغ یاغلیوب بر مقدار صویه سرکه قاتیلوب کوزلرینی یقاندقدن صکره بر پارچه ایله اوچ کره یاغلنه علاج اولنه
کل نقیعی اولنوب طوپراقدن اکثری خاصه مرده زنانه استعمال ایدیلدیکندن اولنه درهم وقتیادنه دفعه
بش درهم وسوسه نقیعی اولنوب اوتوزه دفعه اوچ درهم جلنار چیچکی برخاوانه ایچنه سحق اولنوب
واوزه ریکه دفعه ایکی درهم بال قاتیلوب یاره اولدیقی محلله سوریله اوده بر نوبتی نوع اتلق کوزلرنه
نزله دنه اعربیوب مارالبیاضه اودیه تاثیر ایتمه یکی حاره داغه محتاج اولمغله اولکی کوزلرینک اوزرینه
بر مقدار دکز سونکری قونوب وبر آستار ایله صقیچه یاغلنوب استارک اوزه رینه دزاماره
داغلنه بعده اولنه درهم مرده سنک ذهبی سحق ایله اوزه رینه مقدار کفایه صوقونوب تکرار کوزلره
دوکیلوب کاسه ایچنه طوره مرده سنک کاسه سنک التنه هوکدکده بواش بواش صویی سوزدیکده فصکره
طوز تیمار اولنوب اوده درهم اسرار اوتینک صویی داول مقدار انیوبه داوده درهم غلطیه شراب
قاتیلوب برکره طوز دقه فصکره تکرار جلسه سوریله هیجانلق کوزینه قدنیله

اوچنجی باب سقاغی بیانندہ اولوب علتنه مذکور کی صیغه شتاده
ظهور نوع علاجدر، دفعه بشقه بشقه اولمغله
ایکی نوع اوزره بیان اولنور

برنجی نوع هیراقیش وقتیکه برودتله سقاغی عارض اولوب علامتی کوزیاشی رنج ودماغه
پیدا اولورسه اکثری وقت باشنه صالمق علاجیاولوز درهم سیر کلمه تبیر اولنانه نبات کوکی وشکر
وتر نقطه ایله بشر درهم سنبل وکندر وهاوشیر ودودر درهم زعفرانله وقاقوله وزعفرانلی کوکی
برهاوله ایچنه سحق اولنوب بعده بر تجره درونینه وضع واوزرینه سکنجه صوقونوب اوچ بلدکره
بربلدکی قالنجیه قدر قیناردقده نصکره ایچیریلوب علاج افیونش فیه صویلمق ایچنه بیدزدرهم سوسه
اتیلوب یاریسنه محواولنجیه قدر قیناردقده نصکره ایچنه دردرهم صمغ عربی ودرزاوله وتر نقطه
اوتی ودار فلفل وزعفرانه جمله سحق اولنوب ایچنه اوه درهم شکر ویدزدرهم سرکه قاتیلوب
اوچ قسم تقسیم ایله کونده برقسم ایچیریله دوا ایچکدن اکلق اولدیغی محل غایت صیجاده اولدقده ایکی
قیه اسکن سرکه ایله بر بچوقیه صوالله هپه بیدودرت درهم کیبوه وبش درهم بهمه جمله سوسه
برهفته ملک ایچنه وضع اولنه رینه بش بچوقیه بیدوب ایوجه مزج ایدوکه نصکره کندی ایچیریلوب
بعده بدزدرهم فندق برقاچه بارم قیه صوقونوب باشنه ایاغنه قدر سوریله رک باشی زیره
بیچی نعره وه مرسم شکل مثللو باغلنوب باشاغی طوره ایکنجی نوع موسم صیفده صفاغی اولنلر
بیانلق اولوب مارالبیاله برنجی نوعده برودتله اولدیغی مثللو بازیره وقت صیجاقده اولور
علامتی کوزیاشی قورو وقوری قالیوب وباشنه ایله قولقدیغی اشاغی اینه یروب دماغصالله
وصولدیغی محاوره نفس صوغوقه کلدیر بومثللو درکه اولا ایکی قولاغیله قارنکی دیسنده

داغلنوب بالمعاینه کوزلری اچیلوب ونفسده وقت اعتدالده اولوب باشنه ایله قولقدیغی
قالدیروبنه حالده بشکدقده اسپه بیرلیوب یالکز اوتویریله رک علاج اولنلرسه اکر صحتنه
دال اولدقه علامات مذکوره ظهوریاینجه ایسه اوچ قاشوقدقه قاشی کلی برچاوره ایچنه باغلنوب سکنجه
صویلق ایچنه قونلدقه الی ساعت طوردقده نصکره چیقاریلوب الی ساعت دوشکه برمحله طوره
دانه کچوندک یاریسنه صباحه قدر برشی یه بیرلیوب صباحلیه رقدم کلینه اول صویلق ایچینه
دوکیلوب وبرمقدار دوشکورکلی قونلوب ایچنه یکرمی درهم زرده چاوه ویدزدرهم سرکه ایله
بشیوزطقانیله رقدقده مزج اولندقده نصکره ایچیریله وبونکله دوشکه اولدقده صورتله
اولدقده درهم تیمورتیکنی اوفه اوفه اوغلنوب برتجره ایچنه برقیه صوایله ایوجه قونی هیقوب
ضیه کیوه اولنجیه قدر قیناردقده نصکره اوده درهم چدیشی باغنه اولمقدار فندق اکه سنه
اولدقده یاغنه قاتیلدقده اوکی صیوانلق کیبوسنه اولدقده کوبره ال ایله چیقاریلوب بعده

ذکر اولنانه صورتنقیه کبی برشی ایله دوکیلیه

اوده دوردنجی باب اکلق بوردقده اولدقده امراض بیانلقده اولنوب بودقده

دوردنجی نوع اولدیغنده بروجه اتی بیاض اولنده

برنجی نوع اکلق بودقده نزلدقده فاشنه یعنی حالده برمقدار کهنه قبیحه اولنوره اوست
دماغه دلوطوزه برابر سحق اولنوب وایچنه مقدار کفایه اوزم سرکه سی ایله بوغمه زیتی

قاتلدب سه تا یا بصه سوریلم و بدرنده فاده کلدیکی صورتی ایکی قوربانی قوربی ره یا قلدب
سحوایله یك یزنی تریفنا ایله فیرایه یلدب یا کنی بوره سنه سوریله ایکنجی نوع کذلك نزله دن
نشأت ایدر اقسمنه باشلدقده درت درهم صارصاده فابوغیله اول مقدار صوغانه قیوغی
بربینه قارشدیرلدب اولدانك قولاقلری یاغنه بعده باشنه و مانه طشره چقیه جم قالنجه
براستاکار تبلدب ه کور قابقده بوینه توقسه و بریله اوچنجی نوع بوردنده صوافدب و کوزلری
دهی بدنه یلدب اوکسورندا یچوله بوردنده صوجریایه ایدر و متعفن اولدرایسه نزله دن نشأت
ایتمش اولجه بربرلی و بوغاق سیبی دهی هیوانه دیرله کوکسنه روزکار تأثیرندن
ودرلو صوغوقدن طوره سنده و صیجاقه بر محله دن لهشی ایکیم چیلدره صوغوغه قصد
چیقاره سنده اولدیغی اکاوجلی دربوشللدن ایوجه محافظه اولنه یغی حالده کندو کندویه
صارشمسی ملحوظ ایسه ده بعض دفعه بروده تیك شدتی هیوانك طوریکی تأثیر ایتمکله
بلدسالجه دهی محکمه اولدیغی اولده درهم قورشونه طوزی ایله اولده درهم مزه یاغنی
قارشدیرلدب کوزه بر دفعه اولجه اوزره اوچ کوره بوردنبنه بوسکوریلدیرکی آتك
باشی دائما یزده سکزنجی کونده مرشمی شکل مثللو اشاغی طوغیله واوچکدنه فصکره قاریلدیغی
ایلدیکی حالده ایوا اولمقلنه برعلامت ایدوکندنه علاج اولنه سه وفاده کلدیکی قصه یزده
ایرتسی کوره بوردنبنه یا کنی یاغ اوقوریلدب بوغازینه دهی اقیدیله دردنجی نوع بوردنده

عاصی اولدب قوبدلماسی بعضلرفیرا اولدیغنه هیوانك بوردنبنه صدا فدیغی وقتده ایکیشر درهم
نشادر وزعفرانه وزرده چاوچلم سوبرهاوله اچنه سحوایله دبسنده دالدب درت قسم
تقسیم اولنه رهبه کوله برقسمی بوردنبنه بوسکوریله ضمغ ایله دهی قوتسو و بریله

اوچنجی باب اتك اغزنه اولان علتلرك بیانندا اولوب

التی نوع اوزره ذکر اولنور

برنجی نوع هیوانك دیشلری یاننه یا تنه زیاده برویشمغه ایدرایسه اولدیغی زمانده اولان
دیشی قوبدیله ایله دوزه بولنوب دکوکلشمش ایسه کوپرله ایله چکیلدب بربینه قارشدیرلش وده وکلش
اولان درهم چوروك اچی اولان درهم اوزم سرکه سنه قارشدیرلدب طمله دیله و بوقلمه ایله
اولیوب دیشی اطرافنه اولان اتلرینی یاره اولدیغی وقتده یاشنده وقدر یسنده اولان درهم
بشم اغاجنه مشابه سرلکن تقیبه اولنان اغاجك قوغنده اوزه ربینه کسکین یدزدرهم
سرکه قوندب یارپسی قابغیه قدر برتخته ده قینا دیلدیایندیرله کوکسنه قابوده تخته نك آتنده
بوکوکسنه اوزه رنج سونکره ایله سرکه آلندب دیشلریکه و یاره اولان محللنه سوریله اکر
دیشلری نزله دنه اوینارایسه بشر درهم قارقوغی وعفص ایله دوردرهم کندو قابوغی
وساقوینا سحوایله دندب و دبسنده دالدب مقدار کفایه سرکه ایله ضمغ ایدیله رك
کذلك دیشلرایله اندیبنه قوتیله و دهی دهی دیشلرینه طوقنماسی ایچوله برساعتدن قدر

اغزنده طشره چیقاریلدقده بر ره ایکی اوچ کوده آریه یرلیم ایکنجی نوع اتلك دیشدر بعضی کره قزیل ده
وبعضاً قره هاریلده بعضی وقتلر برعضو اتشده یا قیلوب سحق اولنه رق
الله نصکره برمقدار ایلم دیشدینه سوریلدکدن صکره بر مقدار کچیره بیراغیلوب
مقدار کفایه سرکه ایلم قاریشدیریلره هیوانك دیشدینه سوریلدکدن صکره بر مقدار
چورك اوتی سرکه ایلم قیناویلوب کذلك دیشدینه سوریلدکدن ترتیب دیکر بشر درهم سومسق
جنه سی یکرمی درهم سرکه ایلم قیناویلوب حل اولنه رق نصکره دیشدر ساعته سوریلدکدن صکره اونجی نوع
اتلك دیشدر شیشه یکی وقتلر اوده درهم ایره صویی اولنقدار عسل مزج اولنوب دلی طشره
چیقاریلره سوریلدکدن صکره دوای دیکر هندزاولماسی قام قاره قیوغی ایلم دوکیلوب اوده
درهم صویی الله ره یکرمی درهم قدره صویه مزج ایلم کذلك دلنه سوریلدکدن صکره اونجی نوع
اتلك دلی اتلنیچ برقره جوه پیدا اولنجه بشر درهم جنکار دیکنی قریب دعضی جوه سی
برهاولنه ایچنه سحق اولنوب قره جوه اولنه محلله اکیلدکدن صکره آغ ایکیشر درهم قره دانه
اوتی دعضی دکل قریب برابر سحق اولنوب کذلك قره مشی اولنه محلله اکیلدکدن صکره
بشنجی نوع هیوانی اختیار لدقده محضا اختیار لنمنه دکنجلنه دقه هاره تندره دیشل
اوتی یمسنده دیشدر یانمش سیاه بره پیدا اولدقده اختیار لقده اولنه اتلك اغزی
قوقره هاره تندره دیشل اوتی یمنده حاصل اولنه رق تعفن اولماز اختیار لقده اولنه

باره ایچنه الق کوده استعمال اولنمه اوزره بهر کوده بشر درهم هیوره دوکیلوب اتلك دلی طشره
چیقاریلره کبره ایلم ایچه اوغلده قره نصکره سحق اولنه یوره دلی ایلم اغزینك هر برطره فنه
سوریلوب باشه برساعت قدر بکلاتوب برساعتده نصکره اینژیلم دکیچ اولدیره
هاریلنه دیشل اوتی یمنده اولنلرك دقه کذلك الق کوده کوزه بشر درهم زیتون
اغاجینك پیراغی سحق اولنوب طبوه تعریف اولنه بعض اوزره استعمال اولنه ذکر اولنه عذچه
بیلنمش هیوه قزه اولماسه هیچبر عضو مذکوره بر ایکیسنك دقه فائق سی اولمه بعض درکار
ایسه ره مارالبیانه بشقه بشقه اولدیقی حالده زیاده سنه کوریلدکدن صکره جکماشکاره رالنجی نوع
طابلرك اغزنه کیلم تتبیع اولنه رق مقدار لحم زائده پیدا اولوب علاجی بشر درهم قدره
وایوه دکل قریب سحق اولنوب لحم زائده اوزرینه قونیلم ترتیب دیکر بشر درهم قره دانه اوتی
برمقدار بال ایلم قاریشدیریلوب اوزرینه اوچ درهم فلکه قریب ایلم مقدار کفایه
اشك سودن علاوه اولنه ره بنه جلد سی ایچه طل ایدیلوب کذلك لحم زائده اوزرینه قونیلم

اوچنجی باب اتلك بوغازنه اولنه عمل بیانندر اوچ باشه

علتلرك اسباب وعلاماتیلم ترتیب معالجاتی سکزنوعه

تقسیم ایلم بیانه اولنور

برنجی نوع ات صوایجه کی نصکره بوغازنده قاره کلمکله باشلده دقه صوایلم برابر بوغازینه

سلوك كتشاولة بعضنده آتيلوب بوغازينه برمقدار زيت ياغ قيه يله رده باشه اشاغي طوتيله واكر
سلوك كوريلمزايسه براغاج آلتنده قيه ديربله وباتك باشه كذلك اشاغي طوتيلوب
قزشاولة اغاج سلوكك اوزه رينه قويلديغي حالده دوشرايسه ده قارنينه كتيكصورتله آكزيلك
قوشنه سبب اولديغي يرلك هوده كورلديكنده سلوكك بوغمسي ملحوظ اولديغي محلده حيوانه صوايچيريله بكن
وقتله قارنه سلوك كتماك ايچون اغزينه دلبنه باغلاملحم وسائر بوكا مماثل شيلر ايله
حفظ اولنمق لازمدر ايكنجي نوع كرب بياني تعبير اولنمزبرودر لواوت اولديغي حيوانه بيكون
حالده ايقديغي برشيدنه اچيلوب قارنك غايت شديد سانجي پيدا اولديغي دفعي
بيلمه دفعة زياده زحمت اچكدفع تقاضا ايتدكي كوبره سنه باقيلدي منذكر كرب
شاهده اولديغي حالده برمقدار بسنانه كربن دوكيلوب والنوب ايكي اوقيه قيمتنده
قدرصمانه ايكي قيه صوايله قيناديلديغي بعده سوزيله ركي وسحق اولنانه كرنه صمانه صويندك
اچيلنه قونيله رده تكرار ايچرسنه قارشيروب بينه سوزيلديغي آنه اچورييله دواسي ديكر برمقدار
بيانه كربن دوكيلوب اوزرينه قويلديغي وقتله رده ايچرسنه قارشيروب كورنك ايكي درهم
اچيريله اوچنجي نوع طاعون ترسه يمكله فسمة اولوب علامتي اولديغي كه بولي قاره كبي
قرمزي كلور علاجي بردرهم بياض طاعون ترسي بردرهم صاغ ايله سحق اولنوب
بعده ايكي قبضه اوه ايله برمقدار شراب قاتيلوب حملسز ايچرسنه قارشيريله رده قيه كبن

اولدقده نصفكي باپلوب بوته دريله عدد اقربرمقدار اريه اوني ايله مرمادايچرسنه
اولنوب ايچنه كفايت مقدار شراب قاتيله رده يدي قسم تقسيم ايله بهركوله برقسمي اتك
بوغازينه دوكيله درديجي نوعي صوايچيكه قارنده قورباغي كمكله قارني اغزيجنه باشلوده قدره
برقاچ دانه قورباغي برمقدار صوايچنه قيناديلديغي بعده صوايچنه قورباغي اكك باتيله بلديغي
واوزرينه برمقدار زيت ياغ دوكيلوب بوندن بشنجي نوع دفع صوغانبيه رك فسمة
اولدقده علامتي طمرلرشيشه رك اغزنده صواقزعلاوجي اولداولده درهم سوسحق
اولنوب ايكي بچم قيه صوبك ايچنه قونيله رده صوبك ايچنه برنخ بيقي كبي اوچ اوغه لنوب
داخل صوبه چيقدقده اقشه قيناديلديغي سوزيلدكده جزئي شراب قاتيله رده اتك بوغازينه
دوكيله التنجي نوع قطماوتي يمكله فسمة اولداولده حيوانك علامتي ترسنده برچ برچ دوشميه
بونك ايچون اولده درهم برحاقه صوبي ايكي قيه كسكين سيركه يه قارشيريلديغي ايچيلسه عقار
اولي يوكده دفعة واحدة كفلنديغي صاغريسنده دوشيه رك ايا قلرينه هولده كه آنه بعضنده
معلوم اولمغله اندره دفع علاجي مذكورايله مداوات اولنوب فقط مارالبيانه ترتيب برولنه
ايچيريلمبوب التنجي نصفي ايله بهركوله برقسمي ايچيريله مذكورعقاراولنديغي فسمة اولداولده
ات ترتيب مرقوم ايله كسب صحت ايتمزايسه برتجزه ايچنه اوچ قيه صوقونوب ايچنه براوچ
درهم ايله اولده درهم سوسه دبراوچ اولده اتيله رده ايچرسنه قيناديلديغي وقتله رده قيه كبن

سوزیدن رک صوفی ایچیدن پرینجی نوع الک بوغازینه بلغم دیافوذ غبار وسائره مثللدم
برشئ طعاندن یعنی عالده اولا صیوانه ارقه سی اوزرینه یاپه بیلدیکی بورسنه یکرمی درهم قدر روغن
زیتی اقیدیلدکدن صکره قاله پرینی سکنجبین نوع الک معده سی صوغوتمق ایچون استفراغ
ایتمکه باشلدقده اوله درهم صارمسامه دوکیلدیکی یارم قیه شرابایله مزج ایدیلدیکی ایچیدیلدکده

اوله پرینجی باب حیوانلک اوکوره سنلک اسباب وادویه سنه دائر
اولدیغی الی نوع اوزره بیاننده اولندی

پرینجی نوع اشکوره ایدن قاریشمق صوایچدیکدن وطوپراقلی ارپه یه یکی عالده اوکوره رک
اکمک عجینی ایله برمقدار زیتی یاغنی ایچیدیلدکدن صکره ایسه العتش درهم رزانی اوزرینه
واوزرینه درهم دفنه تخمی دوکلدکدن صکره تخمی وسکنجبینی باشی صارمسامه بوفلریک جملسی برهاوله
ایچنده دوکیلدیکی وبرنجیزه ایچنه ایکی قیه طوزسوزیلدیکی ایله لکه نصکره العتش
درهم بال جزئی صوایله قارشدیریلدیکی جملسی برینه مزج اولنه رق اوچ قسم تقسیم ایدیلدیکی
کونده برقسم اتدکدن بوغازینه اقیدیلدکدن ایکنجی نوع صوغوغدن قاچدیغنه اوکوره وبعدهسنی
داخما بوزیلدیکی اوکوریکی دفعه سرت اولدیغی عالده اولدیغی باشی صارمسامه واوزرینه درهم
چکه کسنه اونم وبیاض هیله دهنمه بشر درهم کیسوله دفاتحه بوندیلدکدن جملسی
ایچدیکی سحر دمقدار کفایه ترهیاغی ایله ایدیلدیکی بوده قسم ایدیلدیکی

وصیوانه کیجه تلک یاردسنلک صباح قدر برشئ اکل ایتمه یرلیوب صباحلیه اوچ قاشقنه بهر کوده
برقسمی بیریلدکده عقبنده اوچ اوزره بهر کوده ایکی درهم قدر هیله کوکک
ایچدیکدن سکوایدیلدیکی برمقدار زیاغنی ایله قارشدیروب صباحلیه بیریلدکده وارهه دفعه دائما
بیقانوب دیریلدکده اوچنجی نوع بوجلک دفعه بوطمرده اوکوروب بوسنلدکده اوکوریکی
حفیفه اولدیغندن اوچ بمورطه قابوغنی ایله برابر برکاسه ایچنه قونیلدیکی وبمورطه تلک
اوزه زینه اورتولنجه یه قدر کسکیجه سرکه دوکیلدیکی یکرمی درت ساعت طدره بمورطه قیریکی
یوشاده قدنصکره کوزنه برداغه سمه اتلک دلی اغزنده طشره هیچقاریلدکده بوغازینه قونه
دیاشی یوقاروطه تیلدیکی بمورطه بوغازنده اشاغی کمنه کده براغیلدکده اوچ کوده دفعه اوله
درهم ارپه ایله قیناشمش صوبه اوله درهم عسل قاتیلدیکی بوغازینه دوکیلدکده عقبنده اوچ بعض
سببله نه زیاده اوکسوره رک اوکسوریکی دفعه دیزلرینی بربرینه چاپه بدیکی دفعه
الدراکیکم بللنه یکی عالده اولدیغی درهم شرابایله اولمقدار بال بربرینه قارشدیلدیکی
ایچیریلدکده فاتحه سی اولدیغی وسائر برطرفه شبشی ظهوره اینه یکی صورتنه بردرهم زعفرانه
برمقدار صوایچنه ازیلدیکی صاغ بورسنه یوسکیجه ریله دوای دیگر اوچ درهم دوکلش قونیوز
بوجکی واوله درهم شراب وبشر درهم عسل اوچی بربرینه مزج ایله بورسنه یوسکیریلدیکی
صباحی واقشام ایچیریلدکده صوبه برمقدار نطرده بالی قاتحه وصیوانلک اولدیغی

انور طوبتده دبرو دتده برساولمه لازمه دندر ترکیبی انواع قبضه قوریسنده سیاه فلاف
الوب یارم قیه شکر ایله قارشدیریله رده برمقدار صو ایله شربت پایلدیب ایچریله صه
ترتیب دیگر اوده درهم سوسمه کوکنار اوزه رینه برقیه صوقونیلدیب ایچه قارشدیریلدیب
وادرهم قصدقوانه ایچیریله علاوه اذ یوزبکرمی درهم ضمغ عربی ایله النمش درهم کمزه
واوتوز درهم راوندبرهاوه ایچنه سحق اولنوب واوزرینه برقیه صیجاده سوستقونیلدیب بردن
قسم تقسیم ایله کورنج برر قسم ایچیریله بشنجی نوع دردلی صوغوغ طوره رده اوکسوره دیکن
وفتح اوچیوز درهم ایچیریکن اوزه رینه ایکیوز بکرمیش درهم صوقونیلدیب انواع بلدکره
بربلدکی قالنجه قدر قیناریلدیب اوزه رینه برمقدار قیناسار یه صویی علاوه اولنه قدقصکره
انواع بحرطه قیدیلدیب ایچه قارشدیریلده ایچیریله النجی نوع اتی اوکسوره رایکیم اینکیم ده
باشدا ایسه بوغازینه طاوه قزیلی کمنی اولنه بن الکلاشیله هضمنده برو کنار اوزه رینه براز ده
یچاوره بنلنوب اولیاغ بعده عسل باتیریلدیب قورطوشه هیضجیه قدر بوغازینه
صوقیلدیب هیضاریله وماراللذکر اوزیتی منتزع ایله اوکسوریکن صاوشمه بن تقدیر ایله اوده
درهم اوده ایله قرده درهم روغن زیت واکیوز اللی درهم شراب برابر ینه ایچه قارشدیریلدیب
انواع قسم تقسیم ایله بهرکدن برقسمی بربریله برن درهم سقایه ایله بر درهم
طوز سحق ایدیلدیب برقیه صویه مزج اولنه رده واتمکچه برشنایه بریلیرده صباحلیه

صویله برمقدار ایچیریلدیب براز دقیقه بکدیریله واینده باشه بوقارلیوقالدیریلدیب
بدرنندیه چراغنکن برصوفنجانه برساعت قدر اصلدیرشنایه بریلیرده اکرهم دیبقطع اوکسورایسه
یوزدرهم اشنان ضیارلی اوفوه اوفوه دوغرانیلدیب واوزرینه بکرمی درهم دقیقطوه قونیلدیرده انواع
قیه صدیلن ایچنه برکونه بوکیجه طوردقدقصکره انشده انواع یاپی محواولنجیه قدر قیناریلدیب نصف
صباح ونصف شام ایچیریله واکل ابره یکن اوت وصمانک اوزرینه دقیقه برمقدار شراب
ایله بال دوکیلیه دوای دیکر انواع باشقاره صوغانی ایچه دوکیلدیب اوزرینه سحق اولنمش
برودرهم فلفل والنمش درهم بیاض واسکی شراب واوتوز درهم روغن زیت قونیلدیب ده
قارشدیریلیرده ایچیریله ترکیبی اوده درهم صارصاده واوده درهم بیراغ ایله بررودرهم
قرمزی زرنیخ وشبیان جمله سحق اولنوب انواع قسم تقسیم ایله اوتوز اتی کورنج طوماله
تأثیر ایتمیه جق مرتبه قالمه آستار بنلنیدیب بعده طوماله طشره بصقا صه اوزره باشنه
برمزاورتیله ترتیب مذکور برصباح دبراوبله دقیقه دبرده اقسام قوتسمه ایدیله
قوتسمایدیله کدقصکره اوده درهم هرویش یاغ ایله ایچ یاغ واوتوزدرهم طشره هرویش
دیبام یاغ دیبالومه ارپه بلدیب انواع قیه فلفل ایله اوتوزدرهم مرصافی دکنزه
دکنزه وزعفرانه سحق ایدیلدیب برینه مزج ایله اوزرینه دقیقه بدیوزقدردرهم شراب
واول مقدار عسل قاتیله رده تکرار ایده قارشدیریلدیب استعمال اولنه

اوسکنجی باب حیوانک فساد و منفعتی فائده‌لری قابلیتلری

سکنجه‌نک علت عارضه‌لری اولدیغنده علاجلری تداویسی

سکنجه‌نک انواعی و زهره بیانی اولندی

برنجی نوع هضاقیه تعبیر اولندی برنجیسی اولوب اکثری طایدرک چکمه کوکی ایله هضم تدخی بلغمک

اولدیغی بیلنور و غذالری صوافی علامتیله ظاهر اولور علاجی قوسمق قوسدیرمق و غذالری یاغلی ایله برابر

ویرمکدر سکنجه‌نک برنجیسی اولدیغی محلده بلغمک بکرمی درت ساعت طوردقدنصکره بالمعاینه شیشه

یوسیاپدیغی محاوله هضاقیه شدقدنه علی حاله براغیلیر و یوسیاسه یعنی حالده برمقدار دقیق مقدار

کفایه ترابی ایله قیناتوب دیلدیغی قدر اولدقدن شیشه اوزه‌ریکه قونیلر علاجی افشیشی اولدیغی

محلده بالکز صفرا ویرمسه‌لر برساعت طوردقدنصکره صیجاق صوایله ییقاتوب برمقدار

اسکی سرکه‌نک ایچنه زیت یاغی مزج اولنه‌رق بورنلرینه دوکیلر بعده صیدیرمق قصدیله

واشتهاسی اولندقده صماله یه‌یرلیوب قورق اوت وارسه یه‌یرمیه‌رک اوزه‌رینه

برمقدار لطوده صوبی سرپیله وایچی چکن صوبک ایچنه دفع هضمی اولنه قاتیله ویاره

هراضلره افضل باشلدوقده لطوده صوبی ایله صابوندن صوبی بربرینه قارشدیریلدیغی کوزه

ایکی دفعه ییقاتوب زده التیام بولدیرلمسی وصاراپیاله اولدیغی ایله دوائیری اولدیغی صورتلرده

انی الذکر علاجلری ایله مداوات اولنمسی لازم و سکنجه‌نک ایکنجی نوع زرنجی تعبیر اولنان شیشه‌سی که

صیدیرانلر چکه‌ری ایله کرباشلنه ظهور ایدرسه‌لر یم وایچوله بری ایدرسه علاجی اولان شیشه‌سی

اولدیغی محل صیجاق صوایله ییقاتوب بورنلرینه برمقدار روغن زیت ایله اسکی شراب دوکیلر

فائده ایتمزایسه برنجوه ایچنه برمقدار صوایله قیناتدیلدوب مذکور الماصه‌یه مقدار کفایه

لطوده قاریشدیریله‌رق ایچورلیه علاجی افشیشی برمقدار زیفت موسیاسی صوایله قیناتدیلدوب و

مقدار کفایه زیت یاغی قاتیلوب هیوانک باشی دونوب بورنلرینه سوریلرکن اکلی ایتمیه‌رک اوت

وارسه یه دفع برنجی نوعده تحریر و بیان اولندیغی اوزره لطوده سرپیله وعلتی مذکوره مأمور

تکمیل ایتمامک ایچون چکمه سی یانمش اولوب لطوده قاله الندقدنصکره اشک قیماری

صوده قیناتدیلدوب لطوده قاتیله‌رق ایچیریلدیکی نوع دیمه تعبیر اولندی هیوانک کوکسی ایله

بوغازنی ظهور ایدرسه‌لر کمکان شدائنده بعضیلرینک قارنینه یاشمش کبی

هایه‌لریکی وبعضلرینک دفع باشلری وکوزلرینی شیشیروب اکلی ایله کوکسی صقلدیغی وقتلرده

دلی طوزه چقارمق علاجی اولدیغی ایله شیشمش اوزرینه چیزیلدیغی و یاخود داغلدیغی

ویادلینیلدیغی محلله طوزطوریرلدقدنصکره صیجاق صوایله ییقاتوب بورنلرینه برمقدار

روغن زیتی ایله اسکی شراب ویاخود یالکز لطوده سوریله وبورنلرینک ایچنه دفع دوکیلر اما

برمقدار شرابه برمقدار زیفت موسیاسی قارشدیریلدیغی شیشک اوزه‌رینه سوریلرک

یه‌یرلیه چلک اوت وارسه یه دفع لطوده سرپیله علاجی افشیشی دلنوب چراغنی الدقده

ایواو بنجه قدر نطفه ده وصابونه ایله یقانه وبورنده یول بولدرایسه اللیشر درهم شراب
زیت یاغنك ایچنه بر درهم قاورلش هنه با اوقی قونیلوب ایوجه قارشدیریلیه رك بورنه
پوسکه ریله وبورنی ایله سائر طوه فنده جریانه انجیوب قارنینه یول بولنه بعض صورتنه
زیاده صولدیروب زیرده طقوزنجی خرده ده ترسیم اولنان شکل مثللو طوروب وباشنی دیمه
یوقاری دوغاریروب برشئ یمیسنده ویه بکی عالده هضم ایره جیوب اسهال اولنسنه معلوم
اولدقده اکثریسنه علاج قانیدر اینجه ایسه بعضیسنه بر درهم کندر سحق ایریلوب یدنه درهم
شراب ایله قارشدیریلیه رك بورنه دوکلدیکی وجهله برقیچ طوروب اوقه اوقه دوغاروب
یه بریلدیکی عالده کسب صحت ایدر برقیچ صوایله ایکیشر درهم اینجیر یاریسی محو
اولنجیه قدر قینا وبلوب واوزرینه یکرمی درهم نطفه ده قانیلوب برمقدار بورنه پوسکه ریلوب
قصورلری ایچیریلیه وباشنه دخی طشه اودن سوریله اکه ذکر اولنان شیشی ایاغنه طوروب ایرسه
بش درهم خلطیط سحق ایدیلوب یارم قیه شراب مزج ایله ایچیریلیه فنانه
الیاس تنبیه اولندیر برعلت اولوب حیوانك دائما بورنیلوب وریسنك کوشك اولسی
وقارنینه اورلدیکی عالده طبل کبی اولمسی زیاده صعب اولوب واوکسورمسی واوکسوره چکمی
وقتنده بوغازنده بلغم برکشکی کبی فرج اوکسوره ماسی علامتلریندندر اولدرعلاجی
طقسانه درهم بیانی کوبوب وقره بش درهم زعفرانه وبیانی فلیانه واوقیه درهم

ایرمه کوکی جمله سی اوزم سرکه سی ایله خمیر ایدیلوب بعده بهمدانه سی برر مثقال آولمیه اوزره
حب یاپیلیه رك کونده ایکی دانه سی برصباح وبراخشام سرکه ایله ازیلوب کولکه بر محلده اته
آته اچیریله واکر طای اولورایسه برحب ایکیشر درهم شراب ایله قارشدیریلوب کذلك
کولکه بر محلده اچیریله وزیاده اوکسورديکی عالده برر درهم کندر قوروسی سحق اولنوب برمقدار
شراب مزج ایله بورنه دوکلدیکی عالده بروصف آصمه هیوغی یاقلوب اشنی اولدیغی برطوبرانه
بنجره ایچنه قونیلوب اوزه رینه اوقوزر درهم ارپه دوکیلرك وحیوانك باشنه برشئ ایله
اورتولدرك قوسترولنه ویه بکی ارپه نك ایچنه دخی طوروب دوغاروب یه بریله بشنجی نوع
خنانه الرطب تنبیه اولندیر غایت خنازیر علتی اولوب حیوانه غایه لریکی ایچرو چکوب بورنه
جراحت اقه سی واکثریسنك کرتنك برشیشی طوروایکه سی علامتلریندندر لهذا بونك ایرعلاجی اولمق
یناقدیغی وکوکسنك وطوغرنك اولدیغی قوبیدیك التنك بولنانه طمرلرده قانه النوب بعده برر
دست قنطرده نه وشیخ ارمنه وشیح رومی اوقدیلم اوقوزر درهم شفتالو چکرده کی دوکیلوب
برتنجره ایچنه وضع واولدیکی اوچ برمع اوزرینه بیقیچیه قدر شراب قونیلوب یاریسی محو اولنجیه دکین
قینا وقدفصکره اینه بریلوب ابوجهال ایله اوغیلم رده دوسوزیلرك اوچ قسم تقسیم ایله
هرکونه برقسمی بورنه دوکیلیه علاج اخر اولمه درهم مصطکی مقدار کفایه شراب ایله
قارشدیریلوب بورنه پوسکه ریله وبوزدرهم اشك فیاریسك اوزه رینه درج برمع بیقیچیه قدر

صوقونوب بکرمی دورت ساعت طورمقه نفکره ایوم اوغیم رده وسوزیلم رك بر مقدارك
بورنینه یوسکه ریلدب قصورین ایچدیکه دوای دیکاوده درهم اشك خیارین واوده درهم
دفی قسط تبیراولنان کوکرده و بش درهم شیخ ارمنی واوچ درهم لطوده جمله سن
برهاوه ایچنك سحق اولنوب والنوب سفوف یاپیلوب ده صیوانك بروندرینه قاشی ایله
یوسکه ریلم اکر بوسالبی ایلم کسب صحت ایتمز ایسه کوکسنك ایکی طرفلرینه براوسطوره ایله
یاریلوب ایچنه درت درهم دوکلش بیاض قره یاپلم قونیلم رده کنده وکنده ویه قبوقونوب وتجویز قدر
الطوقونه یرلیم وصوقیلما موایچویه صویه صوقولیم بعده اولان درهم شرابك ایچنه سحق اولنش
اوچ درهم لطوده قاتیلوب برمقداری ایچدیلم رك وبرازی دفی بورنینه یوسکه ریلم رك یه جکن
زمانه ایلم ایچکن صوبك ایچنه برمقدار لطوده قاتیلم عدد اوچ برمقدار یبانی کیوه وبز
ایلم تخمی وفسیانه وتوپالوکوکی وقسط وهاوشیر وزنجبیل وروقه تبیراولنوب اوت وشیح
وکمزه وزعفرانله ومرصافی وصارصبر والکلیل ملك وهامه اونی وزراوند وقنطوریه
اونی جمله سن برهاوه ایچنك سحق ایلوب والنوب مقدار کفایه یاپلم خیار ایلوب
بهر دانه سن اوچ مثقال اولمق اوزره حاب یاپیلم رده مذکور جمله دن بردانه سن
برمقدار شراب ایله قارشدیریلم ووقت شناده تزیب مذکوره اوده درهم کل
قرمزی دکیلوب قارشدیریلم رده استعمال اولنه التجی نوع هذا المفاصل تبیراولنوب

برعدد اولوب صیوانك اوینانه یرلرنه ظهوره ایده رك باشی ایلم قولقلرینی اشاغی ایندیروب
بروندرینه براصنه قسمنه وداشاولوزیلوب مفصلدن شیشی ظهوره ایده رك قویروغنك
شیرین اوریلسنه وذکرینی وفاصالوبروب ویزلرینی اصدمسنه بتیرلم ایدر علوه شیشی
اوده محلداولاوسطوره ایلم چیزیلوب قانه چقه نفکره داغلنوب صولنورایسه یکی برطوپراق
تنجره ایچنه برقیاشراب ایلم یوزبکرمی درهم طوزلی کنصانه قونوب باریلسن صوالنجه یه قدر قیناوزه
ایندیریلدب ایچندن اللی درهمی بالتقریب اوزه رینه اوده ایکی درهم اصفغانه تخمی ایلم زینه یاغی
واوچ مثقال هاوشیر مزج اولنمزده صیوانك سرتاپا بصه یه سوریلم فقط سوریلم جك مرهم یاپیلم ایسه
صویه چکیلم رك سوریلسن وقیش اولینجه قالده اغزینه طشره چیقارلمسن لزوم دندر دوای دیکر
یوزدرهم اشك خیارین واللی درهم لطوده ایلم یکرمیشر درهم مرصافی وصارصبر وزنجبیل
واولنمز درهم فسیانه جمله سن دوکیلوب والنوب بشی مثقالی یارم قیه صوایله قارشدیریلم رده
ایچدیلم بعده برمقدار یانك اوزه رینه مقدار کفایه زنجار قاتیلم رده دیزلرینه طوغدیریلم قورسوریلم ترکیبات
بنفسای طرلسنك فاصلی اولمه سوسنده برمقدار دوشیریلدب سحق اولنه رده اللی درهم شراب
ایلم روغن زیتی قارشدیریلدب والنوب درهم دفی صوقاتیلم رده اوچ قسم تقسیم ایلم بهرکوده برقسمی
ایچدیلم عدد اقراوبنانه یرلرنه اولمه شیشی داغلنه قنفکره براصنلنه یکی قالده برمقدار
زنجار وزاج قبرسی وبیشی زاج وزیفت جمله سن برتنجره ایچنده قیناوریلدب مرهم قوامنه کلدکده

ایله بربلدب یاره نك اوزه رینه سوریلیر بیرنجی نوع فنانه غبار المنفعه تعبیر اولنور دفعاً ساله برعلت ه
اولدب علت من بور نلنه قوتو مز صفرا قلب زیاده صولور علت هم برکاسه ایچنه اوچ یموردلم قیریلدب
اوزه رینه ایکی یموردلم قبوغنك طولوسی عسل و یموردلم قابوغی مرصافی والبشر درهم روغن زیبق
وسوسه صوبی دیا فوده بنفشه صوبی دوه کلشی فلفل قلدب قارشدیریلیر ده اوچ کونه یارسی بورینه
ویارسی اغزینه دوکیلیر وباشی یوقاری وقالیر بیلدب یارم ساعت طورد قدنصکره رکب ایله
براز قوشدیریلدب بورلدقده باشی دیزینه باغلنوب بورنلنه رطوبت زائله جه یاله ایلدکده صالوبریله
وبورنلنه کلدیر طوبنا اوچ کون توکنمز ایسه برقاچ کونه دفع اولور درهم زراوند دفنه تخم
ودرمثقال حنظیانه برهاوده ایچنه سحق اولنوب ایکیوز درهم یاله مزج ایله بورینه واغزینه
دوکیلیر رکب زیرده اوتنجی نمره ده ترسیم اولنانه شکل مثللی باشی یوقاری وطوتیله دوردنجی نوعده
محرر فنانه الیاس علتنه دوچار اولوب بورنلنه جریان ایدیه صوده تنقیه المدینه عالده ذکر اولنان
علاج علت مذکوره یی دفع وازاله ایچون محرر بدوای دیکر موسوم شتاده بربوچه درهم حنظیانه
کفایت مقداری شراب ایله قارشدیریلدب برازبورینه وقصورزاغزینه دوکیلیر وصیغده دفن
بنه بربوچه درهم یوخه برمقدار شراب واوده درهم کل صوبی ایله ازیلوب کندلک بورنلنه واغزینه
دوکیلیر دوای دیکر طقسان درهم فطر تخمی وزعفرانه دیکر میشر درهم عرب فیارتخمی پلیم اوتی
هله سحق ایدیلدب والنوب طقسانه درهم سمنو اوتی صوبی ویدنیکمی درهم کل صوبی

واوده درهم فاشخاش صوبی ایله قارشدیریلدب برقورشون قاب ایچنه حفظ اولنه بعده ایچیلی
تقدیرنجه ذکر اولنانه علاجه نه اوچ مثقال الوب ایکیوز درهم عسل اولنوز درهم کل صوبنه مزج
ایله برهوادار محلده اوچ کونه ایچیریله سکزنجی نوع فنانه القلب دینلنه برعلت
اولوب بعضیسنك بشنجی نوعده تحریر وبیانه اولنانه فنانه الرطب علاجیله کسب صحت
ایلدیکی کورلمش ایسه ده اکثر یسنه چاره بولنه یغندنه علت مذکوره ایله معلول
اولنه جیانه نوع مذکوره ده محرر صالح ایله معاوست اولنمق لازم ودر

اوده طقوزنجی باب سبع تعبیر اولنانه یاره لربیانتك اولوب اسباب
واعراضیه سی ایکی نوع اوزره بیانه اولنور

برنجی نوع اکر اویغونسز لغندنه وسوارك آنه فنانه کدیندنه بلنك یاره پیدا اولوب عصه
ایریتلنه یکی وقتنه برمقدار اسرار اوتی دوکیلوب مقدار کفایه چرویش یاغی ایله خلط
ایدیلدکده محل جراحته قونیله علاج افنانك بلنك یاره جراحتی آقدیرمیه عالده برمقدار سیاه
قول صمغی کفایت مقدارده صوایچنه اوده ایکی ساعت اصلدیلدب بعده صوبی سوزیلدکده
صمغی شیشك اوزه رینه قونیله ترتیبایله برنجه نك برمقدار بعده ای اوتی وقتنه وساقط
وجوزقدر قدیقانه قونیلوب اوزرینه مقدار کفایه صوعلاوه اولنه رده قیناویلوب بایندیرلدکده نصکر
ایچنه برموردلم قیدیله رده ایوجه قارشدیریلدب جسم واحد اولدقده برپچاوره نك

اوزرینه قویلیم رده کنه لك شیشه اولنه محلله وضع اولنه بعده بر مقدار کلارمنی صوایله یوغرلیوب
درهم کهن یا پیلرده یاره نك اوزه رینه سوریلیم و صباحدن دخی صوایله بیقانه دوای دیگر بر مقدار
قورن اکلك صوایله صوایله یوغورلیوب غیر کهنه اولنه قنه کنه لك یاره محلّنه درهم کهنه سوریلیم عدیم المثل
ارپه ایچنه اولنه طبراقده بر مقدار النوب صوایله بولایله ایرجه یوغرلیوب رده یاره نك اوستنه
سوریلیم ترکیب آخر بر مقدار صارمصاق هلیله چکدکی وطاشلی نار بتوغی وزاج تبریسی وبیاض شاب
جمله سندن بر لهاونه دوکیلوب والنوب یاره بیقانه رده اوزه رینه قویلیم واکر یاره نك
ایچی دلنمشایسه مذکور علاجدن مقدار کفایه چه دیشیاغی ایله غیر ایریلوب فتیلایله دیغم
محلله صوقیلم دوای دیگر نك بنمارا ولیوب و بوورتکی اولسنده واکر یکی فنالغنده وغایت
صوغوقده وصوایله رقه و فنایرده یاتمه دیه جسنه یاره پیدا اولنه علاجی بکدن درهم
چه دیش یاغی یا هوذ کچینك اچ یاغی واوده ایکشر درهم کندر و مرصافی وشاب وصارمصاق
صبر وجام ساقزی وبر مقدار عسل وعلك ایکی مثقال روغن زیت بالله رك بعده
چه دیش ودوغن زیت وجام ساقزی بر تجویه ایچنه قونوب ایریلیم رك سائر اجزالردن
قاتیلدقده درهم قدر قینادیلوب یاره اولنه محلّده سوریلیم علاجی افیون قدر درهم
زیفت وبالم بغ ساغی وزیفت موماسی وبال مومی واوکسی والتمش درهم وشمع قدر قه
درهم کندر وطقسالده درهم قنه ویکرمی درهم جاوشیر افغی اولنه رده ایریانداریلیوب

وسحوه اولنه رده اجزالر سحوه ایریلوب بر بر ینه مزج اولنه قنه فصکره درهم قوامنه کتوریلیم اکر درهم
قنه اولدرایسه بر مقدار چه دیش دخی اضافه اولنه رده واته سوردیکك محل یومشاه اولمه مراد
اولندرایسه سفینه وقایقلرده اولنه زیفته بر مقدار اجزالره قاطه ایدیلیم رك
استعمال اولنه ترکیب آخر زیفت موماسی التمش درهم واول مقدار بیاض شاب ویدی قرمه
درهم چه دیش یاغی واوتوز درهم مرده سنك واوتوز درهم قنه واوتوز درهم جاوشیر ویدی
قرمه درهم قوردوم سرکه سی والتمش درهم روغن زیت بوجمله برابر طبخ اولنه قنه فصکره یاره
یردیکم سوریلیم دوای دیگر لحم زائده اولنه یاره ایچنه بر مقدار یاغماش کزاج اوزرینه صو
قونوب والنك قدر قره دانه اونی علاوه ایله قارشدیریلوب یاره نك سنه سوریلیم واکر یاره
ایچنده ایسه درونینه وضع ایدیلیم علاجی آخر قام کندر تخم اینجه سحوه ایریلوب بر مقدار
ساقز والنك قدر قره دانه اونی عسل ایله قارشدیریلوب یاره یه سوریلیم علاجی آخر یاره
قورتلنه یغ حالده بر مقدار بغداس اونی ویاغماش کزاج و قره مزی زاج وبویه جمله سی
برابر سحوه اولنوب والنوب یاره نك اوزرینه اکیلیم دوای دیگر اوچ درهم قره مزی زاج وبش
درهم بیاض شاب و دورت درهم صارمصاق زاج وبش درهم زنجار جمله سی بر لهاونه اینجه
سحوه ایریلوب بر مقدار اوزم سرکه سنه مزج ایله قینادیله قنه فصکره بر بچوق درهم مرصافی قونوب رده
درهم قنه سنه حفظه اولنوب ایجاب ایتدکجه حالده بر مقدار دوا صارکه علاوه اولنه رده سوریلیم

ترتیب دیگر بر طرفه جراحت بریکن بپیشه یکی قنتج بر مقدار فطر چکی دو کیلدب مقدار کفایه فلفل یر
یاغنا بابله قارشدیر بلدب بر پچاوره ایله شیشن اولده محلله قونیلم عدج اغر یاره جراحتلرینکی
وقتنده بر مقدار یاغنا شن کرنج ایله شراب طوز طوسه مقدار کفایه مصطکی کولی ویافوده
زیتونه فکه دکی کولی ایله ایوجه قارشدیر بلدب صوایله خمیر ایدیلم رک صبوانك یاره یرلرینه
سوریلم ترکیب اخر بر بوز مقداری زیفت موميا سندن نصف قدر چام ساقزی ایله برابر ایدیلدب
کذلك یاره اولده محله سوریلم عدج اخر اونوز درهم قدرن زفت والتی درهم بال موی
وبر یچمه درهم قنه واوچ درهم کندر جمله سه الئی درهم شراب ایله قنه اولده قنه فصکره ده
الئی درهم سرکه عدده اولنه رده برشه ایله ایوجه قارشدیر بلدب مرهم قوانمش آنه سوریلم
ترتیب دیکر یاره ده دلوکن وقورد ویافوده لحم زائده اولدرین عالده اولده قورتدیجه یاره
وبر عاطه صوبی ایله بیقانب اونرینه بر مقدار یاغنا شن کرنج ایله قرمزی زاج کوه اولنوب
اکیله یاره قورتدیجه یلمیه جمله مرتبه دلمشایسه بر مقدار قارقوغن مقدار کفایه شراب
ایچنه یکرمی درت ساعت اصلدیلدب یوشاوقنه سوکه ایدیلم رک مقدار کفایه روغن
زیت ایله قینادیلده قنه فصکره تکرار براز کندر مزج ایله قینادیلده قنه تکرار براز کندر مزج
ایله بینه قینادیلدب عسل قوامنه کلدکده اوزم سرکه سی قاتیلم رده استعمال اولنه عدج اخر
بر مقدار عفص ایله سرو قوزه لاغی سوکه ایدیلدب مقدار کفایه قورودمه صوبی وبال موی

وهرویش یاغنا ایله خمیر کبی یاپیلم رده کذلك قورتلمش اولده یاره اوزه رینه سوریلم ویافوده
یاکذ بر قاچ دفعه اهی کرنج اکیله دوای دیکر بر مقدار زیت یاغی ویتمش درهم بال موی واونوز
درهم چام ساقزی اوچی بر محلده اریدیلدب اوزه رینه بینه بر مقدار روغن زیت قاتیلدب
یاره محللرینه سوریلم اکر یاره بلغمش اولدب شیشن ایسه بر مقدار شیح اوتی هرویش یاغنا ایله خمیر ایدیلدب
یاره یه وضع اولنه ترکیب دیکر طوبتلی محلده طوردیغی هرویشدن بر مقدار صمغ اولنه اکیلوب
ساعت قدر صوده اصلدیلدب بعده سکوه اولنه رده شیشن اولده محلله قونیلم عدج اخر بر مقدار
بنفشای اونی دقه وساقزایله دفنه اغاجه کوکی برنجه ایچنه وضع واوزه رینه مذکوراجزا
غائبًا اولنجیه قدر صوقونوب قینادلده قنه فصکره ایچنه بریدیلدب ایچنه بر بورطه قیریلم رده ایوجه
قارشدیر بلدب بر بز ایله شیشن اولده محلله قونیلم ترکیب اخر صغیر تمس قورینمش بر مقدار سکوه
ایدیلدب مقدار کفایه هرویش یاغنه مزج ایله براز قینادیلدب بر پچاوره ایله یاره
اولده محلله یاپشدیریلم عدج اخر یاره ده دلوکن پیدا اولدرده جراحت جریانم ایتدکده صو
بر مقدار عذرت ایله طانلی قارقوغن سوکه ایدیلدب والتوب مقدار کفایه صغر یاغنه ایله
خمیر ایدیلم رک یاره نك اطرافنه وفتیل ایله دلوکنه وضع اولنه ترتیب دیکر فتیل باله
یاتیریلدب کذلك یاره یه وضع اولنه دوای دیکر یاره معالجه اولنغه زیکن قورتدیجه عالده
سائره فقره ده یازمغه کچدم طانلی طوپراق سوریلم رک اکرم آچلمز ایسه مار الذکر

یاره پی ایم جهم صالجه ایله علاج اولنور آتفالبیا یه قارشو ایله یاپیلان اولان ایلاج بولدیریلیر

ویاره جسینك سائر طرفه قنه دیه کره اولدیغی یاغلی بعده برر مقدار نیفت وسافران

ویغم هر ویشی وکچینك ایچ یاغی و فندق یاغی برر تخمه ده اریه یلیرك برمقدار دفنی یغمی

زیت وبال موی دفنه مزج اولنه رم قیناد یلدیغی ایسنه برلیه نصکره جزئی بنفشای اولی ایله

مرجك اولی اکیلیر وبشی بموجب قیدیلدیغی برمقدار دفی قطرانه قاتیلیر ده جهم سوایدیجم

قارشدیریلدیغی مرهم قوامنه هضظ اولنه واوشبلو یاره داغلنه قنه نصکره مذکور مرهمدن

برقیل ویا فوه سائر برشئ ایله سوریلدیغی سکلك ودفنی وسائره دنه لاجل المحافظه برز اوزرینه

زیفت سوریلیرك وال طوقنمیه رك علاج مذکور اوزره زینه یاپشدیریلیر وکنده کندیه دوشنجه

قدر طوره ایکنجی نوع الکه دیه کلن یاره کاتیا یه تعبیر اولنور فنا قوقوسی دلغم زائدی

اولوب کنه کمی بیوبوب منتشر اولغله دواسی چاره سنه سارعنا اولنمه یوب حالده

قویروغنه قدر کلدیغی قویروغنی اسقاط ایدر علاجی قرمزی زرنیخ وصاری زرنیخ وقلیه

طاشی وافیا یه هربرندن اوقیه زر دهم وچوکه دسوغنه کی کریج قوقوسی دهم افیونیه

برهاونج ودکیلدیغی وشراب ایله خمیر ایدیلدیغی کوتشده قویریلیر بعده معالجه دفتنی زینه

سمه ایدیلدیغی وبرز اصلدیلدیغی سمه اولدیغی اجزایه بولدیغی افشا مدیغی صبا قدرانك

یاره سنه وضع وصبا طلیه زینه دکشه یلدیغی بومنوال اوزره تکرار ایدیلیر ویا فوه

بیراه ایله عادت یاقی کیه ایشدیلیر علاج اقرع برمقدار نارنج قبرسی یا فلوب وسکه

ایدیلدیغی مقدار کفایه عسل مزج ایله معالجه اولنه دوای دیکر برمقدار بحور طوزکی آتشده

یا فلوب وده ایدیلدیغی الندرك یاره اوزره زینه اکیلیر دوای دیکر کریج ایچنه بولنان طاشلره

قنه درهمی برر دفعه صوایله یقاندقده قنه نصکره کوتشده قویریلدیغی وسکه ایدیلدیغی

ودوکلمش اوزر درهم زرنیخ اصفر وزرنیخ احمره مزج ایله برقاب ایچنه قنه رم اوزرینه

ایکی برمهم چیقچیه قدر سرکه دوکیلدیغی ومذکور اجزا سرکه یی چکدکده زینه اولمقدار سرکه علاوه

اولنه رم بشی دفعه بومنوال اوزره سرکه زرنیخدن ایله طاشه ایچیریلدیغی بعده کولکده

قویریلیرك وایچنه دوکیلیرك صفوف یاپلدیغی هضظ اولنه ایجابی تقدیرنجه

اولان یاره شرابسز سرکه سنه ایله یقاندیغی اوزرینه مذکور صفوف دنه اکیلیر

یکمنجی باب هوانك قویروغنه اولان علاجلرینك

اولوب بش نوع بیان اولنور

برنجی نوع انك قویروغنه اولانه بشی بیانندن اولوب اکرم قویروغنه بیوجك برشی

ظهور ایدرسه اول کونه ایکی دفعه برز ویا فوه سونکه ایله شرابسز سرکه سنه سوریلیرك

صکره زینه سرکه غسل قوامنه کلمیچه یه قدر قیناد یلدیغی زینه سونکه ایله سوریلیر بعده تجمور

دکن برمقدار صوایله قیناد یلدیغی اله ایدیلیرك برکاوره ایله مذکور بشی اوزره زینه

اور بیدب او ده ایکی ساعت قدر شیشه دلنزایه شیشه او لده محلل اشاغیسنه م فلیا پهاغی
ورن کسیلدب ایچنه او لده بداهنه وساره جیفاریدب صبحاده صوایله ایوجه حصه
بیقانه قدر فصکره اوزه رینه طوزاکیلدب رایکی دقیقه طوره بعده رینه صبحاده صوایله حصه
بیقانه قدر دانه اونی ایله غسل مرهم ایدیله رک یاره او لده محلله سوریله ایکنجی نوع
اتك قدر پنبه قاشینه ایله بر مقدار لحمه یه شبیه او لده بیاض آله باش و فاره دل و طوزه
جمله سی دوکیلدب و او ندن مقدار کفایه رغنه زیتاایله رکه یه قاتیلده قدر دغنه و یلمه سی
دوغه قاشینه رایله سنه سوریله علاوه بر مقدار او ندن سحق اولنمش یدی درهم
رغنه زیت ایله بر تجویه ایچنه قیناده یلده صوغیدیلدب کتك قدر دغیله یلمه سنه سوریله
دوای دیگر بر مقدار صاری زاج قدر پس ایچی سحق اولنمش زیت ایله قارشدیریله رک سوریله
ترکیب دیگر بر مقدار چوکه کفایت مقدار رسرکه ایله قارشدیریلدب طبخ اولنه رک کتك سوریله
ترکیب دیگر بر مقدار عقربادی دکندره او کسه ورروغنه زیت جمله سی بر برینه قارشدیریلدب
رینه قدر دره یلمه سنه سوریله اوچنجی نوع اتك قدر یغنده م وسائر طوزندن قلن دوکلمه کره
قدی بنك ایکوله یدی درهم سبام یاغی دقه درهم کتیبه دقه درهم بندان دیشی درهم
زعفرانه واوچ قیراط عنبر دیدی بکرمی درهم سعد یه یاغی واوندن درهم دغنه پهاغی
جمله سی بر برینه قارشدیریلدب شیشه یه دوکیلده محللله سوریله دوای دیگر اوده قدر دوکیلده محللله

چوجوم بوی ایله بیقانه دب بعده بر مقدار ملوخیه وآله باش و فطمی کوکلری بر مقدار رغنه
زیت و شراب ایله سحق و مزاج ایدیلدب خمیر کبی اولدقده سوریله علاج افرینه قوی دوکیلده م
محللی چوجوم بوی ایله بیقانه دب تلکن دیاغده فیل یاغی سوریلدب دوکیلده قیلدرا وزاده جمن
مجربه نرینه یاغ سوقوزالاغی دیاغده پهاغی دوکیلدب صوبی آلنده رقدر دغنایله یلمه سی
بیقانه ترکیب دیگر بر مقدار بدیع دکنانه تخمنی اوزه رینه مقدار کفایه رکه قوزیلده رقدر قیناده قوزفصکره
کتك سوریله درد نجی نوع اتك قدیمی اوزاتمه ایچوله بر مقدار پنجار صوبی ایله بیقانه
دوای دیگر بر مقدار خطمی صوایله قیناده یلدب سوزیله رک صوبی ایله بیقانه بعده قوزپهاغی
ویاغده کلب یاغی سوریله دیاغده یاکنز هیولاك کندری بولی ایله بیقانه بشنجی نوع هیولاك
قوریه یغنه فیل زیاده اولدب تخفیف اولنمه مراد اولندقده نحو صوایله اصلا دیلدب
شیشه کفصکره اوچه ایله برابر اوقوزکوله قوریه یریله واول مقداریه یریله یکی
هاله قدیمی زیاده دوکه جکی اکلاشلدقده یاکنز اوچه یه یریله

یکرمی بر نجی باب اتك درنج اولدیه علی بیانه اون بالنجی نوع

اوزه ره بر دوای بیاض اولنمشدر

بر نجی نوع هیولاك درنج باصور مختلفه هم پیدا اولدقده اوچ اوقیه طوقانلیدب یاکنز
حاصل اولدیه هم کسیلدب بر مقدار قوزدم صوبی ایله یاغده صوویا قوزسرکه ایله

صد بر بر بینه قارشه بر یلدب براز ز بدر بینه دوکیلم رکه قصور را یجه یلم ایکنجی نوع هیوانات
دبر ننج اولدیغی قدرت بیانندن اولدب بوده ایکی درلو ایدوکنه بر بسی فارج دبر ننج کدر بنده دیکری
داخل دبر ننج اولدیغی کدر نه بکر حالده هیوانه قچن دیوار ه سورندن ایلم تبیلم ایدر جار صده اولدیغن
حالده قدر ندن اندن اولنه و داخل دبر ده بولندیغن تقدیر ده بیلمز اولدیغنه کسنه بر مقدار نه دبر سکنه
قدر رغمه زیت سورب وآو جغن اشاغن و ایلندن اوزه رز بوقاری اولدیغی ده و اوجغن قیه مبوب
بر مقدار بن اوزنجه طوتوب هیوانات دبر ینه بواش بواش بالاده حال ایجنن اولدیغی قدر قدرس
هیقاره دیه نه قدن یاغلیب بر منوال محرر صوده دیکر بر مقدار یلم طرفنده اولدیغی قدر تدریس
ایدوب تمیز لدکدن صکره قولدن سرکه یه باتیروب اوغال ایلم هیقاره اوجنی نوع هیوانات
فروج مقدده و قوعبولدیغی قوبره کندیسی ایکی دبرس طشره هیقاره علاوه جی دبرس فروج ایلدیکی
طشره هیقا هیقا ایتدکدن اوزه دبر ینه کل اکیلم دردنجی نوع هیوانات دبر ننج قاعده قدر
بر مقدار قطه نات اوزه دبر ینه یوز درهم شراب قونوب برابر سحق اولنه دیکنه بر مقدار
بقدای اولنجه دفعه بر یاغی و بوغه قابوغی ایلم مقدار کفایه صو قونیلم دیکنه طبخ اولنوب قصکره
سوزیلوب صوبی اته ایجه یلم رکه قشانه قصکره ایچم جکم صوایلم بیه جکم ارپه نکی
اوزه دبر ینه مطروحه قونیلم دبور سنده دوغه قالدیکدن ایسه صوغوده صوبه بر مقدار طوزه
قاتیلدیکده باشنه دوکیلم بشنجی نوع هیوانات کدبره کندیسی ایکی اکل ایلدیکی ارپه

علی حالم بقه قوه اولدیغی شراب ایلم رغمه زیت بر بر بینه قارشه یر یلدب بر مقدار نه قونلنه قدر
سوریلم دبر بینه دوغال ایلم فلفیسی کاملا هیقاریلدب بعد رطوبت قدر عسل ایلم محمودیه دیلدیکی
نبات دبر بینه دوغال اولنه انتجی نوع هیوانات صدر بنده کرلی اولسنه دصوغوقدن وصیجاغدن
قاچیرنه دمعده نک فساد نه دماغا بللنه یکی وقتنه قویرنه دسوت صاغدیغی یعنی
آنک بر قبضه قدر فشخاشی ایلم رده صبحاه ایکی ایجه یلم

یکدما ایکنجی بابدر بانک ذکرنه دایم فایه لرنه اولدیغی علل بیانندن اولوب

بشنجی نوعه اوزره ذکر اولندی

بر بنجی نوعه ذکری ایلم فایه سه شیشه کره اوزه درهم مقداری دفعه کسنه اوزوم دکیلوب
جلد سه سحق ایریلدب مقدار کفایه رغمه زیت دعسل ایلم قارشه یر یلدب بر درهم ایریلم رکه
اولدیغی شیشه اولدیغی محلده زیت ماغنه سوریلدب بعده منکدر درهم وضع اولنه دوای دیکر
اولدیغی درهم قدر اوزم دبشی مثقال کل یاغنه ایلم کندیسی دبر مثقال کیلوب جلد سه برها اولنه
ایچنه سحق ایریلدب مقدار کفایه کل صوبی ایلم قارشه یریلم رده کنه لی شیشه اولدیغی محلده
سوریلم دیاغنه دبلد معالجه سرعتله جریانه ایدیلم برنجه رده صوبی اقتضیسنه بوقاریرو برقاچ
کره لبور یلم رکه ایواولدیغی علاوه اخی شیشه اولدیغی محلده برقاچ یرینه اکنه
صوقیلدب بعده کسکیلم سرکه سوریلم ایکنجی نوع هیوانات ذکرینی زبرده اولدیغی برنجی نوعه ده

ترسیم اولنماه شکل مثللو طشره چیقاروب ایچه و الده یغن حالده اوزه رینه بشلوب
سرعتله چریانه ایده بر صوبه یوقاروطوغرو ذکر ینه اوزنکی طوقنه یرلشدیرم سورایلم ذکر یمنی
چکه کره علی حاله براغیلم واکرچه صودن فصکره ینه ذکر ینن چکمز ایسه بر مقدار بیاض بال موم
ایله کل صوبی و نصف قدر کچه یاغی بربرینه مزج ایدیلوب ذکر ینه سورله که فصکره بر مقدار
طوره بعده صبحدم صوایله یقیلوب بر منوال محرر صوغوده صوبه صوغوقدن صوبه بر مقدار قوللو ریله
علاج اخر ایکنجی بنمای مسك وقدر نوزفایه سماق جوزه بربرینه قارشدیریلوب اولدقدن
شراب وزعفران صوبی ایله یقیلوب بعده مذکور اجزالر یکجه اوزه ربنه مقدار کفایه شراب قاتیلم
رم ذکر ینه تنقیه ایدیلم اوچنجی نوع آتك ذکرنن سکبیل اولدقده قویه وغنك قدر ایله سکیلدکده
بنفشوب بشکوده طوره قدر فصکره ذکر ینه عذروت ایله قوتسویه یلم دوای دیکر مقدار
کل فسلیان صوبی ایله قارشدیریلوب سکیل اولدقده محللله سوریلم علاج اخر بش درهم
سودا غاجی قوغنك اوزه ربنه ایکی برمعه چیقچیقه قدر شراب قونیلوب طبخ اولنوبده
کنلك سوریلم دردنجی نوع هیوانك دکرینك دربسی صوبیله لدین وایوتکبی
اولدین وقتن برمقدار صوغوقده صوبك اوزه ربنه مقدار کفایه رغن زیت و
سیاه یاغی قونیلوب ذکر ینه سوریلم بشنجی نوع هیوانه ذکرس ایله فایه لرینی
واتماکوشك طوتدقده یوزیکرمیشر درهم کل صوبی ایله رغن زیتنه بربرینه قارشدیریلوب

ایچیریلم ویافوده یوزیکرمی درهم سوت ایچنه مقدار کفایه شکر قاتیلوب برکره ایچیریلم
بومعالجه ایله ذکر ینن وفایه لرینن چکمکده اولدقده برقیم سرکه ایله فرمانزیلوب ایچیریلم

یکرمی اوچنجی باب بولنان عارضاتدن امراض بیانندہ
اولوب درت نوع اوزره بیاندر اولندی

برنجی نوع عسرالبول تعبیر اولنور سرعت سبدن وصوغوقدن هیجانله فرح فشنه یوب دوچار
اضطراب اولدقده حیوانك بوبره کی اوزه رن سرکه ایله اوغیلم رده برصبحدم محلده طوروب بورننه
یارم قیه شراب دوکیلم ویافوده برمقدار چکه ده کی ایله صارن هلیله شراب ایله قیتنا و یلوب کنلك
بورنینه دوکیلم دوای دیکر بهوزقدر جاوشیر مقدار کفایه شراب دوکه ایله قارشدیریلوب
ایچیریلم علاج اخر علم بیطریه صمارق اولدقده برادم الن روغنیله صوقتوب حیوانك
ایسه دبرینه اوفال ایله سانه دینلدیکی محللی یواش صیقیلم واکرچه قصبه اولورایسه الن فوجنه
صوقتوب کنلك سانه محللی صیقیلم دوای دیکر اوده درهم سنبل دیکر بیشر درهم بیاض بهدوغنیله
دوقه دانمش درهم طوزیله تحنه واوقه زوزهم فارول جمله سماق شراب ایله سحوا ایدیلوب درت قسم
تقسیم ایلم بهرکونه برقسمی بورننه دوکیلم وذکر ینه دفن شراب ایله زیتنه سوریلم ایکنجی نوع
حبس البول تعبیر اولنوب فشقه قدر برمقدار کوکی ایله برخاصیه سحوا ایله صوبی آلنوب
مقدار کفایه شراب ایله رغن زیتنه مزج اولنوبده اوده درهم هیوانك بورننه بوسکدیلدکده فصکره

قوشه بریم علاج افی یکدرهم شیخ رومی یارم قیه شراب ایله قارشه بریلوب صافی بررشه
پوسکوره رکه نصکره بنلوب یواشجه قوشه بریله دوای دیگر یکدرهم طوزیه تخمی برمقدار شراب
ایله قارشه بریلوب کندلک بورنینه اوفوریله رک قوشه بریله علاج افی اوه درهم کرویز تخمی
سحوا بریلوب مقدار کفایه شراب مزج اولنه رق کندلک بورنینه پوسکوریله ترکیب دیگر برمقدار
الله صوغانی ایوجه سحوا بریلوب بورطه قدر بر طوب یاپیله رق دبرینه اوغال ایدیله بعده برمقدار
کرویریله رق قیچی ایله دبرن صچاره صوایله بیقانه دوای دیگر برمقدار دکز طوزی وخطمی التش
درهم زیت یاغی دیارم قیه دوه زیاده یه صچاره صوایله قارشه بریلوب تنقیه ایدیله علاج افی اوزرهم
فرمادیاشیه دیدی تقیه اولنه رق تخم وبیاض کیدیه وهندمانشه تقیه اولنه رق مرجان واریه
جلسه بر تجزه ایچنه وضع وکفایت مقدارنه صوعلاوه اولنه رق قیناه دیلوب آته ایچوریله علاج افی زرهم
قوبوه قوبره یاغی اوزرینه اولانه دریده قاتیله رق تکرار قیناه دیلوب آته ایچوریله علاج افی زرهم مقدار
قطعه ایله کندره اولانه قطعه اوزرینه صچاره صوقوتیله رق نصفی هیوانه ایچیریلوب نصفه دیگر یناک
اوزرینه برقبضه دکز طوزی قوتیلوب تنقیه اولنه وبرار رق اکلک ایله باشه بریله اوچنجی نوع
تقطیر البول تقیه اولنوب بورطه طمطمه کلده کره اوقیه زرهم عسل بریله ایکی تجزه ایچنه وضع
واوزرینه برقبضه قدر اینجه طوزیله خمیر قوامنه کلنجیه قدر قیناه دیلوب بیوجه برفتیل ایدیله مذکور
خمیره اولقدر زرهم الوب بیطره اولانه کسنه الق اولانه زیت دیاغنه جه وبش یاغنه

یاتیریلوب ذکر اولنانه فتیل ایله دبرینه اوغال ایدیله فتیلک اوزرینه اولانه عسل
دبرینه ایریکه نصکره فتیل طشره چیقاریلوب اشبو صابون آتق البیاه عسر البول ایدیله جسر البول رفع
نافعه دبو علاجه نصکره حیوانک باشنده قیچینه قدر برشه اورتیلوب ذکر بنک الننده اوه درهم
قدره قوتسو اولنه درونجی نوع بول الدم تقیه اولنوب بولی ایله قاره کلده کره مثانه سینک علاقه سنه
دبوره کیندیک ضعیفلنه دشه ات ایدوب علاجی برمقدار سیاه تخم اوفی وبیاض شراب وکیلک
یاغی جلسه سی بر برینه قارشه یریلوب اونج کوره ایچیلوب نصکره برمقدار رفع قوبوه سوقی
ایچیریله علاج افی بررده آنبوره وکره ویز تخمی دیلیه اوفی وشفتالو یاپراغی وکیلک
جلسه سی سحوا ایدیلوب بمقدار کفایه بال ایله قارشه یریله رق بش صباح یاپیلوب کونج اوچی بال شربتیله ایریله رق هیوانه
ایچیریله دوای دیگر یارم مثقال نرا اوتی یدی درهم صوایله قیناه دیلوب هیوانه ایچیریله ترتیب دیگر
بررقاوروللش سیاه تخم اوفی ایله کیدیک یاغی ایکی مثقال شراب مزج اولنه رق کندلک ایچیریله

یکدرهم درونجی باب هیوانک ایچوسنه اولانه علل وامراض
اوله نوع اوزره بیان اولندر

برنجی نوع وجع القلب تقیه اولنوب علامتی دره یوب واکثری بدرد ایکیسی وطرد ایکیسی
اوکنه قیاندوب دیواره طیاندوب وصول قولنی بولنانه طرف شیشوب وباشی بصغه دفعه اشاغی
وبصاغ رفع یوقاری قالدیروب ایاقلرنی نعل بدوکیی یره سیمه رک وقولنی اوکنه طوغری

اوزاده رم ذکر ایلم غایه لرینی کوشش صالدیریر و بعضیلرنڭ عمالبول کبی شیشه ظاهر اولور
عدد هر بقه قدر اسارت درهم عسل و اوقیه درهم نطرون و ایکیوز درهم سرکه دیرقیه صوایله
قارشدیریلوب اوچ قسم تقسیم ایلم اوچ کوزه یه قسم یعنی طقوز کوزنڭ اوچ قسمی ایچیریلدیکدن صکره
یشیلباوت بیریله اکر هم بوصایه ایله کسب صحت ایتمزایسه هیولانڭ قصه اولدیغی قیچی ایله قدیرلوب
ایسه اول قولاقلرنده قالانلری دوای دیکر یه مقدار دفنه تخم وکنه ایکی مثقال روغن زیت و شراب
ایله مزج اولنوب بورنلنه یوسکوریلدیکدن صکره التمش درهم کنه و الشر درهم بال و الشر درهم مرصاصنی
یه یه سحق قارشدیریلوب و یه مقدار آتشده ایصیدیلوب بوغازینه دوکیلدیکده هیولانڭ اولدیغی
محل صیحه اولدیغی واوزرینه طوپلنیلدیکی ایله اوریلوب تمیز سوپورلدیکی و داغلڭ یوزدن
اولماسه ایچون اصله قالانلرینه موسم شناده اولدیغی حالده اغوزنڭ قوقوسنی آتشه
یا فلشه ورطوبتنه وقایه اصلدیلمش اوت یه یه یلیوب قوروتلوب اوت ویریلدیکی کونده بر کره
علاج اولمق قره درهم بال و اوقیه درهم نطرون و یکرمی درهم صو و اوقیه درهم سرکه
محلی سر یه یه قارشدیریلوب هیولانڭ ایچیرلدکده یه مقدار کردیریلدیکده اوچ درهم
صحه اولنمش بیر یوزه درهم شراب ایله سرکه یه مزج اولنوب نصفی بورنلنه و نصفی دیکر
اغزینه دوکیلدیکده ترتیب دیکر التمش درهم اوجیلی قارشدیریلوب دوکیلدیکده یارم قیه اوزم شرابینه
قارشدیریلدیکده یارم قیه یارم قیه بورنلنه دوکیلدیکده ایکی قوچ وجیع الطحال یعنی اوطه جکرکی

اغزیچه سر بیانڭ اولدیغی بوشللو علتلی ایله مسلول اولدیغی هیولانڭ قارنڭ صول طرفی شیشوب
نفسینڭ ازالسی علاجی مشیم بیچی ایدر علاجی بوزوز درهم کنه یی و سرکه ایکیوز درهم
طاتلو صو ایله قارشدیریلوب ایچیریلدیکده بعده یه مقدار کنه رصوینه اولمقدار سرکه قاتیلوب یه قاچ
کوزه ایچیریلدیکده و شیشی اولدیغی محللنه براز شراب ایله زیت سوریلدیکده علاج اغوز درهم صدیونه
اوقی و زیت یاغی یه یه قارشدیریلوب بورنلنه یوسکوریلدیکده دوای دیکر یوزدرهم کسکینه
سرکه قیناد یلوب یه مقدار صوغوتولدقده نصکره بوغازینه دوکیلدیکده یا خود یکرمی درهم فلفل زیره
یاغی انسانه یی ایله قارشدیریلدیکده کذلك بوغازینه دوکیلدیکده دوای دیکر اولدیغی
بنلوب قوشدیریلدیکده و کذلك نصکره یه مقدار بوزه یارم قیه سرکه ایله دوکیلوب بعده
سوزیلدیکی یه قاچ کوزه هیولانڭ صول طرفی اولدیغی بورنلنه یوسکوریلدیکده واکلایتدیریلدیکده
آرپه و صمانه واوت اوزرینه نطرون سرپیلدیکی یه یه یلدیکده بکی صو یه دفنه یه مقدار
شاباتیلدیکده علاج اغوز درهم کتانه تخم یه مقدار کسکینه سرکه ایله صوایچنه قوندوب
طبخ اولنه قدر نصکره بوزه نینه یوسکوریلدیکده دوای دیکر اکی قیه صو ایله یارم قیه سرکه نڭ
ایچنه یه مقدار طوز یه تخم قوندوب طبخ اولنه دقده دوست بلدکی قاله قدر
ایندیریلوب هیولانڭ ایچیریلدیکده و قیچی قوچ وجیع الکلیتیه یعنی بوبرکلرنڭ اولدیغی وجیع
بیانڭ اولدیغی بلاسبب صمه دانه رم بوزه ایکیمه دیزلرینڭ یه یه سینه اوزره

دیاریایم کیدیب وانکا دیواره طیانمه سه دهیم تبولنه عسر تا هکه رکک اوراری دفع قرمزی اولسون

علاستدیلم تبیم ایدر علاجی موسم صیفده ایچم هکی صودیه ایرهاوتی دوقه شتاده بغداس

اوتی قاشیلم رم ایچیر لوکه قصکره برمقدار دفع بال ایچیریلم اکرم اولنک ایلم دفع اولمزایسه

ایکی قبضه برغاصه ایلم اودرهم برغاصه تخم برابر دوکیلیب برقاب ایچنه وضع واوزه رینه

برچوقیه شراب واوچیوزه درهم رغمه زیتا ایلم یارم درهم جاوشیر علاوه ایلم ایو جه

قارشدیریلم رم بورنک ایکی دوکنه اونر درهم دوکلکه نصکره اوزه رینه رکیب ایلم براز

کزدیریلم بعده ترتیب مذکورک برمقدارین دفع ایچیریلم علاج اخر ایکی دست برغاصه

فدانی دوکیلیب حاصل اولدقده صوبنه بردست سحق اولنمش شیخ اوتی دیاریم قیه شراب قاشیلم رم

بورنینه دوکیلم دوای دیکر برمقدار تاره شمار یاغی دوکرو یزیاغی دوبرغاصه فدانی

بلم سه برقاشق سحق اولنیب حاصل اولدقده صوبنه اولمقدار شراب وزیت قاشیلم رم

آنک بورنینه دوسکدیریلم دوای دیکر هیولانک قوتی دکلمکنه کوره کوکسنه اولطوردم

قاشلنیب هفیفجه زیت یاغی ایلم تنقیه اولنه ترکیبات اخر برمقدار رغمه زیت طوزلو

ایلم یوشاوه دیاصوده قنه زیفت ایوجه بربرینه قارشدیریلیب بدن وجودا ولدقده بری

کوره هیولانک بلغمه سوریلم اکرم بولنک ایلم شفایاب اولمزایسه هلال یعنی قرشقلنک

داغلنه دردبخی نوع وجع المعده تعبیر اولنیب معده سنک اغزی اولدقده کوشک

طوروب قایلرلرایلم کرینک شیشمه دیم یم ساسه علاستدیلم تبیم ایدر علاجی برمقدار

مصطکی نصنع تخم دقوزن قوندغ اوتی مقدار کفایه صوایلم قارشه بریلیب ایچیریلم دوای دیکر

برمقدار سافاغاجی یمشی دسحق اولنمش بیاض بهی مقدار کفایه صوایلم قارشدیریلیب

ایچیریلم بعده بولی صارین کلدکده اوچ درت کونه ترتیب مذکور استعمال اولنه رم

بولی کافی السابه کلدکده اللی درهم کلوقدیسی اوتوزدرهم سرویاغی دعسل

ایلم برابر سحق ایدیلیب مقدار کفایه صوایلم قارشدیریلم رم ایچیریلم بشنجی نوع قرم فی الاسما

تعبیر اولنان بغرصه یاره سی بیانندن اولیب کوبره سنده قاله اولمغه علاستدیلم تبیم ایدر

وبعضیسنده دیرلرکه طشره برغرصه قروج ایرکک اکثری اشتا ایلم مرکبدر دوقعبولو

علاجی بغرصه قروج ایدوب ایچوکیه مزایسه طشره چیقانه بغرصه براوسطوره ایلم یوانجه

کیسیلیب بعده اوچ قیه شراب ایلم رکه نک ایچنه براوچ قدر دوکلمش نار قبوغی قوندب

قیناریلم رک هیولانک بوغازینه اقیریلم دوای دیکر برمقدار دوکلمش سماق مقدار

کفایه صودوسرکه ایلم قیناریلیب فنه دوکیلم هب یاپیلم رم بوغازینه قوندب یوتدیریلم

دیبه هکه ارهنک ایچنه دفع نحوه اوتی پیراغ قاشیلم التنجی نوع المغل یعنی ضعف معده

بیانندن اولیب هیولانک کوبره کتدرد یکی وقت یه یکی ارهنک علی حال هر دوچ ایدر وصولی

دفع زیاده ایچوب انقباض اولدرایسه اکل ایلدیکی ارهنک ایچرو ده شیشمرک

اکثر یسند مدتنه سبب اولور علاجها وده درهم کیوبه سحق اولنوب بر مقدار شراب و سرکه
ایله مزج اولنه رق ایچیریلم دوای دیگر علاج ایدر لکسنه قولنجه نخم زیت ایله یا غلیه رق
حیوانک دبرینه اوغال ایچ رک فتشفیر هیقار لدقده بر یمورطه قبوغی طولدرمه محمود بیر
بردرهم بال ایله قاریشدیریلوب یمورطه کپی یاپیلیرده دبرینه اوغال اولنه علاج اغز برقبضه
دکز طوزی ایکی سحق اولنوب حیوانک بوغازینه دوکیلیر اکر اسهال اتمز ایسه بر مقدار
صفا اودینه مقدار کفایه عنزروت وبوره قاریشدیریلیرده تنقیه اولنه قدر نصکره اوده
درهم قدر یاوزم ایله ایکی دوکلمش یدی درهم بوره قدر درهم سرکه ایله قاریشدیریلیرده
حیوانه ایچیریلم وبر مقدار بیاض طیرناغی بولنایله خمیر ایدیلوب قاریشه سوریله برنجی نوع
تداوی الاسهال بیان قولنج علتی دیمکدر اولوب علاجی من حیوان نفس الرئین وقتنده برولدرمن
شیشه دبه ایله قدر بیک بریسی ایکی دیاصدوفتشفیر قولنجیوب مفصللرن کوشش اولور
وقتلرنده ایکی اضطراب ایکی علاجی بر مقدار شرابه اوچ بلدوکی قدر زغم زیت
مزج اولنه رق بوری بنه بوسکه ریله سکزنجی نوع التی قوتنج قدرت اولدیغی حالده قیچی
دانمادیواره سوریخشنده اکلاشیلدیغی علاجی دبرندن فتشفیر الایله هیقار لدقده
حکمه بر مقدار سوت وجاوشیر وزغم زیت اوچی بر بریه قاریشدیریلیرده ایچیریلم
دیپه جکلرده ایله ایچه جکی صوبه فلکمه ایله لمزه قاتیله وفتشفیر هیقار بلدوکی

ایکی اوده ایکنجی نمره ده ترسیم اولنان شکل مثللو طوتیلم دوای دیگر علاج ایدر اوم حیوانک
دبرینه اولدیغی قدر فتشفیر هیقار دقده نصکره بر مقدار مرجوبه اوتی صوبی وشراب
وزیت جمله سنه بر بریه قاریشدیریلوب بوری بنه اوغوریلم بسده پیه جکی اولنه بر مقدار یمورطه
نخمی سرپیلم رق یه پریلم طقوزنجی نوع انقطاع تنفس اولنوب حیوانک ایچوسنده اولدیغی
یاغلر بر علامت صولوغانه اولمش کپی نفسی آلدیغی دوشدیکی وقتنده یک کوچ قالقار
علاجی بش مثقال سیاه هلیله وایکی درهم هند طوزی وبر درهم کافور وایکی
درهم فلفله وایکی درهم کیوبه جمله سی سحق اولنوب برقیه صوایله قاریشدیریلیرده
ایچیریلم دوای دیگر بر مقدار دوکلمش کاشم چوجوغی بولنایله قاریشدیریلیرده کذلک
ایچیریلم علاجی اخر اونر درهم بشر برمه اوتی تخمی ایله پیراغی وایکیوزه درهم فرمه ایکی
قیه صوجمله سنه بر تجزیه ده طبخ اولنوب سوزیلم رق حیوانه ایچیریلم ترتیب دیکر بشر درهم
ابرمه کوکی ایله زراوند سحق اولنوب والنوب برقیه سرکه ویاهذه صوایله مزج اولنوب
حیوانه ایچیریلم اونجی نوع الفتوره فی البطن دینلنه علتی اولوب حیوانک قاریقی
یاولسی دیمکدر اولغه اکثر یسنک بطننک اولدیغی التنده بریسی شه اولدیغه محلده
طشره هیقوب درسی ایچنی کیسه کپی طوررغه علاجی اولا حیوانه یاتیریلوب کیسه کپی
صارقش اولدیغه دیسنک اوزه رندنه داغ شطرنجی ایله داغلنوب بعده التنی درهم

زیفت دیوزه یکرمی درهم اسرار دالتی درهم فته دالتی درهم کندر طوزی دایکو درهم فته دسانه
دورت درهم عذر روته دورت دورت درهم اقاقیا دورت درهم کیوده بوندره سحمو اولنه ره جمله سن
برقیه صوایله قیناديله ره مرهم یاپلوب بچاوره ایله داغلنانه محلنه وضع اولنه

یکرمی بشنجی باب هیوانات اولره یلدطقوز نوع اوزره بیانه اولنه

برنجی نوع نفی تنبیه اولنوب قارنی شیشه علامتی کوره کندره یکی وقتی فشقیره هم انه
وهمده قدری هیقاره علاجی یدی درهم اشنه خیاری اوچیوزه درهم شراب ورغنی زیتنه ایله
مزج اولنوب تنقیه اولنه دوای دیکه برمقدار صامه اونی وبراوزج یاشی طاوق
بحاسنی برمقدار شراب ورغنی زیت وقطره ایله قارشدیریله ره هیوانه اچیریله اسهال
ایتدکده فصکره بیه جکی ارپه وایچ جکی صویه قطره قاتیله ره قیرغنه دورت برمعه
اشاغیسنه قاله اولنه بوصایله صحنی بولنوایسه قیرغنه دیرلرینه وارنجیه قدر
سکزدالتنده بر وقیرغنه صاغ وصول طرفنه ایکی یرنده داغلنوب قرانلغم
براقدره طوره ره بشی اوت بربریله ایکنجی نوع تقطیع تنبیه اولنانه هیوانه دوشنه
برزنج اولنوب کوزینه بشارصه وقارنی ایله طوزلرنه بشنجی واکثری یوزره ایکنه
اوکنه قیناقوب وقشانه میوب کوبره کندره صامه علامتی دیله نجیه ایدره علاجی برمقدار
کشنش اوتنه صویی مقدار کفایه صفه یاغی ایله قارشدیریلوب آغزینه دوکیله اکر

ایواولزایسه قیرغنه سکزیدنه وبناقدیناک اوچ برنده والتنک برپرنده داغلنوب قرانلغم
یره طوره ره بشیلی اوت بربریله اوچنجی نوع زنج السوس تنبیه اولنوب بربلی اولمغم صوانه
مستولی اولدقده بغلو طوروایکه یاصاغ طره فته دیا فوز صول طره فته میلی ایتش کبی طوروب
علت مذکوره شدیداولدقده قیچی ایله قدیناک دیزدرن بوکیلوب قیچی ایله بربر علاجی برمقدار
دفنه تخم وکیوده واوتوز درهم کوکرد وساقز وبرقیه بشیلی زیت یاغی جمله سی برنجوه ایچنه
قیناديلوب سرتاپا جسمینه سوریله دوای دیکر یدنی درهم بال موم وجاوشیر ایله بشیلی
زیت یاغی برنجوه ده قیناديلوب برمقدار دفع سکه علاوه اولنه ره کذلک هیوانك جسمینه
سوریله علاوه اوچ درت اوچ طوروب تخم ایچنه دوکیلوب والتنوب برچوقیه صوایله
ایوجه قیناديلدقده قصکره صوغیه یله ره درت بلوکده اوچ بلدکی اچیریله وبربلوکی تنقیه اولنه
بعده صیعه خاراولدقه آنیسوده وصارصاده قیوغی وکیوده وسائر بوسنلدوغارشید
صوایله بوغازینه برقاچ کوده دوکیله دردنجی نوع مراهیایجه تنبیه اولنانه زنج هیوانك
اولدیغی وقتده باشلایله بدینه شیشوب وکوزلرنی بومیوب بولنده قرمزی وغلیظ اولسه
وطوزسرایکه ایاقدری ایله قولاقلرینه برپرینه بشنه برنوب کوزینی قیاصه علاجی تنبیه
ایدره علاجی برمثقال بیاض جیوه ده برمثقال سقامه ایله ایکی درهم طاوشقان طوزی
سحقایله الوب برقاشایله بدرینه هپسکوریله رک بوردنده چاهه بیه برصو

انجیم قدر باشد اشاغی طوتیلدرم بعده صولدیریلم ایرتسی کونم صوایچیلمزدن اول یدی درهم
سیاه یاغندن ایچه ایکی بحورطه قیریلدی قارشدیریلم رمینه اتك بدرننه وکیلم اوچ کونه
طوردقدنصکره دریجی کونم بنه صوایچیلمزدن اول بدرننه سیاه یاغی ایله بحورطه وکیلم
علاج اخر هیوانه برکیچه صباحه قدر برشئی یه یرلیسی صباح ایله برر مقدار سحوله اولنمش هوکه
وکرویز تخمی ایله بش مثقال بادام یارمشر قیه سرکه وشراب نوع اولنوب ایچیریلم بشنجی نوع
قولنج قبیه اولنانه ریح اولوب علامتی کوبره کمقدر ایکیم شدت ایکسه ودائما یاتمیوب اکثری بیمارلغندر
دایما قدیمی رضا بربینه اوره رم وکوبره سنی قوتلیه رم قولنج تر علاجی قدیم درهم قرنفل
ودرت درهم بوره وبراوچ مقطرلی اوقیه درهم زیت یاغی وبراوچ طوز اولدقده م
دوکیلوب برتجره ایچنه وضع وعمارالذکر ایله ایکی قیه صوقوندیوب ایوم قیناده قدنصکره
برمقدار تنقیه اولنه وقصوریندن اوزه رینه برمقدار باوشیایله یارم قیه هرصاقونیله رم
ایوم ازیلوب هیوانه ایچیریلم وزیرده اوه اوچنجی نمره ده ترسیم اولنانه شکل مثللو طوره
التنجی نوع ریح الجوه دینلدیم بریلدرکه هیوانك اچنده دائما یاتوب قالقمیوب یاغنی قولنج غنم
قویمه علامتیله ظاهراولدر علاجی بردرهم فلطیطه دوکیلوب برقاب ایچنه وضع
واوزه رینه برمقدار فلفلی یاغنی ایله رقبه قفاسنه اوتی وایکی قیه صوویارم قیه شرابقونیله رم
قارشدیریلدقدنصکره درت بلدکه برملدکی تنقیه اولنه رم وقصوریندن اوزرینه بوزدرهم کشنیش

اونمك صوبی بالسلدوه ایچیریلم رکك صمغنباب اولنجه قدر اوت یه یریلم علاج آخر
هیوانه اشاغیده قدر اچ براغیلوب بعده یارم قیه بتمیوه دکن صوبی ایله یارم قیه شرابه
سرکه سنه سحوله اولنمش بش مثقال ایرمه کوکی وادویه درهم کرویز وادویه درهم هوکه قارشدیریلوب
ایچوریلم یدنجی نوع بردر ریح اولوب شدتلنه دائما یاتوب وقالقمیوب وباشنه رفیقلرنه غنه
قویوب یره ده اوه دریجی نمره ده ترسیم اولنانه شکل مثللو طوره علاجی بردرهم فلطیطه سحنه
اولنوب ایکی قیه صوویارم قیه اسکی سرکه ایله برمقدار دقیقه دیوزه درهم فلفلی یاغنه مزج
ایله درت بلدکنده برملدکی تنقیه اولنه دیکر اوچ بلدکنه بوزدرهم کشنیش اونمك صوبی
قاتیله رم ایچیریلم وایراولنجه قدر یشیلاوته یه یریلم دوای دیکر برمقدار صارصاله م
صوبی مقدار کفایه کاشم واسکی سرکه قاتیلوب ایچیریلم علاج اخر برمقدار هوجوله م
بولنه مقدار کفایه کاشم واسکی سرکه قاتیلوب ایچیریلم ترتیب دیکر بش درهم
ایرمه کوکی وزراوند یرکیچم قیه اسکی سرکه ایله قارشدیریلوب کملك ایچیریلم یکنجی نوع
قالجی قبیه اولنه رزول کبی اولدیغندن هیوانك باشنه جسدینك یاریسنه قدر
اویوشدیروب هرکتنه یرن ایدر علاجی افشاجه م صباحه قدر برشئی یه یرلیسی صباح
ایله یارمشر قیه اوزم سرکه سی ایله شرابه سرکه سنه بش مثقال آیرمه کوکی وبرمثقال
دوکلمش واونمش کرویز تخمی قاتیله رم ایچیریلم اکر اویوشوقلنه رائل اولیسی اشاغی

طوغرى ايزايسه داغلمه وعلت مذكوره يه دوچار اولمه هيولاه قويروغنى يوقاروطوغرى
قالديرايسه قويروغنه برمقدار بزير ياغ ايله بياض نفت ياغى سوريله وبسه بنك
برطره فنك شيشى ظهورايدرايسه برمقدار طوز وزيتى وسركه وقول بيراغى كلى جلدسز
بربرينه قارشديربلوب شيشه اولمه محلله سوريله طقوزنجى نوع هيولاك قارنك برعلتاولوب
بورننده قوقوسنه برصوآقوب وكوزلرى صولمغه رايسه دهيم براكيم علتله سالم اولمه
هيولاكركى كورينمز علاجى اولمه برمقدارسوسه وكيلوب نصفى قدر بيرديمز درهم
علاويارم قيه فنجكدكسه اوزم ايله فيجايه يله ركك بعده مذكور ضمير كك بش درهمى
بالتفريق يديز درهم شراب والئى درهم رغم زيت ايله قارشديربلوب ايچيريله دواى ديكر
اولمه درت كوده يه برملك اوزره هركونه برمقدار بغداى قدر كفايه سركه ايچنه برگجه اصلاديكمه
ويريله علاجى اخر برمقدار زيت ياغى وعسل وصوسوطه ولمه جلد سز بربرينه قو
قارشديربلوب تنقيه اولنه وايواولنجيه قدر بشيل اوت ويا فوزلطه ولمه سر پلمش
قدرى اوت يه ويريله ركك اربه ويرليه وبورننه دهن شراب پوسكه ريله ويريريله جك اوته
ملوحه ايله بيخار قاتيله رده اكلايندريله علاجى اخر آتشاعشاعه صبا هم قدر برشش
ويرليوب صباح ايله برمقدار سركه ايله يوز درهم چروبش ياغنك اوزه رينه
سحر اولنشه برمقدار نعنع ايله بهمو قونوب اوج كونه جسد ينه سوريله بعده بر قاب

ايچنه يدى بموردله قيه يلوب مقدار كفايه زيت ياغى مزاج اولنه رده ايچيريله

يدى سانجى باب هيولانك اولمه سنه علتى اولمه سنه علتك ايكى نوعى
اوزره بروجهاتى بيانه اولنمشدر

برنجى نوع هما يعنى سنه اولوب علامتى جسدن صيجاله وولى قدرى اولرده دوداقلرى اشاغى
صارقه وكوزلرى شيشوب قيا قلديرى دهن قالديرى ميوب اتى قدرى اولمه رصوصول قولنوغده اولمه
طوبرت هركتايدوب وباشنه قالديرى ميوب داغما اشاغى طوبرت وبنلو اولمه ين وقتده اياقلرى
وتره يوب بصقيدرنك ولى آغزنده طشره چيقوب غايه لرى كوشك طوبرر وبرعلم نفس اولوب
اولقدر قوتى قالمزكه بم يم كه واوزه رينه قونه سكك آغزرايله اوركونمكه اقتدارى اولمز
علاجى وقت شتاده برمعتدل اغوره قونوب اوللايكى ديزنده قالمه الله بعده
هركاتنده اماره صحت اكلاشلدقده برصيجاله آغوزه بغلمه رده وقالده چوللايله آغزنه سن
ايچه اورتيه رك آغوزه دوماسنه آتش يافتيله درلكه نصكره صيجاله صوايله جسدن
بيقانوب سرتاپا شراب سوريله رك يدى سكزكونه قدر آيه بربرليوب يالكز اوت ويريله
واكر موسم صيف ايسه اوللاقالنوب بعده ايكيوز درهم شرابا يله يكرمى درهم كلمنتك
اوزه رينه اوچ يموردله قيه يلوب قارشديريله رده ايچيريله وهيولاه اهوادر برمحله بنلنوب بسيل
يه بريله ركك غايت صوغوغه صوايچيريله واوزه رينه دهن صوغوك صوسرپيله كركى كبى

ایله زیست یاغی سورمه رک بوغازنی ایله کوکسو دایاقلرینه دخی قاله النوب
دیز لرینه شراب سرکه سی سورمه یله بعده صبحایه صوایله بیقالنوب بر مقدار
کچی سودی و طوز ایله یاغی صوبی و نصف قدر یاغی زیتون و درت بوطه جله سی
بربرینه قاریشدیریلوب اوچ قسم تقسیم ایله بهر کونه بر قسم ایچیریله

یکرمی بشنجی باب ساچی بیاضلنمق در

هیوانه ساچیلنه بیلن وقتلر دائما یاتمق و دیزلرینک قاریلمق شتا و یاز
کچی قالیلنوب وقتسز صیجاق بورینک و لکه لرینک قبرسی و تیز تیز صولیوب ایاقلرینه اوزه رک
طوروب ایکی باشلی پره کسه علاجندن بیله ایدوب باکلری دوشوب صوصوریلدیکی و دیلی صوغوغه
یاغلدیکی اولدیغی علاجی اولمق بر مقدار خالص تریاق صوایله ازیلوب مقدار کفایه یاغنه
زیتون مزج ایله ایلیجه آتک بورینه و یاخود بوغازینه اقیدیله بعده برقاچ هول ایله
اورتیله رک دیلیجه قدر کز دیریله علاجی اخذ قشانوب و کوبره کنوریجه قدر قاریلنک
ایکی طره فندیله اغاچدن ایکی کشتی صیقه دواسی دیکر اونزیخ برقاچ صابون یولدیزی
وبنزیر یاغنه باتیریلوب هیوانک دبرینه بالاده دعا بورینه و یاخود آغزینه بر مقدار
صوغانه دوکیله رک صوبی آلنوب قدر کفایه انسانه بولی وطوز ایله قاریشدیریلوب دوکیله
وهیوانه دائما دتراسیه برایکی سنه لک اسکی صمانه شراب ایله قیناتیلوب قاریلنک

ایواولدقده اوچ کونه آره یه یه یریلوب یالکز اوت یه یریله دواسی دیکر الی درهم شکر
واللی درهم هرماودهوز قدر سیاه طوز و بر مثقال سنبل هندی و سنبل رومی جله سی برماده
ایچنه سحق ایله برتجزیه یه وضع واوزرینه ایکی قیه صو علاوه اولنه رق درت بلدکره برلدکی
زائل اولنجیه قدر قیناتیله قصکره سوزیلوب ایچیریله رک براز کز دیریله ایکنجی نوع محوم بیان
کزلی ستره اولوب علاجندن هیوانک کوزلری بوعولوب و بشاروب اوزه رینه بیلدکره اصلا
بورینی علاجدن اشامه صیانه قدر برشئ یه یریلیوب صباح ایله ایکی قیه صویه بر مقدار قدر
اوزم و ایکی قبضه شاه دره اوتی و بیالی کشنیش ایله کراویه قونوب یارم قیه سی قالنجیه
قدر قیناتیله قره سوزیله رک ایچوریله علاجی اخذ اولنه آتیلوب دیشلری اوستنده
داغلیوب بعده ایکی قیه صویه بر مقدار بیاض شکر و بر مقدار هرماودهوز قدر سیاه طوز
واوچ درهم بلیه اوتی قاتیلوب برتجزیه ده یارم قیه سی محو اولنجیه قدر قیناتیلوب ایچیریلوکه نصکره
بر مقدار کز دیریله دواسی دیکر هرایکی درهم کندر ایچنه سحق ایله بورینه
پوسکه ریله وایرتسی کوله صباح ایکنه یه سحق اولنمش ایکی درهم کندر اوفوریله رک
بورینه بیاض صوکلدکره صحتنه دلالت ایده جکی جلدیه اوت یه یریله وبیاضلنق غیری بر نوع
صوچیقمه آتی ایله هلاکنه اشارتدر بوحاله هیوانه حمام کوتوریله رک صیجاق
بر محلنده دیرلکدر قصکره قره دانه و یاخود بنفشه ای اوتی یه یریله رک وجسدینه ایچوب شراب

الثنه سوریلم رک هر طره نی پولدایلم صاریلدب درلدیلم ترکیب ایلم درت درهم اندورویش
درهم اکسیر واولم درهم جیوه و درت درهم بیر جلم سداسحق و مقدار کفایه شراب ایلم
طبخ اولنوب قارنتک آلتنه سوریلم بعده بدرینه بالکز صوبوسکوریلم رک اوزرینه رکوب
رکسیایلم درلیجه دکیم مرتعله بدریه بلدب قناتیرلدقده نصکره الٰی درهم ارپه اوف
پیشیریلدب ایکیوز درهم صبحایه صوده ان ایلم انیلدب بوزه کبن اولدقده تنقیه اولنه رق
صولی انیجه بلدب ارپه سداصیه یلم رک یه یریلم ویافذ ایکیوز درهم صوبه الٰی درهم طوز
قاتیلدب بوغازینه آقیه یلدرم اوزه رینه بنلدب برساعت قدر یه یریلم رک درلدیلم

یکرمی سکزنجی باب قصر تقیید اولنور

علت بیانندہ در

اشبو علت حیوانه صوغوقدقده عارض اولدقده بوینن اوزاده میدب دائما یوقاروطوطه
وکوزلرینک سیاهی غائب اولدب وایچنه هدریلدب یالکز بیاض کورینور وزیرده اولیچی
نمره ده مرشم شکل شللی قولقدری دائما یوقاری طوغرو طوروب یم وایچم دیه برز اولدقده
علامتی قولقدری ارقه سیله بوردنده وقولقری اوستنده وکوکسینک یوقاروسنده
وقیرینک اوزرنده ایتنه تأثیر ایدیجم قزارمغله بعده بوزدرهم قانوغایلم صارسام
دوکیلدب یارم قیه رغمه زیت واوتوز درهم قنه ایلم قارشدیریلدقده برمقدار

قیناتیلدقده نصکره بوردنک دروننه وصارالنکرداغلنامحلنده برقاچ دفعه سوریلم وعلت
مذکوره دفع اولنجیه قدر قیوغی هفته ای یه یریلم رک ساره برشئ یم سوه ایچوم آغزینه کیمه
بیلک قالنلنشه براغلج بعضنه علامتی اقدم حیوانه قرانلغه برآفدرده قوتدب هنوز زیخ اولمغله
برقیومدرسه صبحایه ایکیه باشلنه بوردنینه قدر صاریلدب بعده ایلم قولدغنه ارپه ش
هردویش یاغی سوریلدب واقیه یلم واولدیمنی افدم صبحایه اولمه ایچوم آقشی یا قیلدرمه یالکز
بیشیلمش اوت یه یریلم دوای دیکر اولنه حیوانه قولدغنه قدر کوبره یه کوملدب یالکز
بوردنی نفس المه ایچوم طشره ده طوره رمه درلدکه نصکره برصبحایه آغزه بنلیوب
وبرمقدار ارپه ش فنزیر یاغی مقدار کفایه رغمه زیته مزج ایدیلدب بوغازینه دوکیلم
ترتیب دیکر یکرمی درهم یه یریلم برمثقال لعل وه سحق اولنه رق بقدر قدر جاوشیر و خلطیط وکفایتی
مقدارنی شراب وزیت یاغنه قارشدیریلدب اوچ قسم تقسیم ایلم برقسمی برکونده اوچ دفعه
آره لری برر ساعت مرورنده بوردنینه یوسکوریلم واوچنجی کون نصکره کبد و قلدرنه ایکنجی قسم
دفع کذلک کونده اوچ دفعه یوسکوریلم علامتی اقدم کچی کسیلدیکی آنده قانمدیغه صبحایه ایکمه
برمقدار حیوانک بوغازینه اقیه یلم رمه اوزه رینه بنلدب برساعت قدر قوشدیریلم
دوای دیکر برمقدار کندیرایلم طوزایوجه سحق ایدیلدب مقدار کفایه شراب مزج ایلم بوردنینه
یوسکورلدکه نصکره باشنه دفعه برمقدار شراب درغمه زیت وطوروبه برینه قارشدیریلدب

سوریلم علاج اقر برر مقدار فنزیر یاغی دکی یاغی و نصف قدر ساقز اغاجنك ساقزی
واودنزدرهم بیانی سوسه صویی و برقیه اسکی زیت یاغی هم سه بر برینه قارشدیریلم رهم برنجوه
ایچنه وضع واوزرینه هر نی طوز دیوزیکرمی درهم شراب علاوه اولنه رهم برمقدار قیناله قدر قصکره
سرتاپا جسم سوریلم بعده بقله ده ماعدا لحود وسائره مثللو شیشلك اکلمه
ایتمه برلم رك دایم فکی صویه لطیف وده قاتیلده اولدیغی محل غایت صیجاق
طوتیلم ترکیب اقر یکرمیشر درهم فنزیر یاغی وراتینج ایلم ساقز اغاجی ضمغی
آتشده اریدیلوب برده قسم یکم سوریلم رك بوبن ایوجه اوغیلم ترتیب دیگر
برمقداره دانه صوایلم قیناله دیلوب صیوانه بیقانه

یکرمی طقوزنجی باب مثل تقیید اولنانه بر نوع انقباض بیانندر

اشبو علت صیوانه عارض اولدقده مثلا وهرکسنه اقتدار قالیوب بولی یاغلی وغلیظ
وقصیه دن قدری وستفراغ اولدیغی وقاری شیشوب دیاشمه اشاغی اینه یوروب
دائما اوکسورر علاج اولنه درهم کوپك دلی تقیید اولنانه اوت سحق اولنوب برقیه
صیجاقه صوایلم قارشدیریلم رده ایچیریلم دوای دیگر برمثقال صاری هلیله ونصف
قدر هکدکسی اوزم وسوسه جملسی برهاوده ایچنه سحق اولنوب درت قیه صوایلم

قارشدیریلوب برکچه قیه قالنجیه قدر قیناله قدر قصکره اینه بریلوب ال ایله اوغیلم رده سوزیلم
وصیوانه بش ساعت برشمایه یرلیوب علاج مذکور ایله تنقیه ایدیلم علاج اقر اولنه
درهم قطعی ایله برر درهم بوره ایوجه دوکیلم رك کفایت مقدار شرابه مزج ایلم
تنقیه اولنه رده بعده برمقدار طوهرام چوجوغه بولی ایله یوغیریلوب صیوانك قارنه سوریلم
علاج اقر علاج ایده رادم ایتمی یاغلیوب صیوانك دبرینه اوخال ایله
فتقیسنه کاملا جیقاریلم رده برمقدار ساقوبنا ایله بالی بر برینه قارشدیریلوب
یموطه قدر یاپیلم رده دبرینه صوقیلم

اوتوزبرنجی باب شدیده تقیید اولنانه علت بیانندر

اشبو علت ایله مبتلا اولدیغه صیوانك باشی ایله الی شیشمش دیزلری کوشر علاجی
برکچه یم یرلیوب صباح ایله برر مقدار الماصویی واسکی زیت یاغی وشرابه برینه
قارشدیریلوب بورنینه بوسکوریله واکلاینه یریله جك آپه یه دوش قطرده قاتیله

اوتوزبرنجی باب هتك تقیید اولنانه بر نوع علت بیانندر

اشبو علت صیوانه عارض اولدقده غایت سرت وصیجاقه وتقبیض تنفسایدوب یم یمه ده
وصوایجه ده برر اولوب اولدیغه الی غره ده مرشم شکللو باشی ارقه سنك

برطرفنه اثر علاجی برمقدار اربه کچی سوتی ایله قینادیلوب سونریله رک حیوانه ایچیریله

ویاخود اربه صویی ایله قینادیلوب سونرله کرفصکره کچی سودن ایله قارشدیریلوب ایچیریله

دوای دیکر برقاچ عدد قورلسنده دفنه تخمی وایکی بقله مقداری سافزاغاجی ضمغی اوتوز

درهم عسل وکفایت مقداری سرکه ایله مزج اولنوب حیوانک بوینینه بوسکدریله اکر

آتیلوب یولی قاله ویاخود جراحت کبی کلدرایسه اوچ مثقال سحق اولنمش شابایله اولمقدار

قطرونه مقدار کفایه عسل ایله قارشدیریلوب اوچ کونه ایچیریله ویشن اوت بدبریله رک

ایچه جکی صویه اربه اولی ایله قطرونه قاتیله علاج اخ حیوانک جسینه برر مقدار

شراب وزیت یاغی سرپیلوب ال ایله اوغیله رک برر مقدار سرکه وچوجوغه یولی

دفنزیر یاغی بربرینه قارشدیریله رک ایچیریله دوای دیکر اکر حیوانک اغزنده جراحت

ویاخود فی کلدرایسه برر مقدار سمزاوتنک صویی کل صویی ایله قارشدیریلوب علت

مذکوره دفع اولنجیه قدر ایچیریله ویورننده کلاره نفسنده نقطه اولورایسه

یکرمی درهم قطی ایله قرمه درهم سورغوله اغاجی قوغی دوکیلوب

الدنوب کفایت مقداری شراب ایله قارشدیریله رک ایچیریله

اوتوز اکنجی باب ریه تقیح اولنانه برنوع علت بیانندر

اشبو علت ایله مبتلا اولان حیوانک قارنی دفعه لرله ایله ایاقلری دیلینک

طمرلرینه شیشوب ال ایله جسینک برطرفه فی صقلدقده طوقونه حرکت ایتمه ویاشی ایله

سازاعضاسنه دفعه کوب قلدیرنک دوکلمسی علامتدرکه بیچاره برعلاجی اولمه حیوانه اینجه

وتوزلی محلده صورمه ویه اولنوب عامتی حیوانه کوننده ضعیفلیوب بوغازنده برشی

قالمش کبی اوکسورر وزیاده صوایچوب غایت بواسیر تنفسی ایدر وبورننده دفعه

دائما سمورمه اقه وبعضیلری اوتی یمیوب چکنه یه رک اثر علاجی برمقدار ربیاس

دوکیلوب وصوایله قینادیلوب صوغوله قدنصکره مذکور ربیاس قدر چکدوکدن اوزم

قارشدیریله رک ایچیریله اوغلنوب ایچیریله دوای دیکر برمقدار قره دانه

سحق اولنوب برکونه برکیچه صوده اصلاوله قدنصکره کونشده قورتیله رک برمقدار صوایله

قینادیله تاکه ضعیرکبی اولدقده اوزه ربنه برر مقدار قورر اوزم شرابی وصیجاغه صو

قونوب حیوانه ایوجه صوصادقده ایچیریله وایکیدیکر غالده دلنمشده بیقاروب دوکیله

وبیه جکی اوته دفعه طوقونه سرپیله رک جسینه برمقدار شرابایله زیت یاغی عصه

سوریلوب ال ایله ایوجه اوغیله وبورننه دفعه برمقدار کسکیه سرکه ویاخود زیت

یاغی ایله ارکک کچینک ایچ یاغی بربرینه قارشدیریلوب دوکیله

اوتوز اوچنجی باب ستمق علتی بیانندر

اشبو علت ایله مبتلا اولان حیوانک قارنی دفعه لرله ایله ایاقلری دیلینک

طمرلرینه شیشوب ال ایله جسینک برطرفه فی صقلدقده طوقونه حرکت ایتمه ویاشی ایله

سازاعضاسنه دفعه کوب قلدیرنک دوکلمسی علامتدرکه بیچاره برعلاجی اولمه حیوانه اینجه

بر هول ایله کوتشن اولانه محلّم بنلشوب وباشنه دفع برشنه ایله اورتیلرك نفس هولك
ایچنه وبریلوب درلکه فصکره بقله ویاخود کرویزاوتی وبولغه یغن هالده باشن
اوست ویاخود قزرن اوته لطرده سرپیلرك یه بریله

اوتوز درد نجی باب اهتلاج تعبیر اولنانه
برنوع علّت بیانندر

بوعلّته دوچار اولانه حیوانك اکثرن دفتن بوزیلوب واراغه سوده وتره یوب اغزنده
صوراقه سوده ماغزنده بروجی شیه ظهور ایتمه سن علامتدیر اکلاشیلوب علاجی برمقدار
اشك فیارن طوغرانوب اوزرینه لطرده سرپیلرك یه بریله ویاخود صوفایله بینمه سنك
قانی رغنه زیتایله قارشدیریلوب ایچیریله علاجی اخ برمقدار اشك فیارن دوغرانوب
اوزرینه لطرده سرپیلرك یه بریله وجسدینه دفع شراب ایله رغنه زیت سوریله
فقط اشك فیارنه زیاده یه بریلمکن هالده مضرّتی اولدیغنه برمقدار جوجه یه بریلسه لازم دیکدر

اوتوز بشنجی باب ماالاوصف تعبیر اولنانه
برنوع علّت بیانندر

اشبو علّته دوچار اولانه حیوانك قانی وایاقلری ودیرسکلری وفایه لری شیشوب
الایله طوقونلدیغنده اوینار دیلینك دفع برطرفی پرمه ایله قاشینلدیغی هالده آشیق

شیشه علاجی قاله بر هول ایله اورتیلوب کوتشه بنلشنه رغه درلکه فصکره بیداغی ایله برابر
طوزله ویاکرویزه ویاخود بشیلی اوت یه بریله اکه ذکر اولنان طوزله وکرویزه وبشیلی
اوتلك موسمی دکل ایسه قزرن اوته لطرده سرپیلرك وخود بکرمی درت ساعت صوده
اصلدیله یه بریله اکه بونلکله کسب صحّت ایتمزایسه کوبکینك اوچ برمه اشاغیسنده
برنیشتر ایله دیلینوب ایچنه برقلم صوقیله رغه قارشدیریلوب اولانه صوقلینلك دکه کندنه
اقه قدر فصکره یاره یی قپاده جه مرهمدایله علاج اولنه

اوتوز التنجی باب مرّه ایله یاسه تعبیر اولنانه
برنوع علّت بیانندر

بوعلّته دوچار اولانه حیوانك کوکسی شیشوب بوزلنك دلوکلری اچیلوب وصوایچه میوب
وقاری غایت صیجاه اولوب ودروسی دفع شیشوب کوبره کندوره ایکه مشفنه جکه علاجی
اشاغیده صباح قدر اوت یه بریلوب صباح ایله النمش درهم چروبش یاغی والنمش درهم
سرکه ایله قارشدیریلوب ایچیریله ایرتسی کچی دفع بومثوال محرّر برشه یه بریلوب صباح
ایله کچینك قانی ایله پوینوزی وبرر مقدار زعفه وبهمن قدر اولنه رغه وینه یرشه
کوله برقاب ایچنه یدی یوز طقیه یلوب اوله بش درهم سرکه قاتیله رغه ایوجه قارشدیریلوب
ایچیریله وبرر مقدار زیت یاغی ولطرده وعسل وصو جمله سی بربرینه قارشدیریلوب

تنقیه اولنه رك اوت ویا خود قطرونه سرپلمش قدر اوت یه یر بلسب ار په ده
ویرلیه دیو لنه بین تقدیر ده معدکیه ایله بکار یه یر یلم

اوتوز یدنجی باب سن تعبیر اولنلره
برفوغ علت بیانندہ در

بو علته دوچار اولنلره عبداللہ دائما بوز یلسب اوت اکل ایدر ایکسی جانلنه وکوزلری دخی
فنالشوب بغسی کسیلمه علاجی برقاچ هدل ایله اورتیلسب کوتشده در لدکده فصکره
التی یوطرطه برقاب ایچنه قیریلسب اوتوز درهم زره یاغ والتمش درهم کلصوبی قاتیله رك
ایوجه قارشدیریلسب ایچیریلم ویه بکی اوقیه طوزب دوغرانوب یریلم علاوه اغر
برر مقدار قوغ چیقمش آرپه وکتانه تخمی واوج باش صارمساده وآلتمش درهم کچنك
اچ یاغی وبرمقدار قورس دخنه تخمی وقویلنه بوهبارس وبرقبضه صدفاوتی ویو لنه بین
حالده فنزیرك بغرساغنده اولنه کوره ایله برقولی انسب جلمسه برتجزه ایچنه قوتورله
ایوجه قیناریلسب صوبی چکلدکده اوزه رینه صوقویلنوب تاکه بریه رینه قاریشوب بعده
ایندریلسب اوتوز درهم قره دانه اولنی سرپیلرك اوچ قسم تقسیم ایله کوزه برقسم بوغازینه دوکیلم

اوتوز یکنجی باب زائد الخنازیر یعنی صراحه
دینلنه اورکیشش بیانندہ در

اشبو علت خنافیه دینلنه شیشه شابه اولسب فقط الایله طوقونلدیغی حالده ایچه سی اویاسی سلم
قره وتعبیر اولنه رك اکثری طایلرده ظهور ایدر خنافیه تعبیر اولنه شیشی اولدیغی بیلنه کره اولنه
شیشك درسعه کوستریلم قاله یریلسب براوسطوره ایله قطع اولنه رك ایچنك اویلیاله
اوزه پیقاریلسب قاله بربانه ایچره ایسه شاب سرکه سی ویاخود صوایله بیقانه رك
یاره لره اولنه جوهرمرهم ایله التیام بولدیریلم وقاله کلدکده برمقدار قویوه یاغی
سرکه یه باتیریلسب یاره یه وضع اولنه رق مرهم ایله بالتداوی سکلی دوتوزدنه لدجل الحاقظم
زیفت سوریلم ومذکور شیشی یاوروپسب اطرافنی بوشامش قطعه شیشلر ظهور ایدرایسه
اولظهور ایدن شیشلری صیچاقه صوایله پیقانوب برر مقدار آرپه اونی وقطرونه صوایله
مرهم قوامنه کلنجیه قدر قیناریلم رك اوزه رینه وضع ایله کرکی کبی بوشامش اورتیلرك
اوسطوره ایله بایریلسب برمقدار ایچنجه دوکلش ایچنجه پیدا اولغه مقدار کفایه طوروشیا یلم
قارشدیریلسب شیشلر اوزه رینه سوریلم یاره قاله وبراغنه لم برر اولدقدن اشك فیارر
قونیلدیرك کذلك یاره لره قولایلنه لدکده مرهم ایله معالجه اولنه اکر مرهم ایله التیام بولمز ایسه یاره یه
آرپه اونی وقطرونه ایله یوشامش اولدقدن فصکره شیشلك اطرافی داغلنه رك سوتکمه یاغی
دوکیلوب یاره اوزه رینه اورتیلم ومذکور خنازیر بریاشنه اولنه طایلرده وقوع
بولدیغی ایچون ایله طاقلنه رق اویامه یعنی حالده یاریلدیغی قانه یه یغیسه قویوبیاغیسه

سرکہ بہ وقانہ وارایسہ پیاغی رغم زیت ایلہ سرکہ بہ بایزیلیب وضع اولنہ رہ اوچ کولہ
قدر ال طوقونہ یرلیہ اوچ کونہ فصکرہ صبحیلہ صوایلہ بیقانلیب بر مقدار شراب وطوز واوفہ
قرہلمش پیاغی وزیت یاغی جملہ سہ بر بر بینہ قاریشدیریلیب قبل ایلہ پارہ یہ صوقیلہ رہ درت
کولہ ال اور وایسہ بعدہ یہ بیقانلیب بر مقدار بالم کفایت مقدارنہ قدر مزج ایلہ
سوریلہ رک پارہ دہ قالہ وجراحت مثللو شیلہ قالما دفع بر مقدار رغم زیت طوزلو
ایلہ خالص زیت یاغی ویوشاتہ زیفت بر بر بینہ قاریشدیریلیب سوریلہ وارہ
یہ یرلیب علت مذکورہ کسب صحت ایتدکجہ آزر آزر ارہ سہ زیادہ قاریشدیریلہ

اوتوز طقوزنجی باب چیبانلر بیانندہ در

چیبانلرہ چیبانلہ حارتہ نشأت ایدر اکر چیبانلر اتک بلندہ ظہور ایدر ایسہ پارہ اولمامہ
ایچون چول اورلیب اوللہ چیبانلہ اولہ محللر کونہ ایکی دفعہ صبحیلہ صوصوچقہ ایلہ بیقانلیب
نرہ یاغی سوریلہ رک ایواو لجہ قرہ بلمیہ دوای دیکر اوللہ صبحیلہ صوایلہ چیبانلہ اولہ
محللر تمیز بیقانلیب بعدہ بوزیکرمیشر درہم چرویش وطوز بر یاغندن ارپیلیب والمش
درہم قطرہ ایلہ قنہ سحق ایدیلیب جملہ سہ بر بر بینہ مزج ایلہ سوریلہ چیبانلر دشیلہ کندہ
ایچلر اولہ حراجت وسائرہ چیقاریلیب طوز ایلہ رغم زیت بر بر بینہ قاریشدیریلہ رہ
سوریلیب اتک اوزہ رینہ دفعینہ مذکور ترتیب وضع ایلہ یدی کونہ صوایلہ بیقانلہ

قرقنجی باب اوبوزعلتی بیانندہ اولوبایکی فصل اوزرہ ذکر اولندہ

بربیہ حارتہ وسیع سنک فسادندن ناشی مفاصلنک اولہ وجسک جدینہ سرایتندن اولوبایکی
تجربا قلیب کرہ واوزہ رنج فنا بولمکلکزین ناپاک محللرده بیان ایلمشدر اولوبہ مارالذکر
حارتہ اولربعض حالدہ اولہ قولہ غیلہ بنا قدرندہ قانہ الذب بعدہ بر مقدار کوکل صولی
وطوزلو زیفت بر بر بینہ قاریشدیریلہ رہ سرتاپا جدینہ وباشنہ زیادہ یہ سوریلہ اکر اوبوز
اولہ محللرده قانہ وجراحت اولرایسہ بر مقدار ارپہ اونی وزیت یاغی صوایلہ قیناریلیب
جراحت اولہ محللرہ سوریلہ اوچ کولہ طوز دفعہ فصکرہ بر مقدار صبحیلہ صوبہ یونی کورکلی
آتیلیب ایوجہ بیقانلہ وکبرہ ایلہ اوغیلہ رہ قابوجہ وکر قالمدقدہ بر مقدار باش زیفت
ورغم زیت وزیت طوزلوسہ وکبریت اصغر جملہ سہ بر بر بینہ قاریشدیریلیب سوریلہ برکونہ
طوز دفعہ فصکرہ بر مقدار اشک خیارلو لطوزلو دوکیلیب اوزہ رینہ کفایت مقدارلی
شراب ویاغلو دبال شربتی علاوہ اولہ رہ پارہ اولہ محللہ سوریلہ علوج اتی اوچیدن
درہم انجر یاغی وایکیشر یوزدرہم فطراللہ وسیاہ نفت یاغی واوچیوز درہم سودت
دیکر مرہم درہم سحق اولمش شونیز وبش درہم کبریت وایکی درہم عنصرب اوتی اولہ
ایکی بچوق درہم طوز جملہ سہ بر بر بینہ قاریشدیریلیب التی کونہ کونہ بر ساعت طوزلو اوزرہ

اوبدزاولده محلده سوریلم رق کوشده طوتیلدب بعده تمیز بیقانه رم صفه ترسه سوریلم
دوای دیکر بوز درهم دفنه صویی ویکیشر بدز درهم سیاه یاغ وزیت یاغ والمشر درهم
یاشعقبادتی ویکرمی بشر درهم فاردل وکندر سحوق اولنه جقدر دوکیلدب بربرینه مزج ایلم
بربشبل واپچی سرلی قاوندزاپچنه وضع اولنرم کوشه اصیلم بعده ایجابی نقدر یاغ
یدیکرمی درهم آلنوب یدیکرمی درهم زیت یاغی وبررقیه طوزسحوق اولنمش چورق اوتی
قاریشدیریلدب قینادیلدقدنصکره اوچ کوله کوزق برر ساعت سوریلم وسوره رکن مدت
هیوله کوشه بنلنوب بعده اوبدزاولده محلده سیاه یاغی وباغدوقوروده یاغی سوریلم رک
ایکی کوله طوردقدنصکره بیقانه علاوه اخرسحوق اولمش خالده یشل بوزقا یاغی دوکیلدب
اوزم سرکه سوایلم قینادیلم رم اوبدزاولده محلده سوریلم دوای دیکر برر مقدار بیانی
اوزم وشونیز وکبرینی وکندر وسوسم کراته طوز وجیوه جملسی برهاوه اپچنه سحوق
اولنوب مقدار کفایه رغم زیت دیزیر یاغی ایلم خمیرایدیلم رق کشده تقطیر اولنمق
اولنقدنصکره حاصل اولانه صویی اوبدزاولده محلده سوریلم ترکیبات برقیه اپچنه
دوکلمش طوزق اوزرینه کفایت مقدارین دفنه پیاغی وسرکه قونوب قینادیلم رم جدیده
سوریلم ترکیب دیکر برر مقدار رازیانه وجورق اوتی وکندر سحوق اولنوب قدر کفایه
زیت یاغی مزج اولنرم قینادیلدب اوبدز محلده پینه سوریلم علاوه اخر برمقدار جوکمه

صوایلم قینادیلدب هیوله بیقانوب کوشده قوریه لقدنصکره برر مقدار رازیانه وکندر
ومعدنوس طوزی وچورق اوتی سحوق اولنوب کفایت مقدارین زیت یاغی ایلم قینادیلم رم
اوچ کوله اوبدزاولده محلده سوریلدب کذلک کوشده طوتیلم علاوه اخر برمقدار کندر
صوایلم قینادیلدب اوبدزاولده محلده سوریلم دوای دیکر برر مقدار کندر رایلم رازیانه
دوکیلدب مقدار کفایه سیاه نفت یاغی ایلم قاریشدیریلم رم اوبدزاولده محلده سوریلدب
بکرمی درت ساعت طوردقدنصکره بیقانه واوبدزاخرینه بقیه اولده محلده اولدرایسه
ترتیب مذکور دیشدینه اتمامه ایچوله باشم یدقاردوبنلنوب آتیه رصمانی طوبره ایلم
دیریلم وآخرزمانطوقنه چوم برطره قنمق اولنه خالده باشم قیصم بنلنوب اوبدز اولده محلده
اخرسی طوقندورلیم زیراترتیب مذکور دیشدینه طوقندرایسه دیشدینه فنا ایدر
ترتیب آخر برمقدار کندر سحوق اولنوب کفایت مقدارین زیت یاغی ایلم قینادیلم رم
اوبدز محلدینه سوریلدب بکرمی درت ساعت طوردقدنصکره بیقانه دوای دیکر اولدات
چوکمه وصبجاده صوایلم بیقانیلدب قوردقدنصکره برر مقدار زرنیخ ایلم طوزاپچنه
دوکیلدب کفایت مقدارین کسکیر سرکه ایلم قینادیلم رم زرنیخ ایلم طوزاریه کره سوریلم
برمقدار طوردقدنصکره صبجاده صوایلم بیقانوب برقاچ کوله سرکه سوریلم اکرایسه اولمز
ایسه بینه ترتیب مذکور وضع اولنوب چرنی طوردقدنصکره بیقانه چونکه زرنیخ اکلم اولدیغندن

جسه بن باره ایچ بکی جهنده زیاده طور طور لیه ترتیب ویکر بر مقدار کبریت ایله شراب
وزیت یاغی قیناردیلدب هیوانی موسم صیقنده صوغوده بر محلده و وقت شتاده کونشده طوتیدرمه
اویوز محلده سوریله بر مقدار طوز دقه نصکره بیقانه علاجی اخ اولاد اتی طیانه جمع
مرتبه صیجاق صوایله بیقانوب بسه یدزدرهم کسکین سرکه ویکرمی بش درهم لطوده ورانیانه
برنجزه ایچنه ایوجه قیناردیله رمه بر دکنکن اوجنه بر مقدار پچاوره بغلنوب هیوانلک
طیانه بعض قدر صیجاق ایکمه دکنک ایله اویوز محلده یکی سوریله دوای دیکر بر مقدار
کبریت وزیت یاغی وشراب برهاوزه دوکیلوب بال قاسنه کلدکده اشدی خیارچنبر صابی ایله
اویوز محلده سوریلوب هیوانه برکونه کونشده ویازایسه برکیجه وقیازده طوز دقه نصکره
بیقانه علاجی اخ بر مقدار فلفل یاغی وبال مومی ایکی مثقال زیت یاغی ایله برابر قاب
ایچنه آریه یلدب جزئی صوغوده یازسحمی اولنجه کبریت قاتیلوب قارشه یریله رمه کذلک
اشدی خیارچنبر صابی ایله اویوز اولاد له محلده سوریله ترتیب اخ برقیه دفنه اغاجی قبوغی
اوغه اوغه دوغرانیلوب اوچ قیه شراب ایله قیناردیله رمه سوزلدکه نصکره اول صوایچنه
قرمه درهم دوکلمش کبریت وبر مقدار قطرانه قاتیلوب اویوز اولاد له محلده سوریله
علاجی اخ اولاشنانه صوایله قیناردیلدب قوردوقدن بر مقدار قرمزی زرنیخ
وصاری زرنیخ وقلیه طاشی وکبریت ولطوده ومرده سنك وکندر وعقرب اولی

جمع سه برهاوزه ایچنه دوکیلوب والدوب بسه بر مقدار سرکه دیمور رکی صولی وزیت یاغی
قاتیله رمه تکرار سحمی ایله عمل قاسنه اولدقده اویوز محلده یه سوریله اکراویوز قاشینوب هیوانه
هیوانه کنه ولی دیواره سوزتایسه بر مقدار دفنه یاغی براوچ دوکلمش هورکن اوقی ایله قیناردیله
صوغودوقده کذلک سوریله وقاشمه قیرو غیله یله سنده ایسه اوچ کوره یا لکری شبرغ
صولی سوریله دوای دیکر بر مقدار بیاض قارداله بیاض کوکرد
سحمی اولدوب قدر کفایه زیت یاغی وسرکه ایله قارشه یریله رمه قاشینه له محلده سوریله

قرمه برنجی باب هیوانك ایاقدرنج اولدیه علاجیانیله اولدیجه اولوع اوزره بیانده اولنور

برنجی نوع تخمه کی بیانده اولدوب هیوانك اکثری ایاقدرنج ظهوریله بدرعلاجی بر مقدار
شراب برابر قاب ایچنه یشلنمیچه یه قدر حفظ اولنوب بسه بر مقدار سحمی اولنمش
مرده سنك قدر کفایه زیت یاغی ایله مزج اولنه رمه تخمه کی اولدیه محل هوکمه وصیجاق صو
ایله بیقانوب اوزه رینه سوریله علاجی اخ آتك طبوغنك برقاچ پرنده
داغلنوب اوت بدریله اکر هیوانك ایاقدرنج طوتیلدوب حرکت ایچ مزایسه بر مقدار
سوت طوزایله قیولنجه یه قدر قیناردیلدوب ایچنه بر مقدار دفنه مل اولنمش اوزه قاتیله رمه
قوللدینه ایوجه سوریلدوب اوزرنی اصلده برپکنه طوموایله صاریله رمه یکرمی درت ساعت

طوره اچلدیغی حالده دیزی اوستنه اولاره طوردیره قاره النه محلّه برر مقدار ارپه
اونی وقطی واقه کونلك سحره اولنوب مقدار کفایه یمورطه صاریسه ایله یوغوریله رده
بربرایله بغلنوب بر هفته طوره وات دفعه قیلدیغیچه بوه دوره لو بغلنه اکر حیوانك
یاغنی ایسه برفنه قطراله جدیده بر پوللك ایچنه قویلیچه یه قدر قینا دیلوب برقاچ کره بزه
یاپیلمه رده شیشه اولاره محلّه اوریله بش کونه طوره وقد قصکره صیجاده صودیصابوره ایله بیقانوب
ایواولیچه قدر استعمال اولنه دیولاره کلدکره قولدن طوتولدیغی حالده برده طاسه ایله
آدم بولی ایچدیریله ایکنجی نوع دری صوویریله رده حیوانك یاغنه صوایلنوب دیزنك اولاره
آشغی شیشه رك شی وحرکته افتدارن قالمز علاجی برمقدار کبك کسکیسرکه وطوز ایله
مرهم کبی اولیچه قدر قینا دیلوب برقاچ کره بزه یاپیلمه رده اشغیاوزه رینه بغلنوب برکیچه طوره
علاج اقرانسه کوره سن صیجاده ایکنجی بزایله بغلنوب بکونه درت ساعت طوره برقچه ده
ایواولیزایسه برقاچ دفعه قویلیه دواس دیکر برر مقدار صارصاقم وصابونه وزغم زیت
وطوز مرهم قرامنه کلیچه یه قدر قینا دیلوب اشغیاوزه رینه اوریله رده بکرمی درت ساعت طوره
ترتیب دیکر اکر علّت اولاره محل کوکن کبی قاپلیوراپسه یومه وبرتیمورایله بالابرکوکلرینه
اینیچه قدر داغلنوب داغلنانه محلّه سحره اولنش قره داغه وسلومه دیوره برمقدار عسل
ایله مرهم یاپیلمه رده اوچ درت دفعه سوریله اوچنجی نوع ارپه ایله برابر بغداس یمی ده

بصفیسنك آیقدری بوزیلوب دکرن طوتیلدیر علاجی صوغوده صوبه صوقیلوب واوکه ایاقلرنده
قاره النوب اردایاغنه تره یاغی طوزطوسه اوریله رده صوبایله یمهمکی دهمرکی ازه ویریله
وردیکر نوع طباه علّتی اولوب صول ایاغنك طرناغی پوره سنده دشیله رك صاریرصوآقرتاوی
اولنمزایسه طرناغی دوشر علاجی اولاره درهم ماهه دیشدرهم زاج قبریس دقیقل وایکی درهم
عذیروت جمله سی سحره اولنوب مقدار کفایه عسل ایله یوغوریله اولاتك ایاغی صابونه ایله
بیقانوب وتمیز بربزایله سیلنوب قورولدقدقصکره ترتیب مذکور بزایله بغلنه رده
اوچ کونه طوردقدقصکره دکشه بربلوب برقاچ دفعه استعمال اولنه بشنجی نوع رکبی بندره
علّت اولوب حیواندن بملکن یوکسك اولاره دیزلریزدیواره اورمنه شیشلوب بصفیسی
دوکلره دبصفیسی اوتلرایکیه یارلمزه رده اولاره علاجی اولاشیشی اولاره محلّه توبلرین
کزوب وزرینج ایله تطهیراولنه رده بعده برر مقدار عقرب اوتی ایله قطرانه بربر بنه ده
قارشه بربلوب شیشلی اولاره محلّه سوریله وایواولیچه قدر بملکن بغلنه نجیه یاقه محلّه بغلنه رده
یمه طوبره ایله دریله وحیوانه زیرده اولاه یه بخی نمره ده مرسم شکل مثلّثی قارنندن آصیله
دواس دیکر برمقدار چرویش یاغی ونصف قدر فرمانیچه سحره اولنوب مرهم کبی شیشه
اولاره محلّه سوریله اکر باره ایواولیچه قشنش اولاره ایسه برر مقدار بال موم واوچ
یاغی ویدرهم زیت یاغی وبالمومنك نصف قدر بالمه بغرساغی جمله سی برتنجره ایچنده

قینا دیلوب سوریلم ترکیبی برمقدار کوکرچینه ترسه ونصف قدر طوز ونطرون

داریشی بال موی دانچ یاغی جمع سه بربرینه قارشدیریلم رده علت اولدیغه محلّ قونیلم

برمقدار باقلا بیتیلمکه قوفی محل ایله قارشدیریلم رده سوریلم دوای دیگر

بکرمی درهم زیفت وبرمقدار قنه وفنه نك نصف قدر زیفت موميا سه آتشده ص

ارپه یلم رك برقاچ بزایله یاپشدیریلم ترکیبی زواله دیلدیغه برشیشه اودب حیوانك

طوپوغنه ظهور ایده رك قنه اولور وبعضیسی دریسی ایله برابر شیشه بعضیسنك بالکز

ایچنه اولدیغی شیشه رك دریسی شیشه نك علاجی برمقدار کندیر یچاغی سرکه ایله

دوکیلوب شیشه اوزه رینه اوریلم ومذکور زواله هنوز ظهور ظهور ایتدکده برمقدار

بوره ایله بزیریاغی کفایت مقداری سرکه ایله قینا دیلوب سوریلم اکر یوملی ایسه

سافیا بیاله صرایه استعمال اولنه صمغ لجایله تراش اولنه ترکیبی انك یاغنه

قره صرا بذایسه صرا بنایه محلّ صیچاه ایکیه اوغلدم بوره کی بنلنوب برکونه صوره

ایرتسی کونه چیقاریلوب برتازه بورك بنلنه رده بنه برکونه طوره بیضه

قبیه اولنایه برشیشه رکه حیوانك ایاقلریله قوللرینی اودب بوشاه اولور علاجی

اولا شیشه اولدیغه محل داغلنوب اوزه رینه قطرانله ایله عقرب اوتی سوریلم اکر

یاره اولور ایسه یاره لره استعمال اولنایه مرهم ایله التیام بولدیریلم شیشه اولدیغه

محل براوسطوره ایله یاریلوب برمقدار سرکه یه برقبضه طوز قاتیلم رده ایدیکده یاریلدیغه محل

بیقانه طقوزنجی نوع بادجنانه تسمیه اولنایه برشیشه رکه بعضاً بوبور وبعضاً کوهلور

واکثری جراحتلوب صاریر صواقدیغه علاجی برمقدار فطمی کلنك ایچنه اولدیغه کوبك

چیقاریلوب ایچی سحجه اولنه رده برزایله شیشه اولدیغه محلّه بنلنه علاج آخر برمقدار

زیفت موميا سه وفنه نصف قدر چام ساقزی ایله قارشدیریلم رده کذلك برزایله شیشه

اوزه رینه بنلنه دوای دیگر برمقدار فطمی اوتی کولی ایله برابر برتجزه ایچنه

وضع واوزه رینه قدر کفایه صو قونیلم رده برمقدار قینا دیلدیغه قدر نصکره برچاوره ایله

شیشه اوزه رینه بنلنه ترکیبی اقر شیشه اولدیغه محلّه برقاچ سلوکی یاپشدیریلم رده

سلوکلر دوشکده برلرینه دکمز طوزی سوریلم ویارلمه قچه صاودشمیه بنی اکلو شیشه لرایسه

براوسطوره ایله یاریلوب ایچنه برمقدار قطرانله دعفه یاوتی وشاب قونیلدیغه اوزرینه

برقاچ دفعه کل صوبی وسیام یاغی سوریلم اونجی نوع شفاده تعبیر اولنوب حرارتله

ویپوسنده دیلدیغه وبعضیسی صیچاه قدم یاهمرده قوملك صیچلنك طمرلرینه تأثیرنده

ویاشی کوبره اوزه رنج زیاده طوره مقدله ایاقلرنج یاره اولوب جراحت اوزاکدیغیسی

قدر تبلنیر علاجی اوده یاره اولدیغه محل صیچاه صوایله ایوجه یقانوب بوشه برتمور

طاوه ده برمقدار بودن ایله سوت طبخ اولنه رده یاره اوزه رینه سوریلم اوچ کونه

قدم ایکنجی باب آبره شیاک و خرها یا تدرنک و یا غدر سازطرفدوزنده
بشقدر باهم مراد اولندقده صورت تعمیم یازلمشدر

آبرش حیوانک اکثری کوزدن یاندیلم طایه لرنی ظهورایدر هلدرهنوز ظهورایتدکده برمقدار
شکم کفایت مقدارده حاصله صویلیایلم قارشدیریلدیب سونرم کبی کوزینه چکیلم دفع اولمزایسه
برپوچاق قارپوزک دپه سنه کسیلدیب وقاپلوجسم ذبح اولنمرقه قانی قارپوزک ایچنه
اقیه یلدیب درت بش کوله حفظ اولنه قارپوزلر ایچره وسنه صوایله دفع اولصو
برپزوله سونریلدیب بروله طاسایلم حیوانه ایچیریلم بعده قیلوجسم نک ارقه سنده برفتحانه
دورت قدر قاپوقه چیقاریلدیب وانی شیشه صاپلنمرقه آتشده کباب ایدیلدیب طولدیرایله یاغی
مذکور قاپوقه ایچنه وضع ایلم برقوطیه حفظ اولنه وافشام صباح تا اسکر هیئتی
بولنجیه قدر آبرش اولدیغی محلده سوریلم چونکه قاپلوجسم نک یاغی کنه وکنه وپه محواولدیب قیونی
ایلم برابر حفظ اولنه بنی غالده طورر علاجی اخر برسرپه قوشی بوغیلدیب توبلدیلم برابر
کوره کبی اولنجیه قدر پاتیلدیب ضمیر ایلم برابر آتیه یریلم رک بنه آبرش اولدیغی محلده قاپلوجسم
یاغی سوریلم دوای دیگر آبرش اولمش دیکر یانک بولی برمقدار صوایلم قارشدیریلدیب دفع
کوره ایچیریلم اکر دفع اولمزایسه آبرش محلدن اکنه ایلم قاله جیقنجیه قدر دوکیلدیب اوزه رینه برایکی
دفعه یاغش کرنج سوریلم وحیوانک ایاقدینه ویاغدوجسدینک برطرفنه بیاض بکلک یا پلمه

برد فعه دکشه یریلم دوای دیکر یاره نک اوزرینه برمقدار کرنج اکیلدیب بعده براز بوره
سرکه ایله ازیلم رک اوزرینه اوریلم محلدن اخر برمقدار صارمساده یسیاغ یاغی وزیتون یاغی
ضمنی مقدار کفایه زیتون یاغ ایله معتدل آتشده مرهم قوامنه کلنجیه قدر طبخ اولنوب یاره اولدیغی
محلده وضع اولنه ترکیب اخر برمقدار ایچره قدر کفایه کسکین سرکه ایله قیناتدیلدیب ایچاریه کده
اینه یریلم رک سرکه سوزیلدیب وایچیریه سحق اولنوب مذکور سرکه ایله یاره اولدیغی محل بیقانه رم
اوزرینه مسحوق ایچنه وضع اولنه دوای دیکر یاره نک اطرافنده توز زیاده اولدیغی
برمقدار کرنج ایله زرنیخ سوریلم رک تدبیر وکلکده براز زنجار عسل ایله سحق اولنوب
سوریلم قدر ودقه فصکره تخمیز بیقانه اکر یاره نک ایچنی قدرت اولدیغی یاره اولدیغی محل
هوکمه وصوایله بیقانوب اوزرینه صارمساده وجزئی کرنج وکارع یاغی برینه قارشدیریلم رم
بنلنه وصارالذکر رغمه زیت وسرکه ایله معمول اولدیغی مرهملرک وطوزلو صویکش دفع
فائق سن اولدیغی حالده مذبوره حیوانه بخنده عارض اولدیغی برمقدار هوکه صوده قیناتدیلدیب
برقیض ایله ایچیرم بیقانه بعده برمقدار اوزم ایله برابر اوج باش صارمساده دوکیلدیب
مرهم کبی اولدقده برچاوره ایله یاپشدیریلدیب بکرمی درت ساعت طورودقه فصکره
دکشدیریلم ومذکور یاره طرفنک اولدیغی حالده برمقدار بعدازان برتوره طاوه ده صو
قاوریلدیب کفایت مقدارده بنفشه صویی وکافور ایله سحق اولنوب سوریلم

مراد اولنه قوه برمقدار زیت یاغی برباقه تجزیه ایچنه قیناتیلیب وبرد کنك اوچنجی بندنك

صیچاقه ایکیه بکك یا بلمه مراد اولنانه محلله دکنك ایله سوریله توبدن دوکیلیب برپنبه یاغی قوی

چیقاردقدن صکره ایکیه بکك یا بلمه مراد اولنانه محلله وضع اولنه توبدن دوکلوب ایسه برقاچ

دفعه یاپیله وتوبدن صاریلوب اصل اولنه قوه ظهیر ایله توبدن دوکلدکدن صکره برقاچ دفعه

زرده چاوباغی وسیاه اولمه مراد اولنه بعض هالده توبدن هنوز چیقارایکه برقاچ دفعه

رنك تغییر اولنیب بعضیلرنده صاریلوب اصلا دیلیب سوریله

قوه اوچنجی باب سکیم علت بیانندر

بو علته دوچار اولانه حیوانك بورنندن شیشی پیدا اولوب وباشی ایله بورنندن اولا طوغری

شیشه رك بورنندن چراحت آقمه وسرنتنفس ایدوب واکلیوب اشتهاسزاوتوبیه

صوایچمه سه واسکیدکچه ایاقلریله قوتقدنده باره لرظهره ایدوب جسه پنه یایله سه

علامتلریله تبیخ ایدر علاجرالله درهم قدرمزن ظهره وسکه اولنوب برچوق قینیه صیچاقه صو

واوچیوز درهم زیتیاغنه مزج ایله کوزنه برقاچ دفعه بورنیله دوکیله وبولنه بعض

هالده کبك ذکری اوفه روغرافیوب وقوریدیلوب اوته ایله برابر یه بریله وعلامت

مذکوره سایر ایدوکنده اولدیغی محلله سائر حیوانه نزفه لسم

قوه دوردنجی باب قوم تعبیر اولنانه برنوع علت بیانندر

اشبو علت اولدوحیوانك بورنی ایله دیزلرنی ظهوریله رك بعده جسه پنه یورور ومذکور یاره

اولامه دیر وغایت یابسی اولوب اسکیدکچه آچیلوب علاجی یاره نك اوزرینه صباح واخشام

کوزنه ایکی دفعه یاغماشکوزنه اکیلیوب برمقدار طوز وقدر نصکره صمغ بولی ایله بیقاتوب

یاره نك اچندنه اوزری چقدقده قلیه طاشنه اینجه سحق اولنوب اولامه صمغ بولی ایله بیقاتوب

واوزه رینه سحق قلیه طاشه اکیله واکر اوزری چیقمزایسه قیناتیلمش یغی بوبه سه

آلتنشی آسقدر کولکه ده قوریدیلوب کوزنه ایکی دفعه یاره ده قونیله

قوه بشنجی باب علته یعنی هارته نه ناشی ظهوریله یاره لرنیانندر

بو علته بعضیسی یابس وبعضیسی رطب اولوب اکثری حیوانك بالدیرلرنه ظهوریله

رطوبتلی اولنلریله یاره لرنه چراحت اولوب پیوستلی اولنلریله اوزه رنه بالغه بولی

کبه بولنلری یابسی اولنلریله علاجی اوچ کونه صابونه ایله بیقاتوب بعده برمقدار

عنزروتی ایله بورنکنی آیروآیروسحق اولنوب برنجوطاده ایچنه وضع واوزه رینه

قدرکفایه سوت قونیله ده وبرقاشیله ایله اوچ قاریشدیریله ده بالطبع مذکور بورن

تخم ایلم عفص روت یلک وجود اولدقچ اینه بلیب کاغذ اوزه رینه قونیلم رهم باقی یاره یه
پاشه یریلم واوزه رنج بربزایلم بغلنوب درت کوله ال طوقونه برلیم رهم ورنج کوندن نصکره
اچیلوب برکره طوره بعده بیقا نوب قوه چیقنچیه قدر ترتیب مذکور برمنوال محرر وضع اولنه
عدد واحد اولدیاره صیجاده صوایلم بیقا نوب بعده بر مقدار صار صاده قبوغی
وقیروده یاغی برهاوه ایچنه سحمه اولنوب یاره اوزه رینه سوریلم دوای دیگر بر مقدار
مرده سنك دقداش قانی وسوسه ایرن سحمه اولنوب کفایت مقدار بالوس وزیت
یاغیلم ایلم قارشدیریلم رهم برتنجره ایچنه وضع ویاخیم جوش مرتبه معتدل آتشده کوزلیه طبخ
اولنوب یاره اولدیه محلله رینه سوریلم ترکیب دیگر اولدیاره صوجوقلم ایلم بیقا نوب بعده
بر مقدار قدر قباده دوکیلم رکك مرهم کبی اولنجیه قدر سوت قوتوب تکرار سحمه ایلم برکاغذ
اوزه رینه یاپیشوب باقی کبی یاره نك اوزه رینه وضع ایلم اوزه رندن برباغلم بغلنه
وبز بغلنه جوش یاولدیغی حالده صیدیه یرندن قدر نلیب کوتنج برده دکشدیریلم دوای دیگر
بر مقدار سیاه کچی دماغی واصم چیوغی کلی برهاوه ایچنه دوکیلوب مرهم قوامنه کلدکده
اولدیاره اشتمله دصوایلم ایوجم بیقا نوب اوزه رینه مزبور مرهم کذلك کاغذ ایلم وضع اولنه
کوتنج برده دکشدیریلم عدد واحد اولدیرمنوال محرر صیجاده صوجوقلم ایلم ایوجم بیقا نوب
بعده بر مقدار مرده سنك بریتمور طاوه ایچنه وضع واوزه رینه قدر کفایه رغمه

زیت وسرکه عدد وه اولنه رهم قینا دیلوب قوام کلدکده سوریلم دوای دیگر اولدیاره
صوجوقلم ایلم بیقا نوب بعده بر مقدار علیه اینجیر سحمه ایلم اولنوب برتیمور طاوه ایچنه
رضع واوزه رینه قدر کفایه سوت عدد وه اولنه رهم قوامنه کلنجیه قدر قینا دیلوب وبراز
دفن صوعیه دیلوب هاونج رینه دوکیلم رك کاغذ ایلم باقی کبی یاپشدیریلم دوای دیگر
یاره رطوبتلی اولدیغی اولدیاره تمیز بیقا نوب بعده بر مقدار پاموه چکده کی ومرجان ونصف
قدر نار قبوغی ونار قبوغنك نصف قدر شام سرچه سی دقوریدلمش برقوریه ایاقدن
وبراز دفن کمیه جیلم جمله سی ایروایرد دوکیلوب ایچنه بر مقدار اودیا فوه کول
قارشدیریلم رهم سرکه ایلم خمیر یاپیلوب بربزایلم یاره اولدیه محلله قونیلم ویاره نك
ایچی وسی دلغنه ایله ترتیب مذکور بر مقدار جوده ایلم ایچنه صوقیلم ترکیب دیگر اولدیاره
صیجاده صوجوقلم وبنجار صوبی بربرینه قارشدیریلم رهم بیقا نوب قوه چیقنچیه قدر نصکره اوزه رینه
بر مقدار نبجار وکوشنه قلیه یاسی وآغنه قلیه یاسی ومرده سنك جمله سی برهاوه ایچنه
سحمه اولنوب سرکه وزیت یاغی ایلم خمیر ایدیلم رك قونیلم عدد واحد یوزدرهم مرده ایلم
یکرمی درهم عفص سحمه اولنوب قدر کفایه عسل ایلم مزج اولنه رهم یاره یه سوریلم دوای آخر
ایکی درهم عقرب اوتی ویکرمی درهم زیت یاغی برطاوه ده هزنی قاورلدیه برکاغذ
اوزه رینه یاپیلم رهم یاره اوزه رینه وضع ایلم ایکی اوچ ساعت طورد قدنصکره

سیبنه رك برقاع دفعه استعمال اولنه ترکیب اخر اوّلا برمقدار چوکه صوایله قینا دیلدب
یاره تمیز لیفه ایله بیقانه بعده برمقدار بالفله قارنتك اولده باغلده آلنوب برکیجه
ایاغده طوره رك قصفه ایتدکده یاره ده سوریله دیوانك مذکور عرقه عائلنده بلغم مسك
ظهور ایدرایسه برمقدار شکر سرکه سی ویرلنه بعض حالده تلک قانی بچریله رك باشنه قوندوز
قایه سی سوریله اکر ذکر اولنانه عرقه حیوانك بورنك اولدرایسه صفرك ایافدیکوکلرنده
اولده ایلکله برمقدار آلنوب کفایت مقدارده زیت یاغی واریجك قطرانه ایله قارشدیریله رك
یاره صبحانه صوه وچوکه وسرکه ایله بیقانه قه فصکره ترتیب مذکور وضع اولنه علاج اخر
اوّلا برمنوال محرّر صبحانه صوه وچوکه ایله بیقانوب بعده اوفه بالقدهاونه ایله رکیلوب
مرهم کبی اولدقده اوزرینه اوریله اکریه یاره ده کراولدرایسه برمقدار ارپه اونك ایچنه
طوز قونیلرك کیجه سرکه ایله خمیرایدیلوب برقاع دفعه یاره اولده محلّله سوریله

قوه التیجی بابانك اومورنه وقولنه اولده انواع علل
وعلاماتیله اسباب واودیه سی بیکرمی نوع
اوزره ذکر اولنور

برنجی نوع حیوانك اومورنه اولده علل بیانندن اولوب اودقی ایکی درلو اولنه
بریسی بدرایکنجی آتیسیوب دیکری اومورنه ال ایله صقلدقده ایاقدینه اوزاور

اقیانوسك علاجیا قسمیاله طره فی اوزرینه یاپیلوب آتیسیاله اومورینه دریسنك
دونی تنیرا ولنجیه قدر براپیایله اوریله بعده برقاع پرنده دریجه چیقیلوب انی ایله دریسی
میانه سنه باقدرده بایلمش پرچوره قلم صوقیله رده صیقیجه اوفوریله صکره یینه برایکی پرنده
پربرینه یقیجه چیقیلوب اوزرینه برمقدار کسکیجه سرکه یه طوزاتیلوب قارشدیریله رده سوریله
ایکی کوله طوره رك فصکره صبحانه صوایله بیقانوب برقاع کوله دها کوزه براکیله فه وکرکی کبی
ایرا ولنه یوز طوته قده ایکی اوج کوزه برد فعه شراب ایله رغمه زیت سوریله وایکی
اپاغی رفقه رابسه علاج مذکور برمنوال محرّر اومورینك ایکی طره فنه رفق استعمال اولنه
والی ایله اومورزی صقلدقده ایاقدینه اوزاتلدیك اوّلا اپاغنده قاله النوب اقراج
اولنانه قاله ایچنه برمقدار رغمه زیت وشراب وسحواولنش فاصولیه واولده بش عدد
هلذو قانتیلوب واوج یمورطه قیبلوب ایوجه قارشدیریله رده برمقدار آتشده اصیدیلوب
اومورلرینه سوریله ایرتسی کوله بیقانوب دریسی صویلوب یاره کبی اولنجیه قدر الی ایله
اوغیله رده ماسالذکر باقدرده معمول قلم ایله دریسنك اوج برعه مقدارن فالنجیه قدر
صیقیجه اوفوریله صکره برمقدار سرکه وقدیوله قانی وطوزپربرینه قارشدیریله رده
سوریلوب ایکی کوله طوره رده فصکره هیقانه رك صوایله بیقانه رده برقاع کوله رفق رغمه
زیت سوریله دوای دیکر اومورنك اولده قدیدزرنیخ وکرنج ایله رکیلوب

اوزرینه برمقدار قطرانه ایله عقرب اوتی برابر بینه قارشدیرایله رده سوریله ایرادله بعض
صورنج ادعوزن باشنده مدور داغ ایله داغلدیب داغ محللرینه استعمال اولنه جم
مرهم رالتیام بولدیریله نفع شعبه اولنیب اوکه قولنه بنك ایاقدنج ظهور
ایله ماده اولدیرده وطاشرایله اورلمش کهنه شیشه رکه کوتوکه کهنه او لمشه ایاقدین
دونه بصه مزعفران جراوله قجینك ایکی طره فندیه قاتله آلنیب بصه برمقدار قطرهپاغی
دپاپادیه داغیرغام وکی وصارساله صاپی جدیدیر چوملك ایچنه کفایت مقدار
سرت سرکه ایله مرهم قواسنه کلنجیه قدر قیناردیلیب الطیاته جم قدرصوغوقده قصکره
شیشه اولنه محللم سوریله رکه بکرمی درت ساعت طوره بصه صیجاقده صوصابونه ایله
بیقاتیب برایکی دفعه ترکیب مذکوری استعمال اولنه شربوتشعبه اولنه برباره درکه
شفاته دینلدیه باره یه شاه اوتیب هیوانج الدرنج وایاقدرنج ظهوره ایره رکه جراحت
اقرعلاجراوله اولنه محل مظروفه وصوایله یوم بیقاتیب برباچاوره ایله
قوریه یلیه رده تکرارکل صوبی ایله بیقاتیه بصه اولنه درهم ارپشن بال عوس دادج درهم
سحق اولنمش زنجار دیکرمی درهم زیت یاغی برابر بینه قارشدیریلیب مرهم یاپیله رده
اوج کوتوك برد فعه سوریله بر مقدار بقله اوتی قدر کفایه عمل
وشراب ایله سحق اولنه رده باره اولنه محللم سوریله

قدرکفایه صوایله قیناردیلیب کوتشده قوریه یله رده ایچم سحق اولنیب شرابایله مرهم
یاپیله رده باره اوزه رینه سوریله و یاخود برمقدار ایچم قدر دوکیلیب باره اوزرینه
اکیله دوای دیکر برمقدار زیت یاغی طورطوسی دوتیولیشاکی شراب دونه برابر بینه قارشدیریلیب
آتشده جزئی قیناردیله رده یاره یه سوریله ترکیبات بر مقدار مرده سنك ایچم سحق اولنیب
کفایت مقدارده شراب سرکه سنه مزج ایله تکرار دوکیله رك مرهم کبی اولدقده جزئی زیت
یاغی قاتیلیب بینه سحق ایله ایچم قدر کوتوك برد فعه سوریله دوای دیکر اولدرمانه
سیاه ایچم شراب سرکه سنه ایچنه توتیای توتیف اولنیب بصه چیقاریله رده برهاوده ایچنه
سحق ایله اوزرینه مذکور سرکه دن برمقدار علاوه اولنه رده برنجه رطاوه ایچنه یاقطبح
قویولدقده اینه بریلیب کاغد اوزرینه یاپیله رده یاره اوده محللم وضع ایله اوزه رنه
بربزایله محکم بغلنه اوج کوله طوره دقه قصکره دکشدیریلیب بینه اوج کوله طوره دقه الغم ایجاب
ایدرایسه طبوغایله دیزدرنج اوده طمرلوده قاته آلنیب شرابایله قاته الناته محللم بیقاتیه رده
زیبق قویله وصوطوقنه یله دردنجی نوبع دفعه دینلدیه برشیشه رکه هیوانج طوقسن
ایله طبوغاره سنده اوده قبلك مابینینج ظهوره ایدر علاجی شیشه اوده محللم قطرانه
ایله عقرب اوتی سوریله ایواولدایسه برمقدار سوسه پیاغی ایچم سحق اولنیب قدر
کفایه شراب سرکه سی وعسل ایله قاتیشدیریله رده شیشه اوده محللم سوریله

دوای دیگر بر مقدار حبه ایکم سحمه اولنوب برتمور طاوه ایچنه وضع واوزرینه کفایت
مقدارنجه سوت قونیلوب ده مرهم قوامنه کلنجیه قدر قیناردلوب قدقصکره کاغد اوزرینه یایلوب
شیشه اوزرینه قونیلوب علاج اولنور بر مقدار عقرباوتی وقدمزن زنجبیل واچ یاغی وبالمومن
عقرباوتی ایله زنجبیل سحمه اولنوب وبال مومی ایله اچ یاغی ایله بربرینه مزج ایله
شیشه اولنه محلنه زیاده جه سوریله ویاپشمه ایچون براغاج آتشده قزدیریلوب ترتیب
مذکور اوزرینه قونیلوب ایوجه یاپشه یریلوب اوچکون طوره اکرایواولمزایسه داغلمه
بشنجی نوع تشبیک تسمیه اولنوب حیوانک قولدن ایله ایاقدن کوشیوب بدن رایکم
بربرینه چاپه رده اوزرن طوررایکم قولدن ایله ایاقلرینی اوزاده اشیوعلنه ایپه
اوزرینه صوه دیرلمه ویولنه کلدکده کزدیریلوب بغلمه ویه ایکم
صوغوقده توقیف ایتمه عارض اولور علاجی اولنه قولدن ایله ایاقلرینه تره
یاغی سوریلوب برمقدار طوزدقده بیاض اوزرلنه صوده قیناردیلوب سوریلرکه صوبی
یاغه سوریلنه محلده سوریله وایکی بالیرنده قاره آلنوب کوتشده طوزلیله ویاغورسعلم
چربایله ایکیه برنهده برمقدار کزدیریلوب ویاغور بغلطوروب بعده بش درهم
سیاه هلیله وایکی درهم هندطوزی وبرر درهم فلفل وکاغور وکبوه جه سی
سحمه اولنوب قدرکفایه بال شربتنه مزج ایله اغزینه دوکیله التنجی نوع حصه تسمیه اولنوب

مارالذکر تشبیک کبی اولمغله یالکز قولدن کوشیوب مشن وهرکسه اقتدارن قاملز علاجی
برمقدار فلفل برانی طوز لنوب آتشده قزدیریله رده سرکه ایله سحمه اولنوب حیوانک کوکسنه
سوریله رک ایکی بالیرنده قاره آلنوب برنهده صوبک اقتدیسنه یوقاروبرایکی دفعه یوریله
بشنجی نوع اتشارسحمه اولنه حیوانک اباقدرایله قولدن اولنه برشیشه رکه زیاده قوشدورده ده
وبورولده رده نشات ایدوب قولدن قالدیروب دیواره وطوبراغه اوره رده هرکسه دن قالدر
علاجی برمقدار مرصاصی وصارن صبردلاقیا وصفاسی وقرنداشه قانی وفطمی جمله سن
برهاولنه اچنه دوکیلوب یمورطه لنه بیاض ایله فحیرایدیله رک برقالمه بزایله شیشه اوزرینه
وضع ایله محکم بغلدقدن صکره مذکور شیشه طوغنه ویاخود دیز قپاغنه ایسه ترتیب مزبوز صیجاده
قویده قانی ایله یوغیریلوب شیشه اوزرینه سوریله رک کذلک بغلدقدن صکره اولنه علاج
حیوانک دریسنه یاپشوبه کندو کندویه دوشمزایسه الایله چیقاریلوب اوزرینه رکی یایله
کوشیوب دوشیجه قدرصوایچنه یوریدیله دعلنه مذکوره حیوانه جه سفده عارض اولدیغی بعض
مارالذکر علاجدایله معالجه اولنسه محکم اولمیوب هالده برمقدار اسکی بزیاغ ایله سحه اولنوب
بورنه برطاوه ایچنه وضع واوزرینه قره کفایه سوت ویاخود رغنه ربت ویاصوقولنوب
ایوجه قیناردیله رده برد کنلک اوجنه پچاوره بغلنوب ترتیب مذکوره باتیره رده شیشه اولدیغی
محلله سوریله وشیشه قاتیلنه رایسه برمقدار اینجیر اولنه ایکی ساعت کسکین سرکه ده اصلدیله

بعده سرکه نك ایچنه بالاقاچ سحق اولنه رده برتمور طاوه ده اصلده بنفسه کره دله براز
محلده ایله ایوجه قینا دیلدب مرهم قاسنج اولدقده قاتلشه اولدقده شیشه سوریله مارالیاره
شیشه طبرغنك توبلوطره قنده ایسه توزاولدقده محلله کزوج ایله زره نیخ سوریله رك توبلره دوکلکده
صبحاده صوایله تمیز بیقاقوب براز سطوره ایله چیزیله رك چیزیلدقده محلده عقرب وحیه اصدقده
اچیلدقده دلوك قدر نشته صوقیله رده طوزطولدریله بعده برتمور طاوه ایچنه برمقدار قطران
ایله یاش عقرباوی قونیلدرده ایوجه قینا دلدقده بردکنك اوزریه بنفسه دلدب ال ص
طوقونه برلطخه یه دکنك ایله صبحاده ایکی صباح واصام دکشه برلنك اوزره اوچ کوله
استعمال اولنه وحیوانك آغزنه علدیجه قوقفاسی ایچوله قیصه بنفسه دلدب ایا قدرینه دفن بربنه
اورماسی ایچوله شیشاوله ایا قدر قیصه پای بنداید قاضمه بنفسه دوای دیکر اولد
حیوانك دیزنه اولدقده طرده قاتله آغزنه بعده براوچ اریه اوتی ایچنه برمقدار فلفل
دکنده وصاره صبحده دیزنه دهقانه قاتله قاتیله رده وبرچورطه قیریله رده ایوجه قارشه یرلیدب
شیشاوزریه وضع ایله بدن کوله طوردقده اوزریه رکوب ایله صوغوق آلنده یره قارو
برقاچ دفعه سوریله علدیجه مارالذکر اوریه ایله کسب صحت ایتمز ایسه اولدقده تأثیر
ایتمکه یه باکلر دریسه داغلنوب بعده برمقدار یاغ موم وزیفتا وقدر یاغ ورغه زیته
وطوزبرقاچ ایچنده اریه یله رك داغلنه محلله سوریله ویدن کوله طوردقده نصکره کوتی صوغوق ایله

بیقاقوب برمقدار شاب ایله زیت یاغی سوریله رك اوزریه قره دانه اوی سوریله وایواوبنجه قدر
هرکونه صبحاده صوایله بیقانه ویاهود برمقدار طوز ایچنه سحق ایدیلوب ودلبنده دله الوقوب مقدار کفایه
صوبه مزج ایله یارسه محلوبنجه قدر قینا دلدب برز ایله داغلنه محلله وضع اولنوب صقیله بنفسه
وقدر یاسه ایچوله کونده ایکی اوچ دفعه برکه اوزریه بصوقایله صواوریله دوای دیکر اوله بیاض
شاب ایچنه وکیلدب والوقوب بعده برفتیل صوایله اصلده دلدب مذکور شاب بوله دزره داغلنه
محلله سوریله سکزنجی نوع الجی التسمیه اولنه بریله اولدب زیاده قوشدورله دله نشادیدرك
داغا قولدینی اصره سه علدیجه تبنه ایدرعلاجاولدقجه نده قاتله آلنوب قاتله چیقاقله محلله بیاض
نفت سوریله ویاهود قطرانله ایله عقرب اوتی بربنه قارشه یرلیدب سوریله دوای دیکر
قوقدرهمی فربیوله ایله قطرانله وطوزبرقاچ ایچنه نارلیه ایله قینا دلدب رنج اولدقده محلله سوریله
طقوزنجی نوع عفال تسمیه اولنه بر نوع علت اولوباوه سکزنجی نمره ده مرسوم شکل مثلثه حیوانك
بالیه رنج اولدقده طرده رشته رك بدن رایکیه اپاقدینی باشی باصوب طوروب ایکیه قارنینه
طوغری قالدیرر علاجی دفعتا یسه قچینك دریسنه دلدب داغلنه محلله بیاض نفت یاغی
قونیلده برمقدار کزوریله علاجی اخر یکرمی درهم انغوزه وقوقه درهم قونیلده یاسمن
والمش درهم بورك اوتی یاغی واوتوز درهم بهی والمش درهم تلکن ایچ یاغی وقوقه درهم جاوشیر
واوتوز درهم خلطیط والمش درهم قنه دشاده ویکرمی درهم قنه دیوزدرهم اسکی فنزیر یاغی

والنش درهم کوکرچلد والی درهم لطرونه واوتوز درهم بوره ویوز درهم لاوه واوله درهم
افایا واوتوز درهم دفنه تخم واوتوز درهم قرمنا والنش درهم یانی فلیانه ویکرمی درهم یانی کرویز
تخم والی درهم قورز زنجبیل واوتوز درهم زوفه واوتوز درهم بلسانه جن ویوز درهم بلسانه
یاغ ویوز درهم سوسه صولی ویوز درهم یاردجم ویوز درهم دفنه یاغ صولی یوز درهم قدصوبی
وبرقیه اسکی زیت یاغ ویوز درهم سیاه زیفت ویوز درهم صافرانغاجی صافرانی ویوز درهم
جام ساقزی ذکراولنانه اجزانک ایچنه سکنجه اولنه جقدر دوکیلوب داریجه جکلری ارید یلوب
جمله سنی بربرینه مزج ایله برقاب ایچنه حفظ ایله اسکیه یلدرک ایجابی قدر یرنج برمقدار
الوب قدر کفایه زیت یاغ وشراب ایله قارشدیریله رک استعمال اولنه وترتیبه ذکر اولنان
ایاقدرنج اولدرعلتک کافه سنه نافعدر اونجی نوع نفرس مقبیا اولوب هرارتدن خالیدر
ایاقدرنج ظهور ایدنه برمرضدرکه هرکسته مجالی اولیوب دائما یاتوب قلقدیغی حالده هرارتدن
سئوندنه کدیره سنی ایاقلرینه یاتوب نفس صبیحاده اولدرده وآغرینک ایچوسی قدرین برده ذکرینه
صالوبریر علاجی اولدخی حیوانه یاتمدنه متبع ایله ایاقلرینی ازدرمن طرنیلوب چولدایله کافه جسدی
قویجه صاریله رک درله کرفصکده یاناغنه قاره آلنوب بیدرکوله طوزه وایچکی صوبه بطردوه
ایله داری اولی قاینیله اکرکسب صحت ایتمزایسه ایکنجی ایله ایاقلرینه دفع قاره الوب
اوچ کوله بهرکوله اوته بش درهم شرابه برمقدار کندی قاینیلوب بدرینه اوقدریله وبرمقدار

بنجار سرکه ایله قینا دیلوب قدر کفایه رغنه زیت قارشدیریله رک ایچیریله وعلاجی اولدینه مدت
باشاوت یه یریله رک یاشاوت بولنمزایسه قدرین اوته کونده سریله رک وبریله علاجی اخر
اولدخی حیوانک جسدینه صبیحه صوایله زیت یاغ سوریلوب بعده غسل وتطهیر اولنه ایله تنقیه اولنه
دوای دیکر برمقدار کرنب قدر کفایه صوایله قینا دیلوب لاپه کبی یاپیله رک ایاقلرینه اوریله
ترکیب اخر حیوانک طرنقدرینی یاپسون وهاره اولدقده اولا نفس سوکیلوب بعده برمقدار
قوبرده یاغی اریدیله رک کفایت مقدارده کارع یاغنه مزج ایله دیز قپاقلرینه طرنقلرینه
قدر ایدیلوب سوریله رک ارقه سنه قونیجه اورنیلوب درلدیله برقاچ دفعه برمنوال محرر علاجی
اولنه قدر نفصکده قوبرده یاغی بچاقله ایله کسیلوب دیزلرینه طیوغنه قدر وضع ایله اوزه رنجه
ایله بغلنه وعلت مذکوره دفع اولدقده بیرچلک برغل یاغنیله دوای دیکر برمقدار یاسمن اسرار
اوتی دوکیله رک صولی الوب حاصل اولانه صدیلک اکی مثلی قدر شراب مزج اولنه رده
بورنینه دوکیله علاجی اخر برمقدار مرجلک اینجه دوکیلوب قدر کفایه کل صولی وسرکه
ایله خمیر یاپیله رده ایاقلرینه بغلنه ترتیب دیکر اولدیاغنه نفل افراج اولنه رده طرنیاغی
اتنه قدر کیلوب قاره آقمه دره جه سنه کلدکده براوسطوره ایله جرثی یاریله رده قاره الدقچه
قاره اقانه محلنه سرکه ایله طوزسوریله بعده پشالن کوله تره مثلی سوریله رک بغلیه اولنه برنجی نوع
نزع تسمیه اولنوب حیوانک دیزلرینه ایله دیرسکلرینه چاتیله رده یدرر ایکنجه قاره آقمه

علاجی برمقدار قورنار قبوغ وعفص ونراع قبر یاپنجه سحق اولنوب یاخلدیرلر اولدقده
محلده اکیلرک اوزرینه برکه ایله صاریلوب اوچنجی نوع سرطانه تعبیر اولنان برنوع شیشلر
پیدا اولور که اکثری حیوانک دیز قپاغی التنده اولوب بعضیسنک اوستنده دیزلری پیدا اولور
ایسه رک سرت اولور علاجی اولشیشلر اولدقده محلده کرنج ایله زرنیخ سوریلوب رک تویدیرن
دوکلدکده برنیشادر ایله یاریلوب اوچ کونه قدر باقیلوب اوچ کونه نصکره
زیت سوریلوب اوچنجی نوع درم العرقب تعبیر اولنوب بعض دیزلرینک شیشلری پیدا اولنوب
اولوب مذکور شیشلرینک صوبرکمش کبی غایت یومشاق اولمغله حیوانی حرکته برر ایسه دب
زیاده ارتوب یرلرده نشأت ایدر علاجی برر مقدار انجیر ایله فطر قدر کفایه سرکه ایله
خمیر کبی اولنجه قدر قیناوبلوب بعده شیشلرینک اولدقده محلدینه وضع ایله ارتوسنجی ویرمه ایله
ویریلوب دوای دیگر اولدکرنج وزرنیخ ایله شیشلرینک اولدقده محلک تویدیرن دوکیلدکدن بعده
سرکه ایله فطر سوریلوب برنهده صویله آقدیرمه یوقاریده یازیلان برقاچ کونه پوریه علاوه اولنه
اولشیشلرینک وزرنیخه فطرانه سوریلوب برکونه طورولدقده برقاچ دفعه سرکه ایله بیقانوب
اکر مارالذکر علاجلرایله کسب صحت ایتمز ایسه شیشلرینک اولدقده محلک اطرافی داغلنوب
مارالیباله داغلنانه محلده استمالی اولنه جق مرهملر ایله تداوی اولنوب اوچنجی نوع قمچه اولنوب
دیز لرنده ظهور ایدن شیشلر بیانده حیوانه اصلا ضرری اولمز ایسه ده معذوراتدن اولنجه

زیاده محل معالجه ایله تداوی ولدقس لازم دکلدر شویله که اولدقده مقدار قطرانه قیناوبلوب
اوچ کونده بردفعه شیشلرینه وضع اولنجه قدر سوریلوب اوچنجی نوع قمچه دینلور مارالذکر شفا دن
علتنه مشابه اولمغله حیوانک ظهور ایدر علاجی اولدقده علتنه اولدقده محل زیتونیه صوبی
ایله بیقانوب برپارچه رقعه زینه باتیریلوب وضع اولنجه بعده برقاچ دانه انجیر شرابه سرکه سنه
اولوب ایکی ساعت اصلاتیریلوب برهاونده دوکیلوب مذکور سرکه ایله علتنه اولدقده محل بیقانوب فصکره
دوکلشه اولدقده انجیرلر وضع اولنوب رقعه برپارچه ایله بغلنه اولوب اوچنجی نوع فتره تعبیر اولنانه چتلاوه
پیدا اولنوب که حیوانک ایاقلرنده وجسدینک سائر طرفلرنده اولوب قوپرو غه ایله طپو غمنه
اولدیغی حالده زیاده شدتله ایچکلرینه تداوی اولنمه سنه براه اول وقتلرده سوسلاوب
طپو غمنه اولوب کچکدیرلدیکی وقتده طرناغن کوشیریر علاجی قپرنک قوپرو غمنه فتیل
مثللو یاغ کسیلوب برپارچه صاریلوب رقعه قطرانه باتیریلوب بعده بزیکه اوچنده براقیلوب ایله
طوطوشدیریلوب رقعه برقاچ ایچنه طولدیلوب مذکور طعملر فتیلی اولدقده محلده سوریله
دوای دیگر برمقدار مرده سنک ایچنه سحق ایله دبلنده اولنوب قدر کفایه کلیچ یاغی صقیلوب
حاصل اولدقده صوبی ایله قاریشدیریلوب فتیلی اولدقده محلده سوریله علاوه اولنه برر مقدار
مرده سنک ایله کوکرتیرن دوکیلرک دبلنده اولنوب برتمور طاوه ایچنده براز
بیاض بالموصاریله رک ایچنه مارالذکر سحق اولنمش مرده سنکدن ایکی درهم قدر

وکوکده بر درهم وجزئی خالص کل یاغی قوندب مرهم کبی اولدقده برقاچ دفعه کونده برکره
سوریلم وای دیکر برمقدار مرده سنك ایچی سحق اولنوب قدرکفایه شراب سرکه سمایلم مزج
اولنه رق تکرار دوکیلدب بعده براز زیت یاغی قاتیلم رق ایوجه یوغیرلدقدن صکره
هنلدم اولدقده محلده سوریلم علاج اثر برمقدار یانمش زاج قریس ایچی سحق اولنوب
ایواولیجه قدر صباح واخشام کونده ایکی دفعه هنلدم اولدقده محلده اکیلم اوده یچی نوع
اکلیل تسمیه اولنان وجع بیاننده مبین اولوب هیولاندن طوغدقده اولدقده اوزوده قوراتیلم طرنقدن
مابعدنده اولور الی ایلم طوقاندیرین حالده ایاغی قالدیریر عدد جمله اولدقده
محلده سیاه نقطه یاغی سوریلم رك برقاچ کونه طوره ایواولمزایسه قویروده یاغی
قبل کبی کسیلوب برباز ایلم صاریلم رق بیاض نقطه یاغنه باتیریلدب مذکور قتیلك
اوجندن برآز قیرمزایلم یاقیلم یاناراکیلم قتیلك اوجندن طمیلیانه طمله برقاب
ایچنه حفظ اولنه رق وجع اولدقده محلده سوریلم وای دیکر اولکی نوع
وزرنیخ ایلم قویدیرق دوکیلم رك بعده برمقدار عقرب اوتی قدرکفایه قطران
مزج ایلم آتشده اریدیلم رك اوچ کونه سوریلم وصوبلی اوزیریلدب اولدقده محلده
طوزه چیقارلیه اوده سکزنجی نوع رهصه مقیم اولنان علت بیاننده درکه ماراالذکر اکلیل تسمیه
اولنانه وجملك کچکدیرلمسنده نشأت ایده رك هیولانك طوغدقدن طوبراغه

بصمسیوب بصمجوم اولدیغی حالده یانلمنه قدر عدد جمله اولدقدن ایچی ایوجه تمیز لشوب
قالکلدکده اهندز مسدول اولمش ایدوکی وجهله وصواقدقده علتك اکثری اولدقدن
اکلوشلمنه طرناغنك ایچروسنه صوسرکه وطوزایلم ایوجه بیقانه بعده برمقدار
صوغانه ایلم برکچه مثلی صاریساقه وقدرکفایه فلفل یاغی برهاولنه ایچنه ایوجه سحق
اولنه رق بیقانانه محلده وضع اولنه علاج اثر برمقدار یاشل صغدکوبره سوده وجزئی
یبانی فسلیانه کوکی وطوزواوزم سرکه سی ورغنه زیت جمله سنی بربرینه مزج اولنه رق
برمقدارین بالتفریق طرناغی ایچنه وضع اولنه وایرتسی کونه برمقدار ایچ یاغی ایله یلم رك
قدرکفایه بالوه بنفسه یاغی قاتیلدب قونه رق بینه ایرتسی کونه مذکور تطریه اولنانه ترتیبایله
والحاصل ایواولنجیه قدر برکونه برکونه ترتیب مذکور وبرکونه ایچ یاغی ایله بالوه بنفسه یاغی
استعمال اولنه وایاقدرینك درونی علت مذکوره ظهور ایدرایسه یکی سرکه ایله بولنه بنفسه
حالده تکلی قانی ایچیریلم رك باشنه قونه وزفایه سی سوریلم وطرناغی تزلنه کوه قاله وجهله
مثللو برشئ ظهور ایتمزایسه برتجزه ایچنه صوقنوب برر مقدار نارقیوغی ایله کچك ایتیله رق
بالطبع لدیه کلن اولدقده برقاچ له برایلم وضع اولنه بعده آهله قده قاله وجهله مثللو
برشئ ظهور ایدرایسه برر مقدار صاریساقه وطوزوزیت یاغی برهاولنه ایچنه سحق
اولنه رق مرهم کبی طرناغنه قونیلم وبیاره ده برولك پیه اولدقده دائما اوزرینه یانمش

نزاع قدیسی اکیلم اوله طقوزنجی نوع صدع تسمیه اولنان علت بیانندر درکه باشی کوبره اوزرنده
طوره رک اوله وصیچاقله طوپراغه زیاده قوشه درمه اوله وقاره زیاده کزیره رک اوله وجسم بنك
بیوستنده ایاقلرینك واکثر بنك اوله قوللرینك طرنقدرنك اولسب طرنقدینك برطرفی
اوزایوب وطوره رک ایکی اوفوا اوفه صیچاپوب بیلیوب قوشه یرلدیکی حالده بتوله طرنقدینی
اثر علاجی برر مقدار مرده سنك ایله کوکن سحق اولنان رده برتمیز طاوه ایچنه قدر کفایه یه صو
بالا مدن قوتوب اریه یله رك جزئی قالمیه کل یاغ ایله سحق اولنان رده سنکدانه ایکی
درهم وکوکرده برر درهم قاتیلوب ایوجه قارشه یریله رده طرناغنه وضع اولنه قوردوقده
بیقانیوب توراپی ایله تمیز لنه عدد افر اولد حیوانك طرناغی داغلنوب داغلنان ده
محلّه نفث یاغی ایله قطعاً ده وعقرب اوتی سوریله رك زیاده برمحلده طوره طوره لیوب
وقوشه درلیوب پواشی پواشی کزدیریله وآیرق برر فعه اوزاقلش اولنان طرناغی توره ایله
یونیله یکرمنجی نوع فساد الحاذیه طرنقدینك فاسد لکی بیانندر اولسب مرداریر لرده
قوتیض اولنه ده طرنقدرنی یومشاپوب یورر ایکیه منلی دوشر علاجی برمقدار قویرده
یاغی برماشه ایله طوتیلوب اوجنده پرلادیله رده قطیانه قطره لر برتمیز طاوه
ایچنه وضع وباغ قدر قطرانه مزج ایله قیناد یلوب طرنقدینه سوریله برمدت
طوره رق نفصکره اوزرینه شفتالو هکرکی یاغی سوریله دوای دیکر برمقدار

صار ساده زیت یاغی ایله ایچ یاغی برهاوه ایچنه سحق اولنوب برچاوره ایله طرناغنه وضع
ایله اوزرینی بزله ایله بغلنه عدد افر برر مقدار ایچ یاغی وزیفت ورغنه زیت برهاوه
ایچنه مرهم کبی اولنچیه قدر سحق اولنه رده برمقدار اریه یلوب برزایله طرنقدینه وضع اولنه
ترکیب آنه برمقدار ایچ یاغی ایله زیفت ورغنه زیت وطلوه ده برهاوه ایچنه
سحق اولنوب اریه یله رك صیچاده ایکیه کذلك طرنقدینه اوریله دوای دیکر
براشلك فیارزی صداپله قیناد یلوب ازیله رك کذلك طرنقدینه وضع اولنه

قرنه یه نجی باب حیوانلرك یاقدیغی قیملر
وهیئتی بیانندر

حیوانلك اياغی چقدقدن رغنه زیت ایله اوغیله رده برینه کتوریلوب بعده برمقدار
زاج قبریسی قدر کفایه زیت یاغی وسرکه وقزیوده قویی ایله برابر سحق اولنوب برکتانه
پزاوزرینه یایلوب اياغنه صاریله وطوغرری طورسونه اچوده برقاچ کنه قونیله رده
اوزه رزاوغاله ایله محکم بغلنوب بکرمی کونه طوره وقوریه یاسوا چوله هرکونه صارلمش
اولانه محلّك اوزرینه رغنه زیت ایله سرکه دوکیله بکرمی کونه نصکره بالتّبدیل اولکونه
دینه صکره دکشدیریلوب اونه کونه دکلیه برمنوال محرّرتاوی اولنه اکر آتك اياغی
دیز قیاغنده وياخود دزینك اشاغیسنده دیوقاره وسنده قریلیایسه برمقدار

زاغ قبیسی وزینت یاغی دسکه اوچی بربرینه قارشدیریلدیقدن صوکره اونر بینه
یاپیلمرده قبیلدن اولدقلری محلّه وضع ایلمکدر بازایله صاریلدیکدن طوغری طورمسی
ایچون برقاچ کره قونیلدیکدن صکره اونرسیجیم ایلمک بشلنه وقوریمامه اوزره هرکون
رغم زینت ایله سرکه ودکیله رک بکرمی کون طوره بعده بالتبدیل ایواچیقدقدن صوکره
کوزه یه دفنه دکشدیریلدیکی کبی کب صحنی ایتدکده ذکری مرور ایدن قوریدقدن یاغی
مرهم سوریلمک اکر هیوانک کوکسی بتمورو طاشی ویاخود سائر برشئی ایله اورلمش اولسه
ایکیوز یاره اولورایسه برمقدار شابلک ایچنه قدرکفایه زیت یاغی قاتیلدیقدن صوکره
برمقدار بیاض یاغ باتیریلدیکدن یاره اوزه رینه وضع اولنه ویاخود کتان بزندن فتیل یاپیلمرده
مذکور رغم زیت ایله شرابه باتیریلدیکدن یاره اوزرینه قونیلمرده اوچ درت کون کون
بردفعه دکشدیریلمک صکره صبحاندهصوایله تمیز بیقاقوب ذکری مرور ایدن قوه دانه اولندن
صوکره مرهم ایله بالتداول التیام بولدیریلمک یاره دواپزیراولدقدن صکره هرفصلده یاغ
اولورایسه اولسونه برقاچ دفعه یشلنه دکوکسنده ویاخود سائر جسدنده شیشن ظهور
ایدرایسه ریجنده اولجمن ورکارایه دکمندنه کوکسندن برایکی برنده باقی آچیلمرده بشقه
معالجه اولنمیه اکر هیوانک اوسوزن ویاخود سائر برطرفی ایچندورایسه ایکی برنده براکنه
ایله دیبنقب کتانه ایپلکی کچیریلمرک کون ایکی دفعه رغم زیت وسرکه بصوه ایله

سوریلمک ویاخود مارالبیانه مرهم ایله تداوی اولنه اکر ایواولمزایسه ایچی یاغ ایله مدوّراولدیرمه واغلمنه

قدیمکی باب هیوانک جسدنه طبیعی اولیوب خارجدن یعنی برشئی ایله
اورولمه ویاخود سائر هیوانک اعضاسنده اولمه یاخود
بیانک اولیوب بکزه نوعی اوزره ذکر اولندقده

برنجی نوع بتمورایله اورلمه ویاخود بتمورهسوریلمه هیوانک جسدی یاره اولدرایسه
اولدقدر مقدار زراوند بیقاقوب قدرکفایه بال مزج ایله برهاونده سحق اولنه رهیاره
اولدقده محلّه سوریلمک عند الحاجه سوراغلمنک قابوغلمنده برمقدار اللنوب مذکور
قابوغلمنک اغلمنه کالمه بیاض طرفدن چیقارپلدیکدن صوکره قپناپیلمر خمیر کبی پوشادقده
مرهم کبی اولنجیه قدرسحق اولنوب یاره اولدقده محلّه استعمال اولنه دیاره شیشرایسه
برمقدار آقش کلی قدرکفایه سرکه ایله خمیر اولنه رهسوریلمک ایکنجی نوع اکر یاره سوارسلانک
اعضاسنده اولدرایسه اوّلدقدر بعده نک قارنی یارپلدیکدن صوکره ایکی یاره نک اونرینه
اوریلمرده الی الذکر مرهم ایله التیام بولدیریلمک اوچنجی نوع ارسلانک وزهرلی اولدقده
هیوانک غیری برنجی کافهٔ هیوانک اعضاسنده جسدینک برطرفی یاره اولدرایسه اوّلدقده
باز اوسونه ویاخود قیشلاوسونه یاره صوغدوه صوایله بیقاقوب بعده برکلپلک
ولی اللنوب آقشده یاقیلمرده مثلی قدر زاج قبیسی قاتیلمرده سحق ایله یاره اوزرینه کیلمک

در دنجی نوع حیوانك یاره سی یك اصرایسه اصردینی محلّی شیشوب دائما ایلان علاجی برمقدار
وایاقدن ایله باشی شیشوب یاره سی ایله کوبره سینك تصفیه ایچی دائما بوزلسه
علاجی تبیّن ایدر علاجی اوتوزدرهم بیاض دیاغوز سیاه بهرسکه اولنوب برمقدار
اکشه الماغاجی پیداغی سیاه شرابه مزج ایله ایچیریله دوای دیگر برمقدار حاشا
برقیّه شراب ایله درت بلوکده اوچ بلوکی محو اولنچه یه قدر قیناتیلوب ایچیریله علاجی افع
برمقدار المااغاجی پیداغی ایچنه دوکیلوب قدر کفایه شرابه مزج ایله ایچیریله ویاره اوزرینه
دفن سحق اولنانه پیداقده برمقدار اکیله بشنجی نوع حیوانك برطرفی عقرب
اصرایسه قویلرینك لونی تغییر اولوب بورنند صوآقسه دیورور ایکی قپانوب ایاقه
اوزرن طورایکی غایت کوشك طوروب قویروغنی یوقاروقالدیرمسی علامتیله
تبیّن ایدر علاجی برمقدار ضیغ کفایت مقدارن شراب ایله ازیلوب ایچیریله واصردینی
محلّك اوزرینه دفن صفرز سی قونیله دوای دیگر آتك بورنند برمقدار صوپوسکورتیلوب
عقربك اصردینی محلّه دفن برمقدار سروقوزه سی دکتانه تخمی وانیسوم سحق اولنمش
اکیله ویسه بکن اوته دفن برمقدار رغنزیتی سرپیله رك دریله علاجی افع
برعقربك قویروغنه کسیلوب کیروطرفی برمقدار زیت باغله ایله قیناتیله رق سوریله
التنجی نوع حیوانی کرتنکله اصرایسه اصردینی محل شیشوب دائما ایلان علاجی برمقدار

کوکرد ایچنه سحق اولنوب قدر کفایه سرکه ایله یوغریله رق اصردینی محلّه سوریله علاجی افع
برمقدار صوغانه سحق اولنوب کفایت مقدارن سرکه یه مزج ایله تکرار دوکیلوب اصردینی
محلّه وضع اولنه دوای دیگر برمقدار مریم اغاجی پیداغی ایله چیچکی سحق اولنوب قدر کفایه
سرکه ایله مزج ایله کذلك وضع اولنه بشنجی نوع حیوانك جسدینه آتش طوقونوب
یاره اولرایسه برر مقدار عنزروت دنبجار و نصف قدر سیاه طوز ایچنه سحق اولنوب
دلینه دقه الله رك قدر کفایه سرکه ایله خمیر اولنه رق یاره اولره محلّه سوریله دوای دیگر
برر مقدار کافور و قرمزی صندل و بحور طنك آقی و مرده سنك و کل باغی و بیاض بالمورس
جملسی برهاونه ایچنه سحق اولنوب مرهم یاپیله رق یاره محلّه سینه سوریله واشبو مرهم ذکرن
مرورایده بایدوده محرّر داغ یرلرینه دفعات سکز بشنجی نوع حیوانه هنده ایچنه
دوشوب باغوز یورورایکه دوشوب دیابر شه ایله اوریلوب یاره اولرایسه
برقوندیو مقدارن خلیطه ایکیوز درهم شراب ایله ازیلوب بورنینه پوسکورتیله
علاجی افع یوز الیشر درهم شراب وصوایچنه برقبضه پلاموداغاجی کل قاتیلوب
ایوجه قارشدیریله رق ایچیریله دوای دیگر برمقدار اقاقیا اوتی صوبی دیاغوز
شراب دیاغوز اکشه ناره صوبی ایله قارشدیریله رق بورنینه پوسکورتیله

قرده طقوزنجی باب حیوانك اغرزن سكك وقاچمه دیره

زیاده اولربنی حالده دفع اولنمق بابنده اولنجه اوچنجی نوع

نوع اوچنجی ذکر اولنور

برنجی نوع حیوانات آغزنده آت سککی کثرت اوزره اولدیغی حالده دفعنه بیاغی صو ایله قینادیلوب جسمینه پوسکورتیلدی ویا خود دفعنه اغاجدن بیاغی سکه ایله قینادیلوب برمقدار دفع کندر قاتیلدیرده جسمینه سوریلدی آغزنده بیاغی سککلری زیاده اولدیغی دفعنه چدرک اوتی ایله کشنیس توتسوایه بیلدیلر سککلری آغزندن طشره چقدقده قیوسنه پرده آصیلور ایکنجی نوع آغزنده قاریجه اولدیغی حالده خروج ایتدکدن صوکره اوزرینه اوچ قاریجه توتسوایه بیلدیلر قطرانه ایله دوکوب قینادیلوب برمقدار صدف اوتی یانلرینه خروج ایدرلرایسه برمقدار سحق اولنمش کیبوه صوده قینادیلوب قیوسنه یونی ایله حیوانات ایاقلرینه سوریلدی اوچنجی نوع آغزنده پره چوقه اولدیغی حالده برمقدار صوبلق ایچنه برمقدار صوف اوتی وطوز وکزوج قاتیلوب آغزنک سقفنه ایله دیوارلرینه سوریلدی اکر برد دفع اولمزایسه آغزنک اورته برینه برچقدر قاتیلوب دفعاتجه تلاشدیرلدی قونه ره آغزنک جانبلرینه سنه طوزلو صو سرپیلوب پره لرینه کورتلاشه جمع اولنوب اصول ایله تلاشدیرلوب صواچنه آتیلوب آغزنده طشره چیقارلدی ویا خود تلاشدن اوزرینه کتان صمانی دوکیلوب یاغنه فقط تلاشدیرلوب اوزرینه طوزلو صو طوقونه یرلیه

واغزنده عقرب طوره ایدرایسه برمقدار زرنیخ ایله قینه اینجه دوکیلوب صفه یاغی ایله خمیر ایه یلدرلوب قونده مقدارن قوتسوا ولنه وجهیله اولدیغی حالده برمقدار سوسمه ایله کیلوب بدینوزن قوتسه اولنه

التنجی باب حیوانات وجودینه سمه دیره جک دوالرباینک اولمیه ایکی نوع اوزره ذکر اولنور

برنجی نوع حیوانات سمیدوب قلبنک قولتغنجیوه یاراسنه قینه سورنه دلرزیانه اوتی صوبی وقورن اوزم واسکی شراب جمله سنه برابر برینه قاریشدیریلوب یدرا کونه برقصه ایچیریلدیکده بشالغن یاشنده اولده بوجوده بولنده الغنه درهم آغنیب بورنه پوسکورلدیکده ایکنجی نوع حیوانه دائما صحنه اوزره اولوب دمنک معتدل اولمسنه دلالت سائره یه وجوده بنک استعدادنه اولماسنه مراد اولندقده انی الذکر ترتیب ایله معالجه اولنه شویله که ایکی قبضه ابه کوچک اوچ قینه شراب ویا خود کسکینه سرکه ایله ایکی قینه سنه نائلا اولنجیه قدر قینا دیلوب صوغولدقده سوزیلدرک ایچنه یارم قینه صفه یاغی وبرر مقدار دوغ وشکر واولنه بشر درهم ساوته ایله کوکن وبرر مقدار کیبوه وطاولده ترسه وبهروبرر درهم قاقوله وقرنفیل اوتی قاتیلدرلم تکرار قینادیلدیکده بعده حیوانه برکونه اوت وصو ویرلیوب ایرتسی کونه ترتیب مذکور ایچیریلدیکده وارپه سنه ایله اولنه انجیر قاتیلوب طویجه یه قدر یه بریلدیکده ترتیب دیکر برمقدار

وشماخذ بر کدبره سه قدریه بلوب اسکی شراب ایله فارشه بریله رده ایچیه یله

الی برنجی باب سمیز اولوب اشتهاسز اولدیغی قوه

اشتهاسزلغه دائر تداوی بیانندر

هیوانه سمز اولوب یمه دیکی کبی اشتهاسز اولدیغی ایسه اوزرینه فالص شکر دنجبیل وانوع

درهم خلیطیه دیشر مثقال صارمسی طوزه دیشر درهم کیوله وبهمه دنخود وزعفران جمله سی

ایجه سحق اولنوب بر بچوق قیه اسکی شراب ایله مزج ایله بکه درت ساعت طوره بعده سوزیلوب

بر قیه صو علاوه اولنه رق انوع کونج بر دفعه اوچیوز درهم ایچیریله واوتیه دفعه

ویاخود طوربه قاینار رده بیریله ترتیب دیکر هیوانه اوتی اغزنه چیکنیوب بر غون

ایسه یوز درهم ایسی صویه برمقدار کل صویی قاینار رده ایچیریله

الی ایکنجی باب هیوانه زیاده یوکلک تحمیل ایتمه ویاخود قوشه رمه ویه

ویاخود زیاده سورمه ویه قوة اشتهاسنه مخل اولندقده

اعاده اشتهاسی انواع نوعلری اوزره

ذکر اولندقده

برنجی نوع هیوانه زیاده یوک تحمیل اولنوب برطره فی اینجیلیکی عالده جسینلک قنه

طره قنه اولورایسه اوسوله جزئی قاره آتلوب مذکور قاره ایله برمقدار اوده مرهم یاپیلوب

انجلشراولنه محلل بربرایله وضع اولنه واشتهاسنك اچلمسنه کوره برمقدار شراب

ایله عسل بربرینه قارشدیریلوب کونج بر دفعه برقاچ کوله بورنه پوسکوریله

ایکنجی نوع هیوانه زیاده قوشه رمه ویه اشتهاسزلغه دائر درهم رکه رصفر یاغی

ویاهودره یاغی وایکی یوموقه قیه صو بربرینه قارشدیریله رده تنقیه اولنه ویاخود یالکز صیجاق

صوایله یاقدیرمیقسزین اوچنجی نوع زیاده یول بولدیغنه ویه اشتهاسزلغه قبا لدیغی ایسه

برمقدار اره اوتی ایله شکر قدر کفایه صویه مزج ایله برقاشمه ایله قارشدیریلوب

اریه کوه ایچیریلدکدن اوزرینه بلوب بارم ساعت قدر کذیریله وبورنینه دفعه

برمقدار عسل ایله شکر صوده شربت یاپیلوب پوسکوریله وایاقدیرمیه ایله ذکر

وفایه لری صوایله یاقلوب بیقانه محلله طوزه رصفر یاغی رکه سوریله واصدقاء

الفیه ترکیب دیکر الی درهم شراب ایله الی درهم عسل بربرینه قارشدیریلوب

بورنینه پوسکوریله وبرطره فنجه شیش ظهوریه ایسه ایکی اوچ درهم زعفرانه سحق اولنوب

برمقدار صویه مزج ایله هیوانك صول طره فنجه اولنه بورنینه پوسکوریله ترکیب دیکر

طفسانه درهم شراب ایله یوز درهم صوقارشدیریلوب بورنینه پوسکوریله ویاخود

برمقدار کیوله ایله قنه قدر کفایه شراب ایله قارشدیریلوب ایچیریله وصوغوقدن

محافظه اولنوب جسینه دفعه یالکز شراب سوریله

الفی و پنجی باب صوغوده آلدیغه هیوانلرکی صالمه سی بیانندر

هیوانه صوغوده الدیغی دفعه اوچ درهم سحوه اولنمش بیاض بولم ایله فشاندر واوچ درهم صمغ سوتنه یا پلمش تره یاغی بر برینه قاریشدیروب بولدیغی یرلره عدد حب یاپیله رکه کونش برداغه سوره بولنه وریله دوای دیگر اوچ درهم مرصافی اینجه سحوه اولنمش یوز درهم شراب ایله یکرمیش درهم زیت یاغی نه قاریشدیریله رکه بورنینه پوسکورمیله علاج افر اوچ درت قطره بیاض بیر اینجه سحوه اولنمش دبرفضه صدف اوتی دوکیله رک صوبی آلنمش سحوه بیرایله صدف اوتی صوبی اوچ مثلی شراب مزج ایله بورنینه دوکیله ترتیب دیگر محکه اولدیغی هالده برفنجان یاورسی کیله رک برمقدار قانی آلنه رکه قدر کفایه شراب مزج ایله ایچیریله دوای دیگر اوتوز درهم صوغانه دوکیلمش اوله درهم هورک اوتی ویوز درهم شراب ایله قاریشدیریله رکه ایچیریله علاج افر برمقدار قرمزی لطوه سحوه اولنمش صوایله قاریشدیریله رکه ایچیریله ترکیب دیگر کونش ایکی دفعه ایکیشر دست بعدای مصیلی بیریله

اللی درد نجی باب هیوانلرک صوزانه قلیجیه اولدقده تدابیر بیانندر

موسم صیفده هیم سفرده برایکن کوله صوبولغیم جهتی بیلنمیه هیوانلرک صوصه ماسی مراد اولدقده وقت حضرده هیوانه کرکی کبی صوصاتیجه قدر صوویریلمیه بعده برمقدار صوغوده صوبلک ایچنه برایکی قبضه آرپه اونی آتیله رکه ایچیریله وکیجه تلک یاروسنده التمش درهم وصباح ایله دخی التمشار درهم ورویش باغی بورنینه دوکیلمیه بولدیکه ده برایکی کونه قصکره بینه صوبولغیم جهتی ملحوظ ایسه برمنوال محرر صوایچیریله رک وبورنینه باغ دوکیله رک سیه

ایش لر

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLĞİLER

Adı Soyadı: Özkan YILMAZ

Uyruğu: T.C.

Doğum Tarihi ve Yeri: 17.05.1987 / Sivas

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Cumhuriyet Üniversitesi	2011